नालन्दा-देवनागरी-पालि-गन्धमालाय

सुत्तपिटके

अङ्गुत्तरनिकायपालि

(एकक-दुक-तिकनिपाता)

प्यानसंसोधको भिक्खु जगदीसकस्सपी

बिहारराजकीयेन पालिपकासनमण्डलेन कासिता

柔っらだった

वि०२०१७

वितरक

मोतीलाल बनारसीदास,

नेपाली खपरा, पोस्ट बाबस नं० ७५, वाराणसी, (भारत)

THE ANGUTTARA NIKĀYA (BKAKANIPĀTA, DUKANIPĀTA)

General Editor BHIKKHU J. KASHYAP

PĀLI PUBLICATION BOARD (BIHAR GOVERNMENT)

B. E. 2504

V. E. 2017

Sole Agents:

MOTI LAL BANARASI DAS,

Nepalı Khapara, Post Box No. 75,

Varanasi,

(India)

GENERAL PREFACE

The teaching of the prophets is generally distorted by the beliefs of the world and the interpretations of the priests. If we wish to ascertain what the founders of great religions taught, we have to get back to the original sources.

Buddhism in all its forms goes back to the life and teaching of the Buddha. While the austerities practised by him till he attained enlightenment appeal to the Hinayāna, the Pāli, or the Southern school, his life of service and compassion for 45 years after the attainment of enlightenment is the authority for the Mahāyāna, the Sanskrit or the Northern school.

The religious quest springs from the consciousness of the imperfection and suffering of the world. The questions which worried Tolstoy in the fiftieth year of his life disturb all thinking men. "What is life? Why should I live? Why should I do anything? Is there any meaning in life that can overcome inevitable death?" Nijinzky summed up the whole problem in his Diary when he wrote: "The whole life of my wife and of all mankind is death." How can we be saved from the body of this death? This is the problem of religion.

The Buddha traces suffering to selfish desire. Suffering is the result of tension between a living creature's essential impulse to try to make itself into the centre of the universe and its essential dependence on the rest of creation. Craving is that which binds the individual to the creative process. The individual with selfish desire becomes the slave of the universe. We can overcome suffering only if we get rid of trana or tanha. To attempt to get rid of suffering through the various devices of self-deception is not to cease to suffer but to suffer in a different way.

The Buddha formulates the eight-fold path of morality which helps us to eliminate selfish desire and overcome suffer-

ing. When the Upanisads declare, "That thou art", tat tram asi, it is not a mere statement of fact. It is a call to action. Make thyself that which thou know thou canst be. Whereas the Hindu mind believes in a permanent element in the individual which can stand firm and unshaken in the midst of change, the Buddhist stresses the dynamic character of the self. No change is possible with an unchanging consciousness. We can achieve the possibilities in us by the exertion of the will rather than by the play of the intellect. Religion is not a creed, but a vital process. It is no use railing against God or destiny when we are ourselves the authors of our disgrace. If few are chosen, it is because few choose to be chosen The Buddha laid stress on the creative freedom of man. The Buddha did not encourage dependence on the supernatural. He could not conceive of a being capable of creating a world for the express purpose of its creatures praising him ten veramanis or prohibitions or abstinences called dasasila or daśaśiksābada which the novices in the path of Buddhism utter are given in these words: "I take upon myself the abstinence, (1) from destroying life, (2) from taking what is not given, (3) from leading an unchaste life, (4) from speaking untruth. (5) from giving myself to intoxicating drugs, (6) from eating at irregular hours, (7) from seeing musical and dancing performances and other shows and pageants, (8) from wearing garlands, perfumes, unguents and other bodily decorations, (9) from using high couches and seats, (10) from accepting gifts of gold and silver" The first five are the Buddhist bañcaśila.

Pāṇātipātā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Adinnādānā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Kāmesu micchācārā veramaṇī sikhāpadam samādiyāmi Musāvādā veramaṇī sikkhāpadam samādiyāmi Surā-merayæmajja-pamādaṭṭhānā

veramanī sikkhāpadam samādiyāmi

Conflicts in the world are conflicts in the human soul enlarged. If men were at peace within themselves, the outer conflicts between nations would inevitably cease. By practising the Buddha's pañcasila we will develop patience, courage, love and unselfishness The Buddha teaches us that even in an age of anxiety and violence, it is possible to gain and maintain inner harmony, which is not at the mercy of outward circumstance.

Nirvāṇam paramam sukham: Nirvāṇa is the highest bliss. It is not a negative state of annihilation but a positive state of joy, consciousness grown from an unhappy to a beatific one. The Buddha does not tell us that man is but a bubble on the turbulent surface of nature and that he has no destiny save to undergo dissolution. The Hindu affirms that man can realise his identity with Brahman, the ground of all being; the Buddhist says that man can live in a transfigured world where samsāra and nirvāṇa are one. In Mahā-saccaka Sutta, the Buddha himself is reported to have described the supreme triumph of reaching the goal of his quest as follows:

"When this knowledge, this insight had arisen within me, my heart was set free from intoxication of lusts, set free from the intoxication of becomings, set free from the intoxication of ignorance. In me, thus emancipated, there arose the certainty of that emancipation. And I came to know: "Rebirth is at an end. The higher life has been fulfilled. What had to be done has been accomplished. After this present life there is no further for this or that. This last insight did I attain to in the last watch of the night. Ignorance was beaten down, insight arose, darkness was destroyed, the light came, inasmuch as I was there strenuous, earnest, master of myself." Thus ended the struggle of six long years.

The Buddha is said to be a physician. Even as the physician strives to restore to health a sick man, the Buddha tries to restore us to our normal condition. If our leaders become normal, we may be able to replace the present social order in which division, falsehood and violence prevail, by a new one in which humanity, truth and brotherhood will reign.

On the occasion of the 2,500th anniversary of the Buddha's parinirvāṇa, the Government of India decided to publish standard versons in Devanāgarī script of the complete Pāli and the Sanskrit texts of the two schools, Southern and Northern, in the hope that some of the readers of these books may be impelled to love the good, to practise altruism and hold their spirit aloof from the desires and ambitions of the world.

S. Radhakrishnan

INTRODUCTION

1. The Päli Tipitaka

After the passing away of the Buddha at Kusinārā, the disciples had assembled to pay their last homage to him. The Venerable Maha Kassapa, the chief of the congregation, was delivering words of consolation to the bereaved assembly, reminding them of the declaration of the Buddha:-"It is the very nature of all things near and dear to us that we must divide ourselves from them." Subhadra, a monk who had received ordination in an advanced age, however, did not look gloomy. He took a perverted view of the situation and spoke-"Do not grieve, brothers, for now we are definitely released from the restraint of the Great Teacher and his too rigid discipline. While the Teacher lived, we were constantly rebuked for failing to observe the hard rules; but, now we are at liberty to do as we please; therefore, do not grieve." These words sounded a note of warning against the future possible distortion of the Dhamma at the hands of faithless members of a similar category. The Venerable Mahā Kassapa felt an urgent need for convening a Grand Council of the leading Elders of the Sangha to make a full collection of the teachings, and also to adopt means for their right preservation and transmission to posterity. He addressed the Bhikkhus thus:-"Come, friends, let us chant together the Dhamma and the Vinava..." The Venerable Mahā Kassapa drew a list of five hundred names of the topmost disciples to be appointed as members of the Council. At first, the name of the Venerable Ananda was left out in view of the fact that he had not attained Arhat-hood till then. But, as no one else in the Sangha had the privilege of listening to the Teacher so very closely and for such a long period of time, his participation was deemed necessary and important. He was, consequently, asked to go to a suitable abode and develop insight, so as to become an Arhat and he able in time to join the Council. King Ajātasattu made necessary arrangements for the accommodation and convenience of the convention at Rājagaha, a favourite resort of the Teacherhimself. A spacious beautiful pavilion was raised for the meeting at the entrance of the Sattapanni cave, on the northern side of the Vehhāra Hill.

Venerable Ananda made the best efforts to train himself in developing insight. He kept walking up and down for the whole night absorbed in deep meditation; and, early in the morning, as he was going to stretch himself on the bed, his feet had left the ground and the head had not reached the pillow, at that moment, as if by a flash of light, darkness was dispelled and the sublime light of saint-hood dawned upon him. And, through his miraculous superhuman power of an Arhat, he appeared all of a sudden on his appointed seat in the hall, as if emerging out of the ground, exactly as the proceedings were going to be started.

With the permission of the Sangha, Venerable Mahā Kassapa asked Upāli questions on Vinaya, relating to the different monastic transgressions; the matter, the occasion, the individuals concerned, the principal rules (paññatti), the amended rules (anupaññatti) and all other details about them. In this, the Vinaya text was agreed upon and settled. Then, again, with the permission of the Sangha, he asked Ānanda questions on the Dhamma; the occasion of a sermon and the person or persons with reference to whom it was preached.

The commentary, Atthakathā, of a much later date, assumes that the Abhidhamma-Piṭaka was also included in the collection of the Dhamma, and that the Tipiṭaka, as it is available to us, was finalised at this very stage.

A century after the passing away of the Buddha, a great controversy arose in the Sangha concerning the interpretation of some Viraya rules. This necessitated the holding of the Second Council at Vesali. Seven hundred leading Elders from distant parts of the country assembled to take part in

^{1.} Cullavagga, Cl.apter XI. 2. Sumangalavilāsinī, Nidāna-kathā.

it; and they had drawn up a new edition of the Scripture, resulting in the fixing up of the Pitakas, Nikāyas, Angas and Dhammakkhandhas.

A century after, when King Asoka embraced Buddhism and gave patronage to its propagation, the richly furnished monasteries became centres of attraction even for the members of other sects. They donned the yellow robe, either by proper ordination or stealthily, and went about as Bhikkhus enjoying the privileges and honour given to them. They could not, however, leave their own inclinations behind, and began to twist and distort the Doctrine in their own ways. This led to a state of confusion and it became difficult to distinguish the true principles from the coloured ones. The Elders felt the necessity of safeguarding the purity of the Dhamma by affecting a total purge of the alien elements in the philosophical life of the Sangha. This task was entrusted to the Venerable Moggaliputta Tissa, a saint, a thinker and a writer. He compiled a book called the Kathavatthu, refuting all the forcign theories, which was adopted as a book of the Tipitaka at the Third Council held at Pataliputta under his presidentship. After the council, Asoka despatched missionaries to the then civilised parts of the world for a wide propagation of the Dhammas.

Prince Mahinda and Princess Sanghamittä renounced the world and joined the Order to lead a mission to Sihaladipa (Ceylon). Since then, the island became a stronghold of Buddhism, and, even up to this day, has maintained the tradition of Pāli Tipiṭaka with all religious zeal³.

Up till then, the Tipitaka was traditionally handed down orally from teachers to pupils. The complete Scripture was compiled in the form of books for the first time in Ceylon in 29 B. C., under the patronage of king Vaṭṭagāfhani Abhaya, with all the detailed classifications that are now obtained in the Pāli Tipiṭaka of the Theravāda School. This was done at the

Cullavagga, chapter xI. 2. Mahāvamsa, chapter v.
 Mahāvamsa, op. cit.

Council convened for the purpose, known as the Fourth Great council.

The Fifth Council, according to orthodox tradition, was held at Mandlay, Upper Burma, in 1871, under the patronage of king Mindon. In this Council the entire Pāli Tipiṭaka was revised, re-edited and finally engraved on 729 marble slabs as follows*—

Vinaya: 111 slabs Sutta: 410 slabs Abhidhamma: 208 slabs

Now, in this present age, the necessity of bringing out an upto-date edition of the Tipiţaka printed on modern machines was felt. This task was taken up by the Burmese Chaṭṭṭha Saṅgāyana, the Sixth Great Council, held in Rangoon, which opened on the 17th May, 1954 in the artificially built Rock Cave, especially constructed for the purpose, at a little distance from the city. Two thousand and five hundred of the most erudite Bhikkhus, from all parts of the world, participated in chanting the Tipiṭaka together. A modern printing press was installed in a separate building and there the texts were printed as soon as they received the sanction of the Saṅgāyana. The Council kept functioning for two years, and concluded on the fullmoon day, May 1956, synchronising with the 2500th Iavanti of the Buddha.

In Ceylon, Burma, Thailand and Cambodia the principal religion of the people is Theravāda Buddhism, that adheres to Pāli Tipiṭaka as its Scripture. There, they have been having editions of it in their own scripts. Pāli Text Society, London, has been able to complete the publication of a major portion of it in Roman characters. But, as yet, it is not fully available in any script of India.

It is with a view to removing this want that the Government of India and the State Government of Bihar have jointly sanctioned a scheme of editing and publishing the entire Pali

Mahāvamsa, chapter x-xxIII. 2. बौद्ध धर्म के २५०० वर्ष, १६६६,
 p. 35.

Tipitaka in Devanāgari, which will be complete in 40 volumes of about 400 pages each. This task has been entrusted to the Devanagari Tripitaka Publication Department, Nalanda, It aims at presenting a co-ordinated edition of the text based on the printed books in Roman, Sinhalese, Burmese and Siamese scripts.

The follow	ing chart will show	the distribution of books			
in the literature					
TĪPĪŢĀKĀ					
Vinaya Pitaka Sutta Pitaka		Abhidhamma Pitaka			
Mahāvagga Cullavagga Pārājika Pācittiya Parivāra	 Majjhimanikāya Samyuttanikāya 	3. Dhātukathā 4. Puggalapañātti a. Kathāvatthu e. 6. Yamaka a. 7. Paṭṭhāna tha u u timagga a. & **			
	,				

2. The Present Book

This big book, covering four volumes in our series, is the fourth Nikāya of the Sutta Pitaka. The very name of the book, 'Augustara' reveals that the method of treatment in it is characterised by grouping numerical classifications of principles in the gradual ascending order. As far as the spirit and contents of its discourses are concerned, it is very much one with the other books of this Pisaka. There are altogether cleven chapters in it, constituting so many groupings or Nipātas, making a collection of short Sutas arranged in divisions or Vaggas.

As an important book like the Milindapañha calls it by the name of 'Ekottara', it is evident that this title of it also must have been in vogue at a time or in a circle, which expresses a meaning not different from that of 'Anguttara'. The Chinese translation of this book, in the collection of the Sanskrit version of the Tripitaka of the Sarvāstivāda literally means the same as 'Ekottara.'

This style of grouping numerical classifications of principles is not a new feature only of this Nikāya; though here it forms the chief basis of the composition of the entire work. The same method has been adopted at previous places, like—the Saṅgitipariyāya Sutta and the Dasuttara Sutta of the Dīgha Nikāya, the Kumārapañha Sutta of the Khuddakapāṭha, the Theragāthā, the Itivuttaka and others. In the Abhidhammapitaka the method of such numerical classification becomes very prominent throughout. Specially, about the Puggalapāñātti, it can be asserted that it is so similar to the Aṅguttara Nikāya, that it is even possible to get the entire book assimilated in it without causing any loss either to the contents or the style.

The Thānahga Sutta of the Prākṛta Agama literature comes so near to the Anguttara Nukāya—in spirit, language, style and contents—that it would not even be improper to call it a Jain edition of it. "Even from the old Brahmanical literature, it is not difficult to collect portions parallel to these. It seems that during those days, when, for the preservation of their literary traditions, memory was a chief resort, this style of numerical classification was greatly helpful. Rather, it would be very valuable if a scholar undertakes to make studies in such

numerical classifications on a comparative basis in the different traditions of Indian literature.

If we follow our usual plan in writing the introduction, as adopted in the previous volumes, we are committed to give a summary of the book at this place. But, it seems, it would be neither managable nor profitable to do that in the case of this book, containing as many as 2308 small Suttas. The best we can do here is to give a cursory bird's eye view of it, as one would open it here and there.

VOLUME I

Ekaka Nipāta

(Collection of classifications by one)

**

One thing is very strong that arrests the heart of a man or woman—the form or sound of the opposite sex1.

One thing leads to the arising of the 'hindrances'—a

perverted thought. One thing leads to the suppression of the same—a disciplined thought.

One thing is restless most of all-our own mind*.

The mind in itself is pure and bright; it is due to the foreign impurites that it gets defiled.

One thing—Loving kindness (Mettā)—practised even for the fraction of a second—vields great menit.

One thing—association with the noble-r-yields great

1. p. 3. 2. p. 4, 5. 3. p. 6. 4. p. 10. 5. p. 10. 6. p. 13

Mantānibultaª ...

** **

One thing must be developed with vigilence—wisdom; for, it is much more valuable than wealth and property.

The only person who can turn the wheel of the *Dhamma* so well as the *Tathāgata* is *Sāriputta**.

One who excells all in having long experience is Afihā Kondafiha ... in wisdom is Sāriputta ... in having psychic powers is Mahā Moggallāna ... in leading a coarse life is Mahākassapa ... in having supernatural vision is Aniruddha ... in coming from a high family is Bhaddiya Kālijodhā. ... in having a sweet voice is Lakundaka ... in making roarous proclaimation is Pindola Bhānadvāja ... in delivering sermons is

The watery beings are far greater in number than those that live on land. Just, so, the number of other species is far greater than those who are born as human beings. Just so, the ignorant are far greater in number than those that are wise... Just so, those that remain in bondage are far greater in number than those that are liberated.

2. Duka Nipāta

(Collection of classifications by two)

There are two evils of a bad action—of this world, and of the other. Due to a bad action one is subjected to reproach in the society and punishment in the court—this is the first; and, is born in a oweful state—this is the second. Man must be afraid of both, and refrain from committing a bad act*.

There are two attitudes—gratefulness, and ungratefulness. A good man remains obliged to one who has done good to

1. p. 14. 2. p. 23. 3. p. 23. 4. p. 35. 5. p. 46.

him—this is the first; and, a bad man does not remain such—this is the second.

There are two, whose obligation one cannot be freed ofmother, and father. Even if one were to carry about one's mother and father on the head, nursing them as best as possible, there can be no freedom from their obligation. Such great is the obligation of mother and father. The only possibility of it is by helping them to see the truth and to follow the right path.

There are two statuses—of the elder, and of the youngster. This is not determined by the age of a person, but by the goodness one has.

There are two conditions—of the criminal becoming powerful over the government, and of the government being powerful over the criminal. Just so, there are two conditions in the Order—of the bad monks becoming powerful over the good, and of the good monks being powerful over the the bad.

There are two states in an association—when the members remain undivided, and when there is a division amongst them.

There are two assemblies—that in which the members do not pay heed to a deep sermon on the *Dhamma*, but do that to a shallow flowery lecture of a common speaker; and that in which the members do otherwise.

Two persons are born for the good of the many—the Perfectly Enlightened One and the Cakkavatti king?.

^{1.} p. 59. 2. p. 59. 3. p. 64. 4. p. 63. 5. p. 66. 6. p. 66. 7. p. 71. 평양는때

..

Two persons do not get shaken at a sudden roar of the thunder—the Buddha, and a lion of the forest. (The Buddha, because he is free from all egoism; and the lion, because his egoism is very strong)¹.

** **

There are two states of blissfulness—that of the householder, and that of the homeless. The second is much superior to the first.

There are two principles-mind, and matters.

There are two principles—shame in committing evil, and fear in its.

** ** **

There are two fools—one who does not discharge a duty that is his own, and one who undertakes upon himself a duty that is of some one else[‡].

Two hopes are difficult to give up—of gain, and of life.

**

Two persons are rare in this world—one who does

first good to other, and one who remains grateful.

There are two gifts—of the articles, and of the Dhamma.

The second is superior to the first.

There are two quests—of the things, and of the truth. The second is superior to the first.

Tika Nipāta

(Collection of classifications by three)

There are three places the king is always reminded of-

^{1.} p. 72. 2. p. 74. 3. p. 77. 4. p. 77. 5. p. 78. 6. p. 89. 7. p. 80.; 8. p. 84. 9. p. 85.

of his birth, of his coronation, and of his victory. Just so, there are three places the *Bhikkhu* is always reminded of—of his ordination, of his attainment of insight into the truth, and of his attainment of ultimate liberation.

There are three persons—hopeless, hopeful, and free from hope. One who has no high ambition is the first; one who has it is the second; and one who has risen above all temptations—the saint—is the third.

Three things are essential for a good monk—mastery over the senses, moderation in food, and awakefulness.

There are three persons, whose obligation is very great due to whom one gets faith in the Triple Gem, due to whom one gets the right view, and due to whom one is able to realise the ultimate freedom.⁴

There are three persons—like a rotting a sore on the body, like the lightening, and like a diamond. An easily irritatable man is the first, who, like a rotting sore on the body, bursts forth being hurt even slightly. The second one, who has got glimpse into the four noble truths, like a lightening in the sky, that makes visible all round in the dark. The Arhat is the third, who, like the diamond, does not get hurt by any external agency.

There are three persons—blind, one-eyed, and twocyed. One who is neither wise in wordly dealings nor in a spirituality is blind of both the eyes. One who is wise in worldly dealings, but has no enterance in the spiritual life is blind of one eye. And one, who is wise in both, is like a two-eyed person.

^{1.} p. 98. 2. p. 99. 3. p. 104. 4. p. 113. 5. p. 114. 6. p. 118.

There are three protections of the thief—a hiding in a place difficult to approach, a hiding in a thick jungle, and the support of the government authorities.

Kesamutti Sutta: 'O Kālāmas, not by heresay, not by tradition, not by customary, not by bookish authority, not by mere sophistry, not by an example, not by a grand form, not by the glamour of a philosophical view, not by grandeour, and not with the thought that one's teacher should be respected. But, O Kālāmas, be guided by your own knowledge and conviction's.

There are three trainings—in conduct, in concentration, and in insight*.

One should realise the three—that there does exist pleasure in the world, that there are evils in it, and, that there is a freedom from the evils.

There are three persons—like the mark inscribed on stone, like the mark drawn on the ground, and like the mark drawn on the surface of water. The first is one whose anger is as strong as the mark inscribed on rock. The second is one whose anger is as short-lived as the mark drawn on the ground, which disappears quickly by wind or water. And, the third is one who does not get offended at all, like the mark that disappears out no sooner it is drawn on the surface of water.

There are three qualities of a true friend—readiness to offer whatever he has, readiness to render his best possible service, and not minding even a scrious offence.

VOLUME II

Catukka Nipāta

(Collection of classifications by four)

Four are the shortcomings in a judicial authority—

^{1.} p. 141. 2. p. 174, 3. p. 212. 4. p. 240. 5. p. 263. 6. p. 266.

giving decision by his own desire, by ill-will, by dullness, and by fear.

**

Four qualities are necessary for keeping others favourable to oneself—offering presents, sweet speech, assistance, and equal treatment³.

There are four ways of disposing of a question—answered absolutely, answered with reservation, answered by a counter question, and by paying no heed to it.

There are four pervertions of a view—taking the transitory to be permanent, taking the miserable to be a bliss, taking the non-self to be self, and taking the dirty to be clean.

There are four defilements of the sun and the moon, due to which their brilliance get dulled—cloud, mist, dirt, and eclipse⁵.

There are four marital relations—ugly with ugly, ugly with beautiful, beautiful with ugly, and beautiful with beautiful.

If both the husband and wife are immoral, it is a first type of the relation. If the wife is moral but the husband is not, it is the second type. If the husband is moral but the wife is not, it is the third type. And, if both of them are good, it is the fourth type.

Four gifts are given by one who makes a gift of food—life, beauty, happiness, and strength.

Four things are very rare—earning by fair means; fame, if earned by fair means; long life, if earned by fair means;

^{1.} vol. II. p. 20. 2. p. 35. 3. p. 48. 4. p. 54. 5. p. 55 6. p. 61. 7. p. 66.

and also having got fame; attainment of heaven, if the above conditions are fulfilled.

** **

There are four families of the serpent-king—Virūpakkha, Erāpatha, Chabyāputta, and Kanhāgolamaka. One should developed loving kindness (Mettā) with them, and be safe from a danger from their side.¹

**

If the government is bad, the officers also become bad, the society becomes bad. Due to a bad state of affairs in the life of the world, there is a disturbance even in the natural agencies, which lead to a oweful state.

58

There are four qualities of a good man—he does not speak against others even being asked, he does readily speak in praise of others even without being asked, he discloses one's own fault even without being asked, and he feels shy in disclosing one's own merits even being asked.

81 ...

There are four persons—dark destined to darkness, dark destined to light, light destined to darkness, and, light destined to light. The first person is one who is born in a low family, and is also given to immoral deeds. The second person is one who is born in a low family, but is devoted to self-discipline and a progressive life. The third person is one who is born in a high family, but is leading a bad life. And, the fourth person is one who is both born in a high family and is also leading a high life.§

**

**

There are four clouds—that which thunders but does not rain, that which rains but does not thunder, that which neither thunders nor rains, and, that which both thunders and rains. Compared to these, there are four persons—one who speaks but does not act, one who acts but does

^{1.} p. 69. 2. p. 76. 3. p. 79. 4. p. 81. 5. p. 89.

not speak, one who neither speaks nor acts, and, one who does both act and speak.

There are four places that the devoted disciple should visit and get inspired—where the Buddha was born, where he attained Perfect Enlightenment, where he turned the wheel of the Dhamma, and, where he got Mahā Pasimibbāna.

There are four paths—difficult and slow, difficult but quick, easy but slow, and both easy and quick*.

There are four originations—love from love, hatred from love, love from hatred, and hatred from hatred. One loves a man who loves him—this is the first. One hates a man who does ill of a person dear to him—this is the second. One loves him who is the enemy of his enemy—this is the third. One hates a man who hates him—this is the fourth.

There are four postures—the posture of a corpse, lying flat on the back; the posture of the sensual man, lying on the left side; the posture of the lion, lying on the right; and, the posture of the Tathāgata, absorbed in different stages of Jhāna.

Four things are greatly beneficial to a man—association of the noble, listening to a discourse on the *Dhamma*, right reflection, and a Dhammika life.

One, having the following four things in him, is destined to go to hell—commits a crime, encourages others to commit a crime, feels happy at a crime, and speaks in praise of a crime.

^{1.} p. 107. 2. p. 126. 3. p. 157. 4. p. 226. 5. p. 259. 6. p. 260. 7. p. 268.

..

**

**

Pañcaka Nipāta

There are five strengths of the learner (Sukha)—faith, shame in committing evil, fear in the same, energy, and insight¹.

**

Purity of life ensures right concentration, right concentration ensures insight and ultimate realisation, insight and ultimate realisation ensure detachment and renunciation, and, detachment and ultimate realisation ensure the realisation of emancipation.

There are five advantages in charity—love of people, association of the noble, name and fame, fulfilment of the duties of a householder, and birth in heaven hereafter.

There are five opportune charities—given to a visitor, given to one who is departing, given to an ailing patient, given during famine, and of a new yield of crop given to the unblamished monks.

There are five wealths—of faith, of purity in conduct, of learning, of renunciation, and, of wisdom*.

One must constantly reflect on the five facts—that old age is sure to come, that disease is difficult to avoid, that there is an undoubted surity of death, that there is bound to be a separation from the near and dear ones, that one's own actions are the cause of one's state and destiny'.

There are five soldiers—one who gets unnerved at the very sight of a battle from a distance, one who gets unnerved

^{1.} p. 273. 2. p. 289. 3. p. 306. 4. p. 307. 5. p. 318.

at the approach of the battle, one who gets unnerved when ordered to charge, one who get unnerved at the very attack of the enemy, and one who stands all these and is able to fight till the victory is won.

There are five factors that make a dacoit bold to carry on his crime—he is able to hide himself in an unapproachable place, he is able to hide himself in thick jungles, when caught he is able to get himself freed with the support of the ministers of the government, he is able to give big bribes and to get himself freed and he carries on all alone without a partener.

These are the five qualities of an assistant accompaning monk—goes behind neither too far nor too close, holds what is put in the bowel, forbids while speaking undesirably, does not drop in while talking to some one else, is wise and sharp.

There are the five factors of a patient being easy to be waited upon—takes only that which is for the good of his health, is moderate in taking that, is ready to take medicine, is not shy in communicating his exact symptoms and, is able to bear the pain and agony of the disease.

There are the five requisite qualities of one, who waits upon a patient—is able to administer the medicine; knows what is good and what is bad for the patient; waits upon with a feeling of loving kindness, not with a greed of any gain; does not hesitate in removing the commode or the washing bowel of the patient; and, is able to deliver religious discourse to him from time to time.

These five factors are not conducive to the longevity of a man—takes that which is harmful, is not moderate in

^{1.} p. 350. 2. p. 384. 3. p. 392. 4. p. 396. 5. p. 399. ₩et⊶T

taking that which is healthy, is an over-eater, roams about untimely, is not controlled in the senses.

• ••

A devotional talk looks vain to the faithless, an ethical talk looks vain to the criminal, a learned talk looks vain to the ignorant, a talk on charity looks vain to the miser, and, a talk of wisdom looks vain to a fool¹.

**

The preacher should have the following five qualities in him—ability to make a speech graduated, giving apt similes, compassion for the congregation, having no desire for fees, and, making the speech as impersonal as possible.

. . . ..

Gotama had seen the following five dreams just before getting Buddha-hood—that he was sleeping flat on India, the Himalayas being his pillow, his right hand dipped the western sea, his left hand in the eastern sea, and the feet in the southern sea; that a certain kind of reeds sprang up from his navel and stood spreading on high in the sky; that a cluster of ants, of white body and black head, covered his feet up to the knees; that birds of various colours come up to him from different directions and turned white at his feet; that he was walking on a hill of dung being unpolluted by it.

. . .

These are the five factors that make a speech good and perfect—spoken timely, consistently, softly, meaningfully, and, lovingly.

* ** **

There are five advantages in using a twig-stick as toothbrush—it is good for the eyes, it removes bad smell, the tastebuds get toned up, it avoids food being mixed up with cough or bile, and, it makes the food agreeable.

^{1.} p. 399. 2. p. 430. 3. p. 434- 4. p. 480. 5. p. 483. 6. p. 489.

There are five faults in a chatterer—he speaks lie, he indulges in back-biting, his speech is rough, he goes on gossiping, is born in hell after death¹.

There are five evils in Madhura (modern Mathura)—the land is uneven, it is full of dust, the dogs are fierce, there are evil spirits, and it is difficult to obtain alms.

There are five disadvantages in undertaking unnecessary long journeys—is unable to attend new lessons, is unable to revise the old lessons, is timid before others, is caught by some serious disease, and has no group of friends.

. Just like the black serpent, the woman has five evils in her—excessive anger, revengefulness, poison, being double-tongued, and, unfaithfulness.

VOLUME III

Chakka Nipāta

(Collection of classifications by six)

The following six are disadvantageous to a learner having too much of business, gossiping, too much of sleep, having a large company, unrestraint in the senses, and, lack of moderation in food.

There are six roots of action—Greed, ill will and dullness are the roots of bad actions; renunciation, kindness and wisdom are the roots of good actions.

Püraņa Kassaņa has taught six classes of people—'greedclass' is of those who have a bad livelihood, 'blue-class' is of

^{1.} p. 492. 2. p. 494. 3. p. 495. 4. p. 498. 5. vol. III p. 46. 6. p. 54

those who have a difficult livelihood, 'red-class' is of those who are the followers of Nigastha'.

** ** , **

A monk who has the following six qualities in him is sure to make progress in spirituality—contentedness, devotion, purity of character, energy, mindfulness and wisdom.

There are the six impossibilities—that the person of right view would have disregard for the Buddha, for the *Dhamma*, for the *Saugha*, for the teaching, would fall in a woeful state, and would take on eighth birth.

Sattaka Nipāta

(Collection of classifications by seven)

These are the seven strengths—faith, energy, modesty, discretion, mindfulness, concentration, and insight⁴.

There are the seven points in the Vajjis that make them undefeatable—assembling together very often, assembling together with unanimity, not breaking their tradition, respecting their superiors, not misbehaving with the girls and ladies of the community, worshipping their shrines, and giving protection to the saints.

There are the seven points that lead a lay disciple to prosper—does not neglect visiting the monks, listens to the religious discourse, trains himself in good conduct, is strong in devotion, does not indulge in seeing faults of the monks, does not look elsewhere for guidance, and offers his services for the good of the Order.

These are the seven qualities of a true friend-is ready

^{1.} p. 95. 2. p. 135. 3. p. 139. 4. p. 152. 5. p. 163. 6. p. 173

to make his best sacrifice, is ready to render his best services, does not mind a fault of his, reveals the hidden to him, keeps his secrecy, does not desert during adversity, and keeps regards for him even when he is striken by powerty.

**

Seven are the assessories of Samādhi—right view, right resolution, right speech, right action, right livelihood, right effort, and right mindfulness.

.. ..

Aggi Sutta,: gives a description of bloody sacrifice, at which thousands of animals were brought near the sacrificial post for being slaughtered. The Buddha gave a spiritual interpretation of the procedure of the sacrifice, and converted the Brāhmana*.

**

There are seven kinds of wives—like an executioner, like a thief, like a grand mother, like a mother, like a sister, like a friend, and like a servant. A bad wife, having connection with someone else, ready even to murder her husband is the first. The wife who always tries to get money and ornaments from her husband, and is never ready to give him any fiom it—is the second. The wife who is lazy, inactive, easily irritatable, and keeps her husband in hard control—is the third. The wife who is full of compassion for her husband—is the fourth. The wife who has great regards for her husband—is the fifth. The wife who is faithful and friendly—is the sixth. And the wife who is always afraid of her husband, standing in obedience—is the seventh.

** ** **

There are seven arrangements in a frontier city—a strong post at the gate, deep and wide mote all round, high and wide road all round, collection of arms, military cantonment, clever gate-keeper, high and wide boundary wall running all round.

^{1.} p. 177. 2. p. 184. 3. p. 184. 4. p. 223. 5. p. 294.

Atthaka Nipāta

(Collection of classifications by eight)

There are eight advantages in the practice of loving kindness (Mettà)—sleeps peacefully, awakes peacefully, has no bad dreams, becomes lovable to men, the same to spirits, the gods give protection, fire or poison or weapon can do no harm, is atleast born in the plane of the Brahmas¹.

There are eight ways of the world—gain, loss, fame, blame, dispraise, praise, pleasure and pain.

Sīha Sutta: Narrates the conversion of the famous Nigantha disciple—Captain Sīha*.

There are eight 'impurities—non-revision is the impurity of a memorised stanza, lack of upkeep is the impurity of a building, sloth is the impurity of beauty, negligence is the impurity of a watch-man, misconduct is the impurity of the wife, misery is the impurity of the charitable, evil deeds are the impurity of this world and the next, and ignorance is the worst of all impurities.

Woman has the following eight ways to entangle the heart of man—weeping, smiling, talking, moving on one side, twisting the brows, perfumes, offering good food and touching.

There are eight wonderful points in the ocean—gradual depth, not rising beyond the shore, not betting a corpse stagnate in it, accommodating the water falling from the different rivers, constancy of volume, unity of saltish taste, treasure of all percious stones, and abode of huge beings.

There are eight kinds of gift—given due to attachment, I. p. 270. 2. p. 275. 3. p. 293. 4. p. 295.

6. p. 313. 2. p. 275. 3. p. 293. 4. p. 305. 5. p. 306.

given due to some hope from him, given considering it to be good, given to the monks thinking it to be proper, given for fame, and given for self-purification.

As the seeds do not take root in a ground faulty in eight ways, so the charity does not yield good resultant that is given to one who is underserving in eight ways.

VOLUME IV Navaka Nināta

(Collection of classifications by nine)

Four strengths beget freedom from five fears The four strengths are—wisdom, energy, unblemishness and winning people in favour. The five fears that are got rid of by these are—fear of livelihood, of bad name, of people going against, of death, and of falling in a bad state.

There are nine person—Arhai; one who is on the path of Arhat-hood; Anāgāmī; one who is on the path of the realisation of the fruition of Anāgāmī; Sakadāgāmī; one who is on the path of the realisation of the fruition of it; Sotāpanna; one who is on the path of the realisation of the fruition of it; and the Pullnijana.

These nine reflections, if developed and cultured, yield great results—reflection over the impurities of one's own body, over death, over abominableness of food, over non-attachment towards the world, over transitoriness, over all transitory states being misery, over all miserable states being non-substance, over the feelings of getting rid of, and, over renunciation⁵.

The family having the following nine manners must not be visited by the monks—that does not greet respectfully, that does not pay due regard, that does not offer honourable seats, that does not give recognition to existing qualities, that offers little even if it is plenty, that offers bad things even if it has good, that offers with disregard, that does not come near, and that does not pay heed to the *Dhamma* that is being preached.

** ** **

These are the nine considerations that cause one to get hurt—that he did harm to me, that he does harm to me, that he will do harm to me, that he did harm to my dear one, that he does harm to my dear one, that he will do harm to my dear one, that he does good to my enemy, and that he will do good to my enemy.

** ** **

These are the nine graduated cessation—worldly desires cease in him who has got the First Jhāna, mental application ceases in him who has got the Second Jhāna, thrill ceases in him who has got the third Jhāna, respiration ceases in him who has got the Fourth Jhāna, sense of Rēpa ceases in him who has got the Viññānaficāyatana, sense of space ceases in him who has got the Viññānaficāyatana, sense of consciousness ceases in him who has got the Ākiñanāfiāyatana, sense of nothingness ceases in him who has got Nevasaññānārañāfayatana, cognition and affection cease in him who has got Saññāvedayitaniadha².

With the help of the simile of a young calf taking a jump in an unknown direction and thus falling off, it has been taught that, in the process of a meditative practice, one should not be impatient to take a step further, without first getting firmness in the acquired stage.

Nibbāna is realised with a concentration, atleast as strong as that of the first stage of Jhāna. It is much better if the concentration is of the strength of the higher stages.

Dasaka Nipāta

(Collection of classifications by ten)

Purity of character generates non-repentedness; that

1. p. 32. 2. p. 48. 3. p. 49. 4. p. 57 5. p. 61.

generates joy; that generates thrill; that generates tranquility; that generates ease; that generates concentration; that generates insight; that generates detachment; that ensures the realisation of emancipation.¹

A man of impure character is repentful. A repenting man has no joy. Without joy there is no thrill. Without thrill there is no tranquility. Without tranquility there is no ease. Without ease there is no right concentration. Without right concentration there is no realisation of the truth. Without realisation of the truth, there is no detachment. Without detachment there is no realisation of Emancipation.

It would be very fruitful if a Bhikkhs, having the five qualities in him, dwells in an abode suitable in five ways.

There are ten fetters, that keep a being in the bondage of birth & death—static view of existence (sakkāyadiṭṭhi), doubt (vicikicchā), indulgence in rituals thinking that the performance of these would yield liberation (sīlabbataparāmāsa), desire (kāmacchanda), ill-will (byāpāda), attachment for the blissful states of the Rāpa Jhāna, for the Arāpa Jhāna, egoism, distractedness, and ignorance.4

The universe is thousands of times bigger than this system in which there move the sun and the moon. The plane of Mahā Brahmā is the highest of all. Even that is not beyond the limitation of the law of transitoriness. One should develop non-attachment even towards that.

The Tathagata has laid down the rules of Patimokkha with a view to the following ten purposes—for the well being of the Order, for the convenience of the Order, for restraining the rough, for the destruction of the evils hereafter, for generating faith in the faithful,

••

^{4.} p. 98. 2. p. 101. 8. p. 109. 4. p. 111. 5. p. 145.

for the long life of the Dhamma, and in the best interest of the Discipline.2

A Bhikkhu must avoid entering the inner compartments of the royal palace, for the following ten considerations—a smile on his face in the presence of the queen might be misunderstood by the king; the king might suspect him of having caused conception in the queen, forgetting that it was actually done by himself; he might get involved unnecessarily in a case of theft; he might be suspected of having divulged the secreey of the government etc.

Ekadasaka Nipata

(Collection of classifications by eleven)

There are eleven merits in loving kindness (Mettā)—he sleeps peacefully, gets up peacefully, does not see a bad dream, he wins the love of men, of the spirits, the gods give protection, is not harmed by fire or poison or weapon, attains concentration easily, gets a glowing face, has a peaceful death, and atleast he attains to the plane of Brahma.*

3. The Present Edition

This presents a co-ordinated edition in Devanāgarī of the Asgutara Nikāya of the Sutta Piţaka based on the following versions of the text—Burmese, Chaṭṭṭha-saṅgāyana publication, 1956; Siamese, Mahāmakuṭa Government publication, 1926; Sinhalese, edited by Siri Devamitta Mahānāyaka Thera, 1929; and Roman, edited by Rev. Richard Morris (P.T.S. 1885.)

For preparing our MSS, we have adopted the Chatthasangayana edition as our basic text, an edition that has been brought out by the efforts and sanction of an international Sangha constituting of the zealous holders of the orthodox Theravada tradition. Very often, we have agreed in selecting the readings and in paragraph-arrangement; but, we have broken new grounds by providing a system of headings and

^{1.} p. 154. 2. p. 163. 3. p. 383.

sub-headings and adopting a method of punctuation, thereby making the text more useful for the modern reader.

(a) Headings

In the old-fashioned books, no headings have been given in the beginning of a section. Instead, it is at the end that we have words like...nithitam. But, to the modern reader, this presents a difficulty in forming a complete picture of the text as an organic unity. We have, therefore, ventured to provide headings, numbered and arranged, with the purpose of bringing to relief the order and sequence in the parts of it. As far as possible, the headings have been constructed with words picked up from the body of the text, the chief objective being to indicate at the outset what does the section contain. Our readers should note that they have been supplied by us and that they do not belong to the original text.

The principal headings have been printed in 20pt. Black and are numbered. Suttas contained in it have been printed in 16pt. Mono Black, and are numbered. In the folio of odd pages, only Suttas have been mentioned.

(b) Selection of readings

In selecting a reading for our text out of the variants available, philological justification, no doubt, has been the chief consideration; but, at the same time, we have not lost sight of the importance of the historical usage. When different forms are both grammatically correct and current in use, we have put one in the text and mentioned the others in the footnotes. In such cases, selection of one form does not mean the rejection of others.

(c) Punctuation marks

Originally, no punctuation marks were used in Pāli, except, perhaps, one for full-stop. The Siamese edition has followed the same tradition. But, as the syntax of Pāli is, at times, so very difficult and complicated, the use of the modern marks of punctuation is decidedly advantageous in making out the meaning explicit and in bringing out clearly the inter-connections between the different constituent clauses

and phrases, which, in thier absence, would have remained obscure, if not misleading. We have, therefore, used all the modern marks freely, not in a mechanically rigid manner; but, only with a view to facilitating the correct understanding of the sentences. And in this, we have tried to be systematic and consistent.

The following marks have been used—full-stop of Devanāgarī (1); comma (,); Colon (;); semicolon (;); note of interrogation (?); note of interjection (!); hyphen (-); dash (--); double inverted commas (""); and single inverted commas ("").

(d) Abbreviations

In the foot-note, the abbreviation the stands for the Sinhalese edition, two for the Siamese edition, the for the Roman edition and we for the Burmese edition.

In the margin, the abbreviation 'R' stands for the Roman, and 'B' for the Burmese editions. They indicate that the page number put by its side begins from that line. Reference to the page numbers of the Roman edition will facilitate the use of the P.T.S. Päli English Dictionary, as well as other modern publications in or on Päli, in which references are made to the books of the Roman edition.

(e) Corner references

On odd pages of the book, the corner numbers refer to the Mpāta, Vagga and Sutta number occurring at the end of the page; and on even pages they refer to those occurring at the beginning of the page.

(f) Spelling

About the mode of our spelling, it is necessary to note that we have generally treated the indeclinable particles va, pi and ti as independent words, as the initial vowels of eva, api and iti are very often dropped in Päli.

The Parasavarna combination has essentially been made when occuring in the same words, as—Sangha, Kinci, Panica etc. At other places, this combination has been generally

avoided as—evan pi, kamman ii etc. But, to show that the other forms are also grammatically valid, we have on occasions, used this form also—evampi, kammani etc.

Some western editors have accepted the same method of spelling; but, in cases where 'th' is preceded by 't' or 'pt' by 's' they have applied the Sanskrit rule of sandhi—akah swarpe dirghah; and have spelt the indeclinable particles together with the preceding words; as—desesti and tassāpi. But, in such cases also, we have spelt them separately, as—desest it and tassā pi. The lengthening of the preceding vowels before it and pi may well be explained by the rule—Byatjane digharassā (Moggallāna 1.33), which allows lengthening of a short vowel, if it precedes a consonant; as in—muni+care=muni care; Khanti+paramam=Khanti paramam; Gotama+ti=Gotomā ti, Hoti+ti=Hoti ti.

The basic MSS have been edited by the Venerable Acharya D. Sasanasiri, Principal, International Pali Institute, Mahabodhi Society, Sarnath, and finally revised by our learned Editor, Shree Birbal Sharma, M. A., who has also vigilently supervised the work of printing.

My best thanks are due to them for their prompt and valuable cooperation.

Bhikkhu J. Kashyap.

अ~~ङ्कत्त~~रनिकायपालि

(एकक-दुक-तिकनिपाता)

सूची

	पिट्टक्ट्रा	1	पिट्टक्ट्रा
१. एककनिपातो		१६. (क) एकघम्मपालि	३०
१. रूपादिवागो	3	(स) एकवम्मपालि	. 48
२. नीवरणप्यहानवग्गो	,	(ग) एकवस्मपालि	₹₹
३. श्रकस्मनियवग्गो	Ę	(घ) एकबम्मपालि	₹X
४. ग्रदन्तवगा	9	१७. पसावकरवन्गो	३८
४. पणिहितग्रच्छवन्गो	5	१८. अपरअच्छरासङ्घातवग्गो	
		१६. कायगतासतिवग्गो	85
६. श्रच्छरासङ्घातवग्गो	१०	२०. झमतवग्गो	88
७. विरियारम्भवगो	१२	२. दुकनिपातो	
दः कल्याणमित्तादिवग्गो	१३		
६. पमादादिव ग्गो	१५	१. कम्मकरणवन्गो	४६
१०. दुतियपमादादिवग्गो	१७	१. वज्जसुत्तं	४६
११. श्रघम्मवन्गो	२०	२. पघानसुत्तं	४७
१२. ग्रनापत्तिवग्गो	२०	३. तपनीयस ~~ुत~~ ां	85
१३. एकपुगालवन्गो	२२	४. ग्रतपनीयसुत्तं	ሄፍ
१४. (क) एतवमावरगो	२३	५. उपञ्ञातसुत्तं	85
(स) एतवग्गवग्गो	२४	६. संयोजनसुत्तं	38
(ग) एतदमावमा	२४	७. कण्हसुत्तं	38
(घ) एतदग्गदग्गो	२४	द. सु ~~वक~~ सुत्तं	38
(इ) एतदग्गवग्गो	२४	 चरियसुत्तं 	38
(च) एतदग्गवग्गो	२६	१०. वस्सूपनायिकसुत्तं	χo
(छ) एतदमादमा	२६	तस्युद्दानं	¥.o
१५. (क) ब्रह्वानपालि	२७	१. कम्मकरणवन्गो	४६
(स) ब्रह्मनपालि	२व	२. ग्रधिकरणवग्गो	ধু০
(ग) प्रद्वानपालि	રદ	३. बालवग्गो	20

	पिहुक्त ।		पिहुन्ह्या
४. समचित्तवगो	38	१०. मलसुत्तं	23
५. परिसवगाो	६६	<u> तस्सु</u> द्दानं	શ્હ
तस्सुद्दानं	७१	२. रवकारवग्गो	<i>e</i> 3
६. पुग्गलवग्गो	७१	१. ञातसुत्तं	63
७. सुखवग्गो	98	२. सारणीयसुत्तं	ęٌs
द. सनिमित्तवगो	७६	३. श्रासंससुत्तं	33
६. घम्मवग्गो	<i>99</i>	४. चक्कवत्तिसूत्तं	१००
१०. बालवग्गो	৬=	५. सचेतनसूत्तं	१०२
११. ब्रासादुप्पजहवग्गो	Ę0	६. ग्रपण्णकसुत्तं	१०४
१२. म्रायाचनवन्गो	দ ং	७. ग्रत्तब्याबाधसुत्तं	१०५
१३. दानवग्गो	28	s. देवलोकसुत्तं [ँ]	१०५
१४. सन्धारवन्गो	. 5%	 पठमपापणिकसुत्तं 	१०६
१५. समापत्तिवग्गो	55	१०. दुतियपापणिकसुत्तं	१०७
१६. कोधवग्गो	55	तस्युद्दानं	१०८
१. कोघपेय्यालं	55	३. पुग्गल व ग्गो	१०५
२. ग्रकुसलपेय्यालं	۶£ .	१. समिद्धसू ~~तं~~	१०५
१७. ग्रत्यवसवग्गो	€0	२. गिलानसूत्तं	222
१. विनयपेय्यालं	60	२. गरवागपुर ३. सङ्खारस ~~ुतं~~	888
२. रागपेय्यालं	٤٤ ۽	४. बहुकारस ~~ुतं~~	११२ ११३
३. तिकनिपातो	1	॰ • बहुनगरपुरा ५. बजिरूपमस ~~ुतं~~	
		र. वाजरूपमपुत ६. सेवितब्बसूत्तं	११३ ११४
१. बालवग्गो	£ 3	७. जिगुच्छितब्बस ~~ुतं~~	
१. भयसुत्तं	£3	८. ग्यभाणीस ~~ुतं~~	११५
२. लक्खणसुत्तं	₹3		११७
३. चिन्तीसुत्तं	88	६. श्रन्धस ~~ुत~~ ं	११५
४. ग्रन्चयसुत्तं	£ X }	१०. ग्रवकुज्जसुत्तं	888
५. ग्रयोनिसोसुत्तं "	£ X	तस्सुद्दानं	१२२
६. श्रकुसलसुत्तं	६४	४. देवदूत वमा रे	१२२
७. सावज्जस ~~ुतं~~	8 ६	१. स ब्रह्मकसुत्तं	१ २२
मञ्याबज्झसुत्तं	१६	२. ग्रान न्दसुत्तं	१२२
१. ख तसुत्तं .	१ ६	३. सारि पुत्तसुत्तं	१२३

	विटुक्स		पिटुक्ट्रा
४. निदानसुत्तं	१२४	६. जाणुस्सोणिसुत्तं	१५३
५. हत्यकसुत्तं	१२६	१०. सङ्गारवसुत्तं	१५५
६. देवदूतस ~~ुत~~ ं	१२=	तस्सुद्दानं	१६०
७. यमराजसुत्तं	१३१	७. महावग्गो	१६०
द. चतुमहाराजस ~~ुतं~~	१३१	१. तित्थायतनसुत्तं	१६०
१. सुबु मालस ~~ुतं~~	१३४	२. भयसुत्तं	१६४
१०. भ्राधिपतेय्यसुत्तं	१३६	३. वेनागपुरसुत्तं	१६७
तस्सुद्दानं	१३८	४. सरभसुत्तं	१७१
४. चूळवग्गो	१३८	 केसमुत्तिसुत्तं 	१७४
१. सम्मुखीभावसुत्तं	१३८	६. साव्हस ~~ुतां~~	309
२. तिट्ठानस ~~ुत~~ ं	१३८	७. कयावत्युसुत्तं	१६२
३. ग्रत्यवससुत्तं	३६१	द. ग्रञ्जतित्ययस ~~ुतं~~	१८४
४. कथापवत्तिसुत्तं	359	६. श्रकुसलमूलस ~~ुत~~ ां	१८६
५. पण्डितसुत्तं	359	१०. उपोसथसुत्तं	980
६. सीलवन्तसुत्तं	3	तस्सुद्दानं	339
७. सङ्खतनक्खणसुत्तं	३६१	८. श्रानन्दवन्गो	33\$
द. ग्रसङ्ख तलक्खणस ~~ुत~~ ां	१४०	१. छन्नसुत्तं	339
६. पब्बतराजसुत्तं	१४०	२. ग्राजीवकस ~~ुत~~ ं	२०१
१०. ग्रातप्पकरणीयसुत्तं	१४०	३. महानामसक्कसुत्तं	२०३
११. महाचोरसुत्तं	१४१	४. निगण्ठसुत्तं	२०४
तस्युद्दानं	१४२	५. निवेसकसुत्तं	२०५
६. ब्राह्मणवनगो	१४२	६. पठमभवसुत्तं	२०६
१. पठमद्वेत्राह्मणसुत्तं	१४२	७. दुतियभवसुत्तं	२०७
२. दुतियद्वेत्राह्मणसुत्तं	१४३	द. सीलब्बतसुत्तं	२०६
३. ग्रञ्जतरब्रोह्मणसुत्तं	188	६. गन्धजातसुत्तं	२०८
४. परिब्बाजकसुत्तं	१४५	१०. चूळर्निकास ~~ुतं~~	२१०
५. निब्बुतसुत्तं	१४६	तस्सुद्दानं	२१२
६. पलोकसुत्तं	१४७	६. समणवन्गो	२१२
७. वच्छगोत्तसुत्तं	१४८	१. समणसुत्तं	२१ २
द. तिकण्णसुत्तं	१५०	२. गद्रभसुत्तं	२१ २

	पिटुक्रा	_	पिहन्द्वा
३. खेत्तसुत्तं	२१३	७. श्ररक्खितस ~~ुतं~~	२४२
४. वज्जिपुत्तसुत्तं	२१३	द. ब्यापन्नस ~~ुत~~ ं	२४३
५. सेक्खसुत्तं	२१४	६. पठमनिदानस ~~ुतं~~	२४४
६. पठमसिक्खासुत्तं	२१४	१०. दुतियनिदानस ~~ुत~~ ं	२४४
७. दुतियसिक्खासुत्तं	२१६	तस्सुद्दानं	58€
 ततियसिक्खासुत्तं 	२१७	१२. श्रापायिकवग्गो	२४७
६. पठमसिक्खत्तयसुत्तं	२१८	• •	-
१०. दुतियसिक्खत्तयसुत्तं	२१८	१. ग्रापायिकसुत्तं	२४७
११. स ~~ङ~~ ्कवास ~~ुतं~~	२१६	२. दुल्लभसुत्तं	२४७
तस्सुद्दानं	२२२	३. ग्रप्पमेय्यसुत्तं	580
१०. लोणकपल्लवग्गो	२२२	४. ग्रानेञ्जस ~~ुतं~~	२४७
१. ग्रज्वायिकसुत्तं	२२२	५. विपत्तिसम्पदासुत्तं	२४६
२. पविवेकसुत्तं	२२३	६. ग्रपण्णकसुत्तं	२५०
३. सरदसुत्तं	२२४	७. कम्मन्तसुत्तं	२५१
४. परिसासूत्तं	२२५	द. पठमसोचेय्यस ~~ुत~~ ं	२४२
प्र. पठमग्राजानीयसूत्तं	२२६	६. दुतियसोचेय्यसुत्तं	२५३
६. दुतियग्राजानीयसुत्तं	२२७	१०. मोनेय्यसुत्तं	२५४
७. ततियग्राजानीयसुत्तं	२२७	तस्सुद्दानं	२४४
८. पोत्यकसुत्तं	२२८	१३. कुसिनारवग्गो	२४४
६. लोणकपल्लसुत्तं	२३०	१. कुसिनारसुत्तं	२४४
१०. पंसुघोवकसुत्तं	२३४	२. भण्डनसुत्तं	२४६
११. निमित्तसुत्तं	२३७	३. गोतमकचेतियसुत्तं	२४७
तस्सुद्दानं	२३६	४. भरण्डुकालामसूत्तं	२५७
११. सम्बोधवन्गो	359	प्र. हत्थकसुत्तं	२५६
१. पुब्बेवसम्बोधसुत्तं	२३६	६. कटुवियसुत्तं	२६०
२. पठमग्रस्सादसुत्तं 🕶	२४०	७. पठमग्रनुरुद्धसुत्तं	२६१
३. दुतियग्रस्सादसुत्तं	२४०	द. दुतियग्रनुरुद्धस ~~ुतं~~	२६२
४. समणबाह्यणस ~~ुत~~ ं	२४१	६. पटिच्छन्नसुत्तं	२६३
५. रुण्णसुत्तं	२४१	१०. लेखसूत्तं	743
६. श्रतित्तिसुत्तं	२४१	तस्सुद्दानं	२६४

	पिहुक्त		पिहुन्तुर
१४. योषाजीववन्नो	२६४	२. सावज्जसुत	२७२
१. योघाजीवसुत्तं	२६४	३. विसमसुत्तं	२७३
२. परिसास ~~ुत~~ ं	२६६	४. ग्रसुचिसुत्तं	२७३
३. मित्तसुत्तं	२६६	५. पठमस्ततसुत्तं	२७३
४. उप्पादासुत्तं	२६६	६. दुतियसतसुत्तं	२७३
५. केसकम्बलसुत्तं	२६६	७. ततियसतसुत्तं	२७४
६. सम्पदासुत्तं	२६७	द. चतुत्यसतस ~~ुतं~~	२७४
७. वुद्धिस ~~ुत्तं~~	२६७	६. वन्दनासुत्तं	२७४
द. ~~ग्रस्सलळुडूसुत्तं~~	२६७	१०. पुब्बण्हसुत्तं	२७४
१. ग्रस्सपरस्सस ~~ुत~~ ं	२६६	तस्युद्दानं	२७४
१०. ग्रस्साजानीयसुत्तं	२७०	१६. झचलकवागी	२७४
११. पठममोरनिवापसुत्तं	२७१	तस्युट्टानं	२७७
१२. दुतियमोरनिवापस ~~ुत~~ ं	२७१		•
१३. ततियमोरनिवापसुत्तं	२७२	१७. कम्मपथपेय्यालं	२७७
तस्सुद्दानं	२७२	तस्सुद्दानं	३७१
१५. मङ्गलवग्गो	२७२	१८. रागपेय्यालं	३७६
१. ग्रकुसलसुत्तं	२७२	तस्सुद्दानं	२८०

THE PÄLI ALPHABET IN DEVANÄGARI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

सक सात इi हैं। इस कस एट मोo

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

₹ ka	₹ kha	ग ga	ਥ gha	₹ ña
₹ ca	ख cha	ज ja	इ, ∓ jha	ল ña
ē ţa	δ tha	₹ da	₹ dha	ण ņa
₹ ta	₹ tha	₹ da	ष dha	न na
ч ра	₹ pha	₹ ba	ਬ bha	₹ ma
य ya	₹ ra	च la	₹ va	₹ sa
		≥ ha	æ la	ஏ ஹ்

VOWELS IN COMBINATION

क ka का ka कि ki की ki इ ku चू kû के ke को ko च kha चा kha कि khi चौ khi चू khu चू khû चे khe चो kho

CONJUNCT-CONSONANTS

CONJUNCT-CONSONANTS									
नस :	kka kkha		म्ब ñc म्ब ñcl	ıa		इ dva ष्य dhya			म mba म mbha
क्य 🏻	•		ञ्ज ñja		,	ष्य dhva			म mma
কি k	ri		ञ्स, ञ्य	ñiha		न nta			
क्ल ₺	da		ट्ट, द्ट tt	•		ल ntva			mya.
सव k	va		ह, दठ tti			▼ ntha			mha
₹4 k	hva		ह, इंड de						yya
€4 k	•					₹ nda		ृस्ह	yha
			इ , इंड do	lha	₹	a ndra		~	lla
म्म द्व	-		re ņţa		7	r ndha		स्य	lya
•ब दि	•		ष्ठ ग्रंha		-	ন, দ্ব nna		æ	lha
म्य gy		1	म्ब ṇḍa		=	nya		•	vha
ਬ gra		1	ण ṇṇa		78	nha		-	sta
₹ ńk	a		ह ṇha		q	ppa			
₹ ńk	ha	•	T tta			ppha			stra
क्ष, कर	nga	7	ttha			руа			na
क्क, ऊष	ngha		T tva			pla pla			8ma
च्च cc	a		tya			bba		स्य	5ya
₩a ccl	ha		tra					स्व	sva .
ज्ज jja						bbha		स्सः	Ba.
जस, ज्य			द्द dda			bya		ह्य रे	nma
ञ्चा, प्या		_	ddha		₹ }	bra		害!	ıva
		च	dya		स्प	mpa		 22	lha
≖ę ñha	3.	Ħ	dra		स्फ	mpha			
ī=ā;	f=	i:	Դ — ĭ;			٠.	_	••	
	₹	-, 1	, ¥	,=u		,=ā;	`-	e;	j=0
ì	2	3		¥	Ę	9	5	8	•
•	4	3	4	5	6	7	8	9	0 .

सुत्तपिटके अङ्गुत्तरनिकायो (एकक-दुक-तिकनिपाता)

अङ्गुत्तरनिकायपालि

१. एककनिपातो

१. रूपादिवग्गो

एवं मे सुतं। एकं समयं भगवा सावित्ययं बिहरित है. vol. 1 के तवने मनाथिपिण्डकस्स मारामे। तत्र लो भगवा भिक्क् मामलेसि – "भिक्क्लो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्क् भगवतो पञ्चस्सोसुं। भगवा एतदवोव –

एतदवीच – "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्ञं एकरूपं पि समनुपस्सामि यं एवं ५ पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति यथविदं, भिक्खने, इत्यिरूपं । इत्यिरूपं, भिक्खने, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

- २. "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्ञां एकसहं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स वित्तं परियादाय तिट्ठति यथपिदं, भिक्खने, इत्यिसहो । इत्थिसहो, भिक्खने, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।
- ३ "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकगन्धं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठति यथयिदं, भिक्खवे, इत्थिगन्धो : इत्थिगन्धो, भिक्खवे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिट्ठती'' ति ।
- ४ "नाह, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकरसं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिटुति यथयिदं, भिक्खवे, इत्थिरसो । इत्थिरसो, भिक्खवे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिटुती" ति ।

R. 2

B. 2

 "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्ञं एकफोटुब्बं पि समनुपस्सामि यं एवं पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिटुति यथयिदं, भिक्सवे, इत्थिफोटुब्बो । इत्यिफोटुब्बो, भिक्सवे, पुरिसस्स चित्तं परियादाय तिटुती" ति ।

६ "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्ञं एकरूपं पि समनुपस्सामि यं एवं 20 इत्थिया वित्तं परियादाय तिट्ठति यथियं, भिक्सवे, पुरिसरूपं । पुरिसरूपं, भिक्सवे, इत्थिया वित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

B 3

 "नाहं, भिक्खने, घट्टा एकसइं पि समनुपस्सामि यं एवं इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियं, भिक्खने, पुरिसमझे । पुरिस-सझे, भिक्खने, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

इ. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकगन्धं पि समनुपस्सामि यं एवं
 इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियदं, भिक्खवे, पुरिसगन्धो ।
 पुरिसगन्धो, भिक्खवे, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

 "नाहं, भिक्खने, अञ्चं एकरसं पि समनुपस्सामि यं एवं इत्विया चित्तं परियादाय तिट्ठति यथियदं, भिक्खने, पुरिसरसो। पुरिसरसो, भिक्खने, इत्विया चित्तं परियादाय तिट्ठती" ति ।

१०. "नाहं, भिक्खवे, श्रञ्जं एकफोट्टब्बं पि समनुपस्सामि यं एवं इत्यिया चित्तं परियादाय तिट्टति यथियदं, भिक्खवे, पुरिसफोट्टब्बी'। पुरिसफोट्टब्बी', भिक्खवे, इत्थिया चित्तं परियादाय तिट्टती" ति ।

२. नीवरणपहानवग्गो

१. "नाहं, भिक्खवे, श्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन श्रमुप्पन्नो वा कामच्छन्दो उप्पज्जति उप्पन्नो वा कामच्छन्दो भिय्यो-15 भावाय वेपुल्लाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, सुभीनिमत्तं । सुभीनिमत्तं, भिक्खवे, श्रयोनिसो मनसि करोतो अनुप्पन्नो चेव कामच्छन्दो उप्पज्जति उप्पन्नो च कामच्छन्दो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।

२. "नाह, भिक्खवे, अञ्चं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्नो वा व्यापादो उप्पज्जित उप्पन्नो वा व्यापादो भिय्योभावाय वे वेपुत्लाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, पिट्यनिमित्तं। पिट्यनिमित्तं, भिक्खवे, अयोनिसो मनिस करोतो अनुप्पन्नो चेव व्यापादो उप्पज्जित उप्पन्नो च व्यापादो भिय्योभावाय वेपुत्लाय संवत्तती" ति ।

 "नार्ह, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्नं वा धीनमिद्धं उप्पज्जित उप्पन्नं वा धीनमिद्धं भिय्योभावाय
 वेपुल्लाय संवत्ति यथियदं, भिक्खवे, ग्ररित तन्दि विजिम्मता भित्त-सम्मदो चेतसो च लीनत्तं । लीनचित्तस्स, भिक्खवे, ग्रनुप्पन्नं चेव

१. पुरिसफोटुब्बं - रो॰। २. मीव्योमावाय - सी॰। ३. ब्यापादो - सी॰, रो॰। ४. विनमिद्धं - म॰, स्या॰। १. विवस्मिका - सी॰, स्या॰, रो॰।

थीनमिद्धं उप्पञ्जति उप्पन्नं च थीनमिद्धं भिय्योमावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।

- ४. "नाइं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्नं वा उद्धच्चकुक्कुच्चं उप्पञ्जति उप्पन्नं वा उद्धच्चकुक्कुच्चं भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तति यचिषदं, भिक्खवे, चेतसो अवूपसमो। ऽ अवूपसन्तचित्तस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्नं चेव उद्धच्चकुक्कुच्चं उप्पञ्जति उप्पन्नं च उद्धच्चकुक्कुच्चं भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।
- ५. "नाहं, भिक्खवे, ध्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्ना वा विचिकिच्छा उप्पज्जति उप्पन्ना वा विचिकिच्छा भिय्यो-भावाय वेपुल्लाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, भ्रयोनिसो मनसिकारो । 10 ग्रयोनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो अनुष्पन्ना चेव विचिकिच्छा उप्प-ज्जति उप्पन्ना च विचिकिच्छा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती" ति ।
- ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञां एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्नो वा कामच्छन्दो नुप्पञ्जति उप्पन्नो वा कामच्छन्दो पहीयति यथियं, भिक्खवे, ग्रसुभनिमित्तं । ग्रसुभनिमित्तं, भिक्खवे, योनिसी 15 मनिस करोतो ग्रनुप्पन्नो चेव कामच्छन्दो नुप्पञ्जति उप्पन्नो च काम-च्छन्दो पहीयती" ति ।
- ७. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्नो वा व्यापादो नुष्पज्जति उष्पन्नो वा व्यापादो पहीयति यथियदं, भिक्सवे, मेत्ता चेतोविमृत्ति । मेत्तं, भिक्सवे, चेतोविमृत्ति योनिसो 20 B.4 मनसि करोतो ग्रनुष्पन्नो चेव व्यापादो नुष्पज्जति उष्पन्नो च व्यापादो पहीयती" ति ।
- इ. "नाहं, भिनखने, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्यत्रं वा वीनमिद्धं नृष्पज्जति उष्पत्रं वा वीनमिद्धं पहीयति यथियदं, भिनखने, ग्रारम्भधातु निक्कमधातु परक्कमधातु । ग्रारद्धविरियस्से, 25 भिनखने, ग्रनुष्यत्रं चेव वीनमिद्धं नृष्पज्जति उष्पत्तं च वीनमिद्धं पहीयती" ति ।
- "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्ञां एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्नं वा उद्बच्चकुक्कुच्चं नुष्पज्जति उष्पन्नं वा उद्बच्चकुक्कुच्चं

१. ०वोरियस्स - म० ।

R. 6 25

पहीयित यथियं, भिक्सने, चेतसी वृपसमी । वृपसन्तिचत्तस्स, भिक्सने, भ्रतृप्पन्नं चेव उद्बच्चकुक्कुच्चं नृप्पज्जित उप्पन्नं च उद्बच्चकुक्कुच्चं पहीयती" ति ।

१०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन

 अनुष्पन्ना वा विचिकिच्छा नुष्पञ्जित उप्पन्ना वा विचिकिच्छा पहीयित
 यथियं, भिक्खवे, योनिसी मनसिकारो । योनिसी, भिक्खवे, मनिस
 करोतो ग्रनुपन्ना चेव विचिकिच्छा नुष्पञ्जित उप्पन्ना च विचिकिच्छा
 पृहीयती" ति ।

३. अकम्मनियवरगो

- "ताहं, भिक्खने, अञ्ज्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं प्रभावितं अकम्मनियं होति यथियदं, भिक्खने , चित्तं । चित्तं, भिक्खने, अभावितं अकम्मनियं होती" ति ।
  - २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावित कम्मनियं होति यथियं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं कम्मनियं होती" ति ।
- B 5 15 के "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रभावितं महतो अनत्थाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, अभावितं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
  - ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, 20 भिक्खवे, भावितं महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
    - ५. "नाहं, भिक्लवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रभावितं ग्रपातुभूतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथिषद, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्लवे, ग्रभावितं ग्रपातुभूतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" तिं।
    - ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं पातुभूतं महतो अत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं पातुभूतं महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।

१. म्रकम्मनीयं – रो०। २ सी०, रो० गोत्यके**सु** नत्यि।

- ७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रमावितं ग्रवहुलीकतं महतो ग्रनत्थाय संवक्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, ग्रमावितं ग्रवहुलीकतं महतो ग्रनत्थाय संवक्तती" ति ।
- द्र. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं उ एवं भावितं बहुलीकतं महतो अत्थाय संवत्तति यथयिदं भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं बहुलीकतं महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
- "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं स्रभावितं स्रबहुलीकत दुक्खाधिवाहं होति यथियं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, स्रभावितं स्रबहुलीकतं दुक्खाधिवाहं होतीं" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं बहुलीकतं सुखाधिवाहं होति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावितं बहुलीकतं सुखाधिवाहं होती" ति ।

४. अदन्तवग्गो

- "नाहं, भिक्खवं, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं в. एवं ग्रदन्तं महतो अनत्थाय सनत्ति यथियदं, भिक्खवं, चित्तं । चित्तं, 15 भिक्खवं, अदन्तं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं दन्तं महतो श्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, दन्तं महतो श्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- ३. "नाहं, भिक्सवे, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं 20 R.7 एवं अगुत्तं महतो अनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्सवे, चित्तं । चित्तं, भिक्सवे, अगुत्तं महतो अनत्थाय संवत्तती'' ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं गुत्तं महती श्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, गुत्तं महतो श्रत्थाय संवत्तती'' ति ।
- "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञा एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्ररिक्खते महतो प्रनत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं। चित्तं, भिक्खवे, ग्ररिक्खतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।

SPEC MA

१. दुक्सावाहं - सी० ।

R. 7 10

R.8

25

- ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं रिक्खतं महतो अत्याय संवत्तति यययिदं, भिक्खवे, वित्तं । वित्तं, भिक्खवे, रिक्खतं महतो अत्याय संवत्तती'' ति ।
- "नाहं, भिग्स्वने, ग्रञ्झं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं
   एवं ग्रसंवृतं महतो ग्रनत्थाय संवत्ति यथियं, भिनस्वने, चित्तं । चित्तं,
   भिनस्वने, ग्रसंवृतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
  - द. "नाहं, भिक्खवे, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं संवृतं महतो अत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, संवृतं महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
  - ६. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं ग्रदन्तं ग्रगुत्तं प्ररिक्खत असंबुतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, ग्रदन्तं ग्रगुत्तं ग्ररिक्खतं असंबुतं महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ज एकधम्मं पि समनुपस्सामि यं 15 एवं दन्ते गुत्तं रिक्खितं संबुतं महतो ग्रत्थाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, दन्तं गुत्तं रिक्खित संबुतं महतो ग्रत्थाय संवनती'' ति ।

५. पणिहितअच्छवरगो

- "संय्यपापि, भिक्खवे, सालिमूकं वा यवसूकं वा मिच्छा-पणिहितं हत्थेन वा पादेन वा अक्कत्तं हत्थं वा पादं वा भेच्छति ते लोहितं
   वा उप्पादेस्सती ति नेतं ठानं विज्जति । तं किस्स हेतु ? मिच्छापणि-हितत्ता, भिक्खवे, सूकस्त । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत भिक्ख मिच्छापणिहितेन चित्तेन ग्रविज्जं भेच्छति, विज्जं उप्पादेस्सति, निब्बानं सिच्छकरिस्सती ति नेत ठानं विज्जति । तं किस्स हेतु ? मिच्छापणि-हितत्ता, भिक्खवे, चित्तस्सा" ति ।
  - २. "सेय्यवापि, भिक्खने, सालिसूकं वा यनसूकं वा सम्मापिण-हितं हत्येन वा पादेन वा अक्कन्तं हत्यं वा पादं वा भेच्छित लोहितं वा उप्पादेस्सती ति ठानमेतं विज्जति । तं किस्स हेतु ? सम्मापिणहितत्ता,

१. भेज्जति - सी०; भिज्जिस्सति - स्या० । २. सालिसूकस्स - स्था० रो०, ।

भिक्खवे, सूकस्स । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत भिक्खु सम्मापणि-हितेन चित्तेन प्रविज्जं भेच्छिति, विज्जं उप्पादेस्सति, निब्बानं सच्छि-करिस्सती ति ठानमेतं विज्जति । तं किस्स हेतु ? सम्मापणिहितत्ता, भिक्खवे, चित्तस्सा'' ति ।

३. "इधाहं, भिक्खवं, एकच्चं पुग्गलं पदुद्रचित्तं एवं चेतसा उ в. в चेतो परिच्च पजानामि – 'इमिन्ह चे ग्रयं समये पुग्गलो कालं करेय्य, यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये'। त किस्स हेतु ? चित्तं हिस्स, भिक्खवं, पदुट्नं।

"चेतोपदोसहेतु' पन, भिक्खवे, एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती'' ति ।

४. "इवाहं, भिक्लवं, एकच्चं पुग्गलं पसन्नचित्तं एवं चेतसा चेतो परिच्च पजानामि – 'इमिन्हि चे ब्रयं समये पुग्गलो कालं करेय्य, यथाभतं निक्लितो एवं सग्गे'। तं किस्स हेतु ? चित्तं हिस्स, भिक्लवं, पसन्नं।

"चेतोपसादहेतु पन, भिक्खने, एनिमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा 15 परं मरणा सुगति सग्नं लोकं उपपज्जन्ती'' ति ।

५. "सेय्यथापि, भिक्खवे, उदकरह्दी ब्राविलो लुळितों कललीभूतो तत्य चक्खुमा पुरिसो तीरे ठितो न पस्सेय्य सिप्पिसम्बुकं पि सक्बरुक्वं पि मच्छगुम्बं पि चरन्तं पि तिट्ठन्तं पि । तं किस्स हेतु ? ब्राविलत्ता, भिक्खवे, उदकस्स । एवमेव खो, भिक्खवे, सो वत अभिक्खु ब्राविलेन चित्तेन अत्तत्थं वा आस्तित परत्थं वा आस्तित उम्रयत्थं वा आस्तित उत्तर्रित वा मनुस्स्रधम्मा ब्रलमिय्यआणदस्सनविसेसं सच्छि-किर्स्सती ति नेतं ठानं विज्जित । तं किस्स हेतु ? ब्राविलत्ता, भिक्खवे, चित्तस्सा" ति ।

६. "संय्यथापि, भिक्खने, उदकरहदो ब्रच्छो विष्पसन्नो ब्राना- 25 विलो तत्थ चक्खुमा पुरिसो तीरे ठितो पस्सेय्य सिप्पसम्बुकं प्रि सक्खर-कठलं पि मच्छुमुँम्बं पि चरन्तं पि तिटुन्तं पि । तं किस्स हेतु ? ब्राना-विलत्ता, भिक्खने, उदकस्स । एवमेव खो, भिक्खने, सो वत भिक्खु ब्रनाविलेन चित्तेन ब्रत्तर्यं वा ञस्सित परत्यं वा ञस्सित उभयत्यं वा

१. ० पदोसहेतुच्च – सी०, रो०; ० पदोसहेतु च – स्या०। २. उप्पञ्चन्ती – सी०, रो०। ३. सुसितो – सी०, स्या०, रो०। ४. ० कपतं – स्वा०।

В 9

R 10

ञस्सति उत्तरि वा मनुस्सथम्मा श्रलमरियञाणदस्सनविसेसं सच्छि-करिस्सती ति ठानमेतं विज्जति। तं किस्स हेतु ? ग्रनाविलत्ता, भिक्खवे. वित्तस्सा" ति ।

- ७. "सेट्यथापि, भिक्खवे, यानि कार्निचि रुक्खजाताने 5 फन्दनी तेसं अग्गमक्खायित यदिदं मुदुताय चेव कम्मञ्ञाताय च । एक्मेव खो अह, भिक्खवे, नाञ्जा एक्सम्मां पि समनुपस्सामि यं एवं भावितं बहुलीकत मुदु च होति कम्मञ्जां च यथियदं चित्तं । चित्तं, भिक्खवे, भावित बहुलीकत मुदु च होति कम्मञ्जां च होती" ति ।
- ्रम. "नाह, भिक्खवे, ग्रञ्ञ एकथम्मं पि समनुपस्सामि 10 यं एवं लहुपरिवत्तं यथियदं चित्तं । यावञ्चिदं, भिक्खवे, उपमा पि न सुकरा याव लहुपरिवत्त चित्तं" ति ।
  - ६ "पभस्सरिमदं, भिक्खबे, चित्तं । तं च खो ग्रागन्तुकेहि उपिककलेसेहि उपिक्किलिट्टं" ति ।
- १०. "पभस्सरमिदं, भिक्खवे, चित्तं । तं च खो ग्रागन्तुकेहि उपिक्कलेसेहि विष्पमृत्तं" ति ।

६. अञ्बरासङ्घातवग्गो

- १. "पमस्तरिमदं, भिक्खवे, चित्तं । तं च खो ग्रागन्तुकेहि उपिक्कलेसेहि उपिक्किलिट्टं । तं ग्रस्मुतवा पुणुज्जनो यथाभूतं तप्प-जानाति । तस्मा ग्रस्सुतवतो पुणुज्जनस्स चित्तभावना नत्थी ति वदामी" ति ।
- २ "पभस्सरिमदं, भिक्खवे, चित्तं। त च खो ग्रागन्तुकेहि उपिकक्तिसेहि विष्पमुत्तं। तं मुत्वा ग्रिरियसावको यथाभूतं पजानाति। तस्मा मुतवतो ग्रिरियसावकस्स चित्तभावना ग्रत्थी ति बदामी" ति।
- इं: "श्रच्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्क्षु मेत्ताचित्तं श्रासेवति; श्रय वृच्चिति, भिक्खवे – "भिक्खु श्ररित्तज्झानो विहरित सत्यु-क्ष सासनकरो श्रोवादपतिकरो', श्रमीघं रहुपिण्डं भुञ्जिति'। को पन वादो ये नं बहुलीकरोन्ती" ति !
  - १. ॰ जातानि स्या॰, रो॰ । २. चन्दनो स्या॰, रो॰ । ३. ॰ पटिकरो रो॰ ।

B. 10

४. "अच्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्खु मेत्ताचित्तं' भावेति; अयं वृज्वति, भिक्खवे – 'भिक्खु अरित्तज्झानो विहरति सत्यु-सासनकरो स्रोवादपतिकरो, अमोघं रट्टीपण्डं भुञ्जति'। को पन वादो ये नं बहलीकरोन्ती" ति !

५. "ग्रच्छरासङ्घातमत्तं पि चें, भिक्खने, भिक्ख् मेत्ताचित्तं 5 मनिस करोति; ग्रयं वृच्चिति, भिक्खने — "भिक्ख् ग्ररित्तज्झानो विहरित सत्युसासनकरो ग्रोबादपितकरो ग्रमोषं रद्वपिण्डं भृञ्जिति'। को पन वादो ये नं बहलीकरोन्ती" ति !

६. "ये केचि, भिक्सवे, धम्मा अकुसला अकुसलभागिया अकुसलपक्सिका, सब्बे ते मनोपुब्बङ्गमा । मनो तेसं धम्मानं पठमं 10 उप्पज्जति, अन्वदेव अकुसला धम्मा" ति ।

 "ये केचि, भिक्खवे, धम्मा कुसला कुसलभागिया कुसल-पिक्खका, सब्बे ते मनोपुब्बङ्गमा । मनो तेसं धम्मानं पठमं उप्पज्जित, ग्रान्वदेव कुसला धम्मा" ति ।

द. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञां एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन 15 ग्रुनुष्पन्ना वा ग्रुकुसला धम्मा उष्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा क्रुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियं, भिक्खवे, पमादो । पमत्तस्स, भिक्खवे, ग्रुनुष्पन्ना चेव ग्रुकुसला धम्मा उष्पञ्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।

१. "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपरसामि येन ग्रनुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा परि- 20 हायन्ति ययियं, भिक्खने, ग्रप्पमादो । ग्रप्पमत्तस्स, भिक्खने, ग्रनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना च अकुसला घम्मा परि-हायन्ती" ति ।

१०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा श्रकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा 25 परिहायन्ति यथियदं, भिक्खवे, कोसज्जं । कुसीतस्स, भिक्खवे, श्रनुप्पन्ना चेव श्रकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-हायन्ती" ति ।

१. मेसं वितं - सी०, स्या०; मेत्तवित्तं - रो०।

७ विरियारम्भवगगो

B. 11,

R 13 25

- १. "ताहं, भिक्खवं, अञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन प्रमुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवं, विरियारम्भो । आरद्धविरियस्स, भिक्खवं, ग्रमुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा उपरिहायन्ती" ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकथम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा अकुसला थम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला थम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता । महिच्छस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव अकुसला थम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला थम्मा परि-10 हायन्ती" ति ।
- ३. "नाहं, भिक्खते, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रमुणना वा कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परि-हायन्ति, यथियदं, भिक्खते, ग्रप्पिच्छता । ग्रप्पिच्छस्स, भिक्खते, ग्रमु-पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च ग्रकुसला धम्मा परि-13 हायन्ती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खते, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समन्परसामि येन ग्रनुष्पन्ना वा ग्रकुसला धम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायित्त यथियदं, भिक्खते, ग्रसन्तुट्टिता । ग्रसन्तुट्टस्स, भिक्खते, ग्रनुष्पन्ना चेत्र ग्रकुसला धम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना च कुसला धम्मा परि-20 हायन्ती" ति ।
  - ५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला घम्मा परि-हायन्ति यथियदं, भिक्खवे, सन्तुद्विता । सन्तुद्वस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला घम्मा परिहायन्ती"ति ।
  - ६: "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला धम्मा परिहायन्ति यथियदं, भिक्खवे, अयोनिसो मनसिकारो । अयोनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।

B 12

10

15

20

25

R. 14

B. 12

- ७. "नाहं, भिक्खते, घ्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परिहायन्ति यथियं, भिक्खते, योनिसो मनसिकारो । योनिसो भिक्खते, मनसि करोतो अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।
- इ. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्झं एकबम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रमुप्पन्ना वा अकुसला घम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना वा कुसला घम्मा परिहायित्त यथियिदं, भिक्सवे, ग्रसम्पज्ञ्झं । ग्रसम्पजानस्स, भिक्सवे, ग्रमुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना च कुसला घम्मा परिहायन्ती" ति ।
- ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रमुष्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा ग्रकुसला धम्मा परिहायन्ति यथियदं भिक्खवे, सम्पजञ्जा सम्पजानस्स, भिक्खवे, ग्रमुष्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च ग्रकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समन्परसामि येन ग्रनुष्पन्ना वा ग्रकुसला धम्मा उष्पज्जन्ति उष्पन्ना वा कुसला धम्मा परि-हायन्ति यथियं, भिक्सवे, गापिमत्तता । पापिमत्तस्स, भिक्सवे, ग्रनुष्पन्ना चेव ग्रकुसला धम्मा उष्पज्जन्ति उष्पन्ना च कुसला धम्मा परि-हायन्ती" ति ।

कल्याणमित्तादिवगगो

- १. "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुप्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा ग्रकुसला घम्मा परिहायन्ति यथियं, भिक्खने, कल्याणमित्तता । कल्याणमित्तस्स, भिक्खने, ग्रनुप्पन्ना चेन कुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च ग्रकुसला घम्मा परिहायन्ती" ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्ना वा अकुसला घम्मा उप्पज्जित्त उप्पन्ना वा कुसला घम्मा पिरहायित्त यथियदं, भिक्खवे, ग्रनुयोगो अकुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगो कुसलानं घम्मानं । ग्रनुयोगा, भिक्खवे, अकुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगा

कुसलानं घम्मानं अनुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला घम्मा परिहायन्ती'' ति ।

- ३. "नाहं, भिक्खते, अञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उ परिहायन्ति यथियदं, भिक्खते, अनुयोगो कुसलानं धम्मान, अनन्योगो अकुसलानं धम्मान । अनुयोगा, भिक्खते, कुसलानं धम्मानं, अनन्योगा अकुसलानं धम्मानं अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि वेन अनुप्पन्ना वा बोज्झङ्का नुप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा बोज्झङ्का न भावना-पारिपूरि गच्छिन्ति यथियदं, भिक्सवे, अयोनिसो मनसिकारो । अयो-निसो, भिक्सवे, मनसिकरोतो अनुप्पन्ना चेव बोज्झङ्का नुप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च बोज्झङ्का न भावनापारिपूरि गच्छन्ती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन 15 ग्रनुप्पन्ना वा बोज्झङ्का उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा बोज्झङ्का भावनापारि-पूरि गच्छिन्ति यथियदं, भिक्खवे, योनिसो मनसिकारो । योनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो ग्रनुप्पन्ना चेव बोज्झङ्का उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च बोज्झङ्का भावनापारिपूरि गच्छन्ती" ति ।
- "ग्रप्पमित्तका एसा, भिक्खवे, पिरहानि यदिदं ञाति-20 पिरहानि । एतं पितिकिद्वं, भिक्खवे, पिरहानीनं यदिदं पञ्जा-पिरहानी" ति ।
- ७. "ग्रप्पमत्तिका एसा, भिक्खवे, बुद्धि यदिदं ञातिबुद्धि । एतदगां,भिक्खवे, बुद्धीनं यदिदं पञ्जावृद्धि । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 'पञ्जावृद्धिया वद्धिस्सामा'' ति । एवं हि वो, 25 भिक्खवे, सिक्खितब्बं" ति ।
  - इ. "ग्रप्पमत्तिका एसा, भिक्खवे, परिहानि यदिदं भोगपरि-हानि । एतं पतिकिद्धं, भिक्खवे, परिहानीनं यदिदं पञ्ञा-परिहानी''ति ।

१. विद्वस्सामा - सी॰, रो॰।

20

B. 14

- ६. "प्रप्यमितका एसा, जिक्सके, वृद्धि यदिदं भोगवृद्धि । एतदम्मं, भिक्सके, वृद्धीनं यदिदं पंठ्यावृद्धि । तस्मातिह, भिक्सके एवं सिक्सितब्बं – 'पञ्चावृद्धिया विद्यस्सामा' ति । एवं हि बो, भिक्सके, सिक्सितब्बं" ति ।
- १०. "ग्रप्यमत्तिका एसा, भिक्खवे, परिहानि यदिदं यसो- प्र परिहानि । एतं पतिकिलिट्ठं, भिक्खवे, परिहानीनं यदिदं पञ्ञापरि-हानी" ति ।

६. पमादादिवग्गो

- "ग्रप्यमत्तिका एसा, भिक्खवे, वृद्धि यदिदं यसोवृद्धि । एतदग्यं, भिक्खवे, वृद्धीनं यदिदं पञ्ञावृद्धि । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 'पञ्ञावृद्धिया वद्धिस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, 10 विभिन्नवन्त्र्वं' ति ।
- २. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथयिदं, भिक्खवे, पमादो । पमादो, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ३. "नाहं, भिक्सवे, अञ्जं एकधम्मं पि समन्पस्सामि यो 15 एव महतो अत्याय संवत्ति यथियं, भिक्सवे, अप्पमादो । अप्पमादो, भिक्सवे, महतो अत्याय संवत्तती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञां एकधम्मं पि समन्पस्सामि यो एवं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, कोसज्जं। कोसज्जं, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, विरियारम्भो । विरिया-रम्भो, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- ६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समन्पस्सामि यो एवं महतो श्रनत्थाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता । 25 महिच्छता, भिक्खवे, महतो श्रनत्थाय संवत्तती" ति ।

१. वीरियारम्मो - म० । २. या - सी० ।

B, 15

- "नाहं, भिक्खबे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समन्पस्सामि यो एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खबे, ग्रप्पिच्छता । ग्रप्पि-च्छता, भिक्खबे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- "नाहं, भिक्खवे, अञ्चं एकघम्मं पि समनुपस्सामि
   यो एवं महतो अनत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खवे, असन्तुद्विता । अस-नुद्विता, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
  - "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, सन्तुट्टिता । सन्तुट्टिता, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- १०. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समन्पस्सामि यो एवं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, ग्रयोनिसो मनसिकारो । ग्रयोनिसो मनसिकारो, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ११. "नाहं, भिक्खवं, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो अत्थाय संवत्तति यथियदं भिक्खवे, योनिस्रो मनसिकारो । 15 योनिसो मनसिकारो, भिक्खवे, महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।
  - १२. "नाहं, भिक्खने, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुषस्सामि यो' एवं महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खने, ग्रसम्पजञ्जं । ग्रसम्पजञ्जं, भिक्खने, महतो श्रनत्थाय सवत्तती'' ति ।
- १३. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ज एकघम्म पि समनुपस्सामि यो १० एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, सम्पज्ञ्जं । सम्पज्ञ्जं, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
  - १४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्म पि समनुपस्सामि यो एव महतो ग्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, पापमित्तता । पाप-मित्तता, भिक्खवे, महतो ग्रनत्थाय संवत्तती" ति ।
- B. 16 25 १५. "नाहं, भिक्खवे, अञ्च्यं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो अत्याय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, कल्याणमित्तता । कल्याणमित्तता, भिक्खवे, महतो अत्याय संवत्तती" ति ।

१. य - सी०।

- १६. "नार्ड, भिक्खवे, प्रञ्ञं एकषम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं महतो अनत्वाय संवत्तति यथयिदं, भिक्खवे, अनुयोगो प्रकुसत्तानं अम्मानं, अननुयोगो कुसलानं यम्मानं । अनुयोगो, भिक्खवे, प्रकुसलानं अम्मानं, अननुयोगो कुसलानं थम्मानं महतो अनत्याय संवत्तती" ति ।
- १७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रन्ञां एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो उ एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तति यययिवं, भिक्खवे, ग्रनुयोगो कुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगो ग्रकुसलानं घम्मानं । ग्रनुयोगो, भिक्खवे, कुसलानं घम्मानं, ग्रननुयोगो ग्रकुसलानं घम्मानं महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।

१०. दुतियपमादादिवग्गो

- "अञ्झत्तिकं, भिनखने, अङ्गं ति करित्वा नाञ्ञां एकङ्गं
   पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिनखने, 10
   पमादो । पमादो, भिनखने, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
- "ग्रज्झत्तिकं, भिक्खवे, ग्रज्झं ति करित्वा नाञ्ञ्ञं एकञ्कं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तित यथियदं, भिक्खवे, ग्रणमादो । ग्रणमादो, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।
- ३. "अज्झत्तिकं, भिक्खवे, ग्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं । पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, कोसज्जं । कोसज्जं, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।
- ४. "ग्रज्झित्तिकं, भिक्खवे, ग्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ग्रत्थाय संवत्तित यथियं, भिक्खवे, विरियारम्भो । विरियारम्भो, भिक्खवे, महतो ग्रत्थाय 20 संवत्तती" ति ।

५-१२. ब्रज्झतिकं, भिक्खवे, अङ्गं ति करित्वा नाञ्डां एकङ्गं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ब्रनत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता ... पे०... ब्रप्पिच्छता ... घसन्तुट्टिता ... सन्तुट्टिता ... प्रयोनिसो मनसिकारो ... योनिसो मनसिकारो ... ब्रसम्पजञ्जां ... सप्पजञ्जां ... । 25

R. 17

१३. "बाहिरं, भिक्खवे, प्रज्नुं ति करित्वा नाञ्ज्ञं एकज्नुं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तति यथयिदं, भिक्खवे, पाप-मित्तता । पापमित्तता, भिक्खवे, महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।

१४. "बाहिरं, भिक्खने, अङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि असमनुपस्सामि यो एवं महतो अत्थाय संवत्तति यथियदं, भिक्खने, कत्याण-मित्तता । कत्थाणमित्तता, भिक्खने, महतो अत्थाय संवत्तती" ति ।

१५. "अञ्चत्तिकं, भिक्खवे, अञ्ज ति करित्वा नाञ्ज एकञ्ज पि समनुपस्सामि यं एवं महतो अनत्थाय संवत्तित यथिष्दं, भिक्खवे, अनुयोगो अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं । अनुयोगो, 10 भिक्खवे, अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं महतो अनत्थाय संवत्तती" ति ।

१६. "ग्रज्झितकं, भिक्खते, श्रङ्गं ति करित्वा नाञ्जं एकङ्गं पि समनुपस्सामि यं एवं महतो ग्रत्थाय संवत्ति यथियदं, भिक्खते, श्रनु-योगो कुसलानं धम्मानं, श्रननुयोगो श्रकुसलानं धम्मानं । श्रनुयोगो, १५ भिक्खते, कुसलानं धम्मानं, श्रननुयोगो श्रकुसलानं धम्मानं महतो ग्रत्थाय संवत्तती" ति ।

१७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं सद्धम्मस्स सम्मोसाय ग्रन्तरधानाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, पमादो । पमादो, भिक्खवे, सद्धम्मस्स सम्मोसाय ग्रन्तरधानाय 20 संवत्तती" ति ।

१८. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं सद्धम्मस्स ठितिया श्रमम्मोमाय श्रनन्तरधानाय संवत्ति यथियदं भिक्खवे, ग्रप्पमादो । श्रप्पमादो, भिक्खवे, सद्धम्मस्स ठितिया श्रसम्मो-साय श्रनन्तरधानाय संवत्तती" ति ।

8. ध. "नाहं, भिक्सले, ग्रञ्झं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं त्रद्धम्मस्स सम्मोसाय ग्रन्तत्वानाय संवत्ति यथियदं, भिक्सले, कोसञ्जं । कोसञ्जं, भिक्सले, सद्धम्मस्स सम्मोसाय ग्रन्तरघानाय संवत्तती" ति ।

२०. "नाहं, भिक्सवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यो 30 एवं सद्धम्मस्स ठितिया असम्मोसाय अनन्तरधानाय संवत्तति यथियं, भिक्खवे, विरियारम्भो। विरियारम्भो, भिक्खवे, सद्धम्मस्स ठितिया भसम्मोसाय भनन्तरघानाय संवत्तती'' ति ।

- २१-३१. "नाहं, भिक्खवे, अञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो एवं सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तति यथियदं, भिक्खवे, महिच्छता ... पे०... अप्पिच्छता ... असन्तुट्टिता... सन्तुट्टिता ... अयोनिसो ⁵ मनसिकारो ... योनिसो मनसिकारो ... असम्पजञ्जं ... सम्पजञ्जं ... पाप-मित्तता ... कल्याणमित्तता ... अनुयोगो अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं । अनुयोगो, भिक्खवे, अकुसलानं धम्मानं, अननुयोगो कुसलानं धम्मानं सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तती" ति ।
- ३२. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि यो ¹⁰ एवं सद्धम्मस्स ठितिया ग्रसम्मोसाय ग्रनन्तरधानाय संवक्तति यथियं, भिक्खवे, ग्रनुयोगो क्रुसलानं धम्मानं । ग्रनुयोगो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मानं । ग्रनुयोगो, भिक्खवे, कुसलानं धम्मानं सद्धम्मस्स ठितिया ग्रसम्मोसाय ग्रनन्तरधानाय संवक्तती" ति ।
- ३३. "ये ते भिक्खवे, भिक्खू अधम्मं धम्मो ति दीपेन्ति ते, 15 भिक्खवे, भिक्खू बहुजनश्रहिताय पटिपन्ना बहुजनश्रमुखाय, बहुनो जनस्स श्रनत्थाय श्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू श्रपुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं श्रन्तरधापेन्ती'' ति ।
- ३४. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् धम्मं ग्रधम्मो ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनश्रहिताय पटिपन्ना बहुजनश्रमुखाय, बहुनो जनस्स थ्य श्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् श्रपुञ्ञं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं श्रन्तरधापेन्ती" ति ।
- ३५-४२. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू ग्रविनयं विनयो ति वीपेन्ति ... पे०... विनयं ग्रविनयो ति दीपेन्ति ... पे०... ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेन भासितं लपितं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... भासितं लपितं ²⁵ १०.19 तथागतेन ग्रभासित ग्रलपितं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... न्यानिण्णं तथागतेन ग्रानिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... ग्रानिण्णं तथागतेन ग्रनानिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ...पे०... ग्रपञ्जातं तथागतेन पञ्जातं तथागतेना ति दीपेन्ति ...पे०... पञ्जातं तथागतेन ग्रपञ्जातं तथागतेना

१. पियं - सी०।

B 20

R. 20

ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्खू बहुजनग्रहिताय पटिपन्ना बहुजन-ग्रमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय महिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू प्रपुञ्ञं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं भन्तर-धापेन्ती" ति ।

११, अधम्मवग्गो

 "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् अधम्मं अधम्मो ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनिहताय परिपन्ना बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स अत्याय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञां पस्रवन्ति, ते चिमं सद्धम्भं ठपेन्ती" ति ।

२. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् धम्मं धम्मो ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, 10 भिक्ख् बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजनमुखाय, बहुनो जनस्स ब्रत्थाय हिताय मुखाय देवमनुस्तान । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञ पसविन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।

३-१०. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू स्रविनय स्रविनयो ति दीपेन्ति ... पे०... विनयं विनयो ति दीपेन्ति .. पे० सभासित । स्रवासित स्रवासित स्रवासित स्रवासित । स्रवासित तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... भासित लिपतं तथागतेन भासित लिपतं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... स्रवाचिण्णं तथागतेन स्रवाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... स्रवाचिण्णं तथागतेन स्रवाचिण्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... स्रपञ्चातं तथागतेन स्रवच्णं तथागतेना ति दीपेन्ति ... पे०... स्रवाच्यायतेन स्रवच्यायतेना ति दीपेन्ति ... पे०... स्रवच्यायतेन पञ्चातं तथागतेन ति दीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् दुजनिताय पटिपन्ना बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स स्रव्याय हिताय सुखाय देवमनुस्तान । बहु च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्चा पस्वन्ति, ते विमं सद्धम्मं प्रयन्ती' ति ।

१२, श्रनापत्तिवग्गो

१. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू ग्रनापत्ति ग्रापत्ती ति दीपेन्ति 25 ते, भिक्खवे, भिक्खू बहुजनग्रहिताय पटिपन्ना बहुजनग्रमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू ग्रपुञ्ञं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ग्रन्तरथापेन्ती" ति ।

B. 21

"ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् श्रापत्तं ग्रनापत्ती ति दीपेन्ति
ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनग्रहिताय पिटपशा बहुजनग्रमुखाय, बहुनो
जनस्स ग्रनत्याय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे,
भिक्ख् ग्रपुञ्ञां पसवन्ति, ते चिमं सढरमं ग्रन्तरधापेन्ती" ति ।

३-१०. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् लहुकं आपत्ति गरुका अ
आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... गरुकं आपत्ति लहुका आपत्ती ति दीपेन्ति
... पे०... दुट्ठुल्लं आपत्ति अदुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०...
अदुट्ठुल्लं आपत्ति दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०...
अदुट्ठुल्लं आपत्ति दुट्ठुल्ला आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०...
अनवसंसा आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... अनवसंसं आपत्ति सावसंसा
आपत्ती ति दीपेन्ति ... पे०... सप्यटिकम्मं आपत्ति अप्यटिकम्मा आपत्ती
ति दीपेन्ति ... पे०... अप्यटिकम्मं आपत्ति अप्यटिकम्मा आपत्ती
ति तीपेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्खवे, भिक्खवे, भिक्खवे, विद्वाय दुक्खाय देवमनुस्सान । बहुं च ते, भिक्खवे,
भिक्खवं अपूठ्ठां पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं अन्तरधापेन्ती" ति ।

- ११. "ये ते, भिक्खवे, भिक्ख् अनापत्ति अनापत्ती ति दीपेन्ति 15 ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजनमुखाय, बहुजो जनस्स अत्याय हिताय मुखाय देवमनुस्सान । बहु च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञां पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।
- १२. ''ये' ते, भिक्खवे, भिक्ख् ग्रापित ग्रापत्ती ति दीपेन्ति त, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजनसुखाय, बहुजो जनस्स थ ग्रत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्ञां पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती'' ति ।
- १३-२०. "ये ते, भिक्सवे, भिक्स् लहुकं ग्रापित्त लहुका ग्रापत्ती ति दीपेन्ति ... गरुकं ग्रापत्ति गरुका ग्रापत्ती ति दीपेन्ति ... गरुकं ग्रापत्ति गरुका ग्रापत्ति ति दीपेन्ति ... गरुक् ग्रापत्ति ति दीपेन्ति ... गरुक् ग्रापत्ति ति दीपेन्ति ... गरुक् ग्रापत्ती ति दीपेन्ति ... ग्रापत्ती ति दीपेन्ति ... ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापत्ति ग्रापति ग्रापति ति दीपेन्ति ... ग्रापटिकम्मा ग्रापत्ति ति दीपेन्ति ... ग्रापटिकम्मा ग्रापत्ति ति दीपेन्ति ते, भिक्सवे, भिक्सू बहुजनहिताय पटिपन्ना बहुजन-

१. मे पि - स्था०।

सुखाय, बहुनो जनस्स ग्रत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खु पुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं ठपेन्ती" ति ।

१३. एकपुम्गलवम्गो

R.22 ब 5 दे

25

R. 22

- "एकपुगालो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जिति
  बहुजनहिताय बहुजनमुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय
   देवमनुस्सानं । कतमो एकपुग्गलो ? तथागतो अरह सम्मासम्बुद्धो । अय
  खो, भिक्खवे, एकपुग्गलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजनहिताय
  बहुजनसुखाय लोकानुकम्पाय अत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सान" ति ।
- "एकपुग्गलस्त, भिक्खवे, पातुभावो दुल्लभो लोकस्मि। कतमस्स एकपुग्गलस्स ? तथागतस्स घ्ररहतो सम्मासम्बुद्धस्स । इमस्स
   खो, भिक्खवे, एकपुग्गलस्म पानुभावो दुल्लभो लोकस्मि" ति ।
  - ३. "एकपुग्गलो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उपपज्जित अच्छरियमनुस्सो। कतमो एकपुग्गलो? तथागतो प्ररह सम्मासम्बुद्धो। ग्रयं स्तो, भिक्खवे, एकपुग्गलो लोके उप्पज्जमानो उपपज्जित अच्छरियमनस्सो" ति।
  - ४. "एकपुग्गलस्स, भिक्खवे, कार्लाकरिया बहुनो जनस्स अनुतप्पा होति । कतमस्स एकपुग्गलस्स ? तथागतस्स अरहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स । इमस्स खो, भिक्खवे, एकपुग्गलस्स कार्लाकरिया बहुनो जनस्स अनुतप्पा होती" ति ।
- ४. "एकपुगलो, भिक्खवे, लोके उप्पञ्जानो उप्पञ्जित अ अदुतियो असहायो अप्पटिमो अप्पटिसमो अप्पटिभागो अप्पटिपुगलो असमो असमसमो द्विपदाने अगो। कतमो एकपुग्गलो ? तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो । अय खो, भिक्खवे, एकपुग्गलो लोके उप्पञ्जमानो उप्पञ्जित अदुतियो असहायो अप्पटिमो अप्पटिसमो अप्पटिभागो अप्पटि-पुगलो असमो असमसमो द्विपदान अग्गो" ति ।
  - ६-१७. "एकपुग्गलस्स, भिक्खवे, पातुभावा महतो चक्खुस्स पातुभावो होति, महतो म्रालोकस्स पातुभावो होति, महतो म्रोभासस्स

१. दिपदानं - सी०, स्या०, रो०।

20

25

B. 24

पातुभावो होति, अत्रं अनुत्तरियानं पातुभावो होति, चतुत्रं पटिसम्भिदानं सिच्छिकिरिया होति, अनेकधातुपिटवेघो होति, नानाधातुपिटवेघो होति, विज्ञाविमुत्तिफलसिच्छिकिरिया होति, सोतापित्तिफलसिच्छिकिरिया होति, अनागामिफलसिच्छिकिरिया होति, अनागामिफलसिच्छिकिरिया होति, अरहत्तफलसिच्छिकिरिया होति, अरहत्तफलसिच्छिकिरिया होति । कतमस्स एकपुग्गलस्स ? उत्यागतस्स अरहतो सम्मायम्बुङस्स । इमस्स सो, भिक्खवे, एकपुग्गलस्स पातुभावो होति, महतो आलोकस्स पातुभावो होति, महतो आलोकस्स पातुभावो होति, महतो आभोसस्स पातुभावो होति, सहतो आभोसस्स पातुभावो होति, अर्मु अनुत्तरियानं पातुभावो होति, नाहातो अपेसिम्भदानं सिच्छिकिरिया होति, अनेकधातु-पिटवेघो होति, विज्ञाविमुत्तिफलसिच्छ- 10 किरिया होति, अतानाधातुपिटवेघो होति, विज्ञाविमुत्तिफलसिच्छ- किरिया होति, अनामिफलसिच्छ- किरिया होति, अनामिफलसिच्छ- किरिया होति, अनामिफलसिच्छ- किरिया होति, अरहत्तफलसिच्छ- किरिया होति, अरहत्तफलसिच्छ-

१८. "नाहं भिक्खवे, श्रञ्ञं एकपुग्गलं पि समनुपस्सामि यो एवं तथागतेन श्रनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तितं सम्मदेव श्रनुप्पवत्तेति यद्ययिदं, ।ऽ भिक्खवे, सारिपुत्तो । सारिपुत्तो, भिक्खवे, तथागतेन श्रनुत्तरं घम्म-चक्कं पवत्तितं सम्मदेव श्रनुप्पवत्तेती''ति ।

१४. (क) एतदग्गवग्गो

१. "एतदग्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं रत्तञ्जूनं यदिदं ग्रञ्जासिकोण्डञ्जो^भं ।

२. ... महापञ्जानं यदिदं सारिपुत्तो ।

३. ... इद्धिमन्तानं यदिदं महामोग्गल्लानो ।

४. ... धुतवादानं यदिदं महाकस्सपो ।

प्र. ... दिब्बचन्खुकानं यदिदं ग्रनुरुद्धो ।

इ. ... उच्चाकुलिकानं यदिदं भिह्यो काळिगोधाय पुत्तो ।

७. ... मञ्जुस्सरानं यदिदं लकुण्डकभिद्यो³।

सीहनादिकानं यदिदं पिण्डोलभारद्वाजो ।

१. घञ्ञाकोण्डञ्जो – ती०, स्या०, रो०। २. कालिगोषाय – ती०, रो०। ३ लकुष्टक० – ती०, स्या०, रो०। 10

15

20

B. 25

ध्याः धम्मकथिकानं यदिदं पुण्णो मन्ताणिपुत्तो ।

१०. "एतदमां ... सङ्क्षित्तेन भासितस्स वित्यारेन ग्रत्यं विभजन्तानं यदिदं महाकञ्चानों' ति ।

(ख) एतदग्गवग्गो

R.24 १. "एतदमां, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं मनोमयं 5 कायं ग्रमिनिम्मिनन्तानं यदिदं चळपन्थको"'।

२. ... चेतोविवद्रकूसलानं र यदिदं चूळपन्थको ।

३. ... सञ्जाविवट्टकुसलानं यदिदं महापन्थको ।

४. ... ग्ररणविहारीनं यदिदं सुभूति ।

प्र. ... दक्खिणेय्यानं यदिद सुभूति ।

६. ... ग्रारञ्जाकानं यदिदं रेवतो खदिरविनयो ।

७. ... झायीनं यदिदं कङ्कारेवतो ।

s. ... ग्रारद्धविरियानं यदिद सोणो कोळिविसो³।

... कल्याणवाक्करणानं यदिदं सोणो कृटिकण्णो ।

१०. ... लाभीन यदिदं सीवलि ।

११. "एतदग्ग ... सङाधिमुत्तान यदिदं वक्कली" ति ।

(ग) एतदग्गवग्गो

 "एतदग्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खून सिक्खा-कामानं यदिदं राहुलों"।

२. ... सद्धापब्बजितानं यदिदं रट्टपालो ।

३. ... पठमं सलाकं गण्हन्तानं यदिद कृण्डधानो ।

४. ... पटिभानवन्तानं यदिदं वङ्गीसो ।

४. म समन्तपासादिकानं यदिदं उपसेनो वङ्गन्तपृत्तो ।

६. ... सेनासनपठ्यापकानं यदिदं दब्बो मल्लपूत्तो ।

७. ... देवतान पियमनापानं यदिदं पिलिन्दवच्छो ।

च. ... खिप्पाभिञ्ञानं यदिदं बाहियो दारुचीरियो ।

१ चुस्लपन्यको – सी॰, रो॰। २. चेतोविवदकुसलान – रो॰। ३. कोलिविसो – रो॰।

B. 26

10

15

- ... चित्तकथिकानं यदिदं कुमारकस्सपो ।
- १०. "एतदमां ... पटिसम्मिदाप्पत्तानं यदिदं महाकोट्टितो" ति ।

(घ) एतदग्गवग्गो

१. "एतदम्गं, भिक्खवे, मम सावकानं भिक्खूनं बहुस्सुतानं यदिदं म्रानन्दो" ।

२. ... सतिमन्तानं यदिवं म्रानन्दो ।

३. ... गतिमन्तानं यदिदं ग्रानन्दो ।

४. ... धितिमन्तानं यदिदं ग्रानन्दो ।

प्र. ... उपट्राकानं यदिदं ग्रानन्दो ।

६. ... महापरिसानं यदिदं उरुवेलकस्सपो ।

७. ... कुलप्पसादकानं यदिदं काळुदायी ।

द. ... ग्रप्पाबाधानं यदिदं बाकुलो[ै]।

ह. ... पूब्बेनिवासं अनुस्सरन्तानं यदिदं सोभितो ।

१०. ... विनयधरानं यदिदं उपालि ।

११. ... भिक्खुनोवादकानं यदिदं नन्दको ।

१२. ... इन्द्रियेस गत्तद्वारानं यदिदं नन्दो ।

१३. ... भिक्लुग्रोवादकानं यदिदं महाकप्पिनो ।

१४. ... तेजोधातुकसलानं यदिदं सागतो ।

१५. ... पटिभानेय्यकानं यदिद राधो ।

१६. "एतदमां ... लखचीवरघरानं यदिदं मोघराजा" ति ।

(ङ) एतदग्गवग्गो

 "एतदग्गं, भिक्खवं, मम साविकानं भिक्खुनीनं रत्तञ्जूनं 20 यदिदं महापजापतिगोतमी" ।

२. ... महापञ्जानं यदिद खेमा ।

३. ... इद्धिमन्तीनं यदिदं उप्पलवण्णा ।

४. ... विनयधरानं यदिदं पटाचारा^४।

१- कानुवायी – सी०, रो० । २. वक्कुलो – सी०, स्या०, रो० । ३. इद्विमन्तानं – रो० । ४. पटाचरा – सी० ।

5

20

पू. ... धम्मकथिकानं यदिदं धम्मदिन्ना ।

६. ... झायीनं यदिदं नन्दा ।

७. ... ग्रारद्धविरियानं यदिदं सोणा ।

s. ... दिब्बचवस्तुकानं यदिदं बकुला¹।

ह. ... खिप्पाभिञ्ञानं यदिदं भद्दा कृण्डलकेसा ।

१०. ... पब्बेनिवासं अनस्सरन्तीनं यदिदं भट्टा कापिलानी ।

११. ... महाभिञ्ञापत्तानं यदिदं भद्दकच्चाना ।

१२. ... लुखचीवरघरानं यदिद किसागीतमी ।

१३. "एतदग्गं ... सद्धाधिमुत्तानं यदिदं सिङ्गालकमाता" ति

(च) एतदग्गवग्गो

- B. 27 10 १. "एतदमा, भिक्खवे, मम सावकानं उपासकानं पठमं सरणं
   R. 26 गच्छत्तानं यदिदं तपुस्सभिल्लका वाणिजा"।
  - २. ... दायकानं यदिदं सुदत्तो गहपति श्रनाथपिण्डिको ।
  - अम्मकथिकानं यदिदं चित्तो गहपति मच्छिकासिण्डको ।
  - ४. ... चतूहि सङ्गहवत्यूहि परिसं सङ्गण्हन्तानं यदिद हत्यको ै। ।ऽ श्राळवको ।
    - प्र. ... पणीतदायकानं यदिदं महानामो सबको ।
    - मनापदायकानं यदिदं उग्गो गहपति वेसालिको ।
    - ७. ... सङ्घुपट्ठाकानं यदिदं हित्थगामको उग्गतो गृहपित ।
    - s. ... ग्रवेच्चप्पसन्नान यदिदं सुरवन्धो^र ।
    - ६ . पुग्गलप्पसन्नानं यदिद जीवको कोमारभच्चो ।
    - १०. "एतदमां .. विस्सामकान यदिदं नकुलपिता गहपती" ति ।

(छ) एतदग्गवग्गो

१°. "एतदग्गं, भिक्ववे, मम साविकानं उपासिकानं पठमं सरणं गच्छन्तीनं यदिदं सृजाता सेनियधीता°" ।

१. सकुला – सी०, स्या०, रो०। २ सिगालमाता – रो०। ३. हटुको – रो०। ४ भ्रालको – सी०। १ सी०, रो० पोथकेसु निस्य। ६. सूरो भ्रम्बट्टो – सी०, स्या०, रो०। ७. सेनानीधिता – सी०; सेनानिधीता – रो०।

R. 27

10

२. ... दायिकानं यदिदं विसाखा मिगारमाता ।

३. ... बहुस्सुतानं यदिदं खुज्जुत्तरा ।

भ मेत्ताविहारीनं यदिदं सामावती ।

प्र. ... झायीनं यदिदं उत्तरानन्दमाता ।

६. ... पणीतदायिकानं यदिदं सूप्पवासा कोलियधीता'।

७. ... गिलानुपट्टाकीनं यदिदं सुप्पिया उपासिका ।

इ. ... भ्रवेच्चप्पसन्नानं यदिदं कातियानी ।

... विस्सासिकानं यदिदं नकूलमाता गहपतानी ।

१०. "एतदमां ... ग्रनुस्सवप्पसन्नानं यदिदं काळी उपासिका कलघरिका" ति ।

१५. (क) अद्वानपालि

१. "श्रद्वानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो यं दिद्विसम्पन्नो पुमालो कञ्चि सङ्खारं निच्चतो उपगच्छेथ्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुषुज्जनो कञ्चि सङ्खारं निच्चतो उप-गच्छेथ्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

२. "श्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो ।ऽ कञ्चि सङ्खारं सुखतो उपगच्छेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्रो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुथुज्जनो कञ्चि सङ्खारं सुखतो उपगच्छेय्य । ठानमेनं विज्जनी' ति ।

३. "श्रट्ठानमेतं, भिक्सवे, श्रनवकासो यं दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो कञ्चि धम्मं श्रततो उपगच्छेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्तो 20 एतं, भिक्सवे, विज्जति यं पुथुज्जनो कञ्चि धम्मं श्रत्ततो उपगच्छेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

४. "श्रट्टानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो यं दिट्टिसम्पन्नो पुग्गलो मातरं जीविता वोरोपेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो, भिक्खवे, एतं विज्जति यं पुयुज्जनो मातरं जीविता वोरोपेय्य । ठानमेतं 25 विज्जती" ति ।

१. कोळ्यि - रो॰ । २. कालि - सी॰। ३. कुररषटिका - सी॰,स्या॰, रो॰ । ४. स॰ पोत्यके नरिष ।

विज्जती" ति ।

R 29

४. "अट्ठानमेतं, भिक्लवे, श्रनवकासो यं दिट्टिसम्पन्नो पुगालो पितरं जीविता वोरोपेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्त्रो एतं, भिक्लवे, विज्जति य पुणुज्जनो पितरं जीविता वोरोपेय्य । ठानमेतं

६. "प्रद्वानमेतं, भिक्खवे, ग्रनवकासो यं दिट्टिसम्पन्नो पुग्गको ग्ररहन्तं जीविता वोरोपेय्य । नेतं ठान विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुथुज्जनो ग्ररहन्तं जीविता वोरोपेय्य । ठानमेतं विज्जती' ति ।

७. "ब्रट्टानमेतं, भिक्खवे, ग्रनवकासो यं दिट्टिसम्पन्नो पुग्गलो 10 तथागतस्स पदुट्टिचत्तो वोहितं उप्पादेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्रो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुषुज्जनो तथागतस्स पदुट्टिचित्तो लोहितं उप्पादेय्य । ठानमेत विज्जती" ति ।

द. "श्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो य दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो सङ्घं भिन्देय्य । नेतं ठान विज्जित । ठान च खो एत, भिक्खवे, विज्जित ा यं पुष्ठजनो सङ्घं भिन्देय्य । ठानमेत विज्जिती' ति ।

६. "श्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो य दिट्ठिसम्पन्नो पुग्गलो श्रञ्ज सत्थारं उद्दिसेय्य । नेतं ठान विज्जति । ठान च खो एत, भिक्खवे, विज्जति य पुथुज्जनो श्रञ्ज सत्थारं उद्दिसेय्य । ठानमेत विज्जती'' ति ।

१०. "ग्रहुानमेतं, भिक्सवे, धनवकासो य एकिस्सा लोक-प्र. 28 20 घातुया द्वे अरहन्तो सम्मासम्बुद्धा अपुब्य अचरिम उप्पज्जेय्यु । नेतं ठानं विज्जति । ठान च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं एकिस्सा लोक-घातुया एको व अरहं सम्मासम्बुद्धो उप्पज्जेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

(ख) श्रद्वानपालि

 "अट्टानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं एकिस्सा लोक-धातुया द्वे राजानो चक्कवत्ती अपुब्बं अचरिमं उप्पञ्जेय्युं । नेतं ठानं ^{B. 30}
 विज्जित । ठानं च स्रो एतं, भिक्खवे, विज्जित यं एकिस्सा लोक-धातुया एको राजा चक्कवत्ती उप्पञ्जेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

१. दुट्टेन चित्तेन - सी०, रो०।

- २. "अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं इत्थी अरहं ग्रस्स सम्मासम्बुद्धो । नेतं ठानं विज्जित । ठानं च खो, एतं, भिक्खवे, विज्जित यं पृरिसो अरहं अस्स सम्मासम्बुद्धो । ठानमेतं विज्जिती'' ति ।
- "श्रट्ठानमेतं, भिक्खने, अनवकासो यं इत्थी राजा अस्स चक्कवत्ती । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खने, विज्जति ऽ यं पृरिसो राजा अस्स चक्कवत्ती । ठानमेतं विज्जती'' ति ।
- ४-६. "श्रद्वानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो यं इत्थी सक्कतं कारेय्य ...पे०... मारत्तं कारेय्य ...पे०... ब्रह्मत्तं कारेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च स्रो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं पुरिसो सक्कतं कारेय्य ...पे०... मारत्तं कारेय्य ...पे०... ब्रह्मत्तं कारेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।
- ७. "ब्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं कायदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । नेत ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं कायदुच्चरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।
- द्ध-१. "अट्ठानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो यं वचीदुच्चरि- 15 तस्स ...पे०... यं मनोदुच्चरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । नेत ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति य मनोदुच्चरितस्स अनिट्ठो अकन्तो अमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जती' ति ।

(ग) ब्रह्नानपालि

१. "श्रट्ठानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो यं कायसुचरितस्स 20 श्रनिट्ठो श्रकत्तो श्रमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जित यं कायसुचरितस्स इट्ठो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जिती' ति ।

B. 31

२-३. "ब्रट्टानसेतं, भिक्खवे, ग्रनवकासो यं वचीसुचरितस्स ...पे०... मनोसुचरितस्स ग्रनिट्टो श्रकन्तो ग्रमनापो विपाको निब्बत्तेय्य । 25 नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे, विज्जति यं मनोसुचरितस्स इट्टो कन्तो मनापो विपाको निब्बत्तेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

B. 32

४. "ब्रह्मतमेतं, भिक्खने, श्रनवकासो यं कायदुक्वरित-समङ्गी तिन्नदाना तप्पन्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सागं लोकं उपपज्जेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खने, विज्जति यं कायदुक्वरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा ग्राम्ययं दुगर्गित विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य । ठानमेतं विज्जती" ति ।

५-६. "अट्ठानमेतं, भिक्खने, अनवकासो यं बच्चीदुच्चरित-समङ्गी ...पे०... यं मंनोदुच्चरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सग्गं लोकं उपपज्जेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खने, विज्जति यं मनोदुच्चरितसमङ्गी तिन्नदाना ग्ल तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उप-पज्जेय्य । ठानमेत विज्जती" ति ।

 "अट्टानमेतं, भिक्खवे, अनवकासो य कायमुचरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जेय्य । नेतं ठानं विज्जति । ठानं च खो एतं, भिक्खवे,
 विज्जति यं कायमुचरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा पर मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जेय्य । ठानमेत विज्जती'' ति ।

६-६. "श्रट्टानमेतं, भिक्खवे, श्रनवकासो य वचीसुचिरत-समङ्गी ...पे०... यं मनोसुचिरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा श्रपाय दुर्गाति विनिपात निरयं उपपञ्जेय्य । नेत ठान № 20 विज्जिति । ठान च खो एतं, भिक्खवे, विज्जिति य मनोसुचिरितसमङ्गी तिन्नदाना तप्पच्चया कायस्स भेदा परं मरणा सुगित सम्मं लोक उप-पज्जेय्य । ठानमेतं विज्जिती" ति ।

१६. (क) एकधम्मपालि

 "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो एकन्त-निब्बदाय विरागाय निरोघाय उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बा-नाय संवत्तति । कतमो एकघम्मो ? बुढानुस्तति । ग्रयं खो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो एकन्तनिब्बदाय विरागाय निरोघाय उपसमाय अभिञ्ञाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तती" ति । २-१०. "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो एकन्तिनिब्ब-वीय विरागाय निरोधाय उपसमाय ग्रीभञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय सैंबत्ति । कतमो एकघम्मो ? धम्मानुस्सति ...पे०... सङ्घानुस्सति ... सीलानुस्सति ... चागानुस्सति ... देवतानुस्सति ... ग्रानापानस्सति ... मरणस्सति ... कायगतासति ... उपसमानुस्सति । ग्रयं खो, भिक्खवे, अ एकघम्मो भावितो बहुलीकतो एकन्तिनिब्बदाय विरागाय निरोधाय उपसमाय ग्रीभञ्जाय सम्बोधाय निब्बानाय संवत्तती" ति ।

(स) एकघम्मपालि

१. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन श्रनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा भिय्योभावाय' वेपुल्लाय संवत्तन्ति यथियं, भिक्खवे, मिच्छादिट्टि । 10 मिच्छादिट्टिकस्स, भिक्खवे, अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा उप्पज्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ती" ति ।

२. "ताहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रनुष्पन्ना वा कुसला घम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला घम्मा भिय्यो-भावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ति यथियदं, भिक्खवे, सम्मादिट्टि । सम्मा- 15 R.31 दिट्टिकस्स, भिक्खवे, ग्रनुष्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च कुसला घम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ती" ति ।

३. "नाहं, भिक्सवे, ब्रञ्जं एकघम्मं पि समनुपस्सामि येन ब्रनुप्पन्ना वा कुसला घम्मा नुप्पज्जन्ति उप्पन्ना वा कुसला घम्मा परि-हायन्ति यथियं, भिक्सवे, मिच्छादिट्टि । मिच्छादिट्टिकस्स, भिक्सवे, 20 1 33 ब्रनुप्पन्ना चेव कुसला घम्मा नुप्पज्जन्ति उप्पन्ना च कुसला घम्मा परि-हायन्ती" ति ।

४. "नाहं, भिक्खवे, अञ्च एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन-अनुप्पन्ना वा अकुसला धम्मा नुप्पञ्जन्ति उप्पन्ना वा अकुसला धम्मा परिहायन्ति यथियदं, भिक्खवे, सम्मादिष्टि । सम्मादिष्टिकस्स, भिक्खवे, 25 अनुप्पन्ना चेव अकुसला धम्मा नुप्पञ्जन्ति उप्पन्ना च अकुसला धम्मा परिहायन्ती" ति ।

१. भीय्योभावाय - सी० ।

R 32

५. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन ग्रमुणन्ना वा मिच्छादिट्ठि उप्पञ्जति उप्पन्ना वा मिच्छादिट्ठि पबङ्गति यथियदं, भिक्खवे, ग्रयोनिसो मनसिकारो । ग्रयोनिसो, भिक्खवे, मनसि करोतो ग्रमुप्पन्ना चेव मिच्छादिट्ठि उप्पञ्जति उप्पन्ना च मिच्छादिट्ठि पबङ्गती" ति ।

६. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्जं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन अनुप्पन्ना वा सम्मादिट्टि उप्पञ्जित उप्पन्ना वा सम्मादिट्टि पब्ङ्वित यथियं, भिक्खवे, योनिसो मनिसकारो । योनिसो, भिक्खवे, मनिस करोतो अनुप्पन्ना चेव सम्मादिट्टि उप्पज्जित उप्पन्ना च सम्मादिट्टि 10 पबद्वती" ति ।

७. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्झं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उप्पज्जन्ति यथियदं, भिक्खवे, मिच्छादिट्टि । मिच्छादिट्टिया, भिक्खवे, समन्नागता सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुग्गति विनिपात निरय उप्यज्जन्ती" ति ।

द. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकधम्मं पि समनुपस्सामि येन सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा मुगति सग्ग लोकं उप्पज्जन्ति यथयिद, भिक्खवे, सम्मादिट्ठि । सम्मादिट्ठिया, भिक्खवे, समन्नागता सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा मुगति सग्गं लोके उप्पज्जन्ती'' ति ।

१. "मिच्छादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स यं चेव कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्म ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्म ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिट्ठि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पिणिध ये च सङ्खारा सब्बे ते घम्मा अनिट्ठाय अकन्ताय अमनापाय अहि-ताय दुक्खाय संवत्तन्ति । त किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, गिपका ।
В. 34 25 संय्यथापि, भिक्खवे, निम्बवीज वा कोसातिकिबीजं वा तित्तकलाबुबीजं वा अल्लाय, पथिवयां निक्खत्तं यं चेव पथवीरसंं उपादियित यं च आपोग्सं उपादियित सब्बं तं तित्तकत्ताय कटुकत्ताय असातत्ताय संवत्ति । तं किस्स हेतु ? बीजं हिस्स, भिक्खवे, पापकं । एवमेव खो, भिक्खवे, मिच्छादिट्ठिकस्स पुरिसपुग्गलस्स यं चेव कायकम्मं यथादिट्ठि समत्तं

१. लोके - रो॰। २. पठविया - सी॰, रो॰। ३. पठवीरसं - सी॰, रो॰।

R 33

B. 35

25

समादिशं यं च बचीकम्मं ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिट्रि समत्तं समादिशं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिषि ये च सङ्खारा सब्बे ते धम्मा ग्रनिटाय श्रकन्ताय श्रमनापाय श्रहिताय दुवलाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतु ? दिट्ठि हिस्स, भिक्खवे, पापिका'' ति ।

१०. "सम्मादिद्रिकस्स, भिक्खवे, पुरिसपुग्गलस्स यं चेव काय- 5 कम्मं यथादिट्टि समत्तं समादिन्नं यं च वचीकम्मं ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिदि समत्तं समादिन्नं या च चेतना या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा सब्बे ते धम्मा इट्राय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेत् ? दिद्रि हिस्स, भिक्खवे, भिक्का । सेय्यथापि, भिक्लवे. उच्छबीजं वा सालिबीजं वा महिकाबीजं वा ग्रल्लाय पथविया निक्तिन यं चेव पथवीरसं उपादियति यं च ग्रापोरसं उपादियति सद्धं तं मधुरत्ताय सातत्ताय ग्रसेचनकत्ताय संवत्तति । तं किस्स हेतु ? बीजं हिस्से. भिक्खवे, भट्टकं । एवमेव खो, भिक्खवे, सम्मादिदिकस्स पुरिसपुगालस्स यं चेव कायकम्मं यथादिद्रि समत्तं समादिशं यं च वची-कम्मं ...पे०... यं च मनोकम्मं यथादिद्धि समत्तं समादिन्नं या च चेतना 15 या च पत्थना यो च पणिधि ये च सङ्खारा सब्बे ते घम्मा इट्राय कन्ताय मनापाय हिताय सुखाय संवत्तन्ति । तं किस्स हेतू ? दिद्रि हिस्स, भिक्खवे, भहिका" ति ।

(ग) एकथम्मपालि

१. "एकपुग्गलो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जति बहजनग्रहिताय बहजनग्रसुखाय, बहनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय 20 दुक्खाय देवमनुस्सानं। कतमो एकपुग्गलो ? मिच्छादिद्विको होति विपरीतदस्सनो । सो बहुजनं सद्धम्मा वट्टापेत्वा ग्रसद्धम्मे पतिद्वापेति । ग्रयं खो, भिक्खवे, एकपूग्गलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जति बहुजन-श्रहिताय बहुजनग्रस्खाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनस्सानं" ति ।

२: "एकपुग्गलो, भिक्खवे, लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजनहिताय बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स ग्रत्थाय हिताय सुखाय देव-

१. सी०, रौ० पोत्यकेसु नत्यि ।

मनुस्सानं । कतमो एकपुम्मलो ? सम्मादिट्टिको होति श्रविपरीत-दस्सनो । सो बहुजनं श्रसद्धम्मा बुट्टापेत्वा सद्धम्मे पतिट्टापेति । श्रयं स्रो, भिक्सवे, एकपुम्मलो लोके उप्पज्जमानो उप्पज्जित बहुजन-हिताय बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स श्रत्थाय हिताय सुखाय देव-5 मनस्सानं' ति ।

३. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकघम्मं पि समनुपस्सामि यं एवं महासावज्जं यथियं, भिक्खवे, मिच्छादिट्टि । मिच्छादिट्टिपरमानि, भिक्खवे, महासावज्जानी" ति ।

४. "नाहं, भिक्खवे, ग्रञ्ञं एकपुग्गलं पि समनुपस्सामि यो 10 एवं बहुजनग्रहिताय पटिपन्नो बहुजनग्रमुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमनुस्सानं यथियदं, भिक्खवे, मक्खिल मोघपुरिसो । सैय्यथापि भिक्खवे, नदीमुखे खिप्पं उड्डेय्य बहुनं मच्छानं ग्रहिताय दुक्खाय ग्रनयाय व्यसनाय; एवमेव खो, भिक्खवे, मक्खिल मोघपुरिसो मनुस्सिखप्पं मञ्जे लोके उप्पन्नो बहुनं सत्तानं ग्रहिनाय दुक्खाय ग्रनयाय 15 व्यसनाया" ति ।

25

५. "दुरक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये यो च समादर्गित यं च समादर्गित यो च समादिगतो तथत्ताय पटिपज्जित सन्वे ते बहुं अपुरुषं पसविन्त । त किस्स हेत् ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा'' ति ।

в. 36

R. 34

- ६. "स्वान्खाते, भिन्खवे, धम्मविनये यो च समादर्गति यं व्य च समादर्गेति यो च समादिपतो तथत्ताय पिटपज्जित सब्बे ते बहुं पुञ्जां पसवन्ति । तं किस्स हेतु ? स्वान्खातत्ता, भिन्नववे, धम्मस्सा' ति ।
  - ७ "दुरक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये दायकेन मत्ता जानि-तब्बा, नो पटिग्गाहकेन । तं किस्स हेतु ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्मा" ति ।
  - सः "स्वाक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये पटिमाहकेन मत्ता जानितब्बा, नो दायकेन । तं किस्स हेतु ? स्वाक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा" ति ।
  - "दुरक्खाते, भिक्खवे, धम्मिवनये यो ग्रारद्विविरयो सो दुक्खं
     विहरति । तं किस्स हेतु ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा" ति ।

10

R. 35

- १०. "स्वाक्लाते, भिक्लवे धम्मविनये यो कुसीतो सो दुक्लं विहरित । तं किस्स हेतू ? स्वाक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा" ति ।
- ११. "दुरक्खाते, भिक्खवे, घम्मविनये यो कुसीतो सो सुखं विहरति । तं किस्स हेतु ? दुरक्खातत्ता, भिक्खवे, घम्मस्सा" ति ।
- १२. "स्वाक्खाते, भिक्खवे, धम्मविनये यो ग्रारद्धविरियो 5 सो सुखं विहरति । तं किस्स हेतु ? स्वाक्खातत्ता, भिक्खवे, धम्मस्सा" ति ।
- १३. "सेय्यथापि, भिक्खवे, अप्पमत्तको पि गूथो दुग्गन्धो होति; एवमेव स्रो ग्रहं, भिक्सवे, ग्रप्पमत्तकं पि भवं न वण्णेमि, ग्रन्तमसौ ग्रच्छरासङ्गातमत्तं" पि ।
- १४-१७. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ग्रप्पमत्तकं पि मुत्तं दुग्गन्धं होति ... ग्रप्पमत्तको पि खेळो दुग्गन्धो होति ... ग्रप्पमत्तको पि पुब्बो दुग्गन्धो होति ... ग्रप्पमत्तकं पि लोहितं दुग्गन्धं होति; एवमेव खो ग्रहं, भिक्खवे, ग्रप्यमत्तकं पि भवं न वण्णेमि, ग्रन्तमसो ग्रच्छरासङ्कातमत्तं" पि ।

(घ) एकधम्मपालि

- १. "सेय्यथापि, भिक्खवे, अप्पमत्तकं इमिंस जम्बदीपे आराम- 15 B. 37 रामणेय्यकं वनरामणेय्यकं भिमरामणेय्यकं पोक्खरणीरामणेय्यकं; ग्रथ लो एतदेव बहुतरं यदिदं उक्कूलिक्कूलं नदीविदुग्गं खाणुकण्ट-कट्टानं पञ्चतिवसमं, एवमेव खो, भिन्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये थलजा. ग्रथ स्तो एतेव सत्ता बहुतरा ये ग्रोदका"।
- २. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये मनुस्सेसु 20 पच्चाजायन्ति; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये ग्रञ्ञत्र मनुस्सेहि पच्चा-जायन्ति । एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये मज्झिमेस जनपदेस पच्चाजायन्ति; श्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये पच्चन्तिमेसु जनपदेसु पच्चाजायन्ति ग्रविञ्ञातारेसु मिलक्खेसु ।
- .... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये पञ्जवन्तो 25 ग्रजळा ग्रनेळमूगा^९ पटिबला सुभासितदुब्भासितस्स ग्रत्थमञ्जातुं;

१. खाणुकण्टकाधानं - सी०, रो०। २. श्रनेलमुगा - सी०।

R 38

20

ग्रय स्रो एतेव सत्ता बहुतरा ये दुष्पञ्ञा जळा एळमूगा न पटिबला सुभासितदुरुभासितस्स ग्रत्थमञ्जातुं ।

- एवमेव सो, भिक्सवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये ग्रिप्यिन प्रव्याचक्खुना समन्नागता; ग्रय स्त्रो एतेव सत्ता बहुतरा ये ग्रविज्जागता
   सम्मद्धा ।
  - प्र. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये लभन्ति तथागतं दस्सनाय; अथ खो एतेव सत्ता वहुतरा ये न लभन्ति तथागतं इम्सनाय।
- ६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये लभन्ति १२.36 10 तथागतप्पवेदितं घम्मविनयं सवनाय, ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये न लभन्ति तथागतप्पवेदितं घम्मविनयं सवनाय।
  - ७. ... एवमेव स्रो, भिक्सवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये मुत्वा धम्म धारेन्ति, ग्रथ स्रो एतेव सत्ता बहुतरा ये मुत्वा धम्मं न धारेन्ति ।
  - इ. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये घातानं 15 अम्मानं अत्यं उपपरिक्खन्ति; अथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये घातानं अम्मानं अत्य न उपपरिक्खन्ति ।
    - ६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, अप्पका ते सत्ता ये अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानुधम्म पटिपज्जन्ति, अथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये अत्थमञ्जाय धम्ममञ्जाय धम्मानधम्म न पटिपज्जन्ति ।
    - १०. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये सवेजनियेसु ठानेसु संविज्जन्ति; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये संवेजनियेसु ठानेसु न संविज्जन्ति ।
  - ११. ... एवमेव सो, भिक्सवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये संविग्गा योनिसो पदहन्ति, ग्रथ सो एतेव सत्ता बहुतरा ये सविग्गा योनिसो न 25 पदहन्ति ।
    - १२. ... एवमेव खो, भिक्खवे, प्रप्यका ते सत्ता ये ववस्सगा-रम्मणं करित्वा लभन्ति समाधि लभन्ति चित्तस्सेकमातं; ग्रय खो एतेव सत्ता बहुतरा ये ववस्समारम्मणं करित्वा न लभन्ति समाधि न चित्तस्सेकमातं।

30

B. 39

R. 37

15

१३. ... एवमेव खो. भिक्खवे. ग्रप्पका ते सत्ता ये ग्रन्नमा-रसमानं लाभिनो: ग्रथ खो एतेव सत्ता बहतरा ये अन्नगरसमानं न लाभिनो, उञ्छेन कपालाभतेन यापेन्ति ।

१४. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये ग्रत्थरसस्स धम्मरसस्स विमत्तिरसस्स लाभिनो, ग्रथ खो एतेव सत्ता बहतरा ये 5 ग्रत्यरसस्स घम्मरसस्स विमुत्तिरसस्स न लाभिनो । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं - ग्रत्थरसस्स घम्मरसस्स विमृत्तिरसस्स लाभिनो भविस्सामा ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं ति ।

१५-१७. "सेय्यथापि, भिक्खवे, ग्रप्पमत्तकं इमस्मि जम्बुदीपे ग्रारामरामणेय्यकं वनरामणेय्यकं भूमिरामणेय्यकं पोक्खरणीरामणेय्यकं: 10 ग्रथ खो एतदेव बहतरं यदिदं उक्कलविकलं नदीविद्रगं खाणुकण्टकट्टानं पञ्चतित्रसमं। एवमेव खो. भिक्खवे. ग्रप्पका ते सत्ता ये मनस्सा चता मनस्सेन पच्चाजायन्ति, ग्रथ खो एतेव सत्ता बहतरा ये मनस्सा चना निरये पच्चाजायन्ति ... पे०... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति पे ... पेलिविसये पच्चाजायन्ति''।

१८-२०.. एवमेव खो. भिक्खवे. ग्रप्पका ते सत्ता ये मनस्सा चता देवेसू पच्चाजायन्ति; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये मनस्सा चता निरये पञ्चाजायन्ति . तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... पेत्तिवसये पच्चाजायन्ति ।

२१-२३. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये 20 देवा चुता देवेसू पच्चाजायन्ति, ग्रथ खो एतेव मत्ता बहुतरा ये देवा चता निरये पच्चा जायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चा जायन्ति ... पेत्ति-विसये पच्चाजायन्ति ।

२४-२६. ... एवमेंव खो. भिक्खवे. ग्रप्पका ते सत्ता ये देवा चुता मनुस्सेस् पच्चाजायन्ति; श्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये देवा 25 चता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

२७-२६. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये निरया चुता मनुस्सेस् पच्चाजायन्ति; श्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये निरया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... 30 पेत्तिवसये पच्चाजायन्ति ।

[2.25 30-

B. 40 5

R. 38

३०-३२. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ध्रप्यका ते सत्ता ये निरया चुता देवेसु पच्चाजायन्ति; भ्रय खो एतेव सत्ता बहुतरा ये निरया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चाजायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

३३-३४. ... एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये तिरच्छानयोनिया चुता मनुस्सेमु पच्चाजायन्ति; ग्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये तिरच्छानयोनिया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छान-योनिया पच्चाजायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

३६-३६. ... एवमेव स्त्रो, भिक्खवे, ग्रप्पका ते सत्ता ये

ा तिरच्छानयोनिया चुता देवेसु पच्चाजायन्ति; ग्रथ स्त्रो एतेव सत्ता

बहुतरा ये तिरच्छानयोनिया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छान
थोनिया पच्चाजायन्ति .. पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

३८-४१. ... एवमेव ह्यो, भिक्सवे, श्रप्पका ते सत्ता ये पेत्तिविसया चुता मनुस्सेसु पच्चाजायन्ति; श्रय ह्यो एतेव सत्ता बहुतरा 15 ये पेत्तिविसया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चा-जायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति ।

४२-४४. "सेय्यथापि ... एवमेव खो, भिक्खवे, श्रप्पका ते सत्ता ये पेत्तिविसया चुता देवेसु पच्चाजायन्ति , श्रथ खो एतेव सत्ता बहुतरा ये पेत्तिविसया चुता निरये पच्चाजायन्ति ... तिरच्छानयोनिया पच्चा-²⁰ जायन्ति ... पेत्तिविसये पच्चाजायन्ति" ।

१७. पसादकरधम्मवग्गो

१-१६ "ग्रहमिदं, भिक्खने, लाभानं यदिदं ग्रारिञ्ज-कर्ता ...पे०... पिण्डपातिकर्ता ... पंमुक्तिकर्ता ... तेचीवरिकर्ता ... धम्म-कथिकर्ता ... विनयधरत्तं ... बाहुसच्चं ... थावरेथ्यं ... ग्राकप्पसम्पदा ... परिवारसम्पदा ... महापरिवारता ... कोलपुत्ति ... वण्णपोक्खरता ... 25 कल्याणवाक्करणता ... ग्रप्पिच्छता ... ग्रप्पावाधता" ति ।

१. ग्रारञ्जकत्त – सी०, रो० ।

R. 41

25

१८. अपरअञ्बरासङ्घातवग्गो

१. "ग्रन्थरासङ्कातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्खु पठमं झानं भावेति, ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे – 'भिक्खु ग्ररित्तज्झानो विहरति, सत्यु-सासनकरो ग्रोवादपतिकरो, ग्रमोघं रट्टपिण्डं भुञ्जति'। को पन वादो ये नं बहुलीकरोन्ती'' ति !

२-द. ग्रच्छरासङ्घातमत्तं पि चे, भिक्खवे, भिक्ख् दुतियं व झानं भावेति ...पे०... ततियं झानं भावेति ...पे०... चतुत्यं झानं भावेति ...पे०... मेत्तं चेतोविमुत्ति भावेति ...पे०... करुणं चेतोविमुत्ति भावेति ...पे०... मुदितं चेतोविमुत्ति भावेति ...पे०... उपेक्खं चेतो विमत्ति भावेति ...पे०...।

६-१२ काये कायानुपस्सी विहरित ग्रातापी सम्पजानो 10 सितमा विनय्य लोके प्रभिज्झादोमनस्सं ...पे०... वेदनासु वेदनानु-पस्सी विहरित ... चित्ते चित्तानुपस्सी विहरित ... धम्मेसु धम्मानुपस्सी विहरित ग्रातापी सम्पजानो सितमा विनेय्य लोके ग्रभिज्झादोमनस्सं ... ।

१३-१६. अनुष्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं अनुप्यादाय छन्दं जनेति वायमित विरियं आरभित चित्तं पमाण्हाित 15
पदहित ... उष्पन्नानं पापकान अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति
वायमित विरियं आरभित चित्तं पमाण्हाित पदहित ... अनुष्पन्नानं कुसलानं
धम्मानं उष्पादाय छन्दं जनेति वायमित विरियं आरभित चित्तं पमाण्हाित पदहित ... उष्पन्नान कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय
भिय्योभावाय वेपुल्लाय भावनाय पारिष्रिया छन्दं जनेति वायमित 20
विरियं आरभित चित्तं पमाण्हाित पदहित ... ।

१७–२० छन्दसमाधिषधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति ... विरियसमाधिषधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति ... चित्तसमाधि-पधानसङ्खारसमन्नागतं इद्धिपादं भावेति ... वीमसासमाधिपधानसङ्खार-समन्नागतं इद्धिपादं भावेति .. ।

२१-२४. सद्धिन्द्रयं भावेति ... विरियिन्द्रियं भावेति ... सतिन्द्रियं भावेति ... समाधिन्द्रियं भावेति ... पञ्जिन्द्रियं भावेति ... ।

१. वीरियं - म०।

B. 42

R.40

R 41

२६-३०. सद्धावलं भावेति ... विरियवलं भावेति ... सतिवलं भावेति ... समाधिवलं भावेति ... पञ्जावलं भावेति ... ।

३१-३७. सितसम्बोज्झङ्गं भावेति ... धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... उपेक्खा-सम्बोज्झङ्गं भावेति ... ।

३८-४४. सम्मादिट्टि भावेति ... सम्मासङ्कप्पं भावेति ... सम्मावाचं भावेति .. सम्माकम्मन्तं भावेति ... सम्माग्राजीवं भावेति ... सम्मावायामं भावेति ... सम्मासितं भावेति ... सम्मासमाधि भावेति...।

४६-४३. ग्रज्झत्तं रूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि परसति 10 परितानि सवण्णदुव्वण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य' जानामि पस्सामी' ति - एवंसञ्जी होति ... ग्रुग्झत्तं रूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्सति ग्रप्पमाणानि सवण्णदृब्वण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्मामी' ति - एवंसञ्जी होति .. ग्रज्ज्ञत्त ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्मिनि 15 परितानि स्वण्णद्व्वण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' नि एवंसञ्जी होति . ग्रज्झत्तं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्मति ग्रप्पमाणानि स्वण्णद्ब्बण्णानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' ति – एवसञ्जी होति .. ग्रज्झलं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि परस्ति नीलानि नीलवण्णानि नीलनिदस्सनानि नीलनिभासानि । 'तानि ग्राभि-20 भय्य जानामि पस्सामी'ति – एवंसञ्जी होति ... ग्रज्झत्त ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि पस्सति पीतानि पीतवण्णानि पीतनिदस्सनानि पीतनिभा-सानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' ति - एवसञ्त्री होति ... ग्रज्झत्तं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा रूपानि परसति लोहितकानि लोहितक-वण्णानि लोहितकनिदस्तनानि लोहितकनिभासानि । 'तानि ग्रभिभय्य 25 जानामि पस्सामी'ति एवंसञ्जी होति ... ग्रज्झत्तं ग्ररूपसञ्जी वहिद्धा रूपानि पस्सति स्रोदातानि स्रोदातवण्णानि स्रोदातनिदस्सनानि स्रोदात-निभासानि । 'तानि ग्रभिभय्य जानामि पस्सामी' ति - एवंसञ्जी होति ...।

४४-६१. रूपी रूपानि पस्सति ... अञ्झत्तं ग्ररूपसञ्जी बहिद्धा ७ रूपानि पस्सति सुमं तेव ग्रधिमुत्तो होति ... सब्बसो रूपसञ्जान रे. प्रनिमय - ती० । समितिकस्मा पटिषसञ्जानं अत्यञ्जमा नानत्तसञ्जानं ग्रमनिसकारा ग्रनत्तो ग्राकासो ति ग्राकासानञ्चायतनं उपसम्पञ्ज विहरित ... सब्बसो ग्राकासानञ्चायतनं समितिकस्म ग्रनत्तं विञ्ञाणां ति विञ्ञाणाः ञ्चायतनं उपसम्पञ्ज विहरित ... सब्बसो विञ्ञाणञ्चायतनं समिति-कस्मा नित्य किञ्ची ति ग्राकिञ्चञ्ञायतनं उपसम्पञ्ज विहरित ... उ सब्बसो ग्राकिञ्चञ्ञायतनं समितिकसम्म नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं उप-सम्पञ्ज विहरित ... सब्बसो नेवसञ्ज्ञानासञ्ज्ञायतनं समितिकसम्म सञ्ज्ञावेदियितनिरीधं उपसम्पञ्ज विहरित ... ।

६२-७१. पथवीकसिणं भावेति .. श्रापोकसिणं भावेति ... नजोकसिणं भावेति ... वायोकसिणं भावेति ... नीलकसिणं भावेति ... 10 पीनकसिणं भावेति ... लोहितकसिणं भावेति .. ग्रोदातकसिणं भावेति ... ग्राकासकसिणं भावेति ... विञ्ञाणकसिणं भावेति ... ।

७२-६१. असुभसञ्जं भावेति ... मरणसञ्जं भावेति ... आहारे पटिकूलसञ्जं भावेति ... अनिच्च सुक्तसञ्जं भावेति ... अनिच्च दुक्तसञ्जं भावेति ... दुक्ते अनत्त- 15 सञ्जं भावेति ... पहानसञ्ज भावेति ... विरागसञ्जं भावेति ... विरागसञ्जं भावेति ... विरागसञ्जं भावेति ... विरागसञ्जं भावेति ...

६२-६१. ग्रनिच्चसञ्जं भावेति ... ग्रनत्तसञ्जं भावेति ... मरगसञ्जं भावेति ... ग्राहारे पटिकूलसञ्जं भावेति ... सब्बलोके ग्रनभिरतिसञ्जं भावेति ... ग्रट्ठिकसञ्जं भावेति ... पुळवकसञ्जं थे भावेति ... विनीलकसञ्जं भावेति ... विच्छिह्कसञ्जं भावेति ... उद्धुमातकसञ्जं भावेति ...।

६२-१०१. बुढानुस्सिति भावेति ... धम्मानुस्सिति भावेति ... सङ्घानुस्सिति भावेति ... सीलानुस्सिति भावेति ... वागानुस्सिति भावेति ... देवतानुस्सिति भावेति ... ग्रानापानस्सिति भावेति ... मरणस्सिति ' 25 भावेति ... कायगतासित भावेति ... उपसमानुस्सिति भावेति ... ।

१०२-१११. पठमज्झानसहगतं सद्धिन्द्रयं भावेति ... विरि-यिन्द्रियं भावेति ... सतिन्द्रियं भावेति ... समाधिन्द्रियं भावेति ...

१. पठविकसिणं — सी०, रो० । २. पुलवकसञ्ञां — सी० । ३. मरणसर्ति — सी० ।

R. 43

B. 45

R. 44

पिञ्जिन्द्रियं भावेति ... सद्धावलं भावेति ... विरियवलं भावेति ... सितवलं भावेति ... समाधिवलं भावेति ... पञ्जावलं भावेति ... ।

११२-१६१. "दुतियज्झानसहगतं ...पे०... ततियज्झानसहगतं ...पे०... चतुत्यज्झानसहगतं ...पे०... मेत्तासहगतं ...पे०... करुणासहगतं ...पे०... मेत्तासहगतं ...पे०... सहामहगतं ...पे०... महितासहगतं ...पे०... पे०... महितासहगतं ...पे०... पे०... सिहिन्द्रयं भावेति ... वितियिन्द्रयं भावेति ... पिठ्ञान्द्रियं भावेति ... पिठ्ञान्द्रयं भावेति ... सिहिन्द्रयं भावे

१६. कायगतासतिवग्गो

१. "यस्स कस्सिच, भिक्खवे, महासमुद्दी चेतरा फुटो अन्तो-गघा तस्स कुन्नदियो या काचि समुद्दङ्गमा; एवमेव खो, भिक्खवे, यस्स कस्सिच कायगता सित भाविता बहुलीकता अन्तोगधा तस्स कुसला घम्मा ये केचि विज्ञाभागिया" ति।

३ २-इ. "एकधम्मो, भिक्खने, भावितो बहुलीकतो महतो सवेगाय संवत्तति ... महतो अत्थाय संवत्तति ... महतो योगक्खेमाय संवत्तति ... सतिसम्पज्ञञ्ञाय संवत्तति ... आणदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति ... दिट्ट धम्ममुखविहाराय संवत्तति ... विज्ञाविमृत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति । कतमो एकधम्मो ? कायगता सति । ग्रय खो, भिक्खने, एकधम्मो भावितो बहुलीकतो महतो संवेगाय सवत्तति, महतो अत्थाय संवत्तति, महतो योगक्खेमाय संवत्तति, तिसम्पजञ्जाय संवत्तति, जागदस्सनप्पटिलाभाय संवत्तति, विद्वधम्ममुखविहाराय संवत्तति, विज्ञाविमृत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति, विद्वधम्ममुखविहाराय संवत्तति, विज्ञाविमृत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तती" ति ।

१. "एकघम्मे, भिक्खवे, भाविते बहुलीकते कायो पि पस्स-म्म्रति, वित्तं पि पस्सम्भति, वितक्कविचारा पि वृषसम्मन्ति, केवला पि विज्जाभागिया धम्मा भावनापारिपूरि गच्छन्ति । कत्मिस्म एकघम्मे ? कायगताय सतिया । इमिस्म खो, भिक्खवे, एकघम्मे भाविते बहुलीकते कायो पि पस्सम्भति, वित्तं पि पस्सम्भति, वितक्कविचारा पि वृपसम्मन्ति, केवला पि विज्जाभागिया घम्मा भावनापारिपूर्रि गच्छन्ती'' ति ।

- १०. "एकघम्मे, भिक्खवे, भावित बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा नुप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला घम्मा पहीयन्ति । कतर्मास्म एकघम्मे ? कायगताय सतिया । इर्मास्म खो, भिक्खवे, उ एकघम्मे भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव अकुसला घम्मा नुप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च अकुसला घम्मा पहीयन्ती" ति ।
- ११. "एकधम्मे, भिक्खवे, भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तन्ति । कतमस्मि एकधम्मे ? कायगताय सतिया । 10 इमस्मि खो, भिक्खवे, एकधम्मे भाविते बहुलीकते अनुप्पन्ना चेव कुसला धम्मा उप्पज्जन्ति, उप्पन्ना च कुसला धम्मा भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवतन्ती" ति ।
- १२. "एकधम्मे, भिक्खने, भाविते बहुलीकते श्रविज्ञा पहीयिति, विज्ञा उप्पज्जिति, श्रम्समानो पहीयिति, श्रम्सया समुग्धात 15 गच्छिन्ति, संयोजना पहीयिति । कतमस्मि एकधम्मे ? कायगताय सितया । इमस्मि खो, भिक्खने, एकधम्मे भाविते बहुलीकते श्रविज्ञा पहीयिति, विज्जा उप्पज्जिति, श्रिस्मानो पहीयिति, श्रमुसया समुग्धातं गच्छिन्ति, संयोजना पहीयन्ती" ति ।
- १३-१४. "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो पञ्जा- 20 पभेदाय संवत्तति ... अनुरादापरिनिब्बानाय सवत्तति । कतमो एकघम्मो ? कायगता सति । अयं खो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो पञ्जापभेदाय संवत्तति, अनुपादापरिनिब्बानाय संवत्तती" ति ।
- १४-१७. "एकघम्मे, भिक्खवे, भाविते बहुलीकते अनेकघातु-पिटवेषो होति... नानाघातुपिटवेषो होति... अनेकघातुपिटसम्भिदा होति । 25 कतमिस्म एकघम्मे ? कायगताय सतिया । इमिस्म खो, भिक्खवे, एकघम्मे भाविते बहुलीकते अनेकघातुपिटवेषो होति, नानाघातु-पिटवेषो होति, अनेकघातुपिटसम्भिदा होती" ति ।
- १८-२१. "एकघम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो सोता-पत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति ... सकदागामिफलसच्छिकिरियाय ॐ

B. 46

R. 45

R 47

संवत्तति ... ग्रनागामिफलसच्छिकिरियाय संवत्तति ... ग्ररहत्तफलसच्छि-किरियाय संवत्ति । कतमो एकघम्मो ? कायगता सति । ग्रयं खो, भिक्खवे, एकघम्मो भावितो बहुलीकतो सोतापत्तिफलसच्छिकिरियाय संवत्तित, सकदागामिफलसच्छिकिरियाय संवत्ति, ग्रनागामिफल-5 सच्छिकिरियाय संवत्ति, ग्ररहत्तफलसच्छिकिरियाय संवत्तती" ति ।

२२-३७. "एकधम्मो, भिक्खवे, भावितो बहुलीकतो पञ्जापटिलाभाय संवत्ति ... पञ्जावृद्धिया संवत्ति ... पञ्जावेपुल्लाय संवत्ति ... महापञ्जताय संवत्ति ... पुथुपञ्जताय संवत्ति ... विपुलपञ्जताय संवत्ति ... महापञ्जताय संवत्ति ... पुथुपञ्जताय संवत्ति ... संवत्ति ... मूरिपञ्जाय संवत्ति ... मूरिपञ्जाय संवत्ति ... स्वापञ्जताय संवत्ति ... स्वापञ्जाय संवत्ति ... स्वापञ्जाय संवत्ति ... त्वव्यपञ्जाय संवत्ति ... त्वव्यपञ्जाय संवत्ति ... हासपञ्जाय संवत्ति ... ज्ववनपञ्जाय सवत्ति ... त्वव्यपञ्जाय संवत्ति ... मृत्व्यपञ्जताय संवत्ति ... मृत्वयपञ्जाय संवत्ति .. क्वाप्य संवत्ति । क्राय खो, भिक्खवे,
एकधम्मो भावितो बहुलीकतो पञ्जापटिलामाय सवत्तित, पञ्जावृद्धिया

संवत्तित, पञ्जावेपुल्लाय संवत्तित, महापञ्जताय सवत्तित, पञ्जावृद्धिया

संवत्तित, त्वपुलपञ्जताय संवत्तित, मम्भोरपञ्जताय सवत्तित,
ग्रममन्तपञ्जताय संवत्ति, भूरिपञ्जताय मवत्तित, पञ्जावाहुल्लाय
संवत्तित, सीघपञ्जाय सवत्ति, लहुपञ्जताय सवत्ति, हासपञ्जाय सवत्ति, ववनपञ्जाताय सवत्ति, तिक्खपञ्जाय सवत्तित,

विश्विषकपञ्जाय सवत्त्ती' ति ।

२०. अमतवग्गो

 "ग्रमतं ते, भिक्खवे, न परिभुञ्जन्ति ये कायगतासीत न परिभुञ्जन्ति । ग्रमत ते, भिक्खवे, पिरभुञ्जन्ति ये कायगतासीत परिभञ्जन्ती'' ति ।

२. "श्रमतं तेसं, भिनखवे, श्रपरिभृत्तं येसं कायगतासित 25 श्रपरिभृत्ता । श्रमत तेस, भिनखवे, परिभृत्तं येसं कायगतासित परि-भृता'' ति ।

१. भसामन्त ० - रो०।

12 46

- ३. "भ्रमतं तेसं, भिक्खवे, परिहीनं येसं कायगतासति परिहीना । भ्रमतं तेसं, भिक्खवे, अपरिहीनं येसं कायगतासति भ्रपरिहीना" ति ।
- ४. "अमतं तेसं, भिक्खवे, विरद्धे येसं कायगतासित विरद्धा । अमतं तेसं, भिक्खवे, आरद्धं येसं कायगतासित आरद्धा" ति ।
- ५. "ग्रमतं ते, भिक्खवे, पमादिसु ये कायगतासित पमादिसु । 5
   प्रमतं ते, भिक्खवे, न पमादिसु ये कायगतासित न पमादिसु" ।
- ६. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, पमुट्ठं येसं कायगतासति पमुट्ठा । ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रप्यमुट्टं येसं कायगतासति ग्रप्पमुट्टा' ति ।
- ७. "अमतं तेसं, भिक्खवे, श्रनासेवितं येसं कायगतासित श्रनासेविता । अमतं तेसं, भिक्खवे, श्रासेवितं येसं कायगतासित श्रासे- 10 विता" नि ।
- द. "श्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रभावितं येसं कायगतासित श्रभा-विता । श्रमतं तेसं, भिक्खवे, भावितं येसं कायगतासित भाविता" ति ।
- ६. "अमतं तेसं, भिक्सवे, अबहुलीकतं येस कायगतासित अबहुलीकता । अमतं तेसं, भिक्सवे, बहुलीकत येस कायगतासित 15 बहुलीकता' ति ।
- १०. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रनभिञ्ञातं येसं कायगतासति ग्रनभिञ्ञाता । ग्रमत तेस, भिक्खवे, ग्रभिञ्ञातं येस कायगतासति ग्रभिञ्ञाता" ति ।
- ११. "भ्रमतं तेसं, भिक्खवे, श्रपरिञ्ञातं येसं कायगतासति 20 भ्रपरिञ्ञाता । श्रमतं तेसं, भिक्खवे, परिञ्ञातं येसं कायगतासति परिञ्जाता" ति ।
- १२. "ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, ग्रसच्छिकतं येसं कायगतासित ग्रसच्छिकता । ग्रमतं तेसं, भिक्खवे, सच्छिकत येसं कायगतासित सच्छि-कता" ति ।

इदमवोच भगवा। ग्रत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं ग्रिभिनन्दुं ति ।

एककनियातो निद्धितो ।

२. दुकनिपातो

१. कम्मकरणवरगो

B. 49, R. 47

प्रतान में सम्बद्धान । एवं में सुतं। एकं समयं भगवा सावत्थियं विहरित जतवने अनाथिषिडिकस्स ब्रारामे। तत्र खो भगवा भिक्खू आमन्तेसि — "भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्खू भगवतो पच्चस्सोसुं। भगवा एतदवोच —

एतदवांच —

"द्वेमानि, भिक्खवे, वज्जानि । कतमानि द्वे ? विट्टुघम्मिकं च वज्जं । कतमं च, भिक्खवे, विट्टुघम्मिकं च वज्जं । कतमं च, भिक्खवे, विट्टुघम्मिकं वज्जं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पस्सति चोरं आगुचारि राजानो गहेत्वा विविधा कम्मकारणा कारेन्ते; कसाहि पि ताळेन्ते, वेत्तेहि पि ताळेन्ते, सद्भवण्डं केहि पि ताळेन्ते, हत्थ्यादं पि ख्रिन्दन्ते, हत्थ्यादं पि ख्रिन्दन्ते, हत्थ्यादं पि ख्रिन्दन्ते, हत्थ्यादं पि ख्रिन्दन्ते, कण्णायां पि ख्रिन्दन्ते, नासं पि ख्रिन्दन्ते, कण्णायां पि ख्रिन्दन्ते, विलङ्गधानिकं पि करोन्ते, सङ्खमुण्डकं पि करोन्ते, राहुमूखं पि करोन्ते, जीतिमानिकं पि करोन्ते, हत्थ्यज्जोतिकं पि करोन्ते, एरकवित्तकं पि करोन्ते,
चीरकवासिकं पि करोन्ते, एणेथ्यकं पि करोन्ते, विळसमंसिकं पि करोन्ते,
कहापणिकं पि करोन्ते, खारापतिच्छकं पि करोन्ते, पित्वधपरिवित्तकं
पि करोन्ते, पालावपीठकं पि करोन्ते, तत्तेन पि तेलेन ब्रोसिक्चन्ते, सुनखेहि पि खादापेन्ते, जीवन्तं पि सूले उत्तासेन्ते, ग्रसिना पि सीस ख्रिन्तने।

"तस्स एवं होति - 'ययारूपानं स्रो पापकान कम्मानं हेतु चोरं ग्रागुचारि राजानो गहत्वा विविधा कम्मकारणा कारेन्ति; कसाहि पि ताळिन्त, वेत्तेहि पि ताळिन्ति, अद्वरण्डकेहि पि ताळिन्ति, हत्यं पि ख्रिन्दिन्ति, अर्थे पादं पि ख्रिन्दिन्ति, कण्णं पि ख्रिन्दिन्ति, नासं पि ख्रिन्दिन्ति, कण्णं पि ख्रिन्दिन्ति, नासं पि ख्रिन्दिन्ति, कण्णंनासं पि ख्रिन्दिन्ति, विलङ्गयानिकं पि करोन्ति, सङ्ख-मुण्डकं पि करोन्ति, राहुमुखं पि करोन्ति, जोतिमालिक पि करोन्ति, हत्यपञ्जोतिकं पि करोन्ति, एर्कवित्तिकं पि करोन्ति, क्हापणिकं पि करोन्ति, एणेय्यकं पि करोन्ति, विळसमंसिकं पि करोन्ति, कहापणिकं पि करोन्ति, सारापतिच्छकं पि करोन्ति, पि तेलेन ग्रोसिङ्चन्ति, सनसेहि पि सारापतिच्छकं पि करोन्ति, पि तेलेन ग्रोसिङ्चन्ति, सनसेहि पि

R 48

P. 50

१. बलिसमंसिकं - रो०।

R. 49

खादापेन्ति, जीवन्तं पि सूले उत्तासेन्ति, प्रसिना पि सीसं खिन्दन्ति । प्रहं चेव खो पन एवरूपं पापकम्मं करेय्यं, मं पि राजानो गहेत्वा एव-रूपा विविधा कम्मकारणा कारेय्यं; कसाहि पि ताळेय्यं ...पे०... प्रसिना पि सीसं खिन्देय्यं' ति । सो विद्वधम्मिकस्स वज्जस्स मीतो न परेसं पामतं विल्ममन्तो वरति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, विद्वधम्मिकं वज्जं । ऽ

"कतमं च, भिक्खवे, सम्परायिकं वज्जं ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसिञ्चिक्खति — 'कायदुच्चरितस्स खो पन पापको दुक्खो विपाको अभिसम्परायं, वचीदुच्चरितस्स पापको दुक्खो विपाको अभिसम्परायं, मनोदुच्चरितस्स पापको दुक्खो विपाको अभिसम्परायं। ग्रहं चेव खो पन कायेन दुच्चरितं चरेट्यं, वाचाय दुच्चरितं चरेट्यं, । मनसा दुच्चरितं चरेट्यं। किं च तं याहं न कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपञ्जेय्यं ति। सो सम्परायिकस्स वज्जस्स भीतो कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वचीसुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, मृद्धं अत्तानं परिहरति। इदं वुच्चति, भिक्खवे, सम्परायिकं वज्जं। 13

"इमानि स्तो, भिक्सवे, द्वे वज्जानि । तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्खितब्बं – 'दिटुघम्मिकस्स वज्जस्स भायिस्साम, सम्परायिकस्स वज्जस्स भायिस्साम, वज्जभीरुनो भविस्साम वज्जभयदस्साविनो' ति । एवं हि वो, भिक्सवे, सिक्सितब्बं । वज्जभीरुनो, भिक्सवे, वज्जभय-दस्साविनो एतं पाटिकङ्कं यं परिमुच्चिस्सति सब्बवज्जेहो'' ति ।

२. पद्यानसूत्तं । "द्वेमानि, भिक्खवे, पद्यानानि दुर्गभसम्भवानि लोकस्मि । कतमानि द्वे ? यं च गिहीनं ग्रगारं ग्रज्झावसतं चीवरिषण्ड-पातसेनासनिगलानपच्चयभेसज्जपरिक्खारानुष्पादानत्यं पद्यानं, यं च ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितानं सब्बूपिषपटिनिस्सगत्यं पद्यानं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे पद्यानानि दुरभिसम्भवानि लोकस्मि ।

"एतदग्गं, भिक्खने, इमेस द्विप्तं पधानानं यदिद सब्बूपधिपटि-निस्सग्गत्थं पधानं । तस्मातिह, भिक्खने, एवं सिक्खितब्ब – 'सब्बूपधि-पटिनिस्सग्गत्यं पधानं पदिहस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खने, सिक्खि-तब्बं'' ति ।

१. पनुम्पन्तो – सी ०, रो० । २. ० पटिनिस्सम्पत्वाय – सी ०, रो० ; सञ्जूपवि ० – स्या० ।

इ. तपनीयसुत्तं। "द्वेमे, भिक्खने, धम्मा तपनीया। कतमे द्वे ? इष, भिक्खने, एकज्वस्स कायदुज्वरितं कतं होति, अकतं होति कायसुव्वरितं; वचीदुज्वरितं कतं होति, अकतं होति कायसुव्वरितं; वचीदुज्वरितं कतं होति, अकतं होति मनोसुज्वरितं। सो 'कायदुज्वरितं में कतं' कि तप्पति, 'अकतं में कायसुव्वरितं । सो 'कायदुज्वरितं में कतं' ति तप्पति, 'अकतं में कायसुव्वरितं' ति तप्पति, 'मनोदुज्वरितं में कतं' ति तप्पति, 'अकतं में वचीसुव्वरितं' ति तप्पति, 'मनोदुज्वरितं में कतं' ति तप्पति, 'अकतं में मनोसुवरितं' ति तप्पति। इमें सो, भिक्खने, द्वे धम्मा तपनीया" ति ।

R. 50

४. ध्रतपनीयपुत्तं ''द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा अतपनीया । कतमे द्वे ? इघ, भिक्खवे, एकच्चस्स कायमुचरितं कतं होति, अकत होति कायदुच्चरितं; वचीमुचरितं कतं होति, अकतं होति कायदुच्चरितं; वचीमुचरितं कतं होति, अकतं होति कायदुच्चरितं कतं होति, अकतं होति मनोदुच्चरितं । सो 'कायमुचरितं मे कतं ति न तप्पति, 'ग्रकतं मे कायदुच्चरितं' ति न तप्पति; 'चचीमुचरित मे कतं ति न तप्पति, 'अकतं मे वचीदुच्चरितं' ति न तप्पति, 'मनोमुचरितं मे कतं ति न तप्पति, 'अकतं मे वचीदुच्चरितं' ति न तप्पति, 'मनोमुचरितं मे कतं ति न तप्पति, 'अकतं मे मनोदुच्चरितं' ति न तप्पति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा अतपनीया'' ति ।

B. 52

५ उपञ्जातमुत्तं। "द्विताह, भिक्खवे, धम्मान उपञ्जास – या च असन्तुट्विता कुसलेसु धम्मेमु, या च अपन्तुट्विता कुसलेसु धम्मेमु, या च अप्यटिवानिता पधानस्मि। अप्यटिवानं सुदाहं, भिक्खवे, पदहामि – 'कामं तचो' च न्हारुं च अद्वित्त च अवसिस्सतु, सरीरे उपमुस्सतु मंसलोहितं, यं त पुरिस्थामेन पुरिस्विदिरयेन' पुरिस्व परक्कमेन पत्तब्ब न तं अपापुणित्वा विरियस्स सण्ठान भविस्सती' ति । तस्स मय्हं, भिक्खवे, अप्यमादाधिगता सम्बोधि ', अप्यमादाधिगतो अनुत्तरो योगक्खेमो । तुम्हे चे पि, भिक्खवे, अप्यटिवानं पदहेय्याथ – 'कामं तचो च न्हारु च अट्ठि च अवसिस्सतु, सरीरे उपसुस्सतु मंसलोहितं, यं तं पुरिस्थामेन पुरिस्विरियेन पुरिस्परक्कमेन पत्तब्बं न त अपापु-णित्वा विरियस्स सण्ठानं भविस्सती' ति, तुम्हे पि, भिक्खवे, निचरस्सेव – यस्सत्थाय कुलपुत्त। सम्मदेव अगारस्मा अनगारियं पब्बजन्ति तदनुत्तरं – ब्रह्मचरियपरियोसान दिट्ठेव धम्मे सयं अभिञ्जा सिच्छकत्वा उपसम्पण्ज विद्दिरस्सय । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खतब्बं – 'ग्रप्यटिवानं सम्प्रज विद्दिरस्सय । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खतब्बं – 'ग्रप्यटिवानं

१-१. तचो नहार - स्था॰, रो॰, तचो च नहार - सी॰। २. ॰ बीरियेन -म॰।३. बोषि - सी॰, स्था॰, रो॰!

R . 51

R. 53

पदिहस्साम । कामं तचो च न्हारु च श्रद्वि च श्रवसिस्सतु, सरीरे उप-सुस्सतु मंसलोहितं, यं तं पुरिसथामेन पुरिसविरियेन पुरिसपरक्कमेन पत्तब्बं न तं श्रपापुणित्वा विरियस्स सण्ठानं भविस्सती' ति । एवं हि बो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं" ति ।

६. संयोजनयुत्तं । "हेमे, भिक्खने, घम्मा । कतमे हे ? या च उ संयोजनियेषु घम्मेषु अस्सादानुपस्सिता, या च संयोजनियेषु घम्मेषु निब्बदानुपस्सिता । संयोजनियेषु, भिक्खने, घम्मेषु अस्सादानुपस्सी विहरन्तो रागं ने पजहिति', दोसं न पजहित, मोहं न पजहित । रागं अप्यहाय, दोसं अप्यहाय, मोहं अप्यहाय न परिमुच्चित जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि । न 10 परिमुच्चित दुक्खस्मा ति वदामि ।

"संयोजनियेसु, भिक्खवे, धम्मेसु निब्बिदानुपस्सी विहरन्तो राणं पजहित, दोसं पजहित, मोहं पजहित। राणं पहाय, दोसं पहाय, मोहं पहाय, परिमुच्चित जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि। परिमुच्चित दुक्खस्मा ति वदामि। इमे खो, 15 भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति।

फल्ह्युत्तं । "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा कण्हा । कतमे द्वे ?
 ग्रहिरिकं च ग्रनोतप्पं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा कण्हा" ति ।

द. सुक्कसुत्तं। "ढ्रेमे, भिक्खवे, धम्मा सुक्का। कतमे ह्रे ? हिरीं च म्रोत्तप्पंच। इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा सुक्का" ति।

६. चरियमुत्तं । "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा मुक्का लोकं पालेन्ति । कतमे द्वे ? हिरी च ग्रोत्तप्यं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे सुक्का धम्मा लोकं न पालेय्यं, नियध पञ्जायेय माता ति वा मातुच्छा ति वा मातुलानी ति वा ग्राचरियमरिया ति वा गरूनं दारा ति वा । सम्भेदं लोको ग्रगमिस्स, यथा ग्रजेळका कुक्कुटसूकरा सोणसिङ्गाला । यस्मा च खो, भिक्खवे, इमे 25 द्वे सुक्का धम्मा लोकं पालेन्ति तस्मा पञ्जायति माता ति वा मातुच्छा ति वा मातुल्लानी ति वा ग्राचरियमरिया ति वा गरूनं दारा ति वा" ति ।

१-१. नप्पजहर्ति - सी॰, रो॰। २. हिरि - सी॰, रो॰। ३-३. सुक्का धम्मा -सी॰, स्या॰, रो॰। ४. धजेलका - सी॰, स्या॰।

R 52

B. 54

15

20

१०. वस्सूपनायिकसुत्तं। "द्वेमा, भिक्सवे, वस्सूपनायिका। कतमा द्वे? पुरिमिका च पच्छिमिका च। इमा बो, भिक्सवे, द्वे वस्सूपनायिका" ति।

कम्मकरणवागो पठमो ।

तस्सुद्दानं

वज्जा पधाना दे तपनीया, उपञ्ञातेन पञ्चमं । संयोजनं च कण्हं च, सुक्कं चरिया वस्सूपनायिकेन वस्तो ।

२. अधिकरणवग्गो

१. "ढेमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि द्वे ? पटिसङ्कान-बलं च भावनावलं च । कतमं च, भिक्खवे, पटिसङ्कानवलं ? इध, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिन्वति — 'कायदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे " चेव" धम्मे अभिसम्परायं च, वचीदुच्चरितस्स पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं च, मनोदुच्चरितस्स पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं चा' ति । सो इति पटिसङ्काय कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वची-सुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, मुद्धं ग्रत्तान परिहरति । इदं वुच्चित, भिक्खवे, पटिसङ्कानवलं ।

"कतमं च, भिक्खवे, भावनावलं । तत्र, भिक्खवे, यमिदं भावनावलं सेखानमेतं वलं । सेखं हि सो, भिक्खवे, वलं ब्रागम्म रागं पजहित, दोसं पजहित, मोहं पजहित । रागं पहाय, दोसं पहाय, मोहं पहाय यं अकुसलं न तं करोति, यं पाप न तं सेवित । इदं वुच्चित, भिक्खवे, भावनावलं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे बलानीं" ति ।

२. "ढ्रेमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि ढ्रे ? पटिसङ्कान-बलं च भावनाबलं च । कतमं च, भिक्खवे, पटिसङ्कानबलं ? इष, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिक्खति — 'कायदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं च, वचीदुच्चरितस्स पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे अभिसम्परायं च, मनोदुच्चरितस्स पापको

१. इमें - रो०। २-२. वज्बप्यमाना - रो०। ३. उपञ्ञासेन - रो०। ४. मरिया - रो०। ४-४. विदेव - सी०, रो०। ६. सेसमेतं - सी०।

विपाको दिद्वे चेव वम्मे भिभसम्परायं चा ति । सो इति पटिसङ्काय कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वची-सुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, सुद्धं म्रतानं परिहरित । इदं वृच्चति, भिक्खवे, पटिसङ्कानवलं ।

"कतमं च, भिक्खवे, भावनावलं ? इध, भिक्खवे, भिक्खु उ सितसम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोध-निस्सितं वोसम्परिणार्मि, धम्मविचयसम्बोज्झङ्गं भावेति ... विरिय-सम्बोज्झङ्गं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... पस्सिद्धसम्बोज्झङ्गं भावेति ... समाधिसम्बोज्झङ्गं भावेति ... उपेक्खासम्बोज्झङ्गं भावेति विवेकनिस्सितं विरागनिस्सितं निरोधनिस्सितं वोसम्परिणामि । 10 इदं बुच्चति, भिक्खवे, भावनावलं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे बलानी" ति ।

३. "द्वेमानि, भिक्खवे, बलानि । कतमानि द्वे ? पटिसङ्क्षान-बलं च भावनाबलं च । कतमं च, भिक्खवे, पटिसङ्क्षानवलं ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो इति पटिसञ्चिक्खति — 'कायदुच्चरितस्स खो पापको 15 8.55 विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं च, वचीदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं च, मनोदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं च, मनोदुच्चरितस्स खो पापको विपाको दिट्ठे चेव धम्मे ग्रभिसम्परायं चा' ति । सो इति पटिसङ्क्षाय कायदुच्चरितं पहाय कायसुचरितं भावेति, वचीदुच्चरितं पहाय वची-सुचरितं भावेति, मनोदुच्चरितं पहाय मनोसुचरितं भावेति, सुद्धं ग्रत्तानं 20 परिहरित । इदं व्च्चित, भिक्खवे, पटिसङ्कानवलं ।

"कतमं च, भिक्खवे, भावनावलं ? इघ, भिक्खवे, भिक्खुं विविच्चेत्र कामेहि, विविच्च अकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सिवचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहरति । वितक्कविचारानं वृपसमा अज्ञ्ञत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवितक्कं अविचारं 25 समाधिजं पीतिसुखं दुतियं झानं उपसम्पज्ज विहरति । पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरति सतो च सम्पजानो, सुखं च कायेन पटि-संवेदेति, यं तं अरिया आचिक्खन्ति — 'उपेक्खको सतिमा सुखविहारी' ति ततियं झानं उपसम्पज्ज विहरति । सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च B. 56, R. 54 पहाना पुब्बेव सोमनस्पदोमनस्सानं ग्रत्यङ्गमा ग्रह्यक्समुखं उपेक्खा-सतिपारिसुद्धि चतुत्वं झानं उपसम्पञ्ज बिहरति । इदं वृच्चति, भिक्खवे, भावनावलं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे बलानी'' ति ।

४. "ढ्रेमा, भिक्खवे, तथागतस्स धम्मदेसना । कतमा हे ?
सिक्कितेन च वित्यारेन च । इमा स्रो, भिक्खवे, हे तथागतस्स धम्म-देसना" ति ।

५. "यर्सिम, भिक्खते, ग्रधिकरणे ग्रापन्नो च भिक्खु चोदको च भिक्खु न साधुकं ग्रत्तना व ग्रत्तानं पच्चवेक्खति तस्मेतं, भिक्खते, ग्रधिकरणे पाटिकङ्कं दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्त्रति, भिक्खु । च न फासुं विहरिस्सन्ती ति । यर्सिम च खो, भिक्खते, ग्रधिकरणे ग्रापन्नो च भिक्खु चोदको च भिक्खु साधुकं ग्रत्ताना व ग्रत्तानं पच्चवेक्खति तस्मेतं, भिक्खते, ग्रधिकरणे पाटिकङ्क्ष न दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्ति-स्सितं, भिक्खु च फासु विहरिस्सन्ती ति ।

"कयं च, भिक्खवे, आपन्नो भिक्खु साधुकं अत्तना व ग्रत्तानं ग्रच्छवेक्खति? इध, भिक्खवे, आपन्नो भिक्खु इति पटिसञ्चिक्खति — श्रम्हं को अकुमलं आपन्नो कञ्चिदेव देसं कायेन । म सो भिक्खु ग्रम्हस श्रकुसंकं आपञ्जमानं कञ्चिदेव देसं कायेन । नो चे श्रष्ट अकुमलं आपञ्जमलं आपञ्जेय्यं कञ्चिदेव देसं कायेन, न मं सो भिक्खु पर्सस्य्य अकुमलं आपञ्जमानं कञ्चिदेव देसं कायेन । यस्मा च खो, ग्रम्ह अकुसलं आपञ्जमानं कञ्चिद्व देसं कायेन । दिस्वा च पन म मो भिक्खु अकुसलं आपञ्जमानं कञ्चिदेव देसं कायेन । दिस्वा च पन म मो भिक्खु अकुसलं आपञ्जमानं कञ्चिदेव देसं कायेन अतन्तमानने ग्राहोसि । अनत्तमनने समाना वक्तं म सो भिक्खु अव्यव । अनत्तमनवनाह तेन भिक्खुता बुत्तो समानो अनत्तमने ग्रहोसि । श्रत्तमनवनानि ग्रहोसि । श्रत्तमनवे अत्तममने अहोसि । श्रत्तमनवे समानो परेसं आरोचेसि । श्रत्त ममेव उत्तर अञ्चयो ग्रच्चगमा मुद्भायकं व भण्डस्मि ति । एवं खो, भिक्खवे, आपन्नो भिक्खु साधुकं ग्रत्तमा व ग्रतामं एच्चवेक्खति ।

"कथं च, भिनस्तवे, चोदको भिनस्तु साधुकं ग्रत्तना व ग्रत्तानं पच्चवेनस्तित ? इध, भिनस्तवे, चोदको भिन्नतु इति पटिसञ्चिनस्ति — 'ग्रयं सो भिनस्तु श्रकुसलं ग्रापन्नो कञ्चिदवे देसं कायेन । श्रहें इसं

१. प्रत्यममा – रो० । २. पातिकहु – रो० । ३. सुडकदायिक – सी०, स्था०,

R. 55

B. 57

भिक्खुं ब्रह्सं ब्रकुसलं भ्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । नो चे भ्रयं भिक्खुं ब्रह्सं अकुसलं भ्रापज्जेय्य किञ्चदेव देसं कायेन, ताहं इमं भिक्खुं परसेय्यं भ्रकुसलं भ्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । यस्मा च खो, भ्रयं भिक्खुं श्रकुसलं भ्रापज्ञो किञ्चदेव देसं कायेन, तस्मा ग्रहं इमं भिक्खुं श्रद्धं श्रकुसलं भ्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । दिस्वा च पनाहं इमं अकुसलं भ्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन । दिस्वा च पनाहं इमं अक्खुं श्रकुसलं भ्रापज्जमानं किञ्चदेव देसं कायेन मनत्तमनो महोसि । भ्रनत्तमनो समानो भ्रत्तमनवचनाहं इमं भिक्खुं भ्रवचं । भ्रनत्तमनवचनायं भिक्खुं मया वृत्तो समानो भ्रनत्तमनो महोसि । अनत्तमनो समानो परेसं म्राप्तेसि । इति ममेव तत्य भ्रञ्चयो भ्रञ्चयमा सुङ्कदायकं व भण्डस्मि ति । एवं खो, भिक्खतं, चोदको भिक्खुं साधुकं भ्रत्तना व 10

"यरिंस, भिक्खवे, प्रधिकरणे भ्रापन्नो च भिक्खु चोदको च भिक्खु न साधुकं ग्रताना व ग्रतानं पच्चवेक्खति तस्मेतं, भिक्खवे, ग्रधि-करणे पाटिकह्वं दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्सति, भिक्खू च न फासुं विहरिस्सन्ती ति । यस्मि च खो, भिक्खवे, ग्रधिकरणे भ्रापन्नो 15 च भिक्क्चु चोदको च भिक्क्चु साधुकं ग्रताना व भ्रतानं पच्चवेक्खति तस्मेतं, भिक्खवे, ग्रधिकरणे पाटिकह्वं न दीघत्ताय खरत्ताय वाळत्ताय संवत्तिस्सति, भिक्क्षु च फासु विहरिस्सन्ती" ति ।

६. ग्रथ खो ग्रञ्ञतरो ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्किमः; उप-सङ्किमत्वा भगवता सिंद्धं सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीति- 20 सारेत्वा एकमन्तं निमीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच – "को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिघेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा ब्रपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उप-पज्जन्ती" ति ?

"अधम्मचिरयाविसमचिरयाहेतु खो, ब्राह्मण, एविमिधेकच्चे 25 सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्मातं विनिपातं निरयं उप-पज्जन्ती" ति ।

"को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिधेकच्चे सत्त। कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सग्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ?

१. भनत्तमनवचनाहं - सी०, स्था०, रो० । २. साराणीयं - सी०, स्था०, रो० ।

R.56

R 58

20

R 57

"धम्मचरियासमचरियाहेतु खो, ब्राह्मण, एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सगं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

"ग्रभिककत्तं, भो गोतम! स्रभिककत्तं, भो गोतम! सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छक्षं वा विवरेय्य, मूब्ह्स्स त्वा मागं ग्राचिक्केय्य, ग्रन्थकोरे वा तैलपञ्जोतं घारेय्य — 'चक्कुमन्तो रूपानि दक्कत्तो' ति, एवमेव भोता गोतमेन ग्रनेकपरियायेन घम्मो पकासितो । एसाहं भवन्ते गोतमं सरणं गच्छामि घम्मं च भिक्कु-सङ्घं व । उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु ग्रज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

9. श्रय खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्किम ; उप-सङ्किमत्वा भगवता सिंद्ध सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीति-सारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच — "को नु खो, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिधे-कच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा श्रपाय दुम्मति विनिपातं निरय उप-पज्जन्ती" ति ?

"कतत्ता च, ब्राह्मण, श्रकतत्ता च। एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुस्पति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ती" ति ।

"को प्न, भो गोतम, हेतु को पच्चयो येन मिधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगतिं सग्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ?

"कतत्ता च, ब्राह्मण, श्रकतत्ता च । एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सग्गं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

"न स्त्रो ब्रहं इमस्स भोतो गोतमस्स सिङ्क्ष्तेन भासितस्स वित्था-रेन ग्रत्थं ग्रविभत्तस्स वित्थारेन ग्रत्थं ग्राजानामि । साधु मे भवं गोतमो तथा धम्भं देसेतु यथा श्रहं इमस्स भोतो गोतमस्स सिङ्क्षत्तेन भासितस्स 25 वित्थारेन श्रत्थं ग्रविभत्तस्स वित्थारेन ग्रत्थं ग्राजानेव्यं" ति ।

"तेन हि, बाह्मण, सुणाहि, साधुकं मनिस करोहि; भासिस्सामी" ति । "एवं भो" ति खो जाणुस्सीणि बाह्मणो भगवतो पच्चस्सीसि । भगवा एतदबीच --

१. भगवन्तं - री० ।

15

"इस, ब्राह्मण, एकज्वस्स कायदुच्चरितं कतं होति, प्रकतं होति कायसुचरितं; वचीदुच्चरितं कतं होति, प्रकतं होति वचीसुचरितं; मनो-दुच्चरितं कतं होति, प्रकतं होति मनोसुचरितं । एवं खो, ब्राह्मण, कतत्ता च क्रकतत्ता च एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्गातं विनिपातं निरसं उपपज्जन्ति । इघ पन, ब्राह्मण, एकच्चस्स काय- अ सुचरितं कतं होति, प्रकतं होति कायदुच्चरितं; वचीसुचरितं कतं होति, प्रकतं होति वचीदुच्चरितं; मनोसुचरितं कतं होति, प्रकतं होति मनो-दुज्चरितं । एवं खो, ब्राह्मण, कतत्ता च प्रकतत्ता च एविमधेकच्चे सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सन्तं लोकं उपपज्जन्ती" ति ।

"ग्रभिककत्तं भो गोतम ...पे०.. उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु 10 B. 59 ग्रज्जतमो पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

इ. ग्रय खो ब्रायस्मा ब्रानन्दो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्कर मित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीिद । एकमन्तं निसिन्नं खो ब्रायस्मन्तं श्रानन्दं भगवा एतदवोच – "एकसेनाहं, ब्रानन्द, ब्रकरणीयं वदामि कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं" ति ।

"यमिदं, भन्ते, भगवता एकंसेन प्रकरणीयं अक्खातं काय-दुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं तस्मि प्रकरणीये कयिरमाने को ग्रादीनवो पाटिकङ्को" ति ?

"यिमदं, ग्रानन्द, मया एकंसेन श्रकरणीयं श्रवसातं कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं तस्म श्रकरणीयं कियरमाने श्रयं श्रादीनवो 20 पाटिकङ्क्षो — श्रता पि श्रतानं उपवदित, श्रनुविच्च विञ्शू गरहन्ति, पापको कित्तिसहो श्रवभुग्गच्छिति, सम्मूच्हो कालं करोति, कायस्स भेदा परं मरणा श्रपायं दुर्गातं विनिपातं निरयं उपपज्जति । यिमदं, श्रानन्द, मया एकंसेन श्रकरणीयं श्रवसातं कायदुच्चरित वचीदुच्चरितं मनोदुच्चरितं तिम्म श्रकरणीयं श्रवसातं कायदुच्चरितं वचीदुच्चरितं मनोदुच्यरितं तिम्म श्रकरणीयं कियरमाने श्रयं श्रादीनवो पाटिकङ्क्षो ति ।

"एकंसेनाहं, म्रानन्द, करणीयं वदामि कायसुचरितं वची-सुचरितं मनोसुचरितं" ति ।

"यिमवं, भन्ते, भगवता एकंसेन करणीयं ग्रक्सातं कायसुचिरतं वचीसुचिरतं मनोसुचरितं तिस्म करणीये कियरमाने को ग्रानिसंसो पाटि-कक्को" ति ? B 60

"यिमदं, आनन्द, मथा एकंसेन करणीयं अक्खातं कायसुविरतं वचीसुविरतं मनीसुविरितं तिस्म करणीयं कियरमाने अय आनिसंसो पाटिकङ्को – अत्ता पि अत्तानं न उपवदित, अनुविच्च विञ्जू पसंसन्ति, कल्याणो कित्तिसद्दी अब्भुगाच्छिति, असम्मूच्हो कालं करोति, कायस्स ५ भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जति । यिमदं, आनन्द, मया एकंसेन करणीयं अक्खातं कायसुविरतं वचीसुविरितं मनोसुविरतं तिस्म करणीये कियरमाने अयं आनिसंसो पाटिकङ्को" ति ।

६. "अकुसलं, भिक्खवे, पजह्य । सक्का, भिक्खवे, अकुसलं पजिहतुं, । नो चेदं, भिक्खवे, सक्का अभिवस्स अकुसलं पजिहतुं, नाह । एवं वदेय्यं – 'अकुसलं, भिक्खवे, पजहया' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सक्का अकुसलं पजिहतुं, तस्माहं एवं वदामि – 'अकुसलं, भिक्खवे, पजहया' ति । अकुसलं पजिहतुं तस्माहं एवं वदामि – 'अकुसलं, भिक्खवे, पजहया' ति । अकुसलं च हिदं, भिक्खवे, पहीनं अहिताय दुक्खाय संवत्त्रेय्य नाहं एवं वदेय्यं – 'अकुसलं, भिक्खवे, पजहथा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, अकुसलं पहीनं हिताय सुखाय सवत्तति तस्माहं एव वदामि – 15 'अकुसलं, भिक्खवे, पजहथा' ति ।

"कुसलं, भिक्खवे, भावेथ । सक्का, भिक्खवे, कुसलं भावेतु । नो चेदं, भिक्खवे, सक्का ग्रमिवस्स कुसलं भावेतु, नाहं एवं बदेय्यं — 'कुसलं भिक्खवे भावेथा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, सत्ता कुसलं भावेतुं तस्माहं एवं वदामि — 'कुसल, भिक्चवे, भावेथा' ति । कुसलं २० च हिंदं, भिक्खवे, भावेत ग्रहिताय दुक्खाय संवत्तेय्य, नाह एवं वदेय्यं — 'कुसलं, भिक्खवे, भावेथा' ति । यस्मा च खो, भिक्खवे, कुसल मावित हिताय सुखाय संवत्तित तस्माहं एवं वदामि — 'कुसलं, भिक्खवे, भावेथा'' ति ।

१०. "द्वेमें, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तर-१९. अ धानाय संवत्तन्ति । कतमे द्वे ? दुन्निक्कित्त च पदव्यञ्जने अत्यो च दुन्नीतो । दुन्निक्कित्तस्स, भिक्खवे, पदव्यञ्जनस्स अत्यो पि दुन्नयो होति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा सद्धम्मस्स सम्मोसाय अन्तरधानाय संवत्तन्ती" ति ।

११. "हे मे, भिक्खवे, धम्मा सद्धम्मस्स ठितिया ग्रसम्मोसाय अ ग्रनन्तरधानाय-वित्ति । कतमे हे ? सुनिक्खितः च पदब्यञ्जनं ग्रत्थो

१. पदब्यञ्जनं - रो० ।

च सुनीतो । सुनिक्खित्तस्त, भिक्खवे, पदब्यञ्जनस्स ग्रत्थो पि सुनयो होति । इमे स्रो, भिक्खवे, ढे घम्मा सद्धम्मस्स ठितिया ग्रसम्भोसाय ग्रनन्तरमानाय संवत्तन्ती'' ति ।

३. बालवग्गो

 "द्वेमे, भिक्खने, बाला । कतमे द्वे ? यो च ग्रज्वयं प्रज्व-यतो न पस्सिति, यो च श्रज्वयं देसेन्तस्स यथाधम्मं नप्पटिमण्हाति । ऽ इमे खो, भिक्खने, द्वे बाला ति ।

"द्वेमें, भिक्खवें, पण्डिता । कतमे द्वे ? यो च श्रच्चयं अञ्च यतो पस्सति, यो च श्रच्चयं देसेन्तस्स यशाधम्मं पटिमाण्हाति ? इमे स्रो, भिक्खवें, द्वे पण्डिता'' ति ।

- "द्वेमे, भिक्खवे, तथागतं ग्रन्भाचिवखन्ति । कतमे द्वे ? 10 दुट्ठो वा दोसन्तरो, सद्धो वा दुग्गहितेन । इमे खो, भिक्खवे, द्वे तथागतं ग्रन्भाचिक्खन्ती" ति ।
- इ. "द्वेमे, भिक्खवे, तथागतं ग्रव्भाचिक्खित । कतमे द्वे ? यो च ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेन भासितं लिपतं तथागतेना ति दीपेति, यो च भासितं लिपतं तथागतेन ग्रभासितं ग्रलपितं तथागतेना 15 ति दीपेति । इमे खो. भिक्खवे, द्वे तथागतं ग्रव्भाचिक्खन्ती ति ।

"द्वेमे, भिक्खवे, तथागतं नाब्भाचिक्खन्ति । कतमे द्वे ? यो च ग्रभासितं ग्रलिपतं तथागतेन ग्रभासितं ग्रलितं तथागतेना ति दीपेति, यो च भासितं लिपतं तथागतेन भासितं लिपतं तथागतेना ति दीपेति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे तथागतं नाब्भाचिक्खन्ती" ति ।

- ४. "द्वेमे, भिक्खने, तथागतं ग्रन्भानिक्खन्ति । कतमे द्वे ? यो च नेय्यत्थं सुत्तन्तं नीतत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति, यो च नीतत्थं सुत्तन्तं नेय्यत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति । इमे खो, भिक्खने, द्वे तथागतं ग्रन्भा-चिक्खन्ती" ति ।
- "ढेमे, भिक्खवे, तथागतं नाब्भाचिक्खन्ति । कतमे हे ? 25 यो च नेय्यत्थं सुत्तन्तं नेय्यत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति, यो च नीतत्थं सुत्तन्तं

१. नप्पति ० - सी० ।

B 62

R. 61

नीतत्थो सुत्तन्तो ति दीपेति । इमे स्रो, भिक्सवे, द्वे तथागतं नाब्भा-चिक्सन्ती'' ति ।

- ६. "पटिच्छन्नकम्मन्तस्स, भिक्खने, द्विन्नं गतीनं भ्रञ्जतरा गति पाटिकङ्का – निरयो वा तिरच्छानयोनि वा ति । अप्पटिच्छन-कम्मन्तस्स, भिक्खने, द्विन्नं गतीनं भ्रञ्जतरा गति पाटिकङ्का – देवा वा मनुस्सा वा" ति ।
  - ७. "मिच्छादिट्ठिकस्स, भिक्खवे, द्विन्नं गतीनं ग्रञ्ञातरा गति
     पाटिकङ्क्षा निरयो वा तिरच्छानयोनि वा" ति ।
- द्र. "सम्मादिट्टिकस्स, भिक्खवे, द्विन्नं गतीनं ग्रञ्जतरा गति 10 पाटिकङ्क्षा – देवा वा मनुस्सा वा" ति ।
  - "दुस्सीलस्स, भिक्खवे, द्वे पटिग्गाहा निरयो वा तिरच्छानयोनि वा।सीलवतो,भिक्खवे,द्वे पटिग्गाहा – देवा वामनुस्सा वा" ति ।
- १०. "द्वाहं, भिक्खवे, अत्थवसे सम्पस्समानो अरञ्जवन-15 पत्थानि पन्तानि सेनामनानि पटिसेवामि । कतमे हे ? अन्तनो च दिट्ठधम्ममुखविहार सम्पस्समानो, पच्छिम च जनत अनुकम्पमानो । इमे खो अह, भिक्खवे, हे अत्थवसे सम्पस्समानो अरञ्जावनपत्थानि पन्तानि सेनासनानि पटिसेवामी" ति ।
- ११. "ढे मे, भिक्खवे, धम्मा विज्जाभागिया । कतमे ढे ? समयो च विपस्सना च । समयो, भिक्खवे, भावितो कमत्थमनुभोति ? वित्तं भावीयित । वित्तं भावितं कमत्थमनुभोति ? यो रागो सो पही-यित । विपस्सना, भिक्खवे, भाविता कमत्थमनुभोति ? पञ्चा भावी-यित । पञ्चा भाविता कमत्थमनुभोति ? या ग्रविज्जा सा पहीयित । रागुपिकिलिट्ट वा, भिक्खवे, वित्तं न विमुच्चित, ग्रविज्जुपिकिलिट्ट वा पञ्चा न भावीयित । इति श्वो, भिक्खवे, रागविरागा चेतोविमुत्ति, ग्रविज्जाविरागा पञ्चाविम्ती" ति ।

१. पटिग्गहा – सी०, स्या० । २. ग्ररञ्जे वनपत्थानि – सी०, रो० । ३. इसा – रो० ।

B. 63

R 62

10

थ्र. समचित्तवरगो

 "ग्रसप्पूरिसभूमि च वो, भिक्खवे, देसेस्सामि' सप्पुरिसभूमि च। तं सुणाय, साधुकं मनिस करोय। भासिस्सामी" ति। "एवं भन्ते" ति खो ते भिक्ख भगवतो पच्चस्सोस् । भगवा एतदवोच -

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रसप्परिसभमि ? ग्रसप्परिसो, भिक्खवे, ग्रकतञ्ज होति ग्रकतवेदी । ग्रसन्भि हेतं, भिक्खवे, उपञ्जातं यदिदं **ः** ग्रकतञ्ज्ञता ग्रकतवेदिता । केवला एसा, भिक्खवे, ग्रसप्परिसभूमि यदिदं मकतञ्जूता मकतवेदिता । सप्परिसो च खो, भिक्खवे, कतञ्जु होति कतवेदी । सब्भि हेतं, भिक्खवे, उपञ्जातं यदिदं कतञ्जुता कतवेदिता । केवला एसा, भिक्खवे, सप्परिसभूमि यदिदं कतञ्जता कतबेदिता" ति ।

- २. "द्विचाहं, भिक्खवे, न सुप्पतिकारं बदामि । कतमेसं द्विच्नं ? मात् च पित् च । एकेन, भिक्खवे, ग्रंसेन मातरं परिहरेय्य, एकेन ग्रंसेन पितरं परिहरेय्य वस्समतायुको वस्ससतजीवी सो च नेसं³ उच्छादनपरि-मद्दनन्हापनसम्बाहनेन । ते च तत्थेव मृत्तकरीसं चजेय्युं । न त्वेव, भिक्खवे, मातापित्नं कतं वा होति पटिकतं वा । इमिस्सा च, भिक्खवे, 15 महापथविया पहतरत्तरतनाय मातापितरो इस्सराधिपच्चे रज्जे पतिदा-पेय्य, न त्वेव, भिक्खवे, मातापितुनं कतं वा होति पटिकतं वा । तं किस्स हेत ? बहकारा, भिक्खवे, मातावितरो पूत्तानं ग्रापादका पोसका इमस्स लोकस्स दस्सेतारो । यो च खो, भिक्खवे, मातापितरो ग्रस्सद्धे सद्धा-सम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिट्रापेति, दुस्सीले सीलसम्पदाय समाद- 🚜 पेति निवेसेति पतिद्वापेति, मच्छरी चागसम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिद्रापेति, दुप्पञ्जे पञ्जासम्पदाय समादपेति निवेसेति पतिद्रापेति, एत्तावता खो. भिक्खवे, मातापित्नं कतं च होति पटिकतं चा" ति ।
- ग्रथ खो ग्रञ्जतरो बाह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्कमि; उप-सङ्क्रमित्वा भगवता सिंद्ध सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं ...पे ०... एकमन्तं 25 निसिन्नो स्रो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवीच - "किंवादी भवं गोतमो किमक्खायी" ति ?

१. देसिस्सामि - सी०, रो०। २. तेसं - रो०। ३. पतिकत - रो०। ४. पहुँत-सत्तरतनाय - सी०, स्या०, रो०।

"किरियवादी चाहं, ब्राह्मण, क्रकिरियवादी चा" ति । "यथाकथं पन भवं गोतमो किरियवादी च प्रकिरियवादी चा" ति ?

"ग्रकिरियं स्रो, ग्रहं, ब्राह्मण, वदामि कायदुच्चरितस्स वची-5 दुच्चरितस्स मनोदुच्चरितस्स, ग्रनेकविहितानं पापकानं ग्रकुसलानं घम्मानं ग्रकिरियं वदामि । किरियं च स्रो ग्रहं, ब्राह्मण, वदामि काय-सुचरितस्स वचीसुचरितस्स मनोसुचरितस्स, ग्रनेकविहितानं कुसलानं घम्मानं किरियं वदामि । एवं स्रो ग्रहं, ब्राह्मण, किरियवादी च ग्रकिरिय-वादी चां। ति ।

"ग्रभिक्कन्तं, भो गोतम ...पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु ग्रज्जतम्मे पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

४. श्रय खो झनायपिण्डिको गहपति येन भगवा तेनुपसङ्कमिः, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो झनायपिण्डिको गहपति भगवन्त एतदवोच — "कति नृ खो, भन्ते, कोके दिक्खणेय्या, कत्थ च दानं दातस्वं" ति ?

"द्वे सो, गहपति, लोके दक्सिणेय्या – सेस्रो च ग्रसेस्रो च । इमे स्रो, गहपति, द्वे लोके दक्सिणेय्या, एत्थ च दान दातव्व" ति । इदमवोच भगवा । इदं वत्वान सुगतो ग्रथापरं एतदवोच सत्था –

"सेंसो ग्रसेंसो च इमिस्म लोके, ग्राहुनेय्या यजमानानं होन्ति । ते उज्जुभूता कायेन, वाचाय उद चेतसा । सेंतं तं यजमानानं, एत्य दिम्नं महफ्फलं" ति ।।

५. एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित जेतवने अनायिषिष्डकस्स आरामे । तेन खो पन समयेन आयस्मा सारिपुत्तो सावित्ययं विहरित पुट्टारामे मिगारमानुपासादे । तत्र खो आयस्मा सारिपुत्तो भिक्खू आमन्तेसि – "आवुसो भिक्खवें" ति । "आवुसो" ति खो ते भिक्खू आयस्मतो मारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदवोच – "अञ्झत्तसंयोजनं च, आवुसो, पुमालं देसेस्सामि बहिद्धा-

R. 63

10

20

B. 64

१. बत्वा - सी०, रो०।

संयोजनं च । तं सुणाय, साधुक मनसि करोष; मासिस्सामी" ति । "एवमावुसो" ति स्रो ते भिक्षू प्रायस्मतो सारिपुत्तस्स पच्चस्सोसुं । आयस्मा सारिपुत्तो एतदबोच — "कतमो चावुसो, प्रज्ञसत्तसंयोजनो पुग्गलो ? इषावुसो, भिक्षु सीलवा होति, पातिमोक्ससंवरसंवृतो विहरित ब्राचारगोचरसम्पन्नो, अणुमत्तेसु वज्जेसु भयदस्सावी, समादाय ५ सिक्कति सिक्सापदेसु । सो कायस्स भेदा परं मरणा अञ्ज्ञतरं देव-निकायं उपपज्जति । सो ततो चुतो ब्रागामी होति, ब्रागनता इत्यत्तं । अयं वृच्चति, ब्रावृत्तो, अञ्ज्ञत्तसंयोजनो पुग्गलो ब्रागामी होति, ब्रागनता इत्यत्तं ।

"कतमो चानुसो, बहिद्धासंयोजनो पुग्गलो ? इधानुसो, भिक्खु 10 R.64 सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंवुतो बिहरित ग्राचारगोचरसम्पन्नो, ग्रणुमत्तेसु वज्जेमु भयदस्सावी, समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । सो ग्रञ्जातरं सन्तं चेतोविमृत्ति उपसम्पज्ज विहरित । सो कायस्स भेदा परं मरणा ग्रञ्जातरं देविनिकायं उपपज्जति । सो ततो चुतो ग्रनागामी होति, ग्रनागन्ता इत्थत्तं । अयं वृच्चतावृसो, बहिद्धासंयोजनो पुग्गलो 15 ग्रनागामी होति, ग्रनागन्ता इत्थत्तं ।

"पुन च परं, भिक्खवे, सीलवा होति ...पे०... समादाय सिक्खिति सिक्खापदेसु । सो कामानयेव निब्बिदाय विरागाय निरोधाय पिटपक्षो होति । सो भवानयेव निब्बिदाय विरागाय निरोधाय पिटपक्षो होति । सो तण्हाक्खयाय पिटपक्षो होति । सो लोभक्खयाय पिटपक्षो होति । 20 सो कायस्स भेदा परं मरणा अञ्जातरं देवनिकायं उपपज्जित । सो ततो चुतो अनागामी होति, अनागन्ता इत्यत्तं । अयं वृज्बतावुसो, बहिद्धा-संयोजनो पुगलो अनागामी होति, अनागन्ता इत्यत्तं" ति ।

श्रथ खो सम्बद्धना समिचता देवता येन भगवा तेनुपसर्द्धांससु; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं श्रद्धंसु । एकमन्तं विता 25 खो ता देवता भगवन्तं एतदवोचं — "एसो, भन्ते, श्रायस्मा सारिपुत्तो पुब्बारामे मिगारमातुपासादे भिक्चूनं ग्रज्झत्तसंयोजनं च पुग्गलं देसेति बहिद्धासंयोजनं च । हद्दा, भन्ते, परिसा । साधू, भन्ते, भगवा येनायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कम्तु अनुकम्यं उपादाया" ति । श्रधिवासेसि भगवा

१. सी॰, स्या॰, रो॰ पोत्वकेस नत्वि ।

В. 66

R. 65

R 66

तुष्हीभावेन । अय स्त्रो भगवा – सेय्यवापि नाम बलवा पुरिस्तो सिम्म-ज्ञितं वा बाहं पसारेय्य, पसारितं वा बाहं सिम्मञ्जेय्य, एवमेव – जेतवने प्रन्तरहितो पुट्यारामे मिगारमातुपासादे ध्रायस्मतो सारिपुत्तस्स सम्मुखं पातुरह्योसि । निसीदि भगवा पञ्जते ग्रासने । श्रायस्मा पि व सो सारिपुत्तो भगवन्तं ग्राभवादेखा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं स्त्रो प्रायस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवीव –

"इघ, सारिपृत्त, सम्बहुला समचित्ता देवता येनाहं तेनु-पसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्रिमत्वा मं ग्रीभवादेत्वा एकमन्तं श्रद्रसु। एकमन्तं ठिता खो, सारिपत, ता देवता म एतदवोचं – 'एसो, भन्ते, ग्रायस्मा सारिपुत्तो पुब्बारामे मिगारमात्रपासादे भिक्खनं ग्रज्झत्तसंयोजनं च पुग्गलं देसेति बहिद्धासंयोजनं च । हट्टा, भन्ते, परिसा । साधु, भन्ते, भगवा येन ग्रायस्मा सारिपुत्तो तेनुपसङ्कमतु ग्रनकम्पं उपादाया' ति । ता खो पन, सारिपुत्त, देवता दस पि हुत्वा वीसं पि हुत्वा तिसं पि हुत्वा चत्तालीसं पि हत्वा पञ्जास पि हुत्वा सिंटु पि हुत्वा ग्रारमाकोटि-15 नित्दनमत्ते पि तिट्रन्ति, न च ग्रञ्जमञ्जं ब्याबाधेन्ति । सिया खो पन, सारिपुत्त, एवमस्स - 'तत्थ नृत तासं देवतानं तथा चित्तं भावितं येन ता देवता दस पि हत्वा वीसं पि हत्वा तिसं पि हत्वा चत्तालीस पि हत्वा पञ्जासं पि हत्वा सदि पि हत्वा ग्रारमाकोटिनितुदनमत्ते पि तिद्रन्ति न च ग्रञ्जमञ्जं ब्याबाधेन्ती ति । न स्रो पनेतं, सारिपुत्त, एवं दट्टब्बं । n इधेव खो, सारिपुत्त, तासं देवतान तथा चित्त भावितं, येन ता देवता दस पि हत्वा ... पे o ... न च ग्रञ्ञमञ्जं ब्याबाधेन्ति । तस्मातिह, सारिपत्त, एव सिक्खितब्बं - 'सन्तिन्द्रिया भविस्साम सन्तमानसा' ति । एवं हि बो. सारिपुत्त, सिक्खितव्बं । सन्तिन्द्रियानं हि वो, सारिपुत्त, सन्तमानसानं सन्तंयेव कायकम्मं भविस्सति सन्तं वचीकम्मं सन्तं मनोकम्मं । सन्तंयेव 25 उपहारं उपहरिस्साम सब्रह्मचारीसू ति। एव हि वो, सारिपुत्त, सिक्ख-तब्बं । अनस्सु खो, सारिपुत्त, अञ्ञतिरिथया परिब्बाजका ये इमं धम्मपरियायं न ग्रस्सोसं'' ति ।

६. एवं मे सुतं । एकं समयं श्रायस्मा महाकच्चानो वरणायं विहरति महसारितीरे । श्रथ खो श्रारामदण्डो ब्राह्मणो येनायस्मा महा-

तुष्ट्रिं - स्या० । २. समिष्टितं - म०, स्या०, रो० । ३. पमुले - रो० ।
 तीसींत - सी०, स्या०, रो० । १. बत्ताळीसं - स्या०; बत्तारीसं - सी०, रो० ।
 स्याबाधीत - रो० । ७. कङ्मदहतीरे - सी०, स्या०, रो० ।

B. 67

R. 67

कच्चानो तेनुपसङ्कमि; उपसङ्कमित्वा ग्रायस्मता महाकच्चानेन सिंह सम्मोदि। सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि। एकमन्तं निसिन्नो खो श्रारामदण्डो ब्राह्मणो ग्रायस्मन्तं महाकच्चानं एतदवोच — "को नु खो, भो कच्चान, हेतु को पच्चयो येन खत्तिया पि खत्तियेहि विवदन्ति, ब्राह्मणा पि ब्राह्मणेहि विवदन्ति, गहपतिका पि उ गहपतिकेहि विवदन्ती" ति ?

"कामरागाभिनिवेसिविनिबन्धपिलगेधपरियृट्टानज्झोसानहेतु खो, ब्राह्मण, खत्तिया पि खत्तियेहि विवदन्ति, ब्राह्मणा पि ब्राह्मणेहि विवदन्ति, गृहपतिका पि गृहपतिकेहि विवदन्ती' ति ।

"को पन, भो कच्चान, हेतु को पच्चयो येन समणा पि समणेहि 10 विवदन्ती" नि ?

"दिट्टिरागाभिनिवेसविनिबन्धपितग्रेषपरियुट्टानज्झोसानहेतु खो, ब्राह्मण. समणा पि समणेहि विवदन्ती" ति ।

"ग्रत्थि पन, भो कच्चान, कोचि लोकस्मि यो इस चेव कामरागाभिनिवेसिविनिबन्धपिलगेधपरियुट्टानज्झोसानं समितिक्कन्तो, 15 इमं च दिद्विरागाभिनिवेसिविनिबन्धपिलगेधपरियुट्टानज्झोसानं समिति-ककन्तो" ति ?

"श्रत्थि, ब्राह्मण, लोकस्मि यो इमं चेव कामरागाभिनिवेस-विनिवन्वपलिगेवपरियुद्धानज्झोसानं समतिककत्तो, इमं च दिट्टिरागाभि-निवेसविनिबन्वपलिगेवपरियुद्धानज्झोसानं समतिककत्तो" ति ।

"को पन सो, भो कच्चान, लोकस्मि यो इमं चेव कागरागा-. भिनिवेसविनिबन्धपिलगेधपरियद्वानज्झोसानं समितक्कन्तो, इमं च विद्वि-रागाभिनिवेसविनिबन्धपतिगेधपरियुद्वानज्झोसानं समितक्कन्तो'' ति ?

"ग्रत्थि, ब्राह्मण, पुरित्थमेषु जनपदेषु सावित्थ नाम नगरं । तत्व सो भगवा एतरिह विहरित ग्ररहं सम्मासम्बुद्धो । सो हि, ब्राह्मण, 25 भगवा इमं चेव कामरागाभिनिवेसविनिवन्थपिनगेथपियुट्टानज्झोसान समितकन्तो, इमं च विद्विरागाभिनिवेसविनिवन्थपिलगेथपियुट्टानज्झो-सानं समितकन्तो" ति ।

एवं बुत्ते भारामदण्डो बाह्मणो उट्टायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दिस्सणं जाणुमण्डलं पषिवये निहत्त्वा येन भगवा तेनञ्जलि 30 पणामेत्वा तिस्सत्तं उदानं उदानेसि —

१. पूचवियं - सी०, रो०।

R. 68

R 68

B. 69

"नमो तस्स भगवतो ग्ररहतो सम्मासम्बुद्धस्त, नमो तस्स भग-वतो ग्ररहतो सम्मासम्बुद्धस्त, नमो तस्स भगवतो ग्ररहतो सम्मा-सम्बुद्धस्त । यो हि सो भगवा इमं चेव कामरागाभिनिवेसविनिवन्यपिल-गेघपरियुट्टानज्ज्ञोसानं समितककन्तो, इमं च विद्विरागाभिनिवेसविनि-इन्यपिलगेघपरियुट्टानज्ज्ञोसानं समितिकन्तो ति ।

"ग्रभिकन्तं, भो कच्चान, ग्रभिक्कन्तं, भो कच्चान ! सेय्य-धापि, भो कच्चान, निक्कुण्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मूब्ह्स्स वा मग्गं ग्राचिक्सेय्य, ग्रन्थकारे वा तेलपञ्जोतं धारेय्य —'चक्खु-मन्तो रूपानि दक्खन्ती' ति, एवमेवं भोता कच्चानेन श्रनेकपरियायेन 10 धम्मो पकासितो। एसाहं, भो कच्चान, तं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्गं च। उपासकं मं भवं कच्चानो धारेतु ग्रज्जतग्गे पाणुपेतं सरणं गतं" ति।

७. एक समयं भ्रायस्मा महाकच्चानो मधुरायं विहरित गुन्धा-वने । श्रय खो कन्दरायनो ब्राह्मणो येनायस्मा महाकच्चानो तेनुपसङ्काम, उपसङ्कामत्वा आयस्मता महाकच्चानेन सिद्ध ...पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो कन्दरायनो ब्राह्मणो आयस्मन्तं महाकच्चानं एनदवोच — "मुतं मेतं, भो कच्चान, 'न समणो कच्चानो ब्राह्मणे जिण्णे वुद्धे महल्लके ग्रद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादिति वा पच्चुद्वेति वा आसनेन वा निमन्तेती' ति । तियद, भो कच्चान, तथेव ? न हि भवं कच्चानो ब्राह्मणे जिण्णे बुद्धे महल्लके श्रद्धगते वयोअनुप्पत्ते अभिवादित वा पच्चुद्वेति वा आसनेन वा निमन्तेति । तियदं, भो कच्चान, न सम्पन्नमेवा'' ति ।

"अस्यि, ब्राह्मण, तेन भगवता जानता पस्सता अरहता सम्मा-सम्बुद्धेन वृद्धभूमि च अक्खाता दहरभूमि च । वृद्धो चे पि, ब्राह्मण, होति आसीतिको वा नावृतिको व वस्ससितिको वा जातिया, सो च कामे परिभुञ्जति काममज्ज्ञावसित कामपरिळाहेन परिडय्हिति कामवित-क्केहि खज्जति कामपरियेसनाय उस्सुको । अय खो सो बालो न थेरो-त्वेव सङ्ख्यं गच्छित । दहरो चे पि, ब्राह्मण, होति युवा मुसुकाळकेसो भद्रेन योब्बनेन समन्नागतो पठमेन वयसा । सो च न कामे परिभुञ्जति

१. भगवन्त - सी०, रो०। २. गुन्दवने - सी०; गुन्दावने - रो०। ३. बुद्धिभूमि -स्या०। ४. काममञ्जो वसति - स्या०, रो०। ५-५ बाको त्वेच - सी०, रो०। ६. भहेन -रो०।

B. 70

न काममज्झावसति, न कामपरिळाहेन परिडय्हति, न कामवितक्केहि खज्जति, न कामपरियेसनाय उस्सुको । श्रय खो सो पण्डितो येरोत्वेव सक्रयं गच्छती" ति ।

एवं वृत्ते कन्दरायनो ब्राह्मणो उट्टायासना एकंसं उत्तरासङ्गं करित्वा दहरानं सर्ते भिक्क्नं पादे सिरसा वन्दति – "वृद्धा भवन्तो, अ वृद्धभूमियं ठिता । दहरा मयं, दहरमूमियं ठिता" ति ।

"ग्रमिक्कन्तं, भो कच्चान ...पे०... उपासकं मं भवं कच्चानो धारेतु ग्रज्जतमो पाणुपेतं सरणं गतं' ति ।

द्ध. "यिस्म, भिक्सवे, समये चोरा बलवन्तो होन्ति, राजानो तिस्म समये दुब्बला होन्ति । तिस्म, भिक्सवे, समये रञ्जो न फासु 10 होति प्रतियातुं वा निय्यातुं वा पच्चिन्तिये वा जनपदे प्रनुसञ्ज्ञातुं । ब्राह्मणगहपतिकानं पि तिस्म समये न फासु होति प्रतियातुं वा निय्यातुं वा बाहिरानि वा कम्मन्तानि पिटवेक्सितुं । एवमेव स्रो, भिक्सवे, यिस्म समये पापिक्स् बलवन्तो होन्ति, पेसला भिक्स् तर्मस्म समये दुब्बला होन्ति । तिस्म, भिक्सवे, संमये पेसला भिक्स् तुण्हीभूता तुण्हीभूता व 15 सङ्कमण्डो सङ्कसायन्ति पच्चिन्तिये वा जनपदे प्रच्छन्ति । तियदं, भिक्सवे, होति बहुजनाहिताय बहुजनामुखाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय प्रहिताय दुक्साय देवमनुस्सानं ।

"यर्सिम, भिक्खवें, समये राजानो बलवन्तो होन्ति, चोरा तर्सिम समये दुब्बला होन्ति । तर्सिम, भिक्खवें, समये रञ्जो फासु होति प्रति- 20 यातुं वा निय्यातुं वा पच्चिन्तिमें वा जनपदे ग्रमुसञ्जातुं । ब्राह्मणगहपति- कानं पि तर्सिम समये फासु होति ग्रतियातुं वा निय्यातुं वा बाहिरानि वा कम्मन्तानि पटिवेक्खितुं । एवमेव खो, भिक्खवें, यर्सिम समये पेसला भिक्खू बलवन्तो होन्ति, पापभिक्खू तर्सिम समये दुब्बला होन्ति । तर्सिम, भिक्खवें, समये पापभिक्ष्त्र तुष्टीभूता तुष्टीभूता व सङ्घमण्डे सङ्कसायन्ति, 25 येन वा पन तेन पक्कमन्ति । तथिदं, भिक्खवें, होति बहुजनहिताय बहुजनसुखाय, बहुने जनस्स प्रत्याय हिताय हुलाय देवमनुस्सानं ति ।

 "द्विषाहं, भिक्खवं, मिच्छापटिपत्ति न वण्णेमि, गिहिस्स वा पब्बजितस्स वा । गिही वा, भिक्खवं, पब्बजितो वा मिच्छापटिपन्नो मिच्छापटिपत्ताधिकरणहेतु न श्राराधको होति ज्ञायं धम्म कुसलं ।

१. सुवं - सी॰, स्या॰, रो॰। २. मजन्ति - सी॰, स्या॰, रो॰।

B. 71

"द्विन्नाहं, भिक्खवे, सम्मापटिपत्ति वण्णेमि, गिहिस्स वा पब्ब-जितस्स वा । गिही वा, भिक्खवे, पब्बजितो वा सम्मापटिपन्नो सम्मा-पटिपत्ताचिकरणहेतु झाराधको होति जायं धम्मं कुसलं" ति ।

१०. "ये ते, भिक्खवे, भिक्खू दुग्गहितेहि सुतन्तेहि ब्यञ्जनप्रतिक्पकेहि म्रत्यं च धम्मं च पिटवाहन्ति ते, भिक्ख्वे, भिक्खू बहुजनाहिताय पिटपन्ना बहुजनासुखाय, बहुनो जनस्स म्रनत्थाय म्रहिताय दुक्खाय
देवमनुस्सानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्खू म्रपुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं
सद्धम्मं म्रन्तर्धापेन्ति ।

"ये ते, भिक्खवे, भिक्खू सुगाहितेहि सुतन्तेहि ब्यञ्जनप्यति10 रूपकेहि प्रत्यं च घम्मं च प्रनुलोमेन्ति ते, भिक्खवे, भिक्ख् बहुजनहिताय
पटिपन्ना वहुजनमुखाय, बहुनो जनस्स प्रत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्तानं । बहुं च ते, भिक्खवे, भिक्ख् पुञ्जं पसवन्ति, ते चिमं सद्धम्मं
रुपनी" ति ।

प्र. परिसवग्गो

१. "द्वेमा, भिक्खने, परिसा । कतमा द्वे ? उत्ताना च 15 परिसा गम्भीरा च परिसा । कतमा च, भिक्खने, उत्ताना परिसा ? इध, भिक्खने, यस्सं परिसायं भिक्ख् उद्धता होन्ति उन्नळा चपला मुखरा विकिण्णवाचा मुट्टस्सती असम्पजाना असमाहिता विक्भन्तिचित्ता पाक-तिन्द्रिया । अयं बुच्चित, भिक्खने, उत्ताना परिसा ।

"कतमा च, भिक्खवे, गम्भीरा परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्खू अनुद्धता होन्ति अनुन्नळा अचपला अमुखरा अविकिण्ण-वाचा उपट्वितस्सती सम्पजाना समाहिता एकग्गचित्ता संबुतिन्द्रिया । अयं वुच्चति, भिक्खवे, गम्भीरा परिसा । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमामं द्वित्रं परिसानं यदिदं गम्भीरा परिसा" ति ।

२. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? वग्गा च परिसा 25. समग्गा च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, वग्गा परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना भ्रञ्ञमञ्ज मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति । ग्रयं बुच्चित, भिक्खवे, वग्गा परिसा ।

१. मुखसत्यीहि - रो०।

B. 72

30

"कतमा च. भिक्खवे. समगा परिसा ? इध. भिक्खवे. यस्सं परिसायं भिक्ख समगा सम्मोदमाना ग्रविवदमाना खीरोदकीभृता ग्रञ्जमञ्जं पियचक्खिह सम्परसन्ता विहरन्ति । ग्रयं वच्चिति, भिक्खवे, समस्गा परिसा ।

"इमा खो. भिक्खवे. द्वे परिसा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं 5 द्विन्नं परिसानं यदिदं समग्गा परिसा" ति ।

 "देमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा दे ? ग्रनगावती च परिसा ग्रम्मवती च परिसा । कतमा च. भिक्खवे. ग्रनम्मवती परिसा ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं थेरा भिक्खु बाहुलिका होन्ति साथिलका, श्रोक्कमने पूब्बङ्कमा, पविवेके निक्खित्तधरा, न विरियं श्रारभन्ति 10 ग्रप्यत्तस्य पत्तिया ग्रनधिगतस्य ग्रधिगमाय ग्रसच्छिकतस्य सच्छि-किरियाय । तेसं पच्छिमा जनता दिट्टानुगति ग्रापज्जित । सा पि होति बाहिलका साथिलका, भ्रोक्कमने पुब्बद्धमा, पविवेके निक्खित्तधुरा, न विरियं ग्रारभति ग्रप्पत्तस्स पत्तिया ग्रनधिगतस्स ग्रधिगमाय ग्रसञ्छि-कतस्स सच्छिकिरियाय । ग्रय वृच्चित, भिक्खवे, ग्रनग्गवती परिसा ।

"कतमा च. भिक्खवे. ग्रग्गवती परिसा ? इघ. भिक्खवे. यस्सं परिसायं थेरा भिक्ख न बाहलिका होन्ति न साथलिका, श्रोक्कमने निक्खित्त-धुरा, पविवेके पूब्बङ्गमा, विरियं ग्रारभन्ति श्रप्पत्तस्स पत्तिया श्रनिध-गतस्स भ्रधिगमाय भ्रसच्छिकतस्स सच्छिकिरियाय । तेसं पच्छिमा जनता दिद्वानगति ग्रापज्जति । सा पि होति न बाहलिका न साथलिका, श्रोक्क- 20 मने न निक्लित्तधरा, पविवेके पृब्बञ्जमा, विरियं ग्रारभित ग्रप्पत्तस्स पत्तिया ग्रनधिगतस्य ग्रधिगमाय ग्रसच्छिकतस्य सच्छिकिरियाय । श्रयं वच्चति, भिक्खवे, ग्रम्मवती परिसा । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदरगं, भिक्खवे, इमासं दिन्नं परिसानं यदिदं ग्रमावती परिसा" ति ।

४. "देमा. भिक्खवे. परिसा। कतमा दे? ग्रनरिया च परिसा 🧀 श्ररिया च परिसा । कतमा. भिक्खवे, ग्रनरिया परिसा ? इध. भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, 'ग्रयं दुक्खसमदयो' ति यथाभतं नप्पजानन्ति, 'ग्रयं दुक्खनिरोघो' ति यथाभूतं नप्पजानन्ति, 'भ्रयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभृतं नप्पजानन्ति । ग्रयं वच्चति, भिक्खवे, धनरिया परिसा ।

B 73

R 73

"कतमा च, भिक्खवे, ग्ररिया परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् 'इदं दुक्खं ति यथाभूतं पजानिन्त, 'ग्रयं दुक्खसमूदयो' ति यथाभूतं पजानिन्त, 'ग्रयं दुक्खनिरोघो' ति यथाभूतं पजानिन्त, 'ग्रयं दुक्खनिरोघगोनिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानिन्त । ग्रयं दुक्खनिरोघगोमिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानिन्त । ग्रयं 5 वुच्चिति, भिक्खवे, ग्रदिया परिसा । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदमं, भिक्खवे, इमासं द्विग्नं परिसानं यदिदं ग्रदिया परिसा' ति ।

५. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? परिसाकसटो च परिसामण्डो च । कतमो च, भिक्खवे, परिसाकसटो ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् छुन्दागींत गच्छिन्ति, दोसागित गच्छिन्ति, मोहा-गींत गच्छिन्ति, भयागींत गच्छिन्ति । ग्रयं बुच्चिति, भिक्खवे, परिसा-कसटो ।

"कतमो च, भिक्खवे, परिसामण्डो ? इघ, भिक्खवे, यस्स परि-सायं भिक्खू न छन्दार्गीत गच्छन्ति, न दोसागित गच्छन्ति, न मोहागिति गच्छन्ति, न भयार्गीत गच्छन्ति । श्रयं वुच्चति, भिक्खवे, परिसामण्डो । । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं द्विश्लं परिसान यदिदं परिसामण्डो" ति ।

६. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? श्रोवका वितिविनीता परिसा नो पटिपुच्छाविनीता, पटिपुच्छाविनीता परिसा नो श्रोवका वितिविता । कतमा च, भिक्खवे, श्रोवका वितिविता परिसा नो श्रोवका वितिविता । कतमा च, भिक्खवे, श्रोवका वितिविता परिसा नो पटि
20 पुच्छाविनीता ? इघ, भिक्खवे, यस्स परिसायं भिक्खू ये ते मुत्तत्ता तथागतभासिता गम्भीरा गम्भीरत्था लोकुत्तरा सुञ्ञातिपटिसंयुत्ता तेसु
भञ्जामनेसु न मुस्सूतन्ति न सोतं श्रोदहन्ति न श्रञ्जावित्तं उपट्टपेन्ति
न व ते धम्मे उग्गहेतव्बं परियापुणितव्बं मञ्जाति । ये पन ते सुतन्ता
कविता कावेय्या वित्तक्खरा चित्तव्यञ्जना बाहिरका सावकभासिता
तेसु भञ्जमानेसु सुस्सूत्तित सोतं श्रोदहन्ति ग्रञ्जावित्त उपट्टपेन्ति, ते

धम्मे उग्गहेतव्बं परियापुणितव्बं मञ्जान्ति, ते व तं धम्मं परियापुणित्वं
न चेव प्रञ्जानञ्जं पटिपुच्छन्ति न च पटिविवरन्ति — 'इद कथं,
इमस्स को श्रत्यो' ति ? ते श्रविवटं चेव न विवरन्ति, अनुतानीकर्तं च
न उत्तानीकरोन्ति, श्रनेकविहितेसु च कङ्काठानियेसु धम्मेसु कक्कं न

१. परिसकसटो - सी०, स्था०, रो०। २. कविकता - सी०, स्था०, रो०।

B. 74, R. 74

पटिविनोदेन्ति । ग्रयं बुज्चिति, भिंक्खवे, श्रोक्काचितविनीता परिसा नो पटिपुच्छाविनीता ।

"भतमा च, भिक्खवे, पिटपुच्छाविनीता परिसा नो घोक्का-चितविनीता ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्ख् ये ते सुत्तन्ता कविता कावेय्या चित्तक्खरा चित्तब्यञ्जना बाहिरका सावकभासिता के तेसु भञ्जमानेसु न सुस्सुसन्ति न सोतं घोदहन्ति न ग्रञ्जाचित्तं उपटु-पेन्ति, न च ते घम्मे उम्महेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जान्ति । ये पन ते सुत्तन्ता तथागतभासिता गम्भीरा गम्भीरत्था लोकुत्तरा सुञ्जापिट-संयुत्ता तेसु भञ्जमानेसु सुस्सुसन्ति सोतं घोदहन्ति ग्रञ्जाचित्तं उपटु-पेन्ति, ते च धम्मे उम्महेतब्बं परियापुणितब्बं मञ्जान्ति । ते तं धम्मं 10 परियापुणित्वा ग्रञ्जमञ्जा पिटपुच्छन्ति पिटिबचरन्ति ' - 'इदं क्यं, इमस्स को ग्रत्थो' ति ? ते ग्रविवटं चेव विवरन्ति, श्रनुत्तानीकतं च उत्तानीकरोन्ति, ग्रत्यं वुच्चिति, भिक्खवे, प्रिटपुच्छाविनीता परिसा नो ग्रोककाचितविनीता । इमा लो, भिक्खवे, द्वे परिसा । एतदम्मं, भिक्खवे, 15 इमासं द्वित्रं परिसानं यदिदं पटिपुच्छाविनीता परिसा नो घोक्काचित-विनीता' ति ।

७. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? श्रामिसगरु परिसा नो सद्धम्मगरु, सद्धम्मगरु परिसा नो ग्रामिसगरु । कतमा च, भिक्खवे, ग्रामिसगरु एरिसा नो सद्धम्मगरु ? इप्, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्खवे 20 गिहीनं ग्रोदातवसनानं सम्मुखा ग्रञ्ञमञ्जस्स वण्णं भासन्ति — 'ग्रसुको भिक्खु उभतोभागविमुत्तो, प्रसुको पञ्जाविमुत्तो, ग्रसुको कायसिख्त, ग्रसुको दिट्टिप्पत्तो, ग्रसुको सद्धाविमुत्तो, ग्रसुको वम्मानुसारी, ग्रसुको सद्धावुसारी, ग्रसुको स्वानुसारी, ग्रस्को स्वानुसारी, ग्रस्क

"कतमा च, भिक्खवे, सद्धम्मगरु परिसा नो ग्रामिसगरु ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्खु गिहीनं ग्रोदातवसनानं सम्मुखा ग्रञ्ञ-

१. पटिबिचरन्ति – म०। २. कङ्काठानीवेसु – सी॰, रो॰। ३. तेन – रो०। ४. गविता – स्था॰।

B 75

मञ्जस्स वण्णं न भासिन्त — 'असुको भिक्खु उभतोभागिवमुत्तो, असुको पञ्जाविभुत्तो, असुको कायसिक्त, असुको दिट्टिप्पत्तो, असुको सद्धा-विभुत्तो, असुको कायसिक्त, असुको दिट्टिप्पत्तो, असुको सद्धा-विभुत्तो, असुको दुस्सीलो पापधन्मो' ति । ते तेन लाभं लभन्ति । उ ते तं लाभं लभन्ति । उ ते तं लाभं लभन्ति । अप्रकोपन्ना आदीनवदस्साविनो निस्सरणपञ्जा परिभुज्जन्ति । अयं वुज्वति, भिक्खवे, सद्धम्मगरु परिसा नो आमिसनारु । इमा खो, भिक्खवे, ई परिसा । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्विन्नं परिसानं यदिदं सद्धम्मगरु परिसा नो आमिसनगरु । इसा खो, भिक्खवे, ई परिसा । एतदमां,

इ. "द्वेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा द्वे ? विसमा च परिसा समा च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, विसमा परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसायं अधम्मकम्मानि पक्तित्त धम्मकम्मानि नप्पवत्तित्त, अधिमकम्मानि विप्पत्ति, अधिमकम्मानि विप्पत्ति, अधिमकम्मानि विप्पत्ति धम्मकम्मानि विप्पत्ति विनय- कम्मानि विप्पत्ति विनय- कम्मानि न विप्पत्ति । अयं वच्चति, भिक्खवे, विसमा परिसा । *

"कतमा च, भिक्खवे, समा परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं परिसाय धम्मकम्मानि पवत्तित्त ग्रधम्मकम्मानि नण्य-वत्तित्त, विनयकम्मानि पवत्तित्त ग्रविनयकम्मानि नण्यवत्तित्त, धम्मकम्मानि पवत्तित्त ग्रविनयकम्मानि निष्पत्ति ग्रधम्मकम्मानि निष्पत्ति, बिनयकम्मानि विष्पत्ति ग्रविनयकम्मानि विष्पत्ति ग्रविनयकम्मानि विष्पत्ति ग्रविनयकम्मानि निष्पत्ति ग्रविनयकम्मानि निष्पत्ति । ग्रविनयकम्मानि निष्पत्ति । ग्रविनयकम्मानि निष्पत्ति । ग्रविनयक्ममानि निष्पत्ति । ग्रविनयक्ममानि निष्पत्ति । ग्रविनयक्ममानि विष्पत्ति । ग्रविनयम् विष्पत्ति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयम् विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि विष्पति । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्ममानि । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्षिति । ग्रविनयक्षमानि । ग्रविनयक्षिति । ग्रविष्यक्षिति । ग्रविनयक्षिति । ग्रविष्यक्षिति । ग

 "ढेमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा ढे ? ग्रथिम्मका च परिसा थिम्मका च परिसा । इमा खो, भिक्खवे, ढे परिसा । एतदम्मं,
 भिक्खवे, इमासं ढिन्नं परिसानं यदिदं थिम्मका परिसा" ति ।

१०. "ढेमा, भिक्खवे, परिसा[ं]। कतमा ढे ? ग्रधम्मवादिनी च परिसा धम्मवादिनी च परिसा । कतमा च, भिक्खवे, ग्रधम्मवादिनी

१. सद्धम्मगरु – रो०। "एत्य रो० पोत्यके प्रय प्रियको पाठो दिस्तृति – 'विश्वमद्या, मिक्खवे, परिनाय प्रथमकम्मानि पवत्तित् धम्मकम्मानि नयवत्तित्, प्रविनयकम्मानि पवर्तित् वन्यकम्मानि नयवत्तित्, प्रविनयकम्मानि विव्यन्ति कम्मकम्मानि न विय्यन्ति, प्रविनयकम्मानि न विय्यन्ति, प्रविनयकम्मानि न विय्यन्ति, प्रविनयकम्मानि न विय्यन्ति, प्रविनयकम्मानि न विय्यन्ति ।

परिसा ? इष, भिक्सने, यस्तं परिसायं भिक्सू अधिकरणं आदियन्ति धिम्मकं वा भ्राप्ति । ते तं अधिकरणं आदियित्ता न नेव अञ्जामञ्जा सञ्जापेन्ति न च सञ्जाति उपगच्छन्ति, न च निज्ञापेन्ति न च निज्ञाति ते असञ्जाति अपगच्छन्ति । ते असञ्जाति वा अनिज्ञानित्वला अपिटनिस्सन्यमन्तिनो तमेव अधिकरणं थामसा परामासा अभिनिविस्स व बोहरन्ति – 'इदमेव सच्चं मोधमञ्जां' ति । अयं वुच्चति, भिक्सने,

"कतमा च, भिक्खवे, धम्मवादिनी परिसा ? इध, भिक्खवे, यस्सं परिसायं भिक्खू प्रधिकरणं ग्रादियन्ति धम्मिकं वा ग्रथम्मिकं वा । ते तं ग्रधिकरणं ग्रादियन्ता ग्रञ्जामञ्ज्ञं सञ्ज्ञापेन्ति चेव 10 सञ्ज्ञाति च उपगच्छन्ति, निज्ञापेन्ति चेव निज्ञाति च उपगच्छन्ति । ते सञ्ज्ञाति च उपगच्छन्ति । ते सञ्ज्ञाति वा निज्ञाति वा पितिकारणं थामसा परामासा अभिनिविस्स वोहरन्ति – 'इदमेव सच्चं मोधमञ्ज्ञं' ति । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, धम्मवादिनी परिसा । इमा खो, भिक्खवे, द्वेपरिसा । एतदम्गं, भिक्खवे, इमासं द्विष्नं परिसा । एतदम्गं, भिक्खवे, इमासं द्विष्नं परिसा । यदिदं धम्मवादिनी 15 परिसा ।

परिसवमाो पञ्चमो ।

तस्सुद्दानं

उत्ताना वग्गा अग्गवती, अरिया कसटो च पञ्चमो । भ्रोक्काचितश्रामिसं चेव, विसमा अथम्माधम्मियेन चा ति ।। पठमो पण्णासको समतो ।

६. पुग्गलवग्गो

१. "देमे, भिक्सवे, पुगाला लोके उप्पज्जमाना उप्पज्जित बहुजनिहताय बहुजनसुलाय, बहुनो जनस्स धत्थाय हिताय सुलाय देव- 20 मनुस्सानं । कतमे दे ? तथागतो च प्ररहं सम्मासम्बद्धो, राजा च चक्कवत्ती । इमे लो, भिक्लवे, दे पुगाला लोके उप्पज्जमाना उप्पज्जित बहुजनहिताय बहुजनसुलाय, बहुनो जनस्स धत्थाय हिताय सुलाय देवमनुस्सानं" ति ।

१. परामस्स - सी०, स्था०, रो० ।

R 78

- २. 'द्वेमे, भिक्तवे, पुग्गला लोके उप्पज्जमाना उप्पज्जित्त प्रच्छिरियमनुस्सा । कतमे द्वे ? तथागतो च अरहं सम्मासम्बुद्धो, राजा च चक्कतती । इमे सो, भिक्तवे, द्वेपुग्गला लोके उप्पज्जमाना उपाज्जित प्रच्छिरियमनस्सा' ति ।
- ३. "डिम्नं, भिक्खवे, पुगालानं कालकिरिया बहुनो जनस्स म्रनु-तप्पा होति । कतमेसं द्विम्नं ? तथागतस्स च श्ररहतो सम्मासम्बुद्धस्स, रञ्जो च चक्कवित्तस्स । इमेसं खो, भिक्खवे, द्विम्नं पुग्गलानं काल-किरिया बहुनो जनस्स धनुतप्पा होती" ति ।
- ४. "द्वेमे, भिक्खवे, थूपारहा । कतमे द्वे ? तथागतो च ग्नरहं ।० सम्मासम्बुद्धो, राजा च चक्कवती । इमे खो, भिक्खवे, द्वे थूपारहा" ति ।
  - ४. "ढेमे, भिक्खने, बुढा । कतमे हे ? तथागतो च ग्ररहं सम्मासम्बुढो, पञ्चेकबुढो च । इमे खो, भिक्खने, हे बुढा" ति ।
- ६. "ढेमे, भिक्खवे, यसनिया फलन्तिया न मन्तसन्ति । कतमे ढ ? भिक्खु च सीणासवो, हत्याजानीयो च । इमे स्तो, भिक्खवे, १६ दे प्रसनिया फलन्तिया न सन्तसन्ती" ति ।
  - ७. "हेमे, भिक्खने, ब्रसनिया फलन्तिया न मन्तसन्ति । कतमे हे ? भिक्ख च खीणासवो, अस्माजानीयो च । इमे खो, भिक्खने, हे असनिया फलन्तिया न सन्तमन्ती" ति ।
- इ. "द्वेमे, भिक्ववं, अमतिया फलिन्या न मन्तमन्ति । कतमे
   द्वे ? भिक्वु च सीणासवो, मोहो च मिगराजा । इमे स्तो, भिक्सवं, द्वे
   असिन्या फलिन्त्या न सन्तमन्ती" ति ।
- ६. "हमें, भिक्लवं, अन्यवसं सम्पस्समाना किपुरिसा मार्नुस वाचं न भासन्ति । कनमें हे ? मा च मुसा प्रणिष्हा, मा च परं अभूतेन अन्भाचिक्लिप्हा ते । इसे लो, भिक्लवं, हे अत्यवसं सम्पस्समाना 25 किपुरिसा मार्नुस वाचं न भासन्ती" ति ।
  - १०. "द्वित्रं त्रम्मानं, भिक्सवे, स्रतित्तो सप्पटिवानो मातुगामो कालं करोति । कतमेस द्वित्रं ? मेषुनसमापत्तिया च विजायनस्स च ।

१ हत्याजानियो -स्या० । २. मध्याजिक्सन्हा - सी० । ३. मेचुनवस्य ० - सी०, स्या०, रो० ।

12.79

B. 78

इमेसं खो, भिक्खवे, द्वित्रं घम्मानं ब्रतित्तो अप्पटिवानो मातुगामो कालं करोती'' ति ।

११. "ग्रसन्तसन्तिवासं च वो. भिक्खवे. देसेस्सामि सन्तसन्ति-वासं च । तं सणाथ, साधकं मनसि करोथ: भासिस्सामी" ति । "एवं भन्ते" ति स्रो ते भिनस भगवतो पच्यस्सोस् । भगवा एतदबोच - 5 "कथं च. भिक्खवे. ग्रमन्तमन्त्रिवासो होति. कथं च ग्रमन्तो सन्निवसन्ति ? इध. भिक्खवे. थेरस्स भिक्खनो एवं होति - 'थेरो पि मं न वदेय्य. मज्जिमो पि मं न बदेय्य, नवी पि मं न बदेय्य: थेरम्पाहं न बदेय्यं, मज्जिन-मम्पाहं न वदेय्यं, नवम्पाहं न वदेय्यं । थेरो चे पि मं वदेय्य ग्रहितान-कम्पी मं वदेय्य नो हितानकम्पी, नो ति नं वदेय्यं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्सं 10 नप्पटिकरेय्यं । मज्झिमों चे पि मं वदेय्य ...पे०... नवी चे पि मं वदेय्य ग्रहितानकम्पी म वदेय्य नो हितानकम्पी, नो ति नं वदेय्यं विहेठेय्यं पस्स-म्पिस्स नप्पटिकरेय्यं । मज्ज्ञिमस्म पि भिवखनो एवं होति ...पे०... नवस्स पि भिक्कनो एवं होति - 'थेरो पि म न वदेय्य, मज्झिमो पि म न बदेय्य, नवो पि मं न बदेय्य थेरम्पाहं न बदेय्यं, मज्झिमम्पाहं न बदेय्यं, 15 नवम्पाहं न वदेय्यं । थेरो चे पि मं वदेय्य ग्रहितानुकम्पी मं वदेय्य नो हितानकम्पी नो ति नं वदेय्यं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्स नप्पटिकरेय्यं । मज्जिमो चे पि म वदेय्य ... नवो चे पि मं वदेय्य ग्रहितानकम्पी मं वदेय्य नो हितानकम्पी, नो ति न वदेय्यं विहेठेय्यं पस्सम्पिस्स नप्पटिकरेय्यं । एवं खो. भिक्खवे. ग्रसन्तसन्निवासो होति, एवं च ग्रसन्तो सन्निवसन्ति । 20

"कथं च, भिक्सवे, सन्तसिन्नवासो होति, कथं च सन्तो सिन्न-वसन्ति ? इघ, भिक्सवे, थेरस्स भिक्सुनो एवं होति — 'थेरो पि म वदेय्य, मिज्जमो पि मं वदेय्य, नवो पि मं वदेय्य; थेरम्पाहं वदेय्य, मिज्जसम्पाहं वदेय्यं, नवम्पाहं वदेय्यं । थेरो चे पि मं वदेय्य हितानु-कम्मी मं वदेय्य नो ब्रहितानुकम्मी, साधू ति नं वदेय्यं न नं विहेठेय्यं 25 पस्सिम्पस्स पटिकरेय्यं । मिज्जमो चे पि मं वदेय्य ...पे०... नवो चे पि मं वदेय्य हितानुकम्मी मं वदेय्य नो ब्रहितानुकम्मी, साधू ति नं वदेय्यं न नं विहेठेय्यं पस्सिम्पस्स पटिकरेय्यं । मिज्ज्ञमस्स पि भिक्सुनो एवं होति ...पे०... नवस्स पि भिक्सुनो एवं होति —'येरो पि मं वदेय्य, मज्ज्जिमो

रै. देसिस्साम – सी०, स्था०। २. विहेसेव्यं पि – सी०, स्था०, रो०। ३. नं पस्थान्पस्स – सी०, स्था०, रो०।

R 80

B 79

R 81 25

पि मं बदेव्य, नवो पि मं बदेव्य; थेरम्पाहं बदेव्यं, मज्जिमम्पाहं बदेव्यं, नवम्पाहं बदेव्यं। थेरो चे पि मं बदेव्य हितानुकम्पी मं बदेव्य नो ग्रहि-तानुकम्पी, साधू ति नं बदेव्यं न नं विहेठेव्यं पस्सिम्पिस्स पटिकरेव्यं। मज्जिसमो चे पि मं बदेव्य ...पे o... नवो चे पि मं बदेव्य हितानुकम्पी मं वदेव्य नो ग्रहितानुकम्पी, साधू ति नं बदेव्यं न नं विहेठेव्यं पस्सिम्पस्स पटिकरेव्यं। एवं बो, भिन्नबन्ने, सन्ततिन्नवासो होति, एवं च सन्तो स्विवसन्ती' ति।

१२. "अस्मि, भिक्खवे, प्रधिकरणे उभतो वचीसंभारो दिट्टि-भळातो' चेतसो प्राघातो ग्रप्पच्चयो ग्रनभिरद्धि ग्रज्जतं प्रवृशसन्तं छिति, तस्मेतं, ग्रधिकरणे पाटिकह्व — 'दीघत्ताय खन्ताय बाळताय संवतिस्त्राति, भिक्ख् च न फासु विहरिस्मिन्ति'। यश्मि च खा, भिक्खवे, प्रधिकरणे उभतो वचीसमारो दिट्टिपळारो चेनसा ग्रधातो प्रप्पच्चयो प्रमिगद्धि ग्रज्जन सुवृशमन्तं होति, त्स्मेन, भिक्खवे, प्रधिकरणे प्राटिकह्वं — 'न दीघत्ताय खरनाय वाळाय गर्शनस्मितं, 15 भिक्ख् च फास् विहरिस्सन्ती" ति।

७. सुखवग्गा

१ "द्वेभानि, भिश्नवं, मुखानि । कत्यानि द्वे ? गिहिमुख च पव्यजिनमुखें । इनानि सी, भिश्ववं, द्वे मुखानि । एतदम्भं, भिश्ववं, इमेस द्वित्र मुखान यदिर पट्यजिनमुख्" ति ।

२ "द्वेमानि, भिक्तवने, मुलानि । कनमानि द्वे ? कामसुखं च ²⁰ नेक्लम्ममुल न । इमानि लो, भिक्तवने, द्वे मुलानि । एतदम्मं, भिक्तवने, इमेसं द्वित्न मुलान यदिद नेक्लम्ममुख⁷⁷ ति ।

३. "ढेमानि, भिन्नत्वे, मुलानि । कतमानि हे ? उपिधसुसं न निरुपियुन व । इमानि यो, भिन्नत्वे, हे मुझानि । एतदमां, भिन्नत्वे, इमेसं द्विस्न मुलान यदिद निरुपिधसुस्तं" नि ।

४ "द्वेगानि, भिक्ववे, मुलानि । कतमानि द्वे ? सासवसुसं च अनानवमुखं उ । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे सुलानि । एतदमा, भिक्लवे, इमेसं द्वित्रं मुखानं यदिदं अनासवसुखं" ति ।

१. दिट्टिपलामा – मी०, स्या० । २ पब्बज्जासुस्नं – सी०, स्या०, रो० ।

15

- ५. "द्वेमानि, भिक्खवे, मुखानि । कतमानि द्वे ? सामिसं च मुखं निरामिसं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे मुखानि । एतदम्मं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं मुखानं यदिदं निरामिसं मुखं" ति ।
- ६. "द्वेमानि, भिक्खवे, सुलानि । कतमानि द्वे ? प्ररियसुलं च प्रनिय्यसुलं च । इमानि लो, भिक्लवे, द्वे सुलानि । एतदम्गं, भिक्लवे, ऽ इमेस द्वित्रं सुलानं यदिदं ग्रिरियमुलं" ति ।
- ७. "हेमानि, भिक्खवे, मुखानि । कतमानि हे ? कायिकं च सुखं चेतिसकं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, हे मुखानि । एतदमां, भिक्खवे, इमेसं हिन्नं मुखानं यदिदं चेतिसकं मुखं" ति ।
- द्र. "द्वेमानि, भिक्खवे, मुखानि । कतमानि द्वे ? सप्पीतिकं 10 च मुखं निप्पीतिकं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे मुखानि । एत-दगं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं मुखानं यदिदं निप्पीतिकं सुखं" ति ।
- "ढेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि ढे ? सातमुखं च उपेक्थामुखं च । इमानि खो, भिक्खवे, ढे मुखानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं ढिन्नं मुखानं यदिदं उपेक्खामुखं" ति ।
- १० "ढेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि ढे ? समाधि-मुखं च प्रसमाधिमुखं च । इमानि खो, भिक्खवे, ढे मुखानि । एतदमां, भिक्खवे, इसेसं द्वित्रं सुखानं यदिदं समाधिसुखं" ति ।
- ११. "द्वेमानि, भिक्लवे, मुखानि । कतमानि द्वे ? सप्पीतिका-रम्मणं च मुखं निप्पीतिकारम्मणं च मुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे 20 प्र. 82 मुखानि । एतदम्गं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं मुखान यदिदं निप्पीतिका-रम्मणं मुखं" ति ।
- १२. "ढेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि हे ? साता-रम्मणं च सुखं उपेक्खारम्मणं च सुखं । इमानि खो, भिक्खवे, हे सुखानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं द्विष्नं सुखानं यदिदं उपेक्खारम्मणं सुखं" ति । 25
- १३ "द्वेमानि, भिक्खवे, सुखानि । कतमानि द्वे ? रूपारम्मणं च सुखं ग्ररूपारम्मणं च सुखं । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे सुखानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं सुखानं यदिदं ग्ररूपारम्मणं सुखं' ति ।

८. सनिमित्तवग्गो

- "सिनिमित्ता, भिक्खवे, उप्पज्जन्ति पापका अकुसला धम्मा, नो अनिमित्ता । तस्सेव निमित्तस्स पहाना एवं ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
- "सुनिदाना, भिक्खने, उप्पज्जन्ति पापका अकुसला धम्मा,
   नो प्रनिदाना । तस्सेव निदानस्स पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
  - ३. "सहेतुका, भिक्खवे, उप्पज्जन्ति पापका अकुसला धम्मा, नो म्रहेतुका । तस्सेव हेतुस्स पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
  - ४ "ससङ्खारा, भिक्तवने, उप्पज्जन्नि पापका अकुसला धम्मा, नो असङ्खारा । तेसथेन सङ्खारान पहाना एन ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
- ष्ठ ध. ५. "सप्पन्वया, भिक्खवे, उप्पञ्जन्ति पापका ग्रकुसला धम्मा, नो ग्रप्पन्वया । नस्सेव पन्वयस्म पहाना एवं ते पापका ग्रकुसला धम्मा 15 न होन्ती" ति ।
  - ६. "सरूपा, भिक्सवे, उप्पज्जिन पापका अकुसला धम्मा, नो प्ररूपा । तस्सेव रूपस्स पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
  - "सवेदना, भिक्खने, उप्पज्जिन पापका अकुसला धम्मा,
     नो अवेदना । तस्यायेव वेदनाय पहाना एव ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
    - द. "ससञ्जा, भिक्खवे, उपपज्जित पापका अकुसला धम्मा, नो असञ्जा । तस्सायेव सञ्जाय पहाना एवं ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।
  - ध. "सिवञ्ञाणा, भिक्सबे, उप्पज्जन्ति पापका अकुसला घम्मा, नो अविञ्ञाणा । तस्सेव विञ्ञाणस्स पहाना एवं ते पापका अकुसला घम्मा न होन्ती" ति ।

15

१०. "सङ्खतारम्मणा, भिनस्त्रवे, उप्पञ्जन्ति पापका अकुसला धम्मा, नो असङ्खतारम्मणा । तस्त्रेव सङ्खतस्स पहाना एवं ते पापका अकुसला धम्मा न होन्ती" ति ।

६. धम्मवग्गो

- १. "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे द्वे ? वेतोविमुत्ति च पञ्जाविमृत्ति च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति ।
- २. "द्वेमे, भिक्लवे, धम्मा । कतमे द्वे ? पग्गाहो च ग्रविक्लेपो च । इमे लो, भिक्लवे, द्वे धम्मा" ति ।
- ३. "देमे, भिक्सवे, धम्मा। कतमे दे? नामं च रूपंच। в. а इ.मे स्रो, भिक्सवे, देधम्मा" ति।
- ४ "द्वेमे, भिक्सवे, धम्मा। कतमे द्वे? विज्जाच विमुत्ति 10 च। इमे स्रो, भिक्सवे, द्वेधम्मा" ति।
- ४. "ढेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे हे ? भवदिट्ठि च विभवदिट्ठि च । इमे खो, भिक्खने, ढे धम्मा" ति ।
- ६. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? ग्रहिरिकं च ग्रनो-त्तप्प च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति ।
- ७. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा। कतमे ढे? हिरी च ब्रोत्तप्पंच।
   इमे खो, भिक्खवे, ढेधम्मा" ति।
- इ. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे दे ? दोवचस्सता च पाप-मित्तता च । इमे खो. भिक्खवे. दे धम्मा" ति ।
- ६. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे ढे ? सोवचस्सता च 20 कल्याणमित्तता च । इमे खो, भिक्खवे, ढे धम्मा" ति ।
- १०. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे हे ? धातुकुसलता च मनसिकारकुसलता च । इमे स्रो, भिक्खवे, ढे घम्मा" ति ।
- ११. "द्वेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे द्वे ? श्रापत्तिकुसलता च श्रापत्तिनृद्रानकुसलता च । इमे सो, भिक्खने, द्वे धम्मा" ति । 25

R 85

१०. बालवग्गो

- १. "द्वेमे, भिक्खवे, बाला । कतमे द्वे ? यो न धनागतं भारं वहति, यो च धागतं भारं न वहति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे बाला" ति ।
- २. "ढ्रेमे, भिक्खवे, पण्डिता । कतमे हे ? यो च अनागतं मारं न वहति, यो च श्रागतं मारं वहति । इमे खो, भिक्चवे, हे उ पण्डिता" ति ।
  - इ. "द्वेमे, भिक्सबे, बाला। कतमे द्वे ? यो च ग्रकप्पिये कप्पिय-सञ्जी, यो च कप्पिये अकप्पियसञ्जी। इमे खो. भिक्सबे, द्वे बाला" ति।
- ४ "द्वेमे, भिक्सने, पण्डिता । कतमे हे ^२ यो च अकप्पिय 10 अकप्पियसञ्जी, यो च कप्पिये कप्पियनञ्जी ! इमे स्त्रो. भिक्सने, द्वे पण्डिता" ति ।
  - ४. "द्वेमें, भिक्सने, बाला। कनमे हे े यो च चनापत्तिया स्रापत्तिसञ्जी. यो च श्रापत्तिया सनापनितः ज्ञी। इमे स्त्रो. भिक्सने, हे बाला" ति।
  - ६. "द्वेमे, भिक्खबे, पण्डिता । कतमे द्वे ? यो च ग्रनापत्तिया ग्रनापत्तिसञ्जी, यो च ग्रापनिया ग्रापनियञ्जी । इमे खो, भिक्खबे, द्वे पण्डिता" ति ।
  - ७ "द्वेमे, भिक्तवे, बाजा । कतमे द्वे ? यो न अधम्मे धम्म-सञ्जी, यो च धम्मे अधम्मज्जी । इमे खा, भिक्तवे, द्वे बाला" ति ।
- हः "द्वेमें, भिक्खवें, पण्डिता । कतमे द्वें ? यो य धम्मे धम्म-सञ्जी, यो च स्रधम्मे श्रवम्मसञ्जी । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पण्डिता" ति ।
- ६ "द्वेमें, भिक्सवने, बाला। कनमे द्वे ? यो च अविनये विनय-सञ्जी, यो च विनये प्रविनयसञ्जी। इमे खो, भिक्सवे, द्वे
   25 बाला" ति।
  - १०. "ढेमे, भिनस्वने, पण्डिता । कतमे हे ? यो च ग्रविनये अविनयसञ्जी, यो च विनये विनयसञ्जी । इमे स्त्रो, भिनस्ववे, द्वे पण्डिता" ति ।

to have

B. 84

15

- ११. "द्विसं, भिक्खने, स्नासवा वडुन्ति । कतमेसं द्विसं ? यो च न कुक्कुच्चायितब्बं कुक्कुच्चायित, यो च कुक्कुच्चायितब्बं न कुक्कुच्चायित । इमेसं खो, भिक्खने, द्विस्नं स्नासवा वडुन्ती" ति ।
- १२. "दिसं, भिक्खने, स्रासना न नदुन्ति । कतमेसं द्विष्तं ? यो च न कुक्कुच्चायितव्यं न कुक्कुच्चायित, यो च कुक्कुच्चायितव्यं कुक्कु-च्चायित । इमेसं खो, भिक्खने, द्विष्तं स्रासना न वहुन्ती" ति ।
- १३. "द्विन्नं, भिक्खवे, ग्रासवा वड्डन्ति । कतमेसं द्विन्नं ? यो च ग्रकण्यिये किप्यसञ्जी, यो च किप्यये ग्रकण्यियसञ्जी । इमेसं खो, भिक्खवे, द्विन्नं ग्रासवा वङ्गन्ती'' ति ।
- १४. "द्विशं, भिक्सवे, ग्रासवा न वङ्गन्ति । कतमेसं द्विशं? यो 10 च ग्रकप्पिये ग्रकप्पियसञ्जी, यो च कप्पिये कप्पियसञ्जी । इमेसं खो, भिक्सवे, द्विशं ग्रासवा न बङ्गन्ती" ति ।
- १५. "द्विन्नं, भिक्खवे, आसवा वड्डन्ति । कतमेसं द्विन्नं ? यो च ग्रापत्तिया अनापत्तिसञ्जी, यो च अनापत्तिया बापत्तिसञ्जी । इमेमं लो, भिक्खवे, द्विन्नं श्रासवा वड्डन्ती" ति ।
- १६ "द्वित्रं, भिश्ववं, त्रासवा न वडुन्ति । कतमेसं द्वित्रं ? यो च त्रापत्तिया त्रापत्तिसञ्जी, यो च त्रनापत्तिया बनापत्तिसञ्जी । इमेसं लो, भिश्ववं, द्वित्रं त्रासवा न वडुन्ती" ति ।
- १७. "द्विलं, भिक्खने, आसवा बहुन्ति । कतमेसं द्विलं ? यो च प्रथम्मे धम्मसञ्जी, यो च धम्मे ग्रधम्मसञ्जी। इमेसं खो, भिक्खने, 20 द्विलं ग्रासवा बहुन्ती" ति ।
- १८. "दिलं, भिक्लवे, झासवा न बहुन्ति । कतमेसं दिलं ? यो च धम्मे वम्मसञ्जी, यो च अवम्मे अवम्मसञ्जी । इमेसं खो, भिक्लवे, दिलं आसवा न बहुन्ती" ति ।
- १६. "द्विनं, भिक्खने, आसना नडुन्ति । कतमेसं द्विनं ? यो 25 B. 65 च प्रविनये निनयसञ्जी, यो च निनये अविनयसञ्जी । इमेसं खो, भिक्खने, द्विनं आसना नडुन्ती" ति ।
  - २०. "द्विन्नं, भिक्खवे, ग्रासवा न वहुन्ति । कतमेसं द्विन्नं ? यो

च ग्रविनये ग्रविनयसञ्जी, यो च विनये विनयसञ्जी । इमेसं खो, भिक्खवे, द्वित्रं ग्रासवा न बङ्गती'' ति ।

दुतियो पण्णासको समत्तो ।

११. श्रासाद्रप्पजहवग्गो

- p. 86 १. "द्वेमा, भिक्खवे, ग्रासा दुप्पजहा । कतमा द्वे ? लाभासा च जीवितासा च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे ग्रासा दुप्पजहां" ति ।
- प्र.87 5 २. "द्वेमे, भिक्खवे, पुग्गला दुल्तभा लोकस्मि । कतमे द्वे ? यो च पुब्बकारी, यो च कतञ्जू कतवेदी । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पुग्गला दुल्लभा लोकस्मि" ति ।
  - इ. "ढेमे, भिक्खवे, पुग्गला दुल्लभा लोकस्मि । कतमे हे ? तित्तो च तप्पेता च । इमे खो, भिक्खवे, हे पुग्गला दुल्लभा 10 लोकस्मि" ति ।
    - ४. "ढेमे, भिक्खने, पुग्गला दुत्तप्या । कतमे हे ? यो च लढं लढं निक्खपित, यो च लढं लढं विस्सज्जेति । इमे खो, भिक्खने, हे पुग्गला दुत्तप्या" ति ।
  - ५. "द्वेमे, भिक्सवे, पुग्गला मृत्यया। कतमे द्वे यो च 15 लर्द्धं लर्द्धं न निक्सिपति, यो चलद्धं लर्द्धं न विस्मञ्जेति। इसे खो, भिक्सवे, द्वेपुग्गला मृतप्यया" ति।
    - ६. 'ढेमे, भिक्खवे, पच्चया रागस्स उप्पादाय । कतमे द्वे ? सुभिनिमत्तं च अयोगिसो च मनसिकारो । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पच्चया रागस्स उप्पादाया'' ति ।
    - "द्वेमे, भिक्खवे, पच्चया दोसस्स उप्पादाय । कतमे द्वे ?
       पटिघनिमित्तं च अयोनिसो च मनिसकारो । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पच्चया दोसस्स उप्पादाया" ति ।
  - इ. "द्वेमे, भिक्खवं, पच्चया मिच्छादिट्टिया उप्पादाय । कतमे द्वे ? परतो च घोसो अयोनिसो च मनसिकारो । इमे खो, भिक्खवं, द्वे पच्चया मिच्छादिट्टिया उप्पादाया" ति ।

- "द्वेमे, भिक्सवे, पच्चया सम्मादिट्टिया उप्पादाय । कृतमे
   दे एरतो च घोसो, योनिसो च मनसिकारो । इमे सो, भिक्सवे,
   दे पच्चया सम्मादिट्टिया उप्पादाया" ति ।
- १०. "द्वेमा, भिक्खवे, म्रापत्तियो । कतमा द्वे ? लहुका च म्रापत्ति, गरुका च म्रापत्ति । इमा खो, भिक्खवे, द्वे म्रापत्तियो" ति ।
- ११. "द्वेमा, भिक्खवे, ग्रापत्तियो । कतमा द्वे ? दुट्ठुल्ला च ग्रापत्ति, ग्रदुट्ठुल्ला च ग्रापत्ति । इमा खो, भिक्खवे, द्वे ग्रापत्तियो" ति ।
- १२. "द्वेमा, भिक्खवे, ग्रापत्तियो । कतमा द्वे ? सावसेसा च ग्रापत्ति, ग्रनवसेसा च ग्रापत्ति । इमा खो, भिक्खवे, द्वे ग्रापत्तियो" ति ।

१२. श्रायाचनवग्गो

- "सदो, भिक्खवे, भिक्खु एवं सम्मा भ्रायाचमानो भ्राया- 10 वेय्य - 'तादिसो होमि यादिसा सारिपुत्तभोग्गल्लाना' ति । एसा, भिक्खवे, तुला एतं पमाणं नम सावकानं भिक्खूनं यदिदं सारिपुत्त-मोग्गल्लाना" ति ।
- २. "सद्धा, भिक्खने, भिक्खुनी एव सम्मा आयाचमाना` आया-चेय्य – 'तादिसी' होमि यादिसी खेमा च भिक्खुनी उप्पलवण्णा चा' ति । । एसा, भिक्खने, तुला एतं पमाणं मम साविकानं भिक्खुनीनं यदिदं खेमा च भिक्खुनी उप्पलवण्णा चा" ति ।
- ३. "सद्धो, भिक्खवे, उपासको एवं सम्मा आयाचमानो आया-चय्य – 'तादिसो होंमि यादिसो चित्तो च गहपित हत्यको च आळवको' ति । एसा, भिक्खवे, तुला एतं पमाणं मम सावकानं उपासकानं यदिदं 20 चित्तो च गहपित हत्यको च आळवको''ति ।
- ४. "सदा, भिक्खने, उपासिका एवं सम्मा भायाचमाना भ्राया-चेय्य – 'तादिसी होमि यादिसी खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळुकण्डिकया" च नन्दमाता' ति । एसा, भिक्खने, तला एतं पमाणं मम साविकानं

१. भ्रायाचमानो – रो० । २. ताविद्या – सी०, स्या०, रो० । ३. बेळुकप्टकिया – सी०, स्या०, रो० ।

10

उपासिकानं यदिदं खुज्जुत्तरा च उपासिका वेळ्कण्डकिया च नन्द-माता" ति ।

प्र. "द्रीहि. भिक्खवे. धम्मेहि समन्नागतो बालो म्रव्यत्तो⁹ ग्रसप्पृरिसो खतं उपहतं ग्रत्तानं परिहरति, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्यनं, वहं च ग्रपञ्ञां पसवति । कतमेहि द्वीहि ? ग्रननविच्च क्रवरियोगाहेत्वा ग्रवण्णारहस्स वण्णं भासति, ग्रननविच्च ग्रपरियो-गाहेत्वा वण्णारहस्स अवण्णं भासति। इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो ग्रन्थत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरित, सावज्जो च होति सान्वज्जो च विञ्जूनं, बहुं च ग्रपुञ्जं पसवती ति ।

"द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्प-रिसो अन्खतं अनपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्जनं, बहं च पुञ्ञां पसवति । कतमेहि द्वीहि ? ग्रन्विच्च परियोगाहेत्वा ग्रवण्णारहस्स ग्रवण्णं भासति, ग्रनविच्च परियोगाहेत्वा वण्णारहस्स वण्णं भासति । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्ना-15 गतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो ग्रक्खतं ग्रनुपहतं ग्रनानं परिहरित, अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्जनं, वहं च पुत्रञां पसवती" ति ।

६. "द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो वालो ग्रब्यत्तो ग्रसप्प-रिसो खतं उपहतं ग्रत्तानं परिहरित, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्जनं, वहं च ग्रपूञ्ञं पसर्वति । कतमेहि द्वीहि ? ग्रननविच्च 20 मपरियोगाहेत्वा मप्पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति, मननविच्च मपरियो-गाहेत्वा पसादनीये ठाने अप्पसादं उपदंसेति । इमेहि खो, भिनखवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो ग्रव्यत्तो ग्रसप्पृरिसो खतं उपहत ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानवज्जो च विञ्चनं, बहं च ग्रपञ्ञां पसवती ति ।

B. 89, 25 R. 90

"द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि° समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पु-रिसो अक्लतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननु-वज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्ञां पसर्वित । कतमेहि द्वीहि ? विच्च परियोगाहेत्वा ग्रप्पसादनीये ठाने ग्रप्पसाद उपदसेति, ग्रनुविच्च परियोगाहेत्वा पसादनीये ठाने पसादं उपदंसेति । इमेहि खो, भिक्खवे,

२. म्रज्यत्तो - रो०। २. व्यक्तो - सी०, स्वा०; व्यक्तो - रो०। ३. रो० पोत्वके नत्यि ।

B. 90

द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो श्रक्सतं श्रमुपहतं श्रतानं परिहरति, श्रनवज्जो च होति श्रनमुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्ञां पसवती'' ति ।

७. "द्वीसु, भिक्सवे, मिच्छापटिपज्जमानो बालो अब्यत्तो असप्युरिसो सतं उपहृतं अतानं परिहरित, सावज्जो च होति सानुवज्जो उ च विञ्जूनं, बहुं च अपुञ्ञां पसवित । कतमेसु द्वीसु ? मातिर च पितिर च । इमेसु लो, भिक्सवेन, द्वीसु मिच्छापटिपज्जमानो बालो अब्यत्तो असप्युरिसो लतं उपहृतं अत्तानं परिहरित, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च अपुञ्ञां पसवती ति ।

"द्वीप्, भिक्खवे, सम्मापटिपञ्जमानो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो 10 ग्रक्खतं श्रनुपहतं श्रत्तानं परिहरित, श्रनवञ्जो च होति श्रननुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्ञां पसवित । कतमेसु द्वीसु ? मातिर च पितिर च । इमेसु खो, भिक्खवे, द्वीसु सम्मापटिपञ्जमानो पण्डितो वियत्तो मप्पुरिसो श्रक्खतं श्रनुपहतं श्रत्तानं परिहरित, श्रनवज्जो च होति श्रननु-वज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्ञां पसवती" ति ।

द. ''द्वीमु, भिक्खने, मिच्छापटिपज्जमानो बालो अब्यत्तो असप्पु-रिसो खतं उपहुतं अतानं परिहरित, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च अपुञ्जं पसवित । कतमेषु द्वीसु ? तथागते च तथागतसावके च । इमेषु खो, भिक्खने, मिच्छापटिपज्जमानो बालो अब्यत्तो असप्पुरिसो खतं उपहुतं अत्तानं परिहरित, सावज्जो च होति 20 सानुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च अपुञ्जं पसवती ति ।

"द्वीषु, भिक्खबे, सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो वियक्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहलं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्चूनं, बहुं च पुञ्जं पसर्वति । कतमेषु द्वीषु ? तथागते च तथागत-सावके च । इमेषु खो, भिक्खवे, द्वीषु सम्मापटिपज्जमानो पण्डितो 23 वियक्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहरति, अनवज्जो च होति अनवुज्जो च विञ्चूनं, बहुं च पुञ्जं पसवती" ति ।

६. "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे द्वे ? सचित्तवोदानं च न च किञ्चि लोके उपादियति । इमे खो, भिक्खवे, द्वे घम्मा" ति ।

१. भनतानं - रो०।

B. 91

१०. "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे द्वे ? कोघो च उपनाहो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति ।

१९. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? कोषविनयो च उपनाहविनयो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ति ।

१३. दानवग्गो

- १. "द्वेमानि, भिक्खवे, दानानि । कतमानि द्वे ? ब्रामिसदानं च धम्मदानं च । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे दानानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं दानानं यदिदं धम्मदानं" ति ।
- २. "द्वेमे, भिक्खवे, यागा । कतमे द्वे ? ग्रामिसयागो च घम्म-यागो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे यागा । एनदम्गं, भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं ग्रां यागानं यदिद धम्मयागों ' ति ।
  - इ. "द्वेमे, भिक्खवे, चागा । कतमे द्वे ? ग्रामिमचामो च चम्मचागो च । इमे लो, भिक्खवे, द्वे चागा । एतदम्मं, भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं चागानं यदिदं घम्मचागों" ति ।
- ४. "द्वेमे, भिक्खवे, परिच्वागा । कतमे द्वे ? स्नामिसपरि-15 च्वागो च धम्मपरिच्चागो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे परिच्चागा । एतदमां, भिक्खवे, इमेस द्वित्रं परिच्चागानं यदिद धम्मपरिच्चागो" ति ।
  - ५. "ढेमे, भिक्खने, भोगा । कतमे हे ? ब्रामिसभोगो च धम्मभोगो च । इमे खो, भिक्खने, हे भोगा । एतदगां, भिक्खने, इमेसं ढिलं भोगान यदिद धम्मभोगो" ति ।
- 20 ६. "हेमे, भिक्खवे, सम्भोगा । कतमे हे ? श्रामिससम्भोगो च धम्मसम्भोगो च । इमे लो, भिक्खवे, हे सम्भोगा । एतदम्मं, भिक्खवे, इमेस हिन्नं सम्भोगान यदिदं धम्मसम्भोगो" ति ।
- ७. "ढेमें, भिनखतें, संविभागा । कतमे हें ? ग्रामिससंविभागो च धम्मसविभागो च । इमें खो, भिनखतें, हे संविभागा । एतदमां, अनिखतें, इमेस डिलं संविभागानं यदिदं धम्मसंविभागों 'ति ।

25

- द. "हेमे, भिक्सवे, सङ्गहा । कतमे हे ? म्रामिससङ्गहो च घम्मसङ्गहो प । इमे सो, भिक्सवे, हे सङ्गहा । एतदमां, भिक्सवे, इमेसं द्विमं सङ्गहानं यदिदं घम्मसङ्गहो" ति ।
- १. "ढेमे, भिक्खने, अनुगाहा । कतमे हे ? आमिसानुगाहो च धम्मानुगाहो च । इमे खो, भिक्खने, हे अनुगाहा । एतदग्गं, भिक्खने, ऽ इमेसं द्वित्रं अनुगाहानं यदिदं धम्मानुगाहो" ति ।
- १०. "द्वेमा, भिक्खवे, अनुकम्पा । कतमा द्वे ? आमिसानुकम्पा च धम्मानुकम्पा च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे अनुकम्पा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं द्वित्रं अनुकम्पानं यदिदं धम्मानुकम्पा" ति ।

१४. सन्धारवग्गो

- १. "ढ्रेमे, भिक्खने, सन्धारा । कतमे द्वे ? म्रामिससन्धारो 10 R.93 च धम्मसन्थारो च । इमे खो, भिक्खने, द्वे सन्धारा । एतदग्गं, भिक्खने, इमेसं दिन्नं सन्धारानं यदिवं धम्मसन्धारो" ति ।
- २. "द्वेमे, भिक्खवे, एटिसन्यारा । कतमे द्वे ? ग्रामिसपटि-सन्यारो च धम्मपटिसन्यारो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे पटिसन्यारा । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं द्वित्रं पटिसन्यारानं यदिदं धम्मपटि- 15 सन्यारो" ति ।
- इ. "द्वेमा, भिक्खने, एसना । कतमा द्वे ? ग्रामिसेसना च घम्मेसना च । इमा तो, भिक्खने, द्वे एसना । एतदम्मं, भिक्खने, इमासं द्विष्ठं एसनानं यदिदं धम्मेसना" ति ।
- ४. "द्वेमा, भिक्खवे, परियेसना । कतमा द्वे ? ब्रामिसपरि- 20 येसना च वम्मपरियेसना च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे परियेसना । एत-दमां, भिक्खवे, इमासं द्विलं परियेसनानं यदिदं वम्मपरियेसना" ति ।
- ५. "हैंगा, भिक्खवे, परियेट्टियो । कतमा हे ? ब्रामिसपरि-येट्टि च धन्मपरियेट्टि च । इमा खो, भिक्खवें, हे परियेट्टियो । एतदम्मं, भिक्खवे, इमासं द्वित्रं परियेट्टीमं यदिदं धम्मपरियेट्टी" ति ।
- ६. "द्वेमा, भिक्खवे, पूजा । कतमा द्वे ? आमिसपूजा च घम्म-पूजा च । इमा खो भिक्खवे, द्वे पूजा । एतदमां, भिक्खवे, इमासं द्विसं पूजानं यदिदं घम्मपूजा" ति ।

- "द्वेमानि, भिक्खने, ब्रातिषेय्यानि । कतमानि द्वे ? म्रामि-सातिषेय्यं व धम्मातिषेय्यं च । इमानि खो, भिक्खने, द्वे ग्रातिषेय्यानि । एतदम्मं, भिक्खने, इमेसं द्विन्नं म्रातिषेय्यानं यदिदं धम्मातिषेय्यं" ति ।
- द्ध "ढेमा, भिक्खने, इद्वियो । कतमा हे ? ग्रामिसिद्धि च 5 षम्मिद्धि च । इमा खो, भिक्खने, हे इद्वियो । एतदम्मं, भिक्खने, इमासं द्विषं इद्वीनं यदिदं षम्मिद्धी" ति ।
- ६. "द्वेमा, भिक्खवे, वृद्धियो । कतमा द्वे ? घ्रामिसवृद्धि च घम्मवृद्धि च । इमा खो, भिक्खवे, द्वे वृद्धियो । एतदग्गं, भिक्खवे, इमासं द्वित्रं वृद्धीनं यदिदं घम्मवद्धी" ति ।
- B. 93 10 १०. "डेमानि, भिक्खवे, रतनानि । कृतमानि हे ? ग्रामिसरतनं च धम्मरतनं च । इमानि खो, भिक्खवे, डे रतनानि । एतदग्गं, भिक्खवे, इमेसं डिम्नं रतनानं यदिदं धम्मरतन" ति ।
  - १९. "द्वेमे, भिक्खवे, सिन्नचया । कतमे द्वे ? आमिससन्निचयो च घम्मसन्निचयो च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे सन्निचया । एतदमां, 15 भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं सन्निचयानं यदिदं घम्मसन्निचयों" ति ।
    - १२. 'द्वेमानि, भिक्खवे, वेपुत्लानि । कतमानि द्वे ? ग्रामिस-वेपुत्लं च धम्मवेपुत्लं च । इमानि खो, भिक्खवे, द्वे वेपुत्लानि । एत-दमां, भिक्खवे, इमेसं द्विन्नं वेपुत्लानं यदिदं धम्मवेपुत्लं' ति ।

१५. समापात्तरगो

- १. "द्वेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे द्वे ? समापत्तिकुसलता 20 च समापत्तिवुट्टानकुसलता च । इमे खो, भिक्खने, द्वे धम्मा" ति ।
  - २. "ढेंमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे ढें ? ग्रज्जवं च मह्वं च । इमें खो, भिक्खवे, ढें धम्मा"।
  - ३. "ढेमे, मिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? खन्ति च सोरच्चं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।

१. बुड्डियो - स्या०, रो० । २. घाज्यवं - स्या० ।

B. 94

- ४. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे हे ? साकल्यं च पृटि-सन्धारो च । इमे खो, भिक्खवे, हे धम्मा" ।
- ४. 'ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे द्वे ? ग्रहिंसा च सोचेय्यं च । इमे खो. भिक्खवे. दे घम्मा'' ।
- ६. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे दे ? इन्द्रियेसु अगुल्तद्वारता ऽ च भोजने अमलञ्जता च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।
- ७. "ढ्रेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? इन्द्रियेसु गुत्तद्वारता
   च भोजने मत्तञ्ज्ञता च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा' ।
- द्र. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? पटिसङ्खानबलं च भावनावलं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।
- "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा। कतमे द्वे? सतिवलं च समाधिवलं च। इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा"।
- १०. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे ढे ? समयो च विपस्सना च । इमे खो, भिक्खवे, ढे धम्मा" ।
- ११. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे हे ? सीलविपत्ति च दिट्टि- ^{15} विपत्ति च । इमे खो, भिक्खवे, हे धम्मा" ।
- १२. "ह्रेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे ह्रे ? सीलसम्पदा च दिट्टि-सम्पदा च । इमे खो, भिक्खवे, ह्रे धम्मा" ।
- १३. "ढ्रेमे, भिक्लवे, घम्मा । कतमे हे ? सीलविसुद्धि च दिट्ठिविसुद्धि च । इमे खो, भिक्लवे, हे घम्मा"।
- १४. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? दिट्टिविसुद्धि च यथादिट्टिस्स च पभानं । इमे स्रो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।
- १५. "ढेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे हे ? ग्रसन्तुद्विता च कुसलेसु धम्मेसु, ग्रप्यटिवानिता च पघानिस्म । इमे खो, भिक्खवे, हे धम्मा" ।
- १६. "ढेमे, भिक्खवे, घम्मा । कतमे हे ? मुटुस्सच्चं च ग्रसम्प- 25 जञ्ज च । इमे खो, भिक्खवे, हे धम्मा"।

१. मृद्धसञ्चं - सी०, रो० ।

B. 95

R. 96

१७. "द्वेमे, भिक्खवे, घम्मा। कतमे द्वे ? सति च सम्पज्ञाः च। इमे खो, भिक्खवे, द्वे घम्मा" ति।

ततियो पण्णासको समलो।

१६. कोधवग्गो

(१) कोधपेय्यालं

१-५. "द्वेमे, भिक्खने, धम्मा । कतमे द्वे ? कोधो च उप-नाहो च... पे०... मक्खो च पलासो च... इस्सा च मच्छरियं च ... माया च साठेय्यं च ... ब्राहिरिकं च ब्रानोत्तप्पं च । इमे खो, भिक्खने, द्वे धम्मा"।

६-१०. "द्वेमे, भिक्खवे, धम्मा । कतमे द्वे ? श्रक्कोधो च श्रनुपनाहो च ... श्रमक्खो च श्रपत्यासो च ... श्रनिस्सा च श्रमच्छरियं च ... श्रमाया च श्रसाठेय्यं च ... हिरी च श्रोत्तप्पं च । इसे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा" ।

१९-१४. "द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो हुक्खं विहरित । कतमेहि द्वीहि ? कोषेन च उपनाहेन च .. मक्खेन च प्रनासेन च ... इस्साय च मच्छिरयेन च ... मायाय च साठेय्येन च . ग्राहिरिकेन च ग्रानोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो दुक्खं । विहरती" ति ।

१६-२०. "द्वीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो मुख विहरति । कतमेहि द्वीहि ? प्रक्कोघेन च अनुपनाहेन च .. प्रमक्खेन च अपनासेन च .. अनिस्साय च अमच्छिरियेन च .. प्रमायाय च असाठेय्येन च ... हिरिया च ओत्तप्येन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो सुखं विहरती" ति ।

२१-२५. "ढेंमें, भिक्खवे, धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय संवतन्ति । कतमे द्वे ? कोधो च उपनाहो च . मक्खो च पलासो च .. इस्सा च मच्छिरियं च .. माया च साठेय्यं च ... श्रहिरिकं च ग्रनोत्तप्पं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे धम्मा सेखस्स भिक्खुनो परिहानाय 25 संवतन्ती" ति ।

१. पळासो - रो० ।

10

२६-३०. "द्वेमे, भिक्खते, घम्मा सेवस्स भिक्खुनो भ्रपरिहानाय संदत्तन्ति । कतमे द्वे ? भ्रक्कोघो च भ्रनुपनाहो च ... भ्रमक्खो च भ्रपलासो च ... श्रनिस्सा च भ्रमच्छरियं च ... भ्रमाया च श्रसाठेय्यं च ... हिरी च भ्रोत्तप्पं च । इमे खो, भिक्खते, द्वे धम्मा सेवस्स भिक्खुनो भ्रपरिहानाय संदत्तन्ती''ति ।

के १-वध. "द्वीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समझागतो यथाभतं तिक्खत्तो एवं निरये । कतमेहि द्वीहि ? कोषेन च उपनाहेन च ... मक्खेन च पलासेन च ... इस्साय च मच्छिरियेन च ... मायाय च साठेय्येन च .. प्रहिरिकेन च श्रनोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समझागतो यथाभतं निक्खत्तो एवं निरये" ।

३६-४०. "द्वीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्छत्तो एवं सग्गे। कतमेहि द्वीहि ? प्रक्कोधेन च ग्रनुपनाहेन च ... ग्रमक्केव च ग्रमुपनाहेन च ... ग्रमिस्साय च ग्रमुप्ताहेन च ... ग्रमिस्साय च ग्रमुप्ताहेन च ... ग्रमायाय च ग्रसाठेय्येन च .. हिरिया च ग्रोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खतो एवं सग्गे"।

४१-४४. "द्वीहि, भिक्खने, धर्मोह समन्नागतो इघेकच्चो कायस्य भेदा परं मरणा अपायं दुर्मात विनिपातं निरयं उपपज्जति। कतमेहि द्वीहि? कोघेन च उपनाहेन च ... मक्खेन च पलासेन च ... इस्साय च मच्छिरयेन च ... मायाय च साठेय्येन च ... अहिरिकेन च अनोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खने, द्वीहि धर्मोहि समन्नागतो इघेकच्चो 20 कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुर्मात विनिपातं निरयं उपपज्जती" ति।

४६-४०. "द्वीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समझागतो इघेकच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जति । कतमेहि द्वीहि ? अक्कोघेन च अनुपनाहेन च ... अमक्खेन च अपलासेन च ... 25 अनिस्साय च अमच्छरियेन च ... अमायाय च असाठेय्येन च ... हिरिया च श्रोत्तप्पेन च । इमेहि खो, भिक्खवे, द्वीहि धम्मेहि समझागतो इघे-कच्चो कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्मं लोकं उपपज्जती" ति ।

२. ब्रकुसलपेय्यालं

४१-१००. "द्वेमे, भिक्खने, घम्मा अकुसला ... । द्वे मे, भिक्खने, घम्मा कुसला ... । द्वेमे, भिक्खने, धम्मा सावज्जा ... । द्वेमे, भिक्खने, ॐ ४०१-१२

B. 97

20

R. 99

धम्मा ग्रनवज्जा ... । हेमे, भिक्खवे, घम्मा दुक्खद्रया ... । हेमे, भिक्खवे, धम्मा सखद्रया ... । द्वेमे, मिक्खवे, धम्मा दुक्खविपाका ... । द्वेमे, भिक्लवे. धम्मा सुखविपाका ... । द्वेमे, भिक्लवे, धम्मा सुब्याबज्झा ... । देमे. भिक्खवे. धम्मा ग्रब्याबज्झा । कतमे हे ? ग्रक्कोघो च ग्रन्पनाहो 5 च ... ग्रमक्लो च ग्रवलासो च ... ग्रनिस्सा च ग्रमच्छरियं च .. ग्रमाया च ग्रसाठेय्यं च ... हिरि च ग्रोत्तप्यं च । इमे खो, भिक्खवे, द्वे घम्मा ग्रज्याबज्या" ति ।

१७. अत्थवसवग्गो ९. विनयपेरयालं

१-१०. "द्रेमे. भिक्खवे. ग्रत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जातं । कतमे हे ? सङ्घमटठनाय सङ्गामनाय ... 10 दम्मञ्जनं पुरगजानं निग्गहाय, पेसजानं भिक्खनं फाम्बिहाराय . दिट्ट-धिसकानं ग्रासवानं संवराय, सम्परायिकानं ग्रासवान पटिघाताय ... दिटधिम्मकानं वेरान संवराय, सम्परायिकानं वेरान परिधाताय . दिट्ट-धम्मिकानं वज्जानं सवराय, सम्परायिकानं वज्जानं पटिघाताय .. दिट्ट-धम्मिकानं भयानं संवराय, सम्परायिकान भयान पटिघाताय 15 धिमकान स्रकुसलानं धम्मानं संवराय, सम्परायिकानं स्रकुसलान धम्मानं पटिघाताय ... गिहीनं मनुकम्पाय, पापिच्छान भिक्खन पक्खपच्छेदाय ... म्रप्यसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय .. सद्धम्मिट्टितिया विनया-नगाहाय । इमे खो, भिक्खवे, द्वे ग्रत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं सिक्खापदं पञ्जात्तं" ति ।

११-३००. "द्वेमे, भिक्खवे, ग्रत्थवसे पटिच्च तथागतेत सावकानं पातिमोक्खं पञ्जत्तं ... पे०... पातिमोक्खद्देसो पञ्जत्तो ... पातिमोक्खट्रपनं पञ्ञत्तं ... पवारणा पञ्जत्ता ... पवारणट्रपनं पञ्जातं ... तज्जनीयकम्मं पञ्जातं ... नियस्सकम्मं पञ्जातं ... पब्बाज-नीयकम्मं पञ्जत्तं ... पटिमारणीयकम्मं पञ्जत्तं ... उक्लेपनीयकम्मं 25 पञ्जत्तं ... परिवासदानं पञ्जत्तं ... मूलाय पटिकस्सनं पञ्जातं ...

१ सम्यापज्ञा – सी०, स्या०; सम्यापज्ञा – रो०।

मानत्तदानं पञ्जातं ... ग्रब्भानं पञ्जातं ... ग्रोसारणीयं पञ्जातं ... निस्सारणीयं पञ्जातं ... उपसम्पदा पञ्जाता ... ञातिकस्यं पञ्जातं ... ञत्तिद्वितयकम्मं पञ्जत्तं ... ञत्तिचतृत्यकम्मं पञ्जतं ... भ्रपञ्जले पञ्जतं ... पञ्जते भ्रनपञ्जतं ... सम्मखाविनयो पञ्जातो ... सतिविनयो पञ्जातो ... ग्रमन्हविनयो पञ्जातो ... पटि- ३ ञ्जातकरणं पञ्जत्तं ... येभय्यसिका पञ्जत्ता ... तस्सपापियसिका पञ्जाता ... तिणवत्थारको पञ्जातो । कतमे द्वे ? सङ्कस्टठताय. सङ्क्षप्रामृताय ... दूम्मङ्कृनं पूम्मलानं निग्गहाय, पेसलानं भिक्लनं फामूविहाराय ... दिट्ठधरिमकानं स्रासवानं संवराय, सम्पराधिकान ग्रासवानं पटिघाताय ... दिट्टघम्मिकानं वेरानं संवराय, सम्परायिकानं 10 वेरानं पटिघाताय ... दिट्टधिम्मकानं वज्जानं संवराय, सम्परायिकानं वज्जानं पटिघाताय ... दिद्रधम्मिकानं भयानं संवराय, सम्परायिकानं भयानं पटिघाताय ... दिद्धिम्मिकानं अकुसलानं घम्मानं संवराय. सम्परा-यिकानं अकसलानं धम्मानं पटिघाताय ... गिहीनं अनकम्पाय, पापिच्छानं भिक्खनं पक्खपच्छेदाय ... भ्रप्पसन्नानं पसादाय, पसन्नानं भिय्योभावाय ... 15 B. 98 सद्धम्मद्रितिया, विनयानगाहाय । इमे खो, भिक्खवे, हे ग्रत्थवसे पटिच्च तथागतेन सावकानं तिणवत्थारको पञ्जत्तो" ति ।

20

२. रागपेय्यालं

१. "रागस्स. भिक्खवे, ग्रभिञ्जाय द्वे धम्मा भावेतब्बा । कतमे द्वे ? समथो च विपस्सना च । रागस्स, भिक्खवे, ग्रभिञ्जाय इमे दे धम्मा भावेतब्बा" ति ।

२-१०. "रागस्स, भिक्खवे, परिञ्ञाय ... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ... पटिनिस्सस्साय हे धस्मा भावेतब्बा ... पे०... ।

११-१७०. "दोसस्स ... पे०... मोहस्स ... कोघस्स ... उपना-हस्स ... मक्खस्स ... पलासस्स ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय ... 25 साठेव्यस्स ... थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... ग्रतिमानस्स ... मदस्स ... प्रमादस्स ... ग्रिजिञ्जाय ... परिञ्जाय ... परिक्सवाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोधाय ... चागाय ...

पटिनिस्समाय द्वे धम्मा भावेतब्बा । कतमे द्वे ? समथो च विपस्सना च । पमादस्स, भिक्खवे, पढिनिस्समाय इमे द्वे धम्मा भावेतब्बा" ति ।

इदमवोचे भगवा। अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं 5 अभितन्द्ं ति'।

---- :0.----

दुकनिपातो निद्वितो '

१-१. सी॰, स्था॰, रो॰ पोत्यकेस् नित्य ।

३. तिकनिपातो

१. बालवग्गो

 भयकुत्तं। एवं में सुतं। एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित जेतवने अनाथिपिष्डकस्स आरामे। तत्र को भगवा भिक्क् आमन्तेसि – "भिक्खवो" ति। "भदन्ते" ति ते भिक्क् भगवतो पच्च-स्सोसुं। भगवा एतदवोच –

B. 99, R. 101

"यानि कानिचि, भिक्खवे, भयानि उप्पज्जन्ति सब्बानि तानि । बालतो उप्परजन्ति. नो पण्डिततो । ये केचि उपहर्वा उप्परजन्ति सब्बे ते बालतो उप्परजन्ति, नो पण्डिततो । ये केचि उपसमा उप्प-ज्जन्ति सब्बे ते बालतो उप्पज्जन्ति. नो पण्डिततो । सेय्यथापि. भिक्खवे. नळागारा वा तिणागारा वा ग्राग्गिमत्तो विद्यागारानि पि डहति उल्लित्ता-विलत्तानि निवातानि फुसितगाळानि पिहितवातपानानिः एवमेव खो. 10 भिक्यके. यानि कानिचि भयानि उप्परजन्ति सब्बानि तानि बालतो उप्प-ज्जन्ति. नो पण्डिततो । ये केचि उपदृवा उप्पज्जन्ति सब्बे ते बालतो ज्ञप्यज्जन्ति, नो पण्डिततो । ये केचि उपसम्मा उप्यज्जन्ति सब्बे ते बालतो ज्ञान्जित, नो पण्डिततो । इति खो, भिक्खबे, सप्पटिभयो बालो, ग्रप्पटिभयो पण्डितो । सउपद्दवो बालो, ग्रनुपद्दवो पण्डितो । सउप- ,, सग्गो बालो, ग्रनपसग्गो पण्डितो । नित्य, भिक्खवे, पण्डिततो भयं, नित्य पण्डिततो उपहर्वो. नित्थ पण्डिततो उपसम्मो । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिविखतब्बं - 'येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितब्बो ते तयो धम्मे ग्रभिनिवज्जेत्वा. येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो ते तयो धम्मे समादाय वत्तिस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खि- 🦡 तब्बं''ति।

B. 100

 सदस्रणसुतं । "कम्मलक्खणो, भिक्खवे, वालो, कम्म-लक्खणो पण्डितो, श्रपदानसोभनी" पञ्चा ति । तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समझागतो बालो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? कायदुच्चरितेन, वची-

R. 102

१. उपसम्मा – सी०, रो० । २. नळागारो –सी०। ३. घम्मिमुक्को – सी०, स्या०, रो० । ४. दक्कीर – रो० । ४. घपदाने सोमति – स्या०, रो० ।

दुच्चरितेन, मनोदुच्चरितेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि घम्मेहि समन्ना-गतो बालो वेदितब्बो ।

"तीहि, भिक्खने, धम्मेहि समक्षागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? कायसुचिरतेन, वचीसुचिरतेन, मनोसुचिरतेन । इमेहि अो, भिक्खने, तीहि धम्मेहि समक्षागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह, भिक्खने, एवं सिक्खितब्बं — 'येहि तीहि धम्मेहि समक्षागतो बालो वेदि-तब्बो ते तयो धम्मे प्रभिनिवज्जेत्वा, येहि तीहि धम्मेहि समक्षागतो पण्डितो वेदितब्बो ते तयो धम्मे समादाय वित्तस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्खने, सिक्खितब्बे' ति ।

३. विन्तीसुसं । "तीणिमानि, भिक्खवे, बालस्स बाललक्खणानि बालनिमित्तानि बालापदानानि'। कतमानि तीणि ? इष, भिक्खवे, बालो दुञ्चिन्तत्विन्ती च होति दुञ्मासितभासी च दुक्कटकम्मकारी च। नो चेदं, भिक्खवे, बालो दुञ्चिनित्तिचन्ती च अभिवस्स दुञ्मासितभासी च दुक्कटकम्मकारी च, केन नं पण्डिता जानेय्युं — 15 वालो अयं भवं असप्पुरिसो' ति ? यस्मा च खो, भिक्खवे, बालो दुञ्चिन्तितचिन्ती च होति दुञ्मासितभासी च दुक्कटकम्मकारी च तस्मा च चो, पिछता जानित् — वालो अय भवं असप्पुरिसों ति । दमानि खो, भिक्खवे, तीणि बालस्स बाललक्खणानि बालनिमित्तानि वालापदानानि ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, पण्डितस्स पण्डितलक्खणानि पण्डितनिमित्तानि पण्डितापदानानि । कतमानि तीणि ? इघ, भिक्खवे, पण्डितो
सुचिन्तितविन्ती च होति सुभासितभासी च मुकनकम्मकारी च । नो
वेदं, भिक्खवे, पण्डितो सुचिन्तित्विन्ती च प्रभविस्स सुभासितभासी
च सुकतकम्मकारी च, केन नं पण्डिता जानेय्यु – 'पण्डितो ग्रयं भवं

8.103 25 सण्युरिसो' ति ? यस्मा च खो, भिक्खवे, पण्डितो सुचिन्तितिचन्ती
च होति सुभासितभासी च सुकतकम्मकारी च तस्मा नं पण्डिता जानन्ति
– 'पण्डितो ग्रयं भवं सप्पुरिसो' ति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि
पण्डितस्स पण्डितलक्खणानि पण्डितनिमित्तानि पण्डितापदानानि ।
तस्मातिह ... सिक्खितक्खं" ति ।

१. बालपदानानि – रो०। २. दुक्कतकम्मकारी – सी०। ३. चेतं – स्या०।

10

B. 102

R. 104

४. प्रस्वयसुतं। "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समक्षागतो बासो वेदितस्त्रो । कतमेहि तीहि ? प्रच्चयं ग्रच्चयतो न पस्तित, ग्रच्चयं ग्रच्चयतो दिस्वा यथाधम्मं नप्पटिकरोति, परस्स स्त्रो पन ग्रच्चयं देसेन्तस्स यथाधम्मं नप्पटिगण्हाति । इमेहि स्रो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समक्षागतो बालो वेदितस्त्रो ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? ग्रन्चयं प्रच्चयतो पस्सति, प्रच्चयं ग्रन्चयतो दिस्वा यथाधम्मं पटिकरोति, परस्स खो पन ग्रन्चयं देसेन्तस्स यथाधम्मं पटि-गण्डाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह ... सिक्खितब्बं" ति ।

५. प्रयोनिसोसुतं । "तीहि, भिक्खने, धम्मेहि समन्नागतो बालो विदतव्यो । कतमेहि तीहि ? श्रयोनिसो पञ्हं कत्ता होति, श्रयोनिसो पञ्हं विस्सज्जेता होति, परस्स खो पन योनिसो पञ्हं विस्सज्जितं परि-मण्डलेहि पदव्यञ्जनेहि ' सिलिट्टेहि उपगतेहि नाब्मनुमोदिता होति । इमेहि खो, भिक्खने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितव्यो ।

"तीहि, भिक्सवे, घम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? योनिसो पञ्हं कत्ता होति, योनिसो पञ्हं विस्सज्जेता होति, परस्स खो पन योनिसो पञ्हं विस्सज्जेत परिमण्डलेहि पद-ब्यञ्जनेहि सिलिट्ठेहि उपगतेहि श्रव्भनुमोदिता होति । इमेहि खो, भिक्सवे, तीहि घम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह ... 20 सिक्सवर्बं' ति ।

६. अकुसलसुत्तं । "तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो बालो वंदितब्बो । कतमेहि तीहि ? अकुसलेन कायकम्मेन, अकुसलेन वची-कम्मेन, अकुसलेन मनोकम्मेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि घम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितब्बो ।

"तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? कुसलेन कायकम्मेन, कुसलेन वचीकम्मेन, कुसलेन मनोकम्मेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो । तस्मातिह ... सिक्खितब्बें" ति ।

१ पदव्यञ्जनेहि - रो०।

B. 103

R. 105 15

७. सावज्जवुतं । "तीहि, भिक्तवे, धम्मेहि समक्षागतो बालो वेदितब्बो । कतमेहि तीहि ? सावज्जेन कायकम्मेन, सावज्जेन वची-कम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन ... पे०... अनवज्जेन कायकम्मेन, अन-वज्जेन वचीकम्मेन, अनवज्जेन मनोकम्मेन ... । तस्मातिह ... ५ मिक्कनळं" ति ।

"तस्मातिह, भिक्सबे, एवं सिक्सितब्ब – 'येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो वेदितब्बो ते तयो धम्मे श्रमिनिवज्जेत्वा, येहि तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वेदितब्बो ते तयो धम्मे समादाय वित्तस्सामा' ति । एवं हि वो, भिक्सवे, सिक्सितव्बं" ति ।

8. खतसुतं । "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्तागतो वालो प्रव्यत्तो' असप्पुरिसो खतं उपहतं अत्तानं परिहरित, मावज्जो च होति सानुबज्जो च विञ्चूनं, बहुं च अपुञ्जं पसर्वित । कतमेहि तीहि ? कायदुज्जरितेन, वचीदुज्जरितेन, मानोदुज्जरितेन । डमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्त्रागतो बालो अव्यत्तो अत्रपुरिसो खतं उपहतं अत्तानं प्यवति ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पु-रिसो अक्खतं अनुपहतं अतानं परिहर्रात, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्जां पसवित । कतमेहि तीहि ? कायसुचरितेन, 23 वचीसुचरितेन, मनोसुचरितेन । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहर्रात, अनवज्जो च होति अननुवज्जो च विञ्जूनं, बहुं च पुञ्जां पसवती" ति।

१०. मलसुत्तं । "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो तयो अमले ग्रप्यहाय यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये । कतमेहि तीहि ? दुस्सीको

१. सब्यापज्झेन - मी०, स्या०; सब्यापज्झेन - रो०। २. **शब्यतो - सी०, रो०**।

10

R. 106

च होति, दस्सील्यमलं चस्स ग्रप्यहीनं होति; इस्सुकी च होति, इस्सामलं चस्स ग्रप्पहीनं होति: मच्छरी च होति, मच्छेरमलं चस्स ग्रप्पहीनं होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो इमे तयो मले ग्रप्पहाय यथाभतं निक्खिलो एवं निरये।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो तयो मले पहाय यथाभतं **5** निक्लित्तो एवं समो । कतमेहि तीहि ? सीलवा च होति, दुस्सील्यमलं चस्स पहीनं होति; ग्रनिस्मुकी च होति, इस्सामलं चस्स पहीनं होति; ग्रमच्छरी च होति. मच्छेरमलं चस्स पहीनं होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो इसे तयो मले पहाय यथाभतं निक्खित्तो एवं सम्भे" ति ।

बालवस्तो प्रसी ।

तस्सुद्दानं

भयं लक्खणचिन्ती च, ग्रच्चयं च ग्रयोनिसो। प्रकृतलं च सावज्जं, सब्याबज्झखतं मलंति ।।

२. रथकारवरगो

१. जातसत्तं । "तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो जातो" भिक्ल बहुजनग्रहिताय पटिपन्नो होति बहुजनदुक्लाय, बहुनो जनस्स ग्रनत्थाय ग्रहिताय दुक्खाय देवमन्स्सानं । कतमेहि तीहि ? ग्रनन्लोमिके 15 कायकम्मे समादपेति, अनन्लोमिके वचीकम्मे समादपेति. अनन्लोमि-केसु धम्मेसु समादपेति । इमेहि लो, भिक्लवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो ञातो भिनेखु बहुजनग्रहिताय पटिपन्नो होति बहुजनदुनखाय, बहुनो जनस्स अनत्थाय अहिताय दुक्खाय देवमनूस्सानं ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो ञातो भिक्खु बहुजन- 20 हिताय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स प्रत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? अनुलोमिके कायकम्मे समाद-पेति, अनुलोमिके वचीकम्मे समादपेति, अनुलोमिकेसु धम्मेसु समाद-पेति । इमेहि सो, भिक्सवे, तीहि घम्मेहि समन्नागतो ज्ञातो भिक्स

१. ज्ञातको - सी०, स्या०, रो०। २. बहुजनासुक्षाय - सी०, स्या०, रो०। # ot - ts

बहुजनहिनाय पटिपन्नो होति बहुजनसुखाय, बहुनो जनस्स श्रत्थाय हिताय सुखाय देवमनुस्सानं'' ति ।

B. 105

 सारणीयमुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खने, रञ्जो खत्तिवस्स मुद्धावित्तस्स यावजीवं सारणीयानि भवन्ति । कृतमानि तीणि ?
 यहिंम, भिक्खने, पदेसे राजा खत्तियो मुद्धावित्तो जातो होति । इदं, भिक्खने, पठमं रञ्जो खत्तियस्स मुद्धावित्तस्स यावजीवं सारणीयं होति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, यिंस्म पदेसे' राजा खत्तियो मुद्धाविसत्तो होति । इरं, भिक्खवे, दुर्तियं रञ्जो खत्तियस्स मुद्धाविसत्तस्स यावजीवं 10 सारणीयं होति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, यिस्म पदेसे राजा सित्तयो मुढाविसत्तो सङ्गामं प्रिभिविजिनित्वा विजितसङ्गामो तमेव सङ्गामसीसं प्रज्ञाः वसित । इदं भिक्खवे, तितयं रञ्जो सित्तयस्स मुढाविसत्तस्स याव-जीवं सारणीयं होति । इमानि स्त्रो, भिक्खवे, तीणि रञ्जो सित्तस्स 15 मुद्धाविस्तस्स यावजीवं सारणीयानि भवन्ति ।

R. 107

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीणिमानि भिक्क्ष्युस्स यावजीव सारणी-यानि भवन्ति । कतमानि तीणि ? यस्मि, भिक्खवे, पदेसे भिक्ष्यु केस-मस्सुं ब्रोहारेत्वा कासायानि वत्यानि अच्छादेत्वा अगारस्मा अनगारिय पव्यक्तितो होति । इदं, भिक्खवे, पटमं भिक्ष्युम्स यावजीव सारणीय 20 होति ।

"पुन च परं, भिक्लवे, यिंस्म पदेसे भिक्त्वु 'इदं दुक्लं' ति यथा-भूतं पजानाति, 'श्रयं दुक्लसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं दुक्ल-निरोधो' ति यथाभूत पजानाति, 'श्रयं दुक्लितरोधगामिनी पटिपदा' ति ययाभूतं पजानाति । इदं, भिक्लवे, दुतियं भिक्लुस्स यावजीवं सारणीयं इतित ।

"पुन च परं, भिक्खने, यहिम पदेसे भिक्खु ध्रासवानं खया श्रनासनं चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति दिट्टेव घम्मे सयं श्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदं, भिक्खने, तितयं भिक्खुस्स यावजीनं सारणीयं होति । इमानि खो, भिक्खने, तीणि भिक्खुस्स थ यावजीनं सारणीयानि भवन्ती" ति ।

१. परेसु - रो०।

B. 106

३. ब्रासंसनुतं । "तयोमे, भिक्सवे, पुमाला सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? निरासो, भ्रासंसो, विगतासो । कतमो न, भिक्खवे पुग्गलो निरासो ? इष, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो नीचे कुले पच्चाजातो होति, चण्डालकुले वा वेनकुले वा नेसारकुले वा रथकारकुले वा पुक्कुसकुले वा दिलहे भ्रप्पन्नपानभोजने कसिरवृत्तिके, ऽ यत्थ कसिरेन घासच्छादो लब्मितं । सो च होति दुब्बण्णो दुद्दसिको भ्रोकोटिमको बव्हाबाघो काणो वा कुणी वा सञ्जो वा पक्सहतो वा, न लाभी भ्रानस्स पानस्स वत्थस्स यानस्स मालागन्धविलेपनस्स सेय्या-वसथपदीपय्यस्स । सो सुणाति – 'इत्यन्नामो किर स्तियो स्तियेहि स्तियाभिसेकेन भ्रभिसित्तो' ति । तस्स न एवं होति – 'कुदास्सु" नाम 10 ममं पि स्तिया स्तियाभिसेकेन भ्रभिसिञ्चस्सन्ती' ति ! श्रयं वृच्चति, भिक्सवे, पुग्गलो निरासो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो आसंसो ? इघ, भिक्खवे, रञ्जो खित्यस्स मुद्धाविसत्तस्स जेट्टो पुत्तो होति आभिसेको अनिभिक्ततो अवलप्पत्तो । सो सुगाति — 'इत्यक्षामो किर खित्यो खित्योहि 15 खित्याभिसेकेन अभिसित्तो ति। तस्स एवं होति — 'कुदास्सु नाम ममं पि खित्या खित्याभिसेकेन अभिसित्ति । अयं वुच्चिति, भिक्खवे, पुग्गलो आसंसो।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो विगतासो? इघ, भिक्खवे, राजा होति खत्तियो मुद्धाविसतो । सो गुणाति – 'इत्यन्नामो किर खत्तियो 20 खत्तियिहि खत्तियाभिसेकेन श्रभिसित्तो' ति । तस्स न एवं होति – 'कुदास्सु नाम मर्मा पि खत्तिया खत्तियाभिसेकेन श्रभिसिञ्चिस्तत्ती' ति ! तं किस्स हेतु ? या हिस्स, भिक्खवे, पुब्बे अनभिसित्तस्स श्रभिसेकासा सो पटि-प्यस्सद्धा । श्रयं बुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो विगतासो । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ।

"एवमेव स्रो, भिक्सवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना भिक्सूमु । कतमे तयो ? निरासो, आसंसो, विगतासो । कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो निरासो ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो दुस्सीलो होति पापघम्मो ग्रस्तुवि सङ्कस्सरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो ग्रस्समणो R. 108

B. 107

१. लमित – रो०। २. बङ्काबाधो – स्था०, रो०। ३. क्वास्सु – स्था०। ४. मचल-पत्तो – ती०, रो०। ४.–४. प्रसिद्येका सास्स – स्था०; प्रसिद्येकासा सास्स – ती०, रो०।

समणपटिञ्जो अब्रह्मचारी ब्रह्मचारिपटिञ्जो अन्तोपति अवस्सतो कसम्बजातो । सो स्णाति – 'इत्यन्नामो' किर भिक्खु ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिद्रेव धम्मे सयं ग्रभिञ्जा सन्छि-कत्वा उपसम्पर्ज विहरती' ति । तस्स न एवं होति - 'कुदास्स नाम ग्रहं पि ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिद्देव धम्मे सर्यं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरिस्सामी'ति ! ग्रयं वच्चति, भिक्खवे. पग्गलो निरासो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पुगालो ग्राससो ? इध, भिक्खवे, भिक्ख सीलवा होति कल्याणधम्मो । सो मुणाति - 'इत्थन्नामो किर भिक्क ग्रासवानं खया अनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिद्वेव धम्मे सयं ग्रभिञ्जा सन्छिकत्वा उपसम्पर्ज विहरती' ति । तस्स एवं होति-'कुदास्स नाम ग्रहं पि ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जा-विमत्ति दिद्देव धम्मे सयं ग्रमिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विह-रिस्सामी' ति ! ग्रयं बुच्चति, भिक्खवे, पूग्गलो ग्राससो।

"कतमो च. भिक्खवे, पुगालो विगतासो? इध, भिक्खवे, भिक्ख ग्ररहं होति लीणासवो । सो सुणाति - 'इत्यन्नामो किर भिक्ल ग्रासवान खया ग्रनासवं चेतोविमुर्त्ति पञ्जाविमुत्ति दिद्वेव धम्मे सयं ग्रिभ-ञ्ञा सन्दिकत्वा उपसम्पज्ज विहरती' ति । तस्स न एवं होति – 'क्दास्स नाम ग्रहं पि ग्रासवानं खया ...पे०... सन्छिकत्वा उपसम्पज्ज 20 विहरिस्सामी'ति ! तं किस्स हेतु ? या हिस्स, भिक्खवे, पुब्बे ग्रविमुत्तस्स विमत्तासा सा³ पटिप्पस्सढा । ग्रयं वृच्चित,भिक्खवे,पूग्गलो विगतासो । इमें खो, भिक्खवे, तयो पूग्गला सन्तो सविज्जमाना भिक्खुमू" ति ।

४. चक्कवित्तसूत्तं। "यो पि सो, भिक्लवे, राजा चक्कवत्ती वस्मिको धम्मराजा सो पि न ग्रराजकं चक्कं वत्तेती" ति । एवं वत्ते B. 108 25 ग्रञ्जातरो भिक्ख भगवन्तं एतदवोच - "को पन, भन्ते, रञ्जो चक्क-वित्तस्स धम्मिकस्स धम्मरञ्जो राजा" ति ? "धम्मो, भिक्ख," ति भगवा स्रवोच – "इष, भिक्ख, राजा चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मंयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गरुं करोन्तो धम्मं श्रपचाय-मानो धम्मद्वजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुर्ति संवि-

R. 109

15

१. अन्तोपूर्ती – रां०। २. इत्थिनामो – रां०। ३. सास्स – ती०, स्या०, रो०। ४. पवसेवी - स्याव ।

B. 109

दहित अन्तोजनिस्म । पुन च परं, भिक्खु, राजा चक्कवसी धम्मिको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्म सक्करोत्तो धम्म अपचायमानो धम्मद्रजो धम्मकेतु धम्माधिपतृत्यो धम्मिक रक्खावरणगुर्ति संविदहित खित्तयेमु, अनुयन्तेमु, वलकायाँस्म, ब्राह्मणगहपतिकेमु,
नेगमजानपदेमु, समणब्राह्मणेमु, मिगपक्खीमु । स खो सो भिक्खु राजा 5
चक्कवत्ती धम्मिको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोत्तो धम्मं गर्छ करोन्तो धम्म अपचायमानो धम्मद्रजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरणगुर्ति संविदहित्वा अन्तोजनिस्म, ब्राह्मणगहपतिकेमु, नेगमजानपदेमु, समणब्राह्मणेसु, मिगपक्खीसु, धम्मेनेव 10
चक्क वर्तित । तं होति चक्कं अप्यटिवत्तियं केनिच मनुस्समूनेन पच्चविश्वकेत पाणिता ।

"एवमेव खो, भिक्खु, तथागतो ग्ररहं सम्मासम्बुद्धो धिम्मको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं ग्ररं करोन्तो धम्मं ग्रप्पचायमानो धम्मद्धजो धम्मकेतु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरण- 15 गुत्ति संविदहित कायकम्मारम – 'एवरूपं कायकम्मं सेवितब्दं, एवरूपं कायकम्मं न सेवितब्दं ति ।

"पुन च परं, भिक्सू, तथागतो अरहं सम्मासम्बुद्धो धिम्मको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गरं करोन्तो धम्मं प्रपचायमानो धम्मद्धजो धम्मकेनु धम्माधिपतेय्यो धिम्मकं रक्सावरण- 20 गुन्ति संविदहित वचीकम्मिस्म – 'एवरुपं वचीकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं वचीकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं वचीकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं सनोकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं सनोकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं मनोकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं मनोकम्मं सेवितब्बं, एवरुपं मनोकम्मं न सेवितब्बं, एवरुपं मनोकम्मं न सेवितब्बं, एवरुपं मनोकम्मं न सेवितब्वं, एवरुपं मनोकम्मं न सेवितब्वं

"स खो सो, भिक्खु, तथागती अरहं सम्मासम्बुद्धो धम्मिको धम्मराजा धम्मयेव निस्साय धम्मं सक्करोन्तो धम्मं गरं करोन्तो धम्मं प्रज्ञा धम्मकेनु धम्माधिपतेय्यो धम्मिकं रक्खावरण-गृत्ति संविदहित्वा कायकम्मिस्म, धम्मिकं रक्खावरणगृत्ति संविदहित्वा कायकम्मिस्म, धम्मकं रक्खावरणगृत्ति संविदहित्वा मनोकम्मिस्म, धम्मकं रक्खावरणगृत्ति संविदहित्वा मनोकम्मिस्म, धम्मेनेव अनुत्तरं धम्मचक्कं पवत्तिति । तं होति चक्कं प्रपाटवित्तयं

१. बनुयुत्तेसु - सी०, रो० ।

समणेन वा ब्राह्मणेन वा देवेन वा मारेन वा ब्रह्मुना वा केनिय वा लोकस्मि" ति।

 सचेतनसुत्तं। एकं समयं भगवा वाराणिसयं विहरित इसि-पत्ने मिगदाये। तत्र सो भगवा भिक्सू आमन्तिस — "भिक्सवो" ति ।
 "भदन्ते" ति ते भिक्सू भगवतो पच्चस्सीस्ं। भगवा एतटवोच — "भूत-पुट्यं, भिक्सवे, राजा अहोसि सचेतनो नाम । अथ सो, भिक्सवे, राजा सचेतनो रथकारं आमन्तिस — 'इतो में, सम्म रथकार, छन्नं मासानं यच्चयेन सङ्गामो भिक्सिति । सिक्ससिति में, सम्म रथकार, नयं चक्कयुगं कातुं ति ? 'सक्कोमि देवा' ति सो, भिक्सवे, रथकारो रठको 10 सचेतनस्स पच्चस्सीसि । अथ सो, भिक्सवे, रथकारो छिह मासेहि छारत्तूनेहि एकं चक्कं निट्टापेसि । अथ सो, भिक्सवे, राजा सचेतनो रथकारं आमन्तेमि — 'इतो में, सम्म रथकार, छन्नं दिवसानं अच्चयेन सङ्गामो भिवस्सिति, निट्टितं नवं चक्कयुगं ति ?

'इमेहि खो, देव, छहि मासेहि छारत्तूनेहि एकं चक्कं निट्ठितं'

¹⁵ ति।

'सिक्सस्सिस पन मे, सम्म ग्यकार, इमेहि छिह दिवसेहि दुतियं चक्कं निट्ठापेतु' ति ? 'सक्कोमि देवा' ति खो, भिक्खने, रथकारो छिहि दिवसेहि दुतियं चक्कं निट्ठापेत्वा नव चक्कयुग श्रादाय येन राजा सचेतनो तेनुषसङ्कीम; उपसङ्कीमत्वा राजानं सचेतनं एतदवोच – 'इदं ते, देव, 20 नवं चक्कयुगं निट्ठित' ति ।

'यञ्च ते इदं, सम्म रथकार, चक्कं छहि मासेहि निट्ठितं छारतू-नेहि यञ्च ते इदं चक्कं छहि दिवसेहि निट्ठितं, इमेसं कि नानाकरणं ? नेसाहं' किञ्च नानाकरणं पस्सामी' ति ।

'ग्रत्थेसं, देव, नानाकरणं । पस्सतु देवो नानाकरणं' ति ।

"अय खो, भिक्खने, रयकारो यं तं चक्कं छहि दिवसेहि निट्ठितं तं पवत्तिसि । तं पर्वात्ततं समानं यावितका अभिसङ्कारस्स गति तावितकं गल्त्वा चिङ्ग्लायित्वा भूमियं पपित । यं पन तं चक्कं छहि सासेहि निट्ठतं छारत्त्त्तेहि तं पवत्तेसि । तं पर्वात्ततं समानं यावितका अभि-सङ्कारस्स गति तावितक गन्त्वा अवखाहतं मञ्जे अद्वासि ।

B. 110 25 R. 112

१. पचेतनो - सी०, स्या० रो०। २. सक्खसि - सी०, स्या०, रो०। ३. नेसं - स्या०, रो०।

B. 111

R. 113

'को नु खो, सम्म रथकार, हेत् को पच्चयो यमिदं चक्कं छहि दिवसेहि निद्तिं तं पवत्तितं समानं यावतिका अभिसङ्खारस्स गति ताव-तिकं गन्त्वा विक्रगुलायित्वा भूमियं पपति ? को पन, सम्म रथकार, हेतू को पच्चयो यमिदं चक्कं छहि मासेहि निट्टितं छारत्तुनेहि तं पवत्तितं समानं यावतिका ग्राभिसङ्कारस्स गति तावतिकं गन्त्वा ग्रक्खाहतं मञ्जे 5 ग्रटासी'ति ?

'यिमदं, देव, चक्कं छिह दिवसेहि निट्टितं तस्स नेमि पि सबङ्का सदोसा सकसावा, ग्ररा पि सबङ्का सदोसा सकसावा, नामि पि सबङ्का सदोसा सकसावा । तं नेमिया पि सबङ्कता सदोसत्ता सकसावत्ता, ग्ररानं पि सब क्रूता सदोसत्ता सकसावत्ता, नाभिया पि सब क्रूता सदोसत्ता सकसावता पवत्तितं समानं यावतिका श्रीभसङ्कारस्स गति तावतिकं गन्त्वा चिङ्गालायित्वा भिमयं पपति । यं पन तं. देव, चक्कं छिह मासेहि निदिनं छारत्तनेहि तस्स नेमि पि अवङ्गा अदोसा अकसावा, अरा पि ग्रवङ्का ग्रदोसा ग्रकसावा, नाभि पि ग्रवङ्का ग्रदोसा ग्रकसावा । तं नेमिया पि ग्रवङ्कता ग्रदोसत्ता ग्रकसावत्ता, ग्ररानं पि ग्रवङ्कता ग्रदो- 15 सत्ता ग्रकसावता. नाभिया पि ग्रवङ्कता ग्रदोसत्ता ग्रकसावता पर्वातत समानं यावतिका ग्रभिसङ्कारस्स गति तावतिकं गन्तवा श्रक्खाहतं मञ्जे श्रदासी' ति ।

"सिया खो पन, भिक्खवे, तुम्हाकं एवमस्स - 'ग्रञ्जो नुन तेन समयेन सो रथकारी महोसी'ति ! न खो पनेतं, भिक्खवे, एवं 20 दद्रब्बं । ग्रहं तेन समयेन सो रथकारो ग्रहोसि । तदाहं, भिक्खवे, कुसलो दारुवङ्कानं दारुदोसानं दारुकसावानं । एतरिह खो पनाहं, भिक्खवे, अरहं सम्मासम्बद्धो कुसलो कायवद्भानं कायदोसानं काय-कसावानं, कूसलो वचीव झानं वचीदोसानं वचीकसावानं, कूसलो मनो-व द्वानं मनोदोसानं मनोकसावानं । यस्स कस्सचि, भिक्खवे, भिक्खस्स 25 वा भिक्लिनिया वा कायवड्डो अप्पहीनो कायदोसो कायकसावो. वचीवङ्डो ग्रप्पहीनो वचीदोसो वचीकसावो, मनोवङ्को ग्रप्पहीनो मनोदोसो मनो-कसावो, एव पपतिता ते. भिक्खवे, इमस्मा धम्मविनया, सेय्यथापि तं चक्कं छहि दिवसेहि निद्वितं ।

१. नामी - रो॰। २. तदा पनाडं - सी॰, रो॰।

10

B. 112

R. 114 25

"तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं — 'कायवङ्कं पजिहस्साम कायदोसं कायकसावं, वचीवङ्कं पजिहस्साम वचीदोसं वचीकसावं, मनो-वङ्कं पजिहस्साम मनोदोसं मनोकसावं' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं'' ति ।

६. अवण्णकसुत्तं । "तीहि, भिक्खने, घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु अवण्णकपटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धा होति आसवानं खयाय । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खने, भिक्खु इन्द्रियेसु गुत्तद्वारो होति, भोजने मत्तञ्जु होति, जागरियमनुयुत्तो होति ।

"कर्षे च, भिक्खवे, भिक्खु इन्द्रियेमु गुत्तद्वारो होति ? इध,

15 भिक्खवे, भिक्खु वक्खुना रूपं दिस्वा न निमित्तग्गाही होति नानुव्यञ्जनगाही । यत्वाधिकरणमेन चक्खुन्द्रियं ग्रसंबुतं विहरन्तं ग्रभिज्ञादोमनस्सापापका अकुसला धम्मा ग्रन्वास्त्वय्युत्तस्स संवराय पटिपज्जित,
रक्खित चक्खुन्द्रियं, चक्खुन्द्रियं सवरं ग्रापज्जित । सोतेन सदं मुत्वा
... धानेन गन्धं घियत्वा .. जिव्हाय रस सायित्वा .. कायेन फीटुब्बं

20 फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्ञाय न निमित्तगाही होति नानुव्यञ्जनग्गाही । यत्वाधिकरणमेनं मनिन्द्रियं ग्रसंबुत विहरन्तं ग्रभिज्ञादोमनस्मा पापका अकुसला धम्मा ग्रन्वास्त्वय्युतस्स संवराय पटिपज्जित, रक्खित मनिन्द्रियं, मनिन्द्रियं संवरं ग्रापज्जित । एवं खो,
भिक्खव, भिक्ख इन्द्रियेस् गन्नद्वारो होति ।

"कथं न, भिक्खनें, भिक्खुं भोजने मत्तव्यू होति ? इध, भिक्खनें, भिक्खुं पटिसङ्क्षा योनिसो आहारं आहारीत – 'नेव दबाय न मदाय न मण्डनाय न विभूतनाय, यावदेव इमस्स कायस्स टितिया यापनाय विहिंद्यूपरितयां ब्रह्मचरियानुग्गहाय, इति पुराणं च वेदनं पटिहङ्क्षामि, नवं च वेदनं न उष्पादेस्सामि, यात्रा च मे भिक्स्सिति

१. प्रपण्णकतं पटिपदं –सी०, रो० । २. यत्वाधिकरणमेतं – सी० । ३. विहिसुप-रतिया – स्था० । ४. पटिलक्कामि – रो० ।

भनवज्जता च फासुविहारो चा'ति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु भोजने मत्तञ्जू होति ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु जागरियं अनुयुत्तो होति ? इष, भिक्खवे, भिक्खु दिवसं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मेहि चित्तं परिसोधेति, रित्तया पटमं यामं चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि ' उ धम्मेहि चित्तं परिसोधेति, रित्तया मिज्कमं यामं दिक्खणेन परसेन सीहसेय्यं कप्पेति पादे पादं अञ्चाधाय सतो सम्पजानो उद्घानसञ्ज्ञं मनिस करित्वा, रित्तया पिज्छमं यामं पच्चुट्टाय चङ्कमेन निसज्जाय आवरणीयेहि धम्मेहि चित्तं परिसोधेति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु जागरियं अनुयुत्तो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समझा- 10 गतो भिक्खु अपण्णकपटिपदं पटिपन्नो होति, योनि चस्स आरद्धां होति आसवानं खयाया" ति ।

७. श्रतस्थाबाधसुसं । "तयोमे, भिनस्तवे, धम्मा श्रतस्थाबाधाय पि संवत्तन्ति, परव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, उभयव्याबाधाय पि
संवत्तन्ति । कतमे तयो ? कायदुच्चिरितं, वचीदुच्चिरितं, मनोदुच्च- 15
रितं । इमे सी, भिनस्तवे, तयो धम्मा अत्तव्याबाधाय पि संवत्तन्ति,
परव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, उभयव्याबाधाय पि संवत्तन्ति । तयोमे,
भिनस्तवे, धम्मा नेवत्तव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न परव्याबाधाय पि
संवत्तन्ति, न उभयव्याबाधाय पि संवत्तन्ति । कतमे तयो ? कायसुचरितं, वचीसुचरितं, मनोसुचरितं । इमे सो, भिनस्तवे, तयो धम्मा 20 B. 113
नेवत्तव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न परव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न उभयव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न परव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न उभयव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न परव्याबाधाय पि संवत्तन्ति, न उभय-

द्ध. वेबसोकसुत्तं। "सचे वो, भिनखवे, ग्रञ्ञातित्थया परि-ब्बाजका एवं पुच्छेय्युं – 'देवसोकूपपत्तिया, आबुसो, समणे' गोतमे' ब्रह्मचरियं बुस्सथा' ति ? ननु तुम्हे, भिक्खवे, एवं पुट्टा श्रट्टीयेय्याथ 25 हरायेय्याथ जिगुच्छेय्याथा" ति ?

"एवं, भन्ते"।

"इति किर तुम्हे, भिक्खने, दिब्बेन ग्रायुना ग्रट्टीयथ हरायथ जिगुच्छथ, दिब्बेन वण्णेन दिब्बेन सुखेन दिब्बेन यसेन दिब्बेनाधि-

१. बावरिश्वेदि - स्या॰ । २. बारद्धी - रो॰ । ३. समणो गोतमो - स्या॰, रो॰ ।

पतेच्येन म्रट्टीयथ हरायथ जिगुच्छय; पगेव स्रो पन, भिक्सवे, तुम्हेहि कायदुच्चिरतेन म्रट्टीयितब्बं हरायितब्बं जिगुच्छितब्बं, वचीदुच्चिरतेन ... मनोदुच्चरितेन म्रट्टीयितब्बं हरायितब्बं जिगुच्छितब्बं' ति ।

६. पठमपापाणकसुतं। "तीहि, भिनस्वते, अङ्गेहि समझागतो ज्ञापाणको अभव्बो अनिधगतं वा भोगं अधिगन्तं, अधिगतं वा भोगं फािते कातुं। कतमेहि तीहि ? इध, भिनस्वते, पापणिको पुब्बण्ड-समयं न सन्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, मण्झिन्हिकसमयं न सन्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, मण्झिन्हिकसमयं न सन्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, सायन्हसमयं न सन्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति। इमेहि सो, भिनस्वते, तीहि अङ्गेहि समझागतो पापणिको अभव्बो अनिधगतं वा भोगं फाित कात्ं।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समक्षागतो भिक्खु ग्रभव्यो ग्रनिषातं वाकुसलं धम्मं प्रधिगत्तुं, अधिगतं वाकुसलं धम्मं फाति कातु । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु पुब्बण्हसमयं न सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, मज्बन्हिकसमयं न सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, सज्बन्हिकसमयं न सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, सायन्हसमयं न सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समग्नागतो भिक्खं ग्रभव्यो ग्रनिधगतं वाकुसलं धम्म प्रधिगतं, अधिगतं वाकुसलं धम्म प्रधिगतं, अधिगतं वाकुसलं धम्म प्रधिगतं, अधिगतं वाकुसलं धम्मं फाति कातु ।

B. 114, R. 116

"तीहि, भिनखने, अङ्गेहि समन्नागतो पापणिको भव्नो धनिधगत वा भोगं अधिगन्तुं, अधिगतं वा भोगं फाति कातु । कतमेहि तीहि ? 20 इश, भिन्छने, पापणिको पुट्यण्हसमय सक्कच्चं कम्मन्तं अधिद्वाति, मज्ज्ञिन्हकसमयं ... पे०... सायन्हसमयं सक्कच्च कम्मन्तं अधिद्वाति । इमेहि खो, भिन्छने, तीहि अङ्गेहि समन्नागतो पापणिको भव्नो धनिधगतं वा भोग अधिगन्तुं, अधिगतं वा भोगं फाति कातुं ।

"एवमेव सो, भिक्सवे, तीहि धम्मेहि समझागतो भिक्स् 25 भव्बो अनिधगतं वा कुसलं धम्मं अधिगन्तुं, अधिगतं वा कुसलं धम्मं फाति कातुं । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्सवे, भिक्स् पुब्बण्हसमय सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति, मण्झिन्हकसमयं ... पे०... सायन्ह-समयं सक्कच्चं समाधिनिमित्तं अधिट्ठाति । इमेहि सो, भिक्सवे, तीहि

१-१. फातिकतु - सी०; फातिकातु - स्या०, रो० । २. मञ्जान्तिकसमयं - सी०, स्या०, रो० । ३. सायष्ट्र० - सी०, स्या०, रो० ।

33 - 41 Car

षम्मेहि समझागतो भिक्लु भव्यो धनिषगतं वा कुसलं घम्मं श्रधिगन्तुं, अधिगतं वा कुसलं धम्मं फार्ति कातुं" ति ।

१०. बुसियपापणिकपुतं । "तीहि, भिनस्त्रवे, भ्रञ्जेहि समझागतो पापणिको निचरस्येव महत्तं वेपुल्लत्तं पापुणाति भोगेसु । कतमेहि तीहि ? इष, भिनस्त्रवे, पापणिको चनस्तुमा च होति विघुरो च निरसय- ऽ सम्पन्नो च । कथं च, भिनस्त्रवे, पापणिको चनस्तुमा होति ? इध, भिनस्त्रवे, पापणिको पणियं जानाति – 'इदं पणियं एवं कीतं, एवं विनक्यमानं, एत्तकं मूलं भिवस्ति, एत्तको उदयो' ति । एवं स्तो, भिनस्त्रवे, पापणिको चनस्तुमा होति ।

"कंथं च, भिक्खवे, पापणिको विघुरो होति ? इघ, भिक्खवे, 10 पापणिको कुसलो होति पणियं केतुं च विक्केतुं च । एवं खो, भिक्खवे, पापणिको विघरो होति ।

"कथ न, भिक्खने, पापणिको निस्सयसम्पन्नो होति ? इध भिक्खने, पापणिको ये ते गहपती ना गहपतिपुत्ता ना अङ्गा महद्धना महाभोगा ते एवं जानित – 'अयं खो भनं पापणिको नक्खुमा विधुरो 15 च पटिवलो पुत्तवारं न पोसेतुं, अम्हाकं न कालेन कालं अनुप्पतातुं ति । ते नं भोगेहि निपतन्ति – 'इतो, सम्म पापणिक, भोगे करिस्वा' पुत्तवारं न पोसेहि, अम्हाकं न कालेन कालं अनुप्पदेही' ति । एवं खो, भिक्खने, पापणिको निस्सयसम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खने, तीहि अर्ज्जोहि समन्नागतो पापणिको निन्सस्सेन महत्तं वेपुल्लत्तं पापुणाति 20 भोगेसु ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि घम्मेहि समन्नागतो भिक्खु न विरस्सेव महत्तं वेपुरुवत्तं पापुणाति कुसलेसु घम्मेषु । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुमा च होति विधुरो च निस्सयसम्पन्नो च । कथं च, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुमा च होति ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु 'इदं 25 दुक्खं' ति यथामूतं पजानाति, 'प्रयं दुक्खसमृदयो' ति यथामूतं पजानाति, 'प्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथामूतं पजानाति, 'प्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथामूतं पजानाति, 'प्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथामूतं पजानाति, 'प्रयं दुक्खनिरोधों ति यथामूतं पजानाति, 'प्रयं हुक्खनिरोधों ति यथामूतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु चक्खुमा होति ।

R. 117

B. 115

१. पाप्तिको – सी०, स्वा०, रो० । २. ते नं – सी०, स्वा०, रो० । ३. निमन्तन्ति – रो० १ ४. हरिस्वा – स्वा०, सी० । ४. महत्त्वतं – सी०, रो० ।

R 118

B. 116

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु विघुरो होति ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु आरद्धविरियो विहरति अकुमलानं घम्मानं पहानाय, कुसलानं घम्मान उपसम्पदाय, थामवा दव्हपरककमो अनिक्खित्तघुरो कुसलेसु घम्मेस् । एवं खो, भिक्खवे, भिक्खु विघुरो होति ।

"कथं च, भिक्कवं, भिक्क्षु ितस्त्रयसम्पन्नो होति ? इष, भिक्कवं, भिक्क्षु ये ते भिक्क्ष् बहुस्मुता आगतागमा धम्मधरा विनयधरा मातिकाधरा ते कालेन कालं उपस हुमिरवा परिपुच्छिति परिपुच्छिति परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित परिपुच्छित अविवर्धे चेव विवरन्ति, अनुतानीकत न उत्तानीकरोन्नि, अनेविविहतेमु च कङ्क्षा10 ठानियेमु धम्मेमु कङ्क्ष पटिविनोदेन्ति । एव खो, भिक्क्यं, भिक्क्यं निस्मयनम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्क्यं तीहि धम्मेहि समन्नागनो निष्पस्सेव महन वेपुल्लन पापुणाति इसलेमु धम्मेस् । ति ।

पठमभाणवारो निद्वितो । रयकारवग्गो दृतियो ।

तस्मृहानं

ञातो मारणीयो भिक्क्ष्व, चक्कवनी मचेननो । स्रपण्णकत्ता देवो च, दुवे पापणिकेन चा ति ।।

३. पुग्गलवग्गो

१. सिमिद्धमुतं । एवं मे मृत । एकं समय भगवा सावित्थयं विहरित जेनवने प्रनाथिगिण्डकस्य प्रारामे । अत्र खो आयस्मा च सिमद्धो आयस्मा च महावोद्दिको येनायस्मा साग्युत्तो तेनुपसङ्कृषिसु; उपसङ्कृषित्वा आयस्मता साग्युत्तेन मिद्ध सम्मोदिन्य । सम्मोदनीयं कथं मारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्त निसीर्दिम् । एकमन्तं निसिन्नं 20 खो आयस्मतं सीमिद्ध आयस्मा सारियुत्तो एतदवीच —

"तयोमे, ब्रावुसो समिद्ध, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतम तयो ? कायसिस्सि, दिट्टिणतो, सद्धाविमुत्तो । इमे सो, ब्रावुसो,

^{ै.} क्रह्मद्रानियेषु – स्या॰; कङ्मद्रानीयेषु – रो॰। २. **सरणीयो – स्या॰**। ३. **हे** – स्या॰। ४. तविट्टो – सी॰, स्या॰, रो०।

तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, ग्रावुसो, तिष्णं पुगगलानं कतमो ते पुगगलो समित ग्रभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा" ति ?

"तयोमे, ग्रावुसो सारिपुत्त, पुमाला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम । कतमे तयो ? कायसिक्स, दिट्टिप्पत्तो, सद्धाविमुत्तो । इमे खो, ग्रावुसो, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, उ त्रावसो, तिण्णं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो सद्धाविमुत्तो, श्रयं मे पुग्गलो समित इमेसं तिष्णं पूगालानं ग्राभिकन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? इमस्स, ग्रावुसो, पुग्गलस्स सद्धिन्द्रियं ग्रधिमत्तं" ति ।

ग्रथ खो ग्रायस्मा सारिपुत्तो ग्रायस्मन्तं महाकोद्रिकं एतदवोच --"तयोमे, श्रावुसो कोट्टिक', पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । 10 B 117 कतमे तयो ? कायमिक्स, दिट्टिप्पत्तो, सद्घाविमुत्तो । इमे स्रो, ग्रावसो, तयो पुगला सन्तो संविज्ञमाना लोकस्मि । इमेसं, आवसो, तिण्णं पूगालान कतमो ते पूगालो खमित ग्रिभक्कन्ततरो च पणीततरो ਰਾ" ਰਿ ?

"तयोमे, श्रावुसो सारिपुत्त, पुग्गला सन्तो सविज्जमाना 15 लोकस्मि । कतमे तयो ? कायमिक्ख, दिट्टिप्पत्तो, सद्घाविमुत्तो । इमे खो, ग्रावमो, तयो पुरगला सन्ता संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, त्रावुमो, तिण्णं पुग्गलान व्वाय पुग्गलो कायसक्लि, ग्रयं मे पुग्गलो समित इमेसं तिण्णं पुग्गलानं ग्रभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेत् ? इमस्स, ग्रावसो, पुग्गलस्स समाधिन्द्रयं ग्रधिमत्तं" ति ।

ग्रथ लो ग्रायस्मा महाकोद्रिको ग्रायस्मन्तं सारिपुत्तं एतदबोच -"तयोमे, ग्रावमो सारिपुत्त, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे तयो ? कायसक्ति, दिट्टिप्पत्तो, सद्घाविमृत्तो । इमे खो, ग्रावसो, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेस, स्रावुसो, तिण्णं पुग्गलानं कतमो ते पुग्गलो स्वमति ग्रभिक्कन्ततरो च पणीनतरो 25 चा" ति ?

"तयोमे, ग्रावुसो कोट्टिक, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे तयो ? कायसिक्ख, दिट्टिप्पत्तो, सद्घाविमुत्तो । इमे खो, श्रावुसो, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । इमेसं, ब्रावसो, तिण्णं पुग्गलानं य्वायं पुग्गलो दिद्विप्पत्तो, ग्रयं मे पुग्गलो समित अ

१. कोट्रित - सी०, स्वा०, रो०।

इमेसं तिष्णं पुग्गलानं ग्रभिक्कन्ततरो च पणीततरो च । तं किस्स हेतु ? इमस्स, ग्रावसो, पुग्गलस्स पञ्जिनिदयं ग्रधिमत्तं" ति ।

अथ लो ब्रायस्मा सारिपुत्तो आयस्मन्तं च सिम्रढं आयस्मन्तं च महाकोद्धिकं एतदवोच — "ब्याकतं लो, आवुसो, अन्हेहि सब्बेहेब ययासकं पटिभान । आयामावुसो, येन भगवा तेनुपसङ्कमिस्सामः; उपसङ्कमित्वा भगवतो एतमस्यं आरोचेस्साम । यथा नो भगवा व्या-करिस्सिति तथा नं धारेस्सामा" ति । "एवमावुसो" ति लो आयस्मा च सिम्रढो आयस्मा च महाकोद्विको आयस्मत्ते सारिपुत्तास्म पच्च-स्तीसुं। अय लो आयस्मा च सारिपुत्तो आयस्मा च समिद्धो आयस्मा ण च महाकोद्विको येन भगवा तेनुपसङ्कमिन्नु. उपसङ्कमित्वा भगवन्त् अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदिम । एकमन्त निसिन्नो लो आयस्मा

सारिपुत्तो यावतको ब्रहोसि ब्रायस्मता च मिम्रहेन ब्रायस्मता च महा-कोट्रिकेन सिंह कथासल्लापो तं सब्बं भगवतो ब्रारोचेसि ।

"न रूबेरथ, सारिपुत्त, मुकरं एकंसेन व्याकात् – 'ग्रयं इमेसं

तिण्णं पुग्गलान ग्रमिककन्ततरो च पणीततरो बा' ति । ठान हेतं.
सारिपुत्त, विश्वति व्यायं पुग्गलो सद्धाविमुत्तो स्वास्से ग्रग्हनाय
पटिपन्नो, व्याय पुग्गलो कायसिक्व स्वास्म सकदागामी वा ग्रनागामी
वा, यो चाय पुग्गलो विद्विष्यत्तो सोपस्म सकदागामी वा ग्रनागामी वा, यो चाय पुग्गलो विद्विष्यत्तो सोपस्म सकदागामी वा ग्रनागामी वा,

"न ब्वेत्य, सारिपुत्त, मुकरं एकंसन व्याकातु – 'ग्रय इमेसं ²⁰ तिण्णं पुग्गलान ग्रिमिक्कन्तनरो च पणीततरो चा' ति । टान हेतं, सारि-पुत्त, विज्जति ट्वायं पुग्गलो कायसिक्ख स्वास्स ग्रन्हताय पटिपन्नो, व्वायं पुग्गलो सद्धाविमुत्तो स्वास्म सकदागामी वा ग्रनागामी वा, यो चायं पुग्गलो दिद्विप्पनो सोपस्स मकदागामी वा ग्रनागामी वा।

"न स्वेंत्थ. सारिपुत, मुकर एकंसेन व्याकातु – 'ग्रय इमेसं विष्णं पुमालानं ग्रिभिक्कन्ततरो च पणीततरो चा ति । ठानं हेतं, सारि-पुत्त, विज्जति व्वायं पुमालो दिट्टिप्यत्तो स्वास्स अरहताय परिवक्षो, व्वायं पुमालो सद्धाविमुत्तो स्वास्स सकदागामी वा अनागामी वा, यो चायं पुमालो कायसम्बिस सोपस्स सकदागामी वा अनागामी वा।

"न स्वेत्य, सारिपुत्त, सुकर एकसेन ब्याकातुं – 'श्रयं इमेसं ³⁰ तिष्णं पुमानानं ग्रभिककत्ततरो च पणीततरो चा'' ति ।

R 120

B. 118

१. स्वायं - स्या०, रो०।

२. गिलानसुसं । "तयोमे, भिनस्तवे, गिलाना सन्तो संविज्ज-माना लोकस्मि । कतमे तयो ? इध, भिनस्तवे, एकच्चो गिलानो लभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि ग्रलभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि, लभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि ग्रलभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि, लभन्तो वा पतिरूपं उपट्ठाकं ग्रलभन्तो वा पतिरूपं उपट्ठाकं नेव 5 बद्दाति तम्हा आवाधा ।

R. 121 B. 119

"इध पन, भिक्खवे, एकच्चो गिनानो लभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि ग्रनभन्तो वा सप्पायानि भोजनानि, लभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि ग्रनभन्तो वा सप्पायानि भेसज्जानि, लभन्तो वा पतिरूपं उपद्वाकं ग्रनभन्तो वा पतिरूपं उपद्वाकं बृद्वाति तम्हा ग्राबाधा ।

"इध पन, भिक्सबे, एकच्चो गिलानो लभन्तो व सप्पायानि भोजनानि नो ब्रलभन्तो. लभन्तो व सप्पायानि भेसज्जानि नो ब्रलभन्तो, लभन्तो व पनिरूपं उपट्राकं नो ब्रलभन्तो बृट्टाति तम्हा ब्राबाधा ।

"तत्र. भिक्ववे, व्वायं गिलानो लभन्तो व सप्पायानि भोज-नानि नो म्रलभन्तो, लभन्तो व सप्पायानि भेसञ्जानि नो म्रलभन्तो, लभन्तो व पितष्पं उपट्ठाकं नो म्रलभन्तो बुट्ठाति तम्हा माबाधा, इसं स्रो, भिक्ववे, गिलानं पटिच्च गिलानभक्तं म्रनुञ्ञातं गिलानभेसञ्जं अनुञ्जातं गिलानुपट्ठाको म्रनुञ्जातो । इसं च पन, भिक्खवे, गिलानं पटिच्च म्रज्ञे पि गिलाना उपट्ठातब्बा । इसे खो, भिक्खवे, तयो गिलाना सन्तो संविज्ञमाना लोकहिम ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तयोमे गिलानूपमा पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम । कतमे तयो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो लभन्तो वा तथागतं दस्सनाय अलभन्तो वा तथागतं दस्सनाय, लभन्तो वा तथागतप्यवेदितं धम्मविनयं सवनाय अलभन्तो वा तथागतप्यवेदितं धम्मविनयं सवनाय नेव श्रोक्कमति नियामं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं ।

"इध, पन, भिक्खवे, एकच्चो पुम्मलो लभन्तो वा तथागतं दस्सनाय श्रलभन्तो वा तथागतं दस्सनाय, लभन्तो वा तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय श्रलभन्तो वा तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय श्रोक्कमति नियामं कुसलेसु धम्मेसु सम्मत्तं ।

१. पटिरूपं - स्था॰, रो॰ ।

"इध पन, भिक्खवे, एकच्चो पूग्गलो लभन्तो व तथागतं दस्सनाय नो ग्रलभन्तो, लभन्तो व तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय नो ग्रलभन्तो ग्रोक्कमति नियामं कुसलेस् धम्मेस् सम्मत्तं ।

B. 120, R. 122

20

"तत्र, भिक्सवं, य्वायं पुग्गलो लभन्तो व तथागतं दस्सनाय 5 नो ग्रलभन्तो, लभन्तो व तथागतप्पवेदितं धम्मविनयं सवनाय नो ग्रलभन्तो ग्रोक्कर्मात नियाम कूसलेगु घम्मेसु सम्मत्तं, इमं खो भिक्लवे, पूगाल पटिच्च धम्मदेसना अनुञ्जाता । इमं च पन, भिक्लवे, पूगालं पटिच्च ग्रञ्जेस पि धम्मो देसेतब्बो ।

"इमें खो. भिक्खवे, तयो गिलानुपमा पूग्गला सन्तो संविज्ज-10 साना लोकस्मि" ति ।

३. र**ङ्गा**रन्**तां** । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकिस्म । कतमे तयो ? इथ, भिक्खवे, एकच्चो पगाला सब्या-बज्झे कायसङ्घार अभिमङ्करोति, मध्यावज्झे वचीसङ्घार अभिसङ्घ-राति, सब्यावज्झ मनोसङ्खार अभिसङ्खरोति । सो मब्यावज्झ काय-मङ्कारं ग्रभिसङ्गरित्वा, सब्यावज्झं वचीसङ्कार ग्रभिसङ्गरिन्दा, सब्या-बज्झं मनोसङ्खारं ग्रभिसङ्खरित्वा सब्याबज्झं लोक उपपज्जित । तमेनं सब्याबज्झं लोकं उपपन्न समानं सब्याबज्झा फरसा पूर्सान्त । सो सब्यावज्झेहि फस्मेहि फुट्टो समानो सब्यावज्झे वेदनं वेदयति एकन्त-दक्खं, सेय्यथापि सत्ता नेरियका ।

"द्ध पन, भिक्लवे, एकच्चो पुग्गलो ग्रव्यावज्झ कायसङ्खारं ग्रमिसङ्खरोति, ग्रव्यावज्झं वचीसङ्खारं ग्रमिसङ्खरोति, ग्रव्यावज्झ मनो-सङ्घारं ग्रमिसङ्घरोति । सो ग्रव्यावज्झं कायसङ्घारं ग्रमिसङ्घरित्वा. ग्रन्यावज्झ वचीसङ्खारं ग्रभिसङ्खरित्वा, ग्रन्यावज्झ मनोसङ्खारं ग्रभि-सह्गरित्वा भ्रव्याबज्झ लोकं उपपञ्जति । तमेनं भ्रव्याबज्झं लोकं उप-25 पन्नं समानं ग्रब्यावज्झा फस्सा फुसन्ति । सो ग्रब्यावज्झेहि फस्सेहि फट्टो समानो अब्यावज्झं वेदनं वेदयति एकन्तमूखं, सेय्यथापि देवा सुभिकण्हा।

"इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सव्यावज्झं पि ग्रब्यावज्झं पि कायसङ्खारं ग्रभिसङ्खरोति, सब्यावज्झं पि ग्रब्यावज्झं पि वचीसङ्खारं अभिसङ्खरोति, सब्याबज्झं पि ग्रव्याबज्झं पि मनोसङ्खारं ग्रिभसङ्ख-

१. सब्यापज्ञां – सी०, स्था०, सब्यापज्ञां – री०।

B. 121

रोति । सो सब्याबज्झं पि अव्याबज्झं पि कायसङ्खारं ग्रभिसङ्ख्विरत्वा, सब्याबज्झं पि अव्यावज्झं पि वनीसङ्खारं ग्रभिसङ्ख्विरत्वा, सब्यावज्झं पि प्रव्यावज्झं पि प्रव्यावज्झं पि अव्यावज्झं पि अव्यावज्झं पि सोने सब्यावज्झं पि लोकं उपपज्ञं सि सानं सव्यावज्झा पि सोने सव्यावज्झं पि अव्यावज्झे हि स्वयावज्झा पि प्रव्यावज्झा पि प्रव्यावज्झा पि प्रस्सा पुसन्ति । सो सव्यावज्झे हि पि अव्यावज्झे हि पि अव्यावज्झे हि पि प्रस्सीह पुट्टो समानो सव्यावज्झे पि अव्यावज्झे पि वेदन वेदयित वोकिण्णमुखदुक्खं, सेय्यथापि मनुस्सा एकच्चे च देवा एकच्चे च विनिपातिका । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुमाला सन्तो सर्विजजमाना लोकोहंसां ति ।

४. बहुकारसुतं । "तयोमे, भिक्तवं, पुग्गला पुग्गलस्स बहु- 10 कारा । कतमे तयो ? यं, भिक्तवं, पुग्गलं ध्रागम्म पुग्गलो बृद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरण गतो होति, सङ्घं सरण गतो होति; ध्रय, भिक्लवं, पुग्गलो इमस्स पुग्गलस्स बहुकारो ।

"पुन च परं, भिक्सवे, यं पुगाल ग्रागम्म पुगालो 'इद दुक्खं' ति
यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं दुक्खसमृदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं पुक्कितियो' नि यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं दुक्कितिरोधगामिनी
पटिपदा' नि यथाभूतं पजानाति; ग्रयं, भिक्सवे, पुगालो इमस्स
पुगालस्म बहुकारो।

"पुनं च परं, भिक्खवे, यं पुग्गलं भ्रागम्म पुग्गलो भ्रासवानं खया भ्रनामवं चेतोविमुत्ति पञ्ञाविमुत्ति दिट्टेव धम्मे सय भ्रभिञ्ञा ²⁰ सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति, ग्रय, भिक्खवे, पुग्गलो इमस्स पुग्ग-लस्स बहुकारो । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुम्गला पुग्गलस्स बहुकारा ।

"इमेहि च पन, भिक्खवे, तीहि पुगार्कोह इमस्स पुगालस्स नत्यञ्जो पुगालो बहुकारो ति बदाभि । इमेस पन, भिक्खवे, तिण्णं पुगालानं इमिना पुगालेन न सुप्यतिकारं बदामि, यदिदं ग्रभिवादन- 25 पञ्चुट्टानग्रञ्जलिकम्मसामीचिकम्मचीवरपिण्डपातसेनासनगिलानपञ्चय-भेसज्जपरिक्खारानुप्पदानेना'' ति ।

 बिक्डपमसुतं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकस्मि । कतमे तयो ? ग्ररुक्पमित्तारे पुग्गलो, विज्जपम-चित्तो पुग्गलो, विजरूपमचित्तो पुग्गलो । कतमो च, भिक्खवे, ग्ररुक्पम- १०

१. सुप्पटिकारं – रो०, स्या० । २. झस्कुपम० – स्या० ।

B 122

चित्तो पुग्गलो ? इध, भिक्सबं, एकच्चो पुग्गलो कोधनो होति उपायास-बहुलो अप्पं पि बुत्तो समानो अभिसज्जित कुप्पति ब्यापज्जित पित-त्यीयित कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । सेव्यथापि, भिक्सबं , दुट्टारूको कट्टेन वा कठलाय वा घट्टितो भिव्योसोमत्ताय आसवं देति; उ एवमेव खो, भिक्सबं, इधेकच्चो पुग्गलो कोधनो होति उपायासबहुली अप्पं पि बुत्तो समानी अभिसज्जित कुप्पति ब्यापज्जित पितस्वीयिति कोपं च दोसं च अप्पच्चयं च पातुकरोति । अयं बुच्चित, भिवस्रबं, अस्कूपम-चित्तो पुग्गलो ।

"कतमो न, भिनस्तते, विज्जूपमिनतो पुग्गलो ? इघ, भिनस्तते, विज्जूपमिनतो पुग्गलो ? इद, भिनस्तते, विज्जूपमिनतो दिव दुनस्तं ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं दुनस्तत्वम्या' ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं दुनस्तिनरोघो' ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं दुनस्तिनरोघगामिनो पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । सेट्यथापि भिनस्तते, चनस्तुमा पुरिसो रत्तन्यकारितिमसायं विज्जन्तरिकाय रूपानि पस्सेट्य, एवमेव स्तो, भिनस्तते, इयेकच्चो पुग्गलो 'इदं दुनस्तं' ति यथा-भूतं पजानाति .. पे० .. 'श्रयं दुन्सर्ति। सायामिनी पटिपदा' ति यथा-भूतं पजानाति । श्रयं वुच्चति, भिनस्तते, विज्जुपमिननो पगालो ।

"कतमो च, भिक्खवे, विजिह्मपिता पुगालो ? इघ, भिक्ववे, एकच्चो पुगालो ग्रासवानं खया ग्रानासव चेतोविमुन्ति पञ्जाविमुन्ति विद्वेत धम्मे सयं ग्राभिञ्जा सिच्छिकत्वा उपसम्पञ्ज विद्वर्गत । सेय्यथ थापि, भिक्ववे, विजरस नित्य किञ्चि ग्रामेण्यं मिण वा पासाणो वा; एवमेव स्तो, भिक्ववे, इचेकच्चो पुगालो ग्रामवान व्या ... पे०...
उपसम्पञ्ज विद्वर्गत । ग्रय बुच्चिन, भिक्ववे, विजरूपमित्वत्तो पुगालो ।

"इमें खो, भिक्ववे, तथो पुगाला मन्तो सविज्जमाना लोकहिम" ति ।

६. सेवितब्बकुतः । "तयामे, भित्तवत्रं पुगाला मन्तो सविजजमाना लोकस्मि । कतमे तया ? प्रत्यि, भित्तवत्रं, पुगालो न सेवितब्र्यो
न भिजतब्बो न पियरुपासितब्बो । प्रत्थि, भित्तव्र्ये, पुगालो सेवितब्र्यो
श्रितव्र्यो पियरुपासितब्बो । ग्रित्थि, भित्तव्र्ये, पुगालो सक्तत्वा गर्रः
करवा सेवितब्र्यो भिजतब्बो पयिरुपासितब्र्यो । कतमो न, भित्तव्र्ये

 ^B 123 30 पुगालो न सेवितब्र्यो न भिजतब्र्यो न पियरुपासितब्र्यो ? इघ, भिन्तव्र्ये

१ पटिट्वीयति - रो०। २. नाम - रो०।

एकच्चो पुगालो हीनो होति सीलेन समाधिना पञ्जाय । एवस्पो भिक्खवे, पुगालो न सेवितन्बो न भीजतन्बो न पयिरूपासितन्बो ग्रञ्जत्र ग्रनहृया ग्रञ्जत ग्रनुकम्मा ।

"कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासि-तब्बो । इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो सरिसो होति सीलेन समा-धिना पञ्जाय । एवरुपो, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो । तं किस्स हेतु ? सीलसामञ्जागतानं सतं सीलकथा च नो भविस्सति, सा च नो पवित्तनी भविस्सति, सा च नो फामु भविस्सति । समाधिसामञ्जागतानं सतं समाधिकथा च नो भविस्सति, सा च नो पवित्तनी भविस्सति, सा च नो फामु भविस्सति । पञ्जा- 10 सामञ्जागतानं सतं पञ्जाकथा च नो भविस्सति, सा च नो पवित्तनी भविस्सति, सा च नो फामु भविस्सति । तस्मा एवरुपो पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो ।

"कतमो व, भिक्यवं, पुगालो सक्कत्वा गरुं कत्वा सेवितब्बो भिजतब्बो पियरपासिनव्बो ? इध, भिक्खवं, एकच्चो पुगालो ग्रधिको 15 होति सीलेन समाधिना पञ्ञाय । एवरूपो, भिक्खवं, गुगालो सक्कत्वा गरुं कत्वा सेवितब्बो भिजतब्बो पियरपासिनव्बो । तं किस्स हेतु ? इति ग्रपिएप् वा सीलक्खन्यं पिरपूरेस्सामि, परपूरं वा सीलक्खन्यं तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुगाहेस्सामिं, अपिपूरं वा समाधिक्खन्यं परिपूरेस्सामिं, पिरपूरं वा समाधिक्खन्यं तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुगाहेस्सामिं, अपिपूरं वा पञ्जाक्सन्यं तत्थ तत्थ पञ्जाय अनुगाहेस्सामिं, परपूरं वा पञ्जाक्सन्यं परिपूरेस्सामि, परिपूरं वा पञ्जाक्सन्यं तत्थ तत्थ पर्यपञ्जाय अनुगाहेस्सामि ति । तस्मा एवरूपो पुगालो सक्कत्वा गरुं कत्वा सेवितब्बो भिजतब्बो पियरपासितब्बो । इसे सो, भिक्खवं, तयो प्रमाला सत्तो संविञ्जमाना लोकस्मि ति ।

"निहीयति पुरिसो निहीनसेवी, न च हायेथ कदाचि तुल्यसेवी। सेट्टमुपनमं उदेति खिप्पं, तस्मा ग्रत्तनो उत्तरि प्रजेथा" ति।

 जिमुच्छितब्बमुतं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो B. 124 संविज्जमाना लोकिंस्म । कतमे तयो ? प्रत्यि, भिक्खवे, पुग्गलो 30

१. पवत्तनी - रो०। २. घनुमाहिस्सामि - रो०। ३. परिपूरिस्सामि - रो०।

जिगच्छितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न प्रयिष्ठ्यासितब्बो । ग्रत्थि. भिक्खवे, पुगालो ग्रज्झ्पेक्खितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पर्यि-रुपासितब्बी । ग्रत्थि, भिनखवे, पुगालो सेवितब्बी भजितब्बी पयिरुपासि-तब्बो। कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो जिगुच्छितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पियरुपासितब्बो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुगालो दुस्सीलो होति पापधम्मो ग्रसुचि सङ्क्स्यरसमाचारो पटिच्छन्नकम्मन्तो, ग्रस्स-. मणो समणपटिञ्ञो. भ्रब्रह्मचारी ब्रह्मचारीपटिञ्जो, ग्रन्तोपृति भ्रद-स्मतो कमम्बजातो । एवरूपो, भिक्लवे, पूग्गलो जिग्च्छितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पियरुपासितब्बो । त किस्स हेतू ? कि 10 चा पि, भिक्खवे, एवरूपस्स पुग्गलस्स न दिट्टानुगति ग्रापज्जीत, ग्रथ स्रो नं पापको कित्तिसहो ग्रदभगाच्छति - 'पापिमत्ता पुरिसपुगालो पाप-सहायो पापसम्पवङ्गो' ति । सेय्यथापि, भिक्तववे, ग्रहि गथगतो कि चा पि न दमति , ग्रथ खो न मक्बेनि, एवमेव खो, भिक्खव, कि चा पि एवरूपस्स पुग्गलस्स न दिट्रानुगति ग्रापञ्जति, ग्रथ खो न पापको 15 किनिसहो ग्रव्यागच्छित – 'पार्यामन्तो पुरिसपुगाला पापसहायो पाप-सम्पवद्वो' ति । तस्मा एवरूपो गुगालो जिगुन्छितव्बो न सेवितव्बो न भजिनब्बो न प्रिक्रग्रामित्रद्वो ।

भजितब्बो न पविष्णामिनव्बो ।

"कनमो च, भिक्खवे, पुग्गनो अञ्जूपेक्वितव्बो न सेवितव्बो न भजितव्बो न प्रिक्तिव्बो न भजितव्बो न पर्याप्तमिनव्बो ? इय, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो मानानो अभिसञ्जित कृष्पीत व्यापञ्जित पतित्थीयानि, कोप च दोम च अप्यच्चय च पातुक्रोति । सेव्यचापि, भिक्खवे, टुट्टाक्को कट्टेन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योमोननाय आमव देनि, एवमेव खो, भिक्खवे . पे०... । सेव्यव्यापि, भिक्खवे, निन्दुकालानं कट्टेन वा कठलाय वा घट्टिता भिय्योमोननाय आमव देनि, एवमेव खो, भिक्खवे ... पे०... । सेव्यव्यापि, भिक्खवे, नृष्वकृषो कट्टेन वा कठलाय वा घट्टिता भिय्योमोप्राप्त विच्चिटायिनि निर्दाटायिनि एवमेव खो भिक्खवे ... पे०... । सेव्यव्यापि, भिक्खवे, गृथकृषो कट्टेन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योमोनाय दुग्गक्थो होति एवमेव खो, भिक्खवे, इथेकच्चो पुग्गलो कोयनो होनि उपायामवहलो, अप्प पि वृत्तो समानो अभिसज्जित कुप्पति व्यापञ्जित पतित्थीयनि, कोप च दोस च अप्यच्चयं च पातुकरोति ।

उ० एवलपो, भिक्खवे, पुगालो अञ्जूपेक्खितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो १. व्यक्ति - स्था०, रो० । २. इट्टाक्का - सी० । ३. तिख्कावत - रो० ।

15

R 128

B 126

न पिरुपासितब्बो । तं किस्स हेतु ? अक्कोसेय्य पि मं परिभासेय्य पि मं अनत्यं पि मं करेय्या ति । तस्मा एवस्पो पुग्गलो अञ्झूपेक्खितब्बो न सेवितब्बो न भजितब्बो न पिरुपासितब्बो ।

"कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पिय-रुपासितब्बो ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो सीनवा होति कल्याण- घम्मो । एवरूपो, भिक्सवे, पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पियरूपासि-तब्बो । त किस्स हेतु ? किञ्चा पि, भिक्सवे, एवरूपस्स पुग्गलस्स न दिट्ठानुगति ग्रापज्जति, ग्रथ स्रो न कल्याणो कित्तिसहो ग्रव्भुग्गच्छति - 'कल्याणमित्तो पुरिसपुग्गलो कल्याणसहायो कल्याणसम्पवङ्को' ति । तस्मा एवरूपो पुग्गलो सेवितब्बो भजितब्बो पयिरुपासितब्बो ।

"इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि ति ।

> "निहीयित पुरिसो निहीनसेवी, न च हायेथ कदाचि तुल्यसेवी। मेट्टमुपनमं उदेति खिप्प, तम्मा ग्रननो उत्तरि मजेथा"ति।।

द ग्यभाणीमुत्तं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकित्म । कतमे तयो ? ग्यभाणी, पुण्कभाणी, मधुभाणी । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो ग्यभाणी ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो सभगातो वा परिसग्गतो वा ञातिमञ्झगतो वा पुगमञ्झगतो वा २० राजकुलमञ्झगतो वा अभिनीतो सिक्खपुद्वो — 'एहस्भो' पुरिस, यं जानासि त वदेही' ति । सो अजानं वा आह 'जानामी' ति, जानं वा आह 'न जानामी' ति, अपस्स वा आह 'पस्सामी' ति, पस्सं वा आह 'न पस्सामी' ति; इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसिकिञ्चिक्खहेतु वा सम्प्रजानमुसा भासिता होति । अयं बुच्चित, भिक्खवे, पुग्गलो गूण- 25 भाणी ।

"कतमो च, भिक्सवे, पुग्गलो पुप्फभाणी? इघ, भिक्सवे, एकज्वो पुग्गलो सभग्गतो वा परिसग्गतो वा ञातिमज्झगतो वा पूग-मज्झगतो वा राजकुलमज्झगतो वा भ्रभिनीतो सक्सिपुट्टो – 'एहम्भो

१ समागतो – स्या०। २. परिसगतो – स्था०। ३. एव मो – रो०; एह मो – स्या०।

B 127

पुरिस, यं पजानासि तं बदेही' ति, सो अजानं वा आह 'न जानाभी' ति, जानं वा आह 'जानाभी' ति, अपस्यं वा आह 'न पस्साभी' ति, परसं वा आह 'पस्साभी' ति, इति अत्तहेतु वा परहेतु वा आमिसिकिञ्चिक्त हेतु वा न सम्पजानमुसा भासिता होति। अयं वुच्चिति, भिक्खवे, उपगलो पफ्काभाणी।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो मधुभाणी ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो फरुसं वाचं पहाय फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति; या सा वाचा नेला कणमुखा पेमनीया हदयङ्गमा पोरी बहुजनकन्ता बहुजनमनापा तथारूपं वाचं भासिता होति । अयं वृच्चित, भिक्खवे, 10 पुग्गलो मधुभाणी । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गलो मधुभाणी । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गलो मसुभाणी । इसे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गलो मसुभाणी ।

६. श्रम्थसुमं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकिम्म । कतमे तयो ? अन्धो, एकचक्खु, द्विचक्खु । कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो अन्धो ? इध, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स तथारूप चक्खु न होति यथारूपेन चक्खुना अन्धिगत वा भोग अधिगच्छेय्य अधिगतं वा भोग फार्ति करेय्य; तथारूपं पिस्स चक्खु न होनि यथारूपेन चक्खुना कुमलाकुमले धम्मे जानेय्य, सावज्जानवज्जे धम्मे जानेय्य, होनप्पणीते धम्मे जानेय्य, कण्हमुक्कसप्पटिभागे धम्मे जानेय्य । ग्रय वृच्चित, भिक्खवे, पुग्गलो अन्धो ।

"कतमो व, भिनस्तवे, पुमालो एक चनवृ ? इघ, भिनस्तवे, एक चनस्त पुमालस्त तथारूपं चनस्तु होति यथारूपेन चनस्तुना अनिधगत वा भोगं प्रधियच्छेय्य अधिगतं वा भोगं फाति करेव्य, तथारूपं पनस्त चनस्तुना कुसलाकुसले धम्मे जानेव्य, सावज्जानवज्जे धम्मे जानेव्य, हीनपाणीते धम्मे जानेव्य, कण्हसुककमप्पटिभागे धम्मे जानेव्य। प्रयं वृच्चति, भिनस्तवे, प्रगलो एक चलस्त ।

"कतमो च, भिक्खते, पुगालो द्विचक्खु ? इध, भिक्खते, एक-च्चम्म पुगालस्स तथारूपं चक्खु होति यथारूपेन चक्खुना अनिधगतं वा भोगं ग्रविगच्छेय्य, ग्रविगतं वा भोगं फाति करेय्य; तथारूपं पिस्स चक्खु होति यथारूपेन चक्खुना कुसलाकुसले धम्मे जानेय्य, मावज्जान-

१. जानासि – सी०, स्या० । २. फरसा – रो० । ३ नेळा – रो०, स्या० । ४–४. तपारुपिस्स – स्या०; तयारूपं पिस्स – रो० ।

10

15

R. 130

B 128

वज्जे धम्मे जानेय्य, हीनप्पणीते धम्मे जानेय्य, कण्हसुककसप्पटिभागे धम्मे जानेय्य । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो द्विचक्खु ।

"इमे खो, भिक्खवे, तयो पुगाला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मि ति ।

"न चेव मोगा तथारूपा, न च पुञ्जानि कुळ्वति ।

उभयत्य किलगाही, ग्रन्थस्स हतचन्छुनो ।।

"ग्रयापरायं धन्छातो, एकचन्छु च पुगालो ।

धम्माधम्मेन सठोसो, मोगानि परियेसित ।।

"थेय्येन कूटकम्मेन, मुसावादेन चूभयं ।

कुसलो होति सङ्घातुं, कामभोगी च मानवो ।

इतो सो निरयं गन्त्वा, एकचन्छु विहञ्जाति ।।

"द्विचन्छु पन ग्रवहातो, सेट्ठो पुरिसपुगालो ।

धम्मलद्विह मोगेहि, उट्टानाधिगतं धनं ।।

उपीत सट्टकं ठानं, यत्थ गन्त्वा न सोचित ।।

"ग्रन्थ च एकचक्खु च, ग्रारका परिवज्जये। द्विचक्खुंपन सेवेथ, सेट्टंपुरिसपुग्गलं" ति।।

१०. श्रवकुण्जयुत्तं । "तयोमे, भिक्सवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-मार्गा लोकस्मि । कतमे तयो ? अवकुण्जपञ्जो पुग्गलो, उच्छङ्ग-पञ्जो पुग्गलो, पुश्पञ्जो पुग्गलो । कतमो च, भिक्सवे, अवकुण्ज- 20 पञ्जो पुग्गलो ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो आरामं गन्ता होति अभिक्सलं भिक्सूनं सन्तिके धम्मस्सवनाय । तस्स भिक्सू धम्मं देसेन्ति आदिकल्याणं मण्डोकल्याणं परियोसानकल्याणं सात्यं सव्यञ्जनं, केवल-परपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मवरियं पकासेन्ति । सो तस्मि अरोति, न परियो-सानं मनसि करोति, वृद्धितो पि तम्हा आसना तस्सा कथाय नेवादि मनसि करोति, न मण्डां मनसि करोति, न परियोसानं मनसि करोति ।

१ कॉलमाही – स्था॰, रो॰। २. संसद्धो – सी॰, स्था॰, रो॰। ३. सहातु – स्था॰। ४ थम्म – रो॰। १. ॰ मनसो – सी॰, स्था॰; धव्यगमनसो – रो॰। ६ संविज्यमानो – रो॰।

संय्यथापि भिक्खवे, कुम्भो निक्कुज्जो तत्र उदकं ग्रासित्तं विबद्दृति, नो सण्ठाति; एवमेब खो, भिक्खवे, इथेकच्चो पुग्गलो ग्रारामं गन्ता होति ग्रिभिक्खणं भिक्ख्नं सन्तिके धम्मस्सवनाय । तस्स भिक्ख् धम्मं देसेन्ति ग्रादिकत्याणं मज्झेकत्याण परियोसानकत्याण सात्यं सब्यञ्जनं, केवल-उ परिपुण्ण परिसुद्ध ब्रह्मचिरयं पकासेन्ति । सो तस्मि ग्रासने निसिन्नो तस्सा कथाय नेवादि मनसि करोति, न मज्झं मनसि करोति, न परियो-सानं मनसि करोति, वृद्दिनो पि तम्हा ग्रासना तस्सा कथाय नेवादि मनसि करोति, न मज्झ मनसि करोति, न परियोसानं मनसि करोति । ग्रयं बुच्चित, भिक्खवे, ग्रवकुज्जपञ्जो पुग्गलो ।

मनसि करोति, न मज्झ मनसि करोति, न परियोसानं मनसि करोति । "कतमो च, भिक्खवे, उच्छञ्जपञ्जो पूरगलो ? इध, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो ग्रारामं गन्ता होति ग्रिभिक्लणं भिक्लुनं सन्तिके . धम्मस्सवनाय । तस्म भिनन् धम्मं देमेन्ति श्रादिकल्याण मञ्झेकल्याणं परियोसानकल्याणं शात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुष्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरिय पकासेन्ति । मो तस्मि ग्रासने निसिन्नो तस्मा कथाय काहि वि 15 मनसि करोति, मज्ज्ञं पि मनिम करोति, परियोसान पि मनिम करोति, वद्दिनो च खो तम्हा ग्रामना तस्सा कथाय नेवादि मनिस करोति, न मज्झं मनिम करोति, न परियोगान मनीस करोति । सेय्यथापि, भिक्लवे, पुरिनस्य उच्छङ्के नानाखण्जकानि ग्राकिण्णानि --तिजा तण्ड्ला मोदका बदरा । सो तम्हा स्रामना बुट्रहन्तो सतिसम्मोसा B 129 20 पिकरेटेय । एवमेव खो, भिक्क्ववे, इयेकच्चो पूर्मालो याराम गन्ता होति ग्रभिक्कण भिक्कृन सन्तिके धन्मस्सवनाय । तस्स भिक्क् धन्मं देमेन्ति ग्रादिकल्याणं मञ्झेकल्याण परियोमानकल्याण सात्थ सद्यञ्जन, केवलपरिपृष्ण परिसृद्ध ब्रह्मचरियं पकासेन्ति । सो तस्मि ग्रासने निसिन्नो तस्सा कथाय ग्रादि वि मनिस करोति, मज्झं वि मनिस करोति, परियो-25 सान पि मनिस करोति ; बृद्धितो व खो तस्हा ग्रासना तस्सा कथाय नेवादि मनिय करोति, न मज्झ मनीस करोति, न परियोसान मनीस करोति । ग्रयं बुच्चिति, भिक्खवे, उच्छङ्गपञ्जो पूमालो ।

"कनमो च, भिक्कवं, पृषुपञ्जो पुग्गलो ? इघ, भिक्कवं, एकज्जो पुग्गलो ब्राराम गन्ना होति अभिक्क्षणं भिक्क्ष्न सन्तिके धम्म-१० स्सवनाय । तस्स भिक्क्ष् धम्म देसेन्ति ब्रादिकत्याणं भञ्जेकत्याणं परि-योसानकत्याण सात्यं सब्यञ्जनं, केवलपरिपुष्णं परिसुद्ध ब्रह्मचरियं

15

20 B. 130

25

पकासेन्ति । सो तिस्म आसने निसिन्नो तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, वृद्धितो पि तम्हा आसना तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति, पिरयोसानं पि मनिस करोति । सेय्यथापि, भिक्खवे, कुम्भो उक्कुज्जो तत्र उदकं आसिन्तं मण्ठाति नो विवट्टित, एवमेव खो, भिक्खवे, 5 इधेकज्वो पुग्गलो आरामं गन्ता होति अभिक्खणं भिक्ख्नं सन्तिके धम्मस्सवनाय । तस्स भिक्ख् धम्मं देसेन्ति आदिकल्याणं मज्झेकल्याणं पिरयोसानकल्याणं साल्य सय्यञ्जनं, केवलपिरपुण्णं परिसुद्धं ब्रह्मचिरय पकासेन्ति । तस्त तिस्म आसने निमिन्नो तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, पद्योसान पि मनिस करोति, वृद्धितो 10 पि नम्हा आनना तस्सा कथाय आदि पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, परियोसान पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पर्योसानं पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पर्योसानं पि मनिस करोति, मज्झं पि मनिस करोति, पर्योसानं पि मनिस करोति, पर्योसानं पि मनिस करोति । अयं वुच्चित, भिक्खवे, पुयु-पञ्जो पुग्गलो ।

"इमे खो, भिक्यवे, नयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकस्मिति ।

> "ग्रवकुरुजपञ्जो पुरिसो, दुम्मेघो ग्रविचक्खणो। ग्रिभिक्खणं पि चे होति, गन्ता भिक्खन सन्तिके ।। "ग्रादि कथाय मज्झं च. परियोसानं च तादिसो। उगाहेतं न सक्कोति, पञ्जा हिस्स न विज्जित ।। "उच्छञ्जपञ्जो परिसो, सेय्यो एतेन वच्चति। ग्रभिक्खणं पि चे होति, गन्ता भिक्खुन सन्तिके ।। "ग्रादि कथाय मज्झंच परियोसानंच तादिसो। निसिन्नो ग्रासने तस्मि, उग्गहेत्वान व्यञ्जनं। बद्दितो नप्पजानाति, गहितं पिस्स मुस्सति।। "प्रयुपञ्जो च पूरिसो, सेय्यो एतेहि बुच्चति। ग्रभिक्खणं पि चे होति, गन्ता भिक्खुन सन्तिके ।। "ग्रादि कथाय मज्झं च. परियोसानं च तादिसो। निसिन्नो ग्रासने तस्मि. उग्गहेत्वान ब्यञ्जनं ।। "घारेति सेट्रसङ्ख्यो, ग्रब्यग्गमानसो नरो। धम्मानुधम्मप्पटिपन्नो, दुक्बस्सन्तकरो सिया" ति ।। प्रगलवग्गो ततियो ।

R 132

B 131

सुद्दानं

सिमद्ध गिलान सङ्खारा, बहुकारा वजिरेन च । सेवि जिगुच्छ गूथभाणी, ग्रन्थो च ग्रवकुज्जता ति ।।

४. देवदृतवग्गो

१. सबह्यकपुतं । "सबह्यकानि, भिक्खवे, तानि कुलानि येसं पुत्तान मानापितरो ग्रज्झागारे पूजिता होन्ति । सपुब्बाचरियकानि, जिन्नवे, तानि कुलानि येसं पुत्तान मानापितरो ग्रज्झागारे पूजिता होन्ति । साहुनेस्थानि , भिक्खवे, तानि कुलानि येस पुत्तानं मानापितरो ग्रज्झागारे पूजिता होन्ति । 'बह्या' ति, भिक्खवे, मानापितृन एन ग्राधिवचन । 'पुष्ट्वाचित्या' ति, भिक्खवे, मानापितृन एन ग्राधिवचन । 'श्राहुनेस्था' ति, भिक्खवे, मानापितृन एन ग्राधिवचन । न किस्स । हेतु ? बहुकारा, भिक्खवे, मानापित्ते पुत्तान, ग्रापादका पोसाका, इसस्स लोकस्स दस्सतारो ति ।

"ब्रह्मा िन मातापितरो, पृब्बाचित्या ित बुच्चरे । प्राहुनेय्या न पुतान, पजाय ग्रनुकम्पका ।। "तस्मा हि ने नमस्सेय्य, सक्करेय्या च पण्डितो । ग्रज्ञेन यथ पानेन. बत्थेन सयनेन च । उच्छादनेन ने न्हापनेन ने, पादान घोदनेन च ।। "तार्या नं पारिचरियाया, माताणितुमु पण्डिता । इधेव न पसंसन्नि, पेच्च सम्मे प्रमोदती" ित ।।

२. श्रानन्दसुतं । यथ खो ग्रायस्मा ग्रानन्दो येन भगवा २० तेनुपनङ्कीम; उपसङ्कीमत्वा भगवन्त ग्राभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो ग्रायस्मा ग्रानन्दो भगवन्तं एतदवोच – "सिया तु खो, भन्ते, भिक्ववुनो तथास्पो ममाधिपटिलाभो यथा इमस्मि च सिवञ्ञाणके काये ग्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, वहिद्धा च मव्वनिमित्तेमु ग्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, यं च चेतोविमृत्तिः

साङ्गिय्यकानि – सी०, स्या०, रो० । २-२. सक्करेप्याय – सी०, स्या०, रो० ।
 ३-३. उच्छादने नहापने – सी०; उच्छादेन न्हापनेन – रो० । ४-४. ताय – स्या०; नाय० –
 रो० । ४. परिचरियाय – सी०, स्या०, रो० ।

в 132

25

पञ्ञाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरतो ग्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरेय्या" ति ?

"सिया, ब्रानन्द, भिनन्तुनो तथारूपो समाधिपटिलाभो यथा इमिस्स च सिवञ्जाणके कार्ये श्रहङ्कारसमङ्कारमानानुसया नास्सु, बिह्दा च सब्बिनिमत्तेमु अहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्सु, यं च ज चेतािवमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पज्ज विहरतो श्रहङ्कारममङ्कारमाना-नुसया न होन्ति तं च चेतािवमृत्ति पञ्जाविमृत्ति उपसम्पज्ज विहरस्या" ति ।

"यथा कथं पन, भन्ते, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधिपटि-लाभो यथा इमिस्म च सिवञ्ञाणके काये ब्रहङ्कारममञ्कारमानानुसया 10 नास्मु, बहिद्धा च सञ्बनिमित्तेसु ब्रहङ्कारममञ्कारमानानुसया नास्मु; यं च चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति उपमम्पञ्ज विहरतो ब्रहङ्कारममञ्कार-मानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति उपसम्पञ्ज विहरदेखा" ति ?

"इवानन्द, भिक्खुनो एवं होति — 'एतं सन्तं एतं पणीतं यदिदं 15 थे. 133 मव्यमङ्कारममयो सब्बूपधिपटिनिस्सगो तण्हाक्खयो विरागो निरोधो निव्वान' नि । एवं स्तो, आनन्द, सिया भिक्खुनो तथारूपो समाधि-पटिनाभो थथा इमस्मि च सविञ्ञाणके काये श्रहङ्कारममङ्कारमाना-नुसया नास्मु, वहिद्धा च सब्बनिमित्तेमु श्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया नास्मु; यं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पञ्ज विहरतो श्रहङ्कार- 20 ममङ्कारमानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमुत्ति पञ्जाविमुत्ति उपसम्पञ्ज विहरतो श्रहङ्कार- सममञ्ज विहरत्या ति ।

"इदं च पन मेतं, ब्रानन्द, सन्धाय भासितं पारायने पुण्णकपञ्हे— 'सङ्काय लोकस्मि परोपरानि', यस्सिञ्जितं नित्य कुहिञ्चि लोके । सन्तो विधूमो ग्रनीषो' निरासो, श्रतारि सो जाति जरं ति बृमी'" ति ।।

 सारिपुत्तपुत्तं । ग्रथ स्रो ग्रायस्मा सारिपुत्तो येन भगवा तेनुपसङ्क्षमि; उपसङ्क्षमित्वा भगवन्तं ग्रिभवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं स्रो ग्रायस्मन्तं सारिपुत्तं भगवा एतदवोच – "सङ्कित्तेन »

१. परोवरानि – सी०, रो० । २. झनियो – स्था०, रो० ।

पि सो ग्रहं, सारिपुत्त, घम्मं देसेय्यं, वित्यारेन पि सो ग्रहं, सारिपुत्त, घम्मं देसेय्यं; सङ्कित्तवित्यारेन पि सो ग्रहं, सारिपुत्त, धम्मं देसेय्यं; ग्रञ्जातारो च वल्लभा" ति ।

"एतस्स, भगवा, कालो, एतस्स, सुगत, कालो यं भगवा सिह्व-त्रेन पि धम्मं देसेय्य, वित्थारेन पि धम्मं देसेय्य, सिङ्क्तावित्थारेन पि धम्मं देसेय्य । भविस्सन्ति धम्मस्स ग्रञ्जातारो" ति ।

"तस्मातिह, सारिपुत्त, एवं सिक्बितव्यं – 'इमिस्स च सिव-ञ्ञाणके काये अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न भविस्सन्ति, बहिद्धा च सव्यनिमित्तेसु ब्रहङ्कारममङ्कारमानानुसया न भविस्मन्ति, यं च B. 133 10 चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति उपसम्पज्ज विहरतो ब्रहङ्कारममङ्कार-मानानुसया न होन्ति त च चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति उपसम्पज्ज

विहरिस्सामा' ति । एवं हि खो. मारिपुत्त, मिनिखतव्व ।

"यतो च खो, मारिपुत्त, भिन्नखुतो इमिस्म च मिनञ्ञाणके
काये अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति, विहद्धा च सर्व्वनिमित्तेषु

अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति, य च चेतोनिमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति
उपसम्पञ्ज विहरतो अहङ्कारममङ्कारमानानुसया न होन्ति तं च चेतोविमृत्ति पञ्ञाविमृत्ति उपसम्पञ्ज विहरति. अयं वुच्चिति, मारिपुत्त —

"भन्नखु अच्छेच्छि तण्हं, विवत्तिय सयोजन, मम्मा मानाभिसमया अन्तमकामि दुक्बस्स्य । इद च पन मेन, मारिपुत्त, मन्धाय भासितं पारायने अ

उदयपञ्हे —

'पहानं काममञ्जानं', दोमनस्मान चूभयं। थीनस्स' च पनूदनं, कुक्कुच्चानं निवारण।। 'उपेक्खासितसमुद्धं, धम्मनक्कपुरेजवं। ग्रञ्जाविमोक्चं पत्नूमि, प्रविज्जाय पभेदनं''' ति।।

४. निवानसुत्तं । "तीणिमानि, भिननवे, निदानानि कम्मानं ममुदयाय । कतमानि तीणि ? लोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, दोसो निदान कम्मान समुदयाय, मोहो निदानं कम्मानं समुदयाय ।

"यं, भिक्खवे, लोभपकतं कम्म लोभज लोभनिदानं लोभसमुदयं, यत्थस्स स्रत्तभावो निब्बत्तति तत्थ तं कम्मं विषच्चति । यत्थ तं कम्मं

१. प्रच्छेन्त्र — स्या० ! २. वावत्तयि — सी०, रो० । ३. पारायणे — सी० ! ४. कामच्छन्दानं — रो० । ४. विनस्स — स० ।

B. 134

R. 135

10

विपच्चित तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्ठे वा धम्मे उपपज्जे वा अपरे वा परियाये ।

"यं, भिक्खवे, दोसपकतं कम्मं दोसजं दोसनिदानं दोससमुदयं, यत्थस्स ग्रत्तभावो निब्बत्तति तत्थ तं कम्मं विपच्चति । यत्थ तं कम्मं विपच्चति तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्टे वा धम्मे उपपज्ज 5 वा ग्रपरे वा परियाये ।

"यं, भिक्खवे, मोहपकतं कम्मं मोहजं मोहनिदानं मोहसमुदयं, यत्यस्स ग्रत्तभावो निब्बत्तति तत्य तं कम्मं विपच्चति । यत्य तं कम्मं विपच्चित तत्य तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, विट्ठे वा धम्मे उपपज्ज वा ग्रपरे वा परियाये ।

"सेय्यथापि, भिक्कवे, बीजानि श्रलण्डानि श्रपृतीनि श्रवातातप-हतानि मागदानि मुखसयिनानि मुखेने मुपिकम्मकताय भूमिया निक्कतानि । देवो च सम्माधार श्रनुप्पवेच्छेय्य । एवस्मु तानि, भिक्कवे, वीजानि वृद्धि विक्लिन्ह वेपुल्ल श्रापज्जेय्युं । एवसेव स्तो, भिक्कवे, यं लोभपकतं कम्मं लोभजं लोभनिदानं लोभसमुद्यं, यत्यस्स 15 श्रत्तभावो निब्बत्तति तत्य तं कम्मं विपच्चति । यत्य तं कम्मं विपच्चति तत्य तस्स कम्मस्स विपाकं पटिसंवेदेति, दिट्ठे वा धम्मे उपपज्ज वा

"यं दोसपकतं कम्मं ... पे०... यं मोहपकतं कम्मं मोहज मोहनिदान मोहसमुदयं, यत्थस्स अत्तभावो निब्बत्तति तत्थ तं कम्म 20 विपच्चति । यत्थ तं कम्मं विपच्चति तत्थ तस्स कम्मस्स विपाकं पटि-संवेदेति, दिट्ठे वा धम्मे उपपच्ज वा अपरे वा परियाये । इमानि स्रो, भिक्खवे, तीणि निदानानि कम्मानं समुदयाय ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, निदानािन कम्मानं समुदयाय । कत-मानि तीिण ? अलोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, अदोसो निदानं 25 कम्मानं समदयाय, अमोहो निदानं कम्मानं समदयाय ।

"यं, भिक्खवे, ग्रलोभपकतं कम्मं ग्रलोभजं ग्रलोभनिदानं ग्रलोभ-समुदयं, लोभे विगते एवं तं कम्मं पहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युकतं ग्रनभाव द्भृतं ग्रायित ग्रनुप्पादयम्म ।

१. उप्पञ्जे - रो०; उपपञ्जे - सी०, स्था० । २. वृद्धि - स्था०, रो० । ३. प्रनमावकतं - सी०, रो० ।

"यं, भिक्सवे, ग्रदोसपकतं कम्मं ग्रदोसजं ग्रदोसनिदानं ग्रदोस-समुदयं, दोसे विगते एवं तं कम्मं पहीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावत्युकतं अनभावक्कृतं भार्यात अनुप्पादधम्मं ।

"पं, भिक्कवे, अमोहपकतं कम्मं अमोहणं अमोहनिदानं अमोह-प्सान्य्यं, मोहे विगते एवं तं कम्मं पद्दीनं होति उच्छिन्नमूलं तालावरणुकतं अनभाव इतं आयर्ति अनणादधम्मं ।

"सैय्यथापि, भिक्खने, बीजानि अखण्डानि अपूर्तीनि अवाता-तपहतानि सारादानि' सुखसयितानि । तानि पुरिसो अग्गिना उहेय्य । अग्गिना डहित्वा मप्ति करेय्य । मिस करित्वा महावाते वा 10 ओफुणेय्य' निदया वा सीघसोताय पवाहेय्य । एवस्सु तानि, भिक्खने, बीजानि उन्छित्रमूलानि तालवर्षुकतानि अग्माव द्भृतानि आर्यान अनु-प्यादघममानि । एवमेव स्वो, भिक्खने, य अलोभपेवत कम्म प्रशोभज अलोभनिदानं अलोभमपुदय, लोभे विगते एव त कम्म पहीन होति उन्छित्रमूलं तालावत्युकत अनभाव द्भूतं आ्रयित अनुप्यादघमः ।

"य अदोसपकतं कम्मं ... पे० . यं अमोहपकत कम्म अमोहजं अमोहनिदानं अमोहसमुदय, मोहे विगते एवं त कम्म पहीन होनि . पे०.. आयति अनुप्पादयम्म । इमानि खो, भिक्खते, तीणि निदानानि कम्मान समुदयाया ति ।

> "लोभजं दोसज चेब, मोहजं चारि विह्नु । य तेन पकतं कम्मं, प्रप्तं वा यदि वा वहु । इधेव त वेदनियं, वत्यु ग्रञ्ञा न विज्ञान ।। "तस्मा लोभं च दोसं च, मोहज चारि विह्नु । विज्ञं उप्पादयं भिक्खु, सब्बा दुग्गतियो जहें" ति ।।

४. हत्थकसुतं । एवं मे मुत । एकं समयं भगवा आळिवयं विहरित गोममो सिसपावने पण्णसत्थरे । अथ खो हत्थको आळवको जङ्काविहारं अनुचङ्कममानो अनुविचरमानो अहम भगवन्तं गोममो सिसपावने पण्णसन्थरे निसिन्नं । दिस्वा येन भगवा तेनुपसङ्किमः, उपसङ्कमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो खो हत्यको आळवको भगवन्तं एतदवीच — "किच्च, भन्ते, अ भगवा सुख्यसिद्या" ति ?

R. 136

20

B. 135

१. सारदानि – स्वा॰, रो॰ । २. श्रोपुणेय्य – सी॰, श्रोपुनेय्य – रया॰; श्रोपुनेय्य – रो॰ । ३-३. ० वापविद्दु – म॰ ।

B. 136

R. 137

15

20

25

"एवं, कुमार, सुखमसियत्थं। ये च पन लोके सुखं सेन्ति, ग्रहं तेसं ग्रञ्जतरो" ति ।

"सीता, भन्ते, हेमन्तिका रत्ति, ग्रन्तरटुको हिमपातसमयो, खरा गोकण्डकहना भूमि, तनुको पण्णसन्यरो, विरळानि व्वस्सस पत्तानि, सीतानि कासायानि वत्थानि, सीतो च वेरम्भो वातो वायति । s ग्रथ च पन भगवा एवमाह - 'एवं, कूमार, सूखमसयित्थं । ये च पन लोके मुख सेन्ति, ग्रहं तेसं ग्रञ्जातरो''' ति ।

"तेन हि, कुमार, तञ्जेवेत्य पटिपुच्छिस्सामि । यथा ते समेय्य तथा नं व्याकरेय्यासि । तं कि मञ्जासि, कुमार, इधस्स गह-पतिस्य वा गहपितपुत्तस्स वा कूटागार उल्लित्तावलित्तं निवातं फुसि- 10 तमाळ पिहितवातपान । तत्रस्स पल्लाङो गोणकत्थतो पटिकत्थतो पटिनकत्थतो कदिनिमगपवरपच्चत्थरणो सउत्तरच्छदो उभतो लोहित-क्ष्यानो, तेजपादीपो चेत्य झायेय्य; चतस्सो च पजापतियो मनापा-... मनापेन पच्चपदिना ग्रस्सु । तं कि मञ्जसि, कुमार, सुखं वा सो सयेय्य नो वा ? कथं याते एत्थ होती "ति ?

"मखं सो, भन्ते, संयंध्य । ये च पन लोके सुखं सेन्ति, सो तेसं ग्रञ्जतरो["] नि ।

"तं कि मञ्ञासि, कुमार, श्रिपि नु तस्स गहपतिस्स वा गहपति-पुत्तस्स वा उप्पज्जेय्युं रागजा परिळाहा कायिका वा चेतसिका वा येहि सो रागजेहि पिळाहेहि परिडय्हमानो दुवलं सयेय्या'' ति ?

"एवं, भन्ते" ति ।

"येहि खो सो, कुमार, गहपित वा गहपितपुत्तो वा रागजेहि परिळाहेहि परिडय्हमानो दुक्खं सयेय्य, सो रागो तथागतस्स पहीनो उच्छिन्नमुलो तालावत्युकतो ग्रनभावङ्कतो ग्रायति ग्रनुप्पादधम्मो । तस्माहं मुखमसयित्यं ।

"तं कि मञ्ञासि, कुमार, ग्रपि नु तस्स गहपतिस्स वा गहपति-पुत्तस्स वा उप्पज्जेय्युं दोसजा परिळाहा ... पे०... मोहजा परिळाहा कायिका वा चेतसिका वा येहि सो मोहजेहि परिळाहेहि परिडय्हमानो दुक्खं संयेय्या'' ति ?

१. पण्णसन्थारो - रो०। २. विरसानि - रो०। ३-३. वेरम्भवातो - सी०. स्या०, रो० । ४. फूसितमातं - सी० ।

"एवं, भन्ते" ति ।

B. 137 R. 138

10

"ये हि खो सो, कुमार, गहपति वा गहपतिपुत्तो वा मोहजेहि परिळाहेहि परिडय्हमानो दुक्लं सर्येय्य, सो मोहो तथागतस्स पहीनो उच्छिन्नमुलो तालावत्युकतो ग्रनभावङ्कतो ग्रायित ग्रनुप्पादधम्मो । तस्माहं सुखमसियत्थं ति ।

"सब्बदा वे सुखं सेति, ब्राह्मणो परिनिब्बुतो । यो न लिम्पति कामेस, सीतिभतो निरूपि ।। "सब्बा ग्रासत्तियो छेत्वा, विनेय्य हदये दरं। उपमन्तो मुखं सेति, सन्ति पप्पृय्य चेतसो'' ति ॥

इ. देवदूतसूत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, देवदूनानि । कत-मानि तीणि ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो कायेन दुच्चरित चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरित चरित । सो कायेन दुच्चरित चरित्वा, वाचाय दुच्चरित चरित्वा, मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्म भेदा परं मरणा अपायं दुर्गात विनिपातं निर्यं उपपञ्जित । तमेन, भिनस्रवे. 15 निरयपाला नानाबाहास गहेत्वा यमस्स रञ्जो दस्मेन्ति – 'ग्रय, देव, पुरिसो ग्रमत्तेय्यो ग्रपेत्तेय्यो ग्रसामञ्जो ग्रब्रह्मञ्जो, न कुले जेट्रापचायी । इमस्स देवो दण्डं पणेतु' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा पठमं देवदून समन्यूञ्जति समन्-गाहति समनुभागति - 'ग्रम्भो, पुरिस, न त्वं ग्रह्स मनुस्सेम् पटम देवदूतं 20 पातूभृतं 'ति ? सो एवमाह - 'नाइसं, भन्ते' नि ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह – 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रहम मनस्सेम् इत्थि वा पुरिसं वा ग्रासीतिकं वा नावृतिकं वा वस्स-सतिकं वा जातिया जिण्णं गोपानसिवङ्कं भोग्गं दण्डपरायणं पवेधमानं गच्छन्त ग्रातुर गतयोब्बन खण्डदन्त पलितकेसं विलनं खल्लितसिरं 25 विलतं तिलकाहतगत्तं' ति ? सो एवमाह - 'ग्रह्सं, भन्ते' ति ।

B. 138

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो, पुरिस, तस्स ते विञ्जस्स सतो महल्लकस्स न एतदहोसि - ग्रहं पि खोम्हि जराधम्मो जरं ग्रनतीतो, हन्दाहं कल्याणं करोमि, कायेन वाचाय मनसा' ति ? सो एवमाह - 'नासक्खिस्सं", भन्ते । पमादस्सं, भन्ते' ति ।

R. 139

१. लिप्पति - स्या०, रो०। २ निरयापासा - रो०। ?. नवृतिकं - स्या०, रो०। ४ समितं सिरो - सी०, रो०; समितसिरं - स्था०। ५. नाहं सम्बद्धस - रो०।

15

B. 139

30

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो, पुरिस, पमाद-ताय न कल्याणमकासि कायेन वाचाय मनसा । तम्घ त्वं. ग्रम्भो परिस. तथा करिस्सन्ति यथा तं पमत्तं । तं खो पन ते एतं पापकम्मं नेव मातरा कतं. न पितरा कतं, न भातरा कतं, न भगिनिया कतं, न मित्तामच्चेहि कतं, न ज्ञातिसालोहितेहि कतं, न देवताहि कतं, न समणबाह्मणेहि 5 कतं: ग्रथ खो तयावेतं पापकामं कतं त्वञ्जेवेतस्य विपाकं परि-संबेदिस्ससी " ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा पठमं देवदूतं समन्युञ्जित्वा समनुगाहित्वा समनुभासित्वा, दृतियं देवदृतं समनुयञ्जति समनगाहित समनभासति - 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रह्स मनस्सेस् दृतियं देवदुतं पात- 10 भतं ति ? सो एवमाह - 'नाइसं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रहस मनस्सेस इत्थि वा पुरिसं वा ग्रावाधिक दुक्खितं बाव्हगिलान, सके मत्तकरीसे पलिपन्नं सेमानं, ग्रञ्जेहि बट्टापियमानं, ग्रञ्जेहि सवेसियमान' ति ? सो एवमाह - 'ग्रहसं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, तस्स ते विज्ञस्स सतो महल्लकस्स न एतदहोसि -- ग्रहं पि स्रोम्ह व्याधि-धम्मो ब्याधि ग्रनतीतो, हन्दाहं कल्याणं करोमि कायेन वाचाय मनसा' ति ? सो एवमाह - 'नासिन्खस्सं, भन्ते । पमादस्सं, भन्ते' ति ।

"तमेनं. भिक्खवे, यमो राजा एवमाह - 'ग्रम्भो पुरिस, पमाद- 20 R. 140 ताय न कल्याणमकासि कायेन वाचाय मनसा । तग्घ त्वं, ग्रम्भो पुरिस, तथा किरस्सन्ति यथा तं पमत्तं । तं खो पन ते एतं पापकम्मं नेव मातरा कतं, न पितरा कतं, न भातरा कतं, न भगिनिया कतं, न मित्तामच्चेहि कत, न ज्ञातिसालोहितेहि कतं, न देवताहि कतं, न समणबाह्मणेहि कतं: ग्रथ खो तयावेतं पापकम्मं कतं । त्वञ्चेवेतस्स विपाकं पटि- 25 संवेदिस्ससी' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा दृतियं देवदृतं समन्युञ्जित्वा समनुगाहित्वा समनुभासित्वा, तितयं देवदृतं समनुयुञ्जति समनुगाहित समनुभासति - 'भ्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रहस मनुस्सेसु ततियं देवदूतं पातुभतं' ति ? सो एवमाह - 'नाइसं, भन्ते' ति ।

१. पटिसंवेदियसी - रो०। २. ब्याधिधम्मो - रो०। म०१ – १७

"तमेनं, भिक्खने, यमो राजा एवमाह — 'ग्रम्भो पुरिस, न त्वं ग्रद्दस मनुस्सेमु इत्वि वा पुरिसं वा एकाहमतं वा द्वीहमतं वा तीहमतं वा उद्धुमातकं विनीनकं विपुब्बकजातं ति ? सो एवमाह — 'ग्रद्दसं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह — 'ग्रम्भो पुरिस, तस्स ते विञ्जुस्स सतो महत्लकस्स न एतदहोसि – श्रहं पि खोम्हि मरण-धम्मो मरणं अनतीतो, हन्दाहं कत्याणं करोमि कायेन वाचाय मनसा' ति ? सो एवमाह — 'नासिक्खस्सं, भन्ते । पमादस्सं, भन्ते' ति ।

"तमेनं, भिक्खवे, यमो राजा एवमाह — 'ग्रम्भो पुरिस, पमाद
ात्राय न कल्याणमकासि कायेन वाचाय मनसा । तम्म त्वं, ग्रम्भो पुरिस, तथा करिस्सन्ति यथा तं पमत्तं । तं हो पन ते एतं पापकम्मं नेव मातरा कर्तं, न पितरा कर्तं, न भातरा कर्तं, न भित्तामच्चेहि कर्तं, न ज्ञातिसाचोहितहि कर्तं, न देवताहि कर्तं, न समणबाह्मणेहि कर्तं, प्रथ हो तथावेत पापकम्म कर्त । त्वञ्जेवेतस्स । वियाकं पटिसंबेदिस्समी ति ।

"तमनं, भिक्खने, यमो राजा तितयं देवदूत समनुपृष्ट्यित्वा समनुगाहित्वा समनुभासित्वा तुष्ही होति । तमनं, भिक्खने, निरयपाला
पञ्चिमधवन्धनं नाम कारण करोन्ति । तत्त प्रयोखिल हत्ये गमेन्ति ।
तत्तं प्रयोखिल दुतियिन्म हत्ये गमेन्ति । तत्तं प्रयोखिल पादे गमेन्ति ।
तत्तं प्रयोखिल दुतियिन्म हत्ये गमेन्ति । तत्तं प्रयोखिल पादे गमेन्ति ।
तत्तं प्रयोखिल दुतियिन्म पादे गमेन्ति । तत्तं प्रयोखिल मञ्झे उरित्म
गमेन्ति । सो तत्य दुक्खा तिव्यां खरा कटुका वेदना वेदियति, न च
ताव कालं करोति याव न तं पापकम्मं व्यन्तीहोनि ।

"तमेनं, भिक्तवं, निरयपाना सकड्बित्वा कुधारीहि" तच्छेन्ति । सो तत्य दुक्तवा निव्या खरा कटुका वेदना वेदियनि, न च ताव कालं करोति ²⁵ याव न तं पापकम्मं व्यन्तीहोति ।

"तमेन, भिक्सवे, निरयपाला उद्धंपादं ब्रधोसिरं गहेत्वा" वासीहि तच्छेन्ति ... पे०... । तमेन, भिक्सवे, निरयपाला रथे योजेत्वा ब्रादित्ताय भूमिया सम्पञ्जितिताय सजोतिभूताय सारेन्ति पि पच्चासारेन्ति पि ...पे०...। तमेने, भिक्सवे, निरयपाला महन्तं ब्रङ्कारपञ्चतं ब्रादित्तं सम्पञ्ज-

R 141

B. 140

१ प्रयोशील – रो०। २ तिया – सी०। ३. **पार कम्मं – सी०। ४. सबै-**मिला – सी०, स्या०, रो०। १ कुठारीहि – सी०, स्या०, रो०। ६. तच्छान्त – सी०, स्या०, रो०। ७. ठमेला – स्वा०, रो०।

लितं सजोतिभूतं म्रारोपेन्ति पि भ्रोरोपेन्ति पि ... पे ०...। तमेनं, भिक्खवे, निरयपाला उद्धंपादं भ्रघोसिरं गहेत्वा तत्ताय लोहकुम्भिया पिक्खपन्ति, भ्रादित्ताय सम्पज्जिलताय सजोतिभूतायं। सो तत्य फेणुदेहकं पञ्च-मानो सिंक पि उद्धं गच्छिति, सींक पि प्रघो गच्छिति, सींक पि तिरियं गच्छिति। सो तत्य दुक्खा तिब्बा खरा कटुका वेदना वेदियति, न च वित्तयं साने करोति याव न तं पापकम्मं ब्यन्तीहोति। तमेनं, भिक्खवे, निरयपाला महानिरये पिक्खपन्ति। सो खो पन, भिक्खवे, महानिरयो—

"बतुबकण्णो चतुद्वारो, विभक्तो भागसो मितो । स्रयोपाकारपरियन्तो, स्रयसा पटिकुञ्जितो ।। "तस्स स्रयोमया भूमि, जलिता तेजसा युता । समन्ता योजनसतं, फरित्वा तिट्टति सब्बदा" ति ।।

10 R. 142

७. यमराजयुत्तं । "भूतपूत्वं, भिनसवे, यमस्स रञ्जो एतद-होसि — 'ये किर, भो, लोके पापकानि कम्मानि करोन्ति ते एवरूपा विविधा कम्मकारणा करीयन्ति । श्रहो वताहं मनुस्सत्तं लभेय्यं, तथा-गतो च लोके उप्पञ्जेय्य श्ररहं सम्मासम्बुद्धो, तं चाहं भगवन्तं पिय-रुपासेय्यं । सो च मे भगवा धम्मं देसेय्य, तस्स चाहं भगवतो धम्मं श्राजानेय्यं ति । तं खो पनाहं, भिनस्बवे, न श्रञ्जास्स समणस्स वा ब्राह्मणस्स वा सुत्वा एवं वदामि, श्रिप च खो, भिनस्बवे, यदेव मे सामं ज्ञातं सामं विद्रं सामं विदितं तदेवाहं वदामी ति ।

"बोदिता देवदूर्तेहि, ये पमज्जन्ति माणवा। ते दीघरतं सोचन्ति, हीनकायूपगा नरा।।
"ये च स्रो देवदूर्तेहि, सन्तो सप्पुरिसा इष ।
चोदिता नप्पमज्जन्ति, प्ररियघम्मे कुदाचनं।।
"उपादाने भयं दिस्वा, जातिमरणसम्भवे।
प्रनुपादा विमुच्चन्ति, आतिमरणसङ्ख्ये।।
"ते प्रप्पमत्ता मुखिनो, दिट्टघम्माभिनिब्बुता।
सब्बवरभयातीता, सब्बदुक्खं उपच्चगुं"ति।।

20 B. 141

75

द्र. चतुमहाराजसुतं । "श्रट्टिमियं, भिक्खवे, पक्खस्स चतुन्नं महाराजानं ग्रमच्चा पारिसण्जा इमं लोकं ग्रनृविचरन्ति – 'कच्चि बहू

मनस्सा मनुस्सेम् मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कुले जेट्टा-प्वायिनो उपोस्थं उपवसन्ति पटिजागरोन्ति प्रञ्जानि करोन्ती' ति । चातुर्हीस, भिक्खवे, पक्खस्स चतुन्नं महाराजानं पुत्ता इमं लोकं ग्रनु-विचरन्ति – 'कच्चि बहु मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा s ब्रह्मञ्ज्ञा कुले जेट्टापँचार्यिनो उपासर्थे उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पुञ्ञानि करोन्ती' ति । तदहु, भिक्खवे, उपोसथे पन्नरसे चतारो महा-राजानो सामञ्जेव इमं लोकं ग्रनुविचरन्ति - 'कच्चि बहु मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कुले जेट्टापचायिनो उपोस्तयं उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पुञ्ञानि करोन्ती' ति ।

"सचे, भिक्खवे, ग्रप्पका होन्ति मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कूले जेट्रापचायिनो उपोसयं उपवसन्ति पटिजाग-रोन्ति पञ्जानि करोन्ति । तमेनं, भिक्खवे, चत्तारो महाराजानो देवानं तार्वितसानं सधम्माय सभाय मित्रसिन्नानं मित्रपतितानं ग्रारोचेन्ति -'ग्रप्पका खो, मारिसा, मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा 15 ब्रह्मञ्ञा कुले जेट्रापचायिनो उपोसय उपवसन्ति पटिजाग**रो**न्ति पञ्जानि करोन्ती' ति ।

B. 142

20

R. 143

16

"तेन खो, भिक्खवे, देवा तावतिसा ग्रनत्तमना होन्ति -'दिब्बा वत भो काया परिहायिस्सन्ति, परिपरिस्सन्ति ग्रसर-काया'ति।

"सचे पन, भिक्खवे, बहू होन्ति मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्जा ब्रह्मञ्जा कुले जेट्टापचायिनो उपोसथं उपवसन्ति पटिजाग-रोन्ति पञ्ञानि करोन्ति । तमेनं भिक्खवे, चत्तारो महाराजानो देवानं तावतिसानं सधम्माय सभाय सन्निसिन्नानं सन्निपतितानं श्रारोचेन्ति -'बहू खो, मारिसा, मनुस्सा मनुस्सेसु मत्तेय्या पेत्तेय्या सामञ्ञा ब्रह्मञ्ञा 25 कुले जेट्टापचायिनो उपोस्तयं उपवसन्ति पटिजागरोन्ति पुञ्जानि करोन्ती' ति । तेन, भिक्खवे, देवा तार्वितसा ग्रत्तमना होन्ति - 'दिब्बा वत, भो, काया परिपूरिस्सन्ति, परिहायिस्सन्ति ग्रसुरकाया' ति ।

"भतपुब्बं, भिक्लवे, सक्को देवानमिन्दो देवे तावतिसे अनुनय-मानी तायं वेलायं इमं गाथं ग्रभासि -

१. पटिजागरेन्ति - रो० ।

R. 145

30

'वातुर्ह्सि' पञ्चदिसि', या च पक्खस्स भ्रद्वमी । पाटिहारियपक्खं च, भ्रद्वञ्जसुसमागतं । उपोसमं उपबसेय्य, योपिस्सं मादिसो नरो' ति ।।

"सा खो पनेसा, भिन्छवे, सनकेन देवानिमन्देन गाथा दुग्गीता न सुगीता दुब्भासिता न सुभासिता । तं किस्स हेतु ? सनको हि, ऽ भिन्छवे, देवानिमन्दो स्रवीतरागो स्रवीतवोसो स्रवीतमोहो ।

"यो च खो सो, भिनखते, भिनखु भ्ररहं खीणासवो वृसितवा ब्रह्मचरियो भे कतकरणीयो मोहितभारो अनुप्पत्तसदत्वो परिनखीणभव-संयोजनो सम्मदञ्ञा विभृत्तो, तस्स खो एतं, भिनखने, भिनखुनो कल्लं वचनाय –

> ' चातुर्ह्सि पञ्चदिस, या च पक्खस्स ग्रहुमी । पाटिहारियपक्खं च, ग्रहुङ्गसुसमागतं । उपोसयं उपवसेय्य, योपिस्स मादिसो नरो'ति ।।

"तं किस्स हेतु ? सो हि, भिक्खवे, भिक्ख वीतरागो वीत-दोसो वीतमोहो ति ।

"भूतपुब्बं, भिक्त्ववे, सक्को देवानमिन्दो देवे तावितसे ग्रनु-नयमानो तायं वेलायं इमं गाथं ग्रभासि –

> ' वातुर्द्दात पञ्चदिस, या च पक्सस्स भ्रद्धमी । पाटिहारियपक्सं च, भ्रद्वञ्जसुसमागतं । उपोसमं उपवसेय्य, योपिस्स मादिसो नरो'ति ।।

"सा खो पनेसा, भिक्सवे, सक्केन देवानमिन्देन गाथा दुग्गीता न सुगीता दुब्भासिता न सुभासिता । तं किस्स हेतु ? सक्को हि, भिक्सवे, देवानमिन्दो प्रपरिमुत्तो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्सेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, ग्रपरिमुत्तो दुक्सस्मा ति वदामि ।

"यो च खो सो, भिक्खरे, भिक्खु ग्ररहं खीणासवो वृत्तितवा 25 कतकरणीयो ग्रोहितभारो भनुभत्तसदत्वो परिक्खीणभवसंयोजनो सम्म-दञ्जा विमुत्तो, तस्स खो एतं, भिक्खवे, भिक्खुनो कल्लं वचनाय —

'चातुर्हीस पञ्चदिस, या च पक्खस्स ग्रहुमी । पाटिहारियपक्खं च, ग्रहुङ्गससमागतं ।

पाटिहारियपक्खं च, ग्रटुङ्गसुसमागतं । उपोसथं उपवसेय्य, योपिस्स मादिसो नरो' ति ।।

१-१. चालुह्सी पञ्चवसी - रो॰ । २. योपस्स - सी॰, स्या॰, रो॰ । ३. स्या॰, रो॰ पोल्कमेस न दिस्सति ।

R 144

R. 146

25

"तं किस्स हेत् ? सो हि, भिक्खवे, भिक्ख परिमत्तो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, परि-मत्तो दुक्खस्मा ति वदामी" ति ।

 सुखुमालसुत्तं । "सुखुमालो ग्रहं, भिक्खवे, परमसुखुमालो ⁵ श्रच्चन्तसुखमालो । मम सूदं, भिक्खवे, पितु निवेसने पोक्खरणीयो कारिता होन्ति । एकत्थ सदं. भिक्खवे, उप्पतं वप्पति । एकत्थ पदमं. एकत्य पण्डरीकं, यावदेव ममत्थाय । न खो पनस्साहं, भिक्खवे, प्रका-सिकं चन्दनं धारेमि । कासिकं, भिक्खवे, सू में तं वेठनं होति, कासिका कञ्चका, कासिकं निवासनं, कासिको उत्तरासङ्को । रित्तन्दिवं स्रो 10 पन में ' स तं3. भिक्खवे. सेतच्छत्तं धारीयति - 'मा नं फुसि सीतं वा उण्हं वा तिणं वा रजो वा उस्सावो वा'ति ।

"तस्स मय्हं. भिक्खवे, तयो पासादा ग्रहेस - एको हेमन्तिको, एको गिम्हिको, एको वस्सिको । सो खो ग्रहं, भिक्खवे, वस्सिके पासादे वस्सिके चत्तारो मासे निष्पृरिसेहि तृरियेहि परिचारयमानो न हट्टापासाद 15 ग्रोरोहामि । यथा खो पन. भिक्खवे. ग्रञ्जेस निवेसने दासकम्मकर-पोरिसस्स कणाजकं भोजनं दीयति विलङ्गद्रतिय, एवमेवस्स मे, भिक्खवे, पितु निवेसने दासकम्मकरपोरिसस्स सालिमसोदनो दीयति ।

"तस्स मय्ह्न, भिक्खवे, एवरूपाय इद्धिया समन्नागतस्स एवरूपेन च सुखमालेन एतदहोसि - 'ग्रस्मृतवा खो पूथज्जनो ग्रत्तना जराधम्मो 20 समानो जरं अनतीतो परं जिण्णं दिस्वा अद्वीयति हरायति जिगच्छति ग्रतानंयेव ग्रतिसित्वा, ग्रहं पि खोम्हि जराधम्मो जरं ग्रनतीतो । ग्रहं चेव स्रो पन जराधम्मो समानो जरं ग्रनतीतो परं जिण्णं दिस्वा ग्रटीयेय्यं हरायेय्य जिग्च्छेय्यं न मेतं ग्रस्स पतिरूपं' ति । तस्स मयहं, भिन्सवे. इति पटिसञ्चिक्खतो यो योब्बने योब्बनमदो सो सब्बसो पहीयि ।

"ग्रस्सतवा लो पुयुज्जनो ग्रत्तना व्याधिधम्मो समानो व्याधि अनतीतो परं व्याधितं दिस्वा अट्टीयति हरायति जिगुच्छति अत्तानयेव प्रतिसित्वा - 'ग्रहं पि खोम्हि ब्याधिधम्मो ब्याधि ग्रनतीतो, ग्रहं चेव सो पन व्याधिधम्मो समानो व्याधि अनतीतो परं ब्याधिक दिस्वा अट्टी-येय्यं हरायेय्यं जिग्च्छेय्यं, न मेतं ग्रस्स पतिरूपं ति । तस्स मयह, भिनस्त्रने, इति पटिसञ्चिक्सतो यो ब्रारोग्ये ब्रारोग्यमदो सो सब्बसो पहीयि ।

१. प्रप्कति – सी०, रो०। २. कासिकं – स्वा०। ३–३. सु मे तं – सी०, स्या०, रो॰ । ४. निवेसनेस - सी॰. रो॰ ।

B. 145

R. 147

20

25

"ग्रस्सतवा खो पृथज्जनो ग्रत्तना मरणधम्मो समानो मरणं अनतीतो परं मदं दिस्वा अद्रीयति हरायति जिगुच्छति अत्तानयेव अति-सित्वा - 'ग्रहं पि खोम्हि मरणधम्मो. मरणं ग्रनतीतो. ग्रहं चेव खो पन मरणधम्मो समानो मरणं अनतीतो परं मतं दिस्वा प्रदीयेय्यं हरायेय्यं जिगच्छेय्यं, न मेतं अस्स पतिरूपं' ति । तस्स मय्हं, भिन्खवे. इति पटि- 5 सञ्चिक्खतो यो जीवित जीवितमदो सो सब्बसो पद्रीयी ति ।

"तयोमे, भिक्खवे, मदा। कतमे तयो ? योब्बनमदो, ग्रारोग्य-मदो, जीवितमदो । योब्बनमदमत्तो वा, भिक्खवे, ग्रस्सुतवा पूथु-ज्जनो कायेन दच्चरितं चरति. वाचाय दच्चरितं चरति, मनसा दच्चरितं चरति । सो कायेन दच्चरितं चरित्वा, वाचाय दच्चरितं चरित्वा, 10 मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनि-पातं निरय उपपञ्जति । ग्रारोग्यमदमत्तो वा. भिक्खवे. ग्रस्सतवा पथजनो ... पे०... जीवितमदमत्तो वा, भिवस्तवे, ग्रस्सतवा पथजजनो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरित चरति । सो कायेन दुच्चरितं चरित्वा, वाचाय दुच्चरितं चरित्वा, 15 मनसा दुच्चरितं चरित्वा कायस्स भेदा परं मरणा ग्रपायं दुग्गति विनि-पातं निरयं उपपज्जित । योब्बनमदमत्तो वा, भिक्खवे. भिक्ख सिक्खं पच्चक्लाय हीनायावत्तति । आरोग्यमदमत्तो वा. भिक्खवे. भिक्ख ... पे o ... जीवितमदमत्तो वा, भिक्खवे, भिक्ख सिक्खं पच्चक्खाय हीना-यावत्तती ति ।

> "ब्याधिधम्मा जराधम्मा, ग्रथो मरणधम्मिनो। यथाधम्मा तथासन्ता', जिगच्छन्ति पृथज्जना ॥ "ग्रहं चेतं जिगच्छेय्यं, एवंधम्मेस पाणिस। न मेतं पतिरूपस्स, मम एवंविहारिनो ॥ "सोहं एवं विहरन्तो, ञत्वा धम्मं निरूपिंध । ग्रारोखे योब्बनस्मि च. जीवितस्मि च ये मदा ।। "सब्बे मदे ग्रभिभोस्मि, नेक्खम्मे दटठ खेमतं । तस्स मे ब्रह उस्साहो, निब्बानं ब्रिक्सियस्सतो ।। "नाहं भक्को एतरहि, कामानि पटिसेवितुं। अनिवत्ति भविस्सामि, ब्रह्मचरियपरायणो" ति ।।

१. तबासत्ता - सी० । २. खेमतो - बी०. स्वा०. रो० ।

१०. आषिपतिय्यपुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, आषिपतेयानि । कतमानि तीणि ? अत्ताषिपतेय्यं, लोकाषिपतेय्यं, धम्माधिपतेय्यं । कतमं च, भिक्खवे, अताषिपतेय्यं, लोकाषिपतेय्यं, धम्माधिपतेय्यं । कतमं च, भिक्खवे, अताषिपतेय्यं ? इष, भिक्खवे, भिक्खु
अरञ्जावते वा स्क्खमूलगतो वा सुञ्जागारगतो वा इति. पटिसञ्चिक्खित – 'न खो पनाहं चीवरहेतु प्रगारस्मा अनगारियं पब्बिजतो । न
पिण्डपातहेतु, न सेनासनहेतु, न इतिअवाभवहेतु अगारस्मा अनगारियं
पब्बिजतो । अपि च खोम्हि ओतिण्णो जातिया जराय मरणेन सोकेहि
परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो ।
अप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्यस्स अन्तिकरिया पञ्जायेषा
पव्बिजते तादिसके वा कामे परियेसेय्यं ततो वा पाण्डितरे, न मतं

प्रवाशता तात्वभ वा काम पारसप्रस्थ तता वा पापिद्वतर, न मत पतिरूपं ति । सो इति पटिसञ्चिक्सक्ति – 'श्रारद्धं को पन में विरिष्धं भविस्सति प्रसत्त्वोनं, उपद्विता सति प्रसम्पृद्धा, पस्तद्धो कायो प्रसारद्धो, समाहितं चित्तं एकम्पं ति । सो प्रसानयेव प्रथिपति करित्वा श्रकुसत्तं । पजहित, कुसलं भावेति, सावञ्जं पजहित, प्रनवञ्जं भावेति, मुद्धं प्रतानं परिहरति । इदं वुच्चति, भिनस्बवे, श्रत्ताधिपतेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, लोकाधिपतेय्यं ? इध, भिक्खवे, भिक्ख

ग्ररञ्जातो वा स्वस्तुम्भातो वा सुञ्जागाग्यतो वा इति पटिमञ्जि-क्सति — 'न खो पनाहं चीवरहेतु ग्रगाग्स्मा ग्रनगार्ग्य पव्बजितो । न १० पिण्डपातहेतु, न सेनासनहेतु, न इतिभवाभवहेतु ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पव्बजितो । ग्रपि च खोम्हि ग्रोतिण्णो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो । ग्रप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स ग्रन्तकिरिया पञ्जायेषा' ति । ग्रहं चेव खो पन एवं प्रव्जजितो समानो कामवितक्कं वा वितक्केय्यं, महा खो

पनाय लोकसिन्नवातो । महत्तर्तिम लो पन लोकसिन्नवासे सन्ति समण-ब्राह्मणा इद्धिमन्तो दिव्यवक्खुका परिचत्तिवदुनो । ते दूरतो पि परसन्ति, आसन्ना पि न दिस्सन्ति, चेतसा पि चित्तं जानन्ति । ते पि मं एव जानेट्यू-'प्रस्तथ, भो, इमं कुलपुत्त सद्धा अगारस्मा अनगारियं पब्बिजतो समानो अ वोकिण्णो विहरित पापकेहि अकुसलेहि धम्मेही' ति । देवता पि स्वो सन्ति इद्धिमन्तिनियो दिब्बचक्खुका परिचत्तिविद्वनियो । ता दूरतो पि पस्सन्ति, आसन्ना पि न दिस्सन्ति, चेतसा पि चित्तं जानन्ति । ता पि

B. 147

R. 149

मं एवं जानेच्यूं — 'पस्सथ, मो, इमं कुलपुत्तं सद्धा अगारस्मा अनगारियं पब्बजितो समानो वोकिण्णो विहरित पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहीं ति । सो इति पटिसञ्चित्वस्वति — 'आरद्धं खो पन मे विरियं भविस्सित असल्लीनं, उपट्टिता सति असम्मृट्टा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकम्पं ति । सो लोकंयेव अधिपति करित्वा अकुसलं पजहित, 5 कुसलं भावेति, सावज्जं पजहित, अनवज्जं भावेति, सुद्धं अत्तानं परिहरित । इदं व्च्वति, भिक्सबे, लोकाधिपतेय्यं ।

"कतमं च. भिक्खवे, धम्माधिपतेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख ग्ररञ्जागतो वा रुक्खमलगतो वा सञ्जागारगतो वा इति परिसञ्चि-क्लति - 'न खो पनाहें चीवरहेतु ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो । न ात पिण्डपातहेत्, न सेनासनहेत्, न इतिभवाभवहेत् ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो । अपि च खोम्हि ग्रोतिण्णो जातिया जराय मरणेन सोकेहि परिदेवेहि दुक्खेहि दोमनस्सेहि उपायासेहि, दुक्खोतिण्णो दुक्खपरेतो । श्रप्पेव नाम इमस्स केवलस्स दुक्खक्खन्धस्स श्रन्तिकिरिया पञ्जायेथा ति । स्वाक्लातो भगवता धम्मो सन्दिदिको स्रकालिको एहिएस्सिको 🚜 भ्रोपनेय्यिको पच्चत्तं बेदितब्बो विञ्जही ति । सन्ति खो पन में सन्नहा-चारी जान परसं विहरन्ति । श्रहं चेव स्वो पन एवं स्वाक्साते धम्मविनये पब्बजितो समानो कूसीतो विहरेय्यं पमत्तो, न मेतं ग्रस्स पतिरूपं ति । सो इति पटिसञ्चिक्तति - 'ग्रारद्धं खो पन मे विरिय भविस्सति ग्रसल्लीनं, उपद्विता सति ग्रसम्मुद्रा ', पस्सद्धो कायो ग्रसारद्धो, समाहितं 🔊 वित्तं एकमां ति । सो धम्मंयेव अधिपति करित्वा अकसलं पजहति. कसलं भावेति, सावज्जं पजहति, अनवज्जं भावेति, सद्धं अत्तानं परि-हरिन । इदं वृच्चति, भिक्खवे, धम्माधिपतेय्यं । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि माधिपतेय्यानी ति

> "नित्य लोके रहो नाम, पापकम्मं पकुब्बतो । अत्ता ते पुरिस जानाति, सच्चं वा यदि वा मुसा ।। "कल्याणं वत मो सक्खि, अत्तानं अतिमञ्ञासि ।

> यो सन्तं ग्रत्तनि पापं, ग्रतानं परिगृहसि ।।
> "पस्मन्ति देवा च तथागता च.

लोकस्मि बालं विसमं चरन्तं।

R. 150

R. 148

25

१. भ्रपम्मुद्वा – सी०; भ्रप्यमुद्वा – स्था० ।

5

10

B. 149

तस्मा हि अत्ताधिपतेय्यको च, लोकाधिपो च निपको च झायी ॥ "धम्माधिपो च अनुषम्मचारी, न हीयति सच्चपरक्कमो मृनि ॥ पसय्ह मारं अभिभृय्य अन्तकं, यो च फुसी जातिक्खयं पथानवा ॥ सो तादिसो लोकविद्र सुमेषो, सच्बेसु धम्मेसु अतम्मयो मुनी" ति ॥

देवदुतवग्गो चतुत्थो ।

तस्सुद्दानं

ब्रह्म ग्रानन्द सारिपुत्तो, निदान हत्थकेन च । दूता दुवे च राजानो, मुखुमालाधिपतेय्येन चा नि ।।

प्र. चूळवग्गो

१. सम्मुखीभावसुत्तं । "ितण्ण, भित्तववं, सम्मुखीभावा नदो कुलपुत्तो बहुं पुञ्च पसवित । कतमेस निण्ण ? सद्धाय, भित्रखवं, सम्मुखीभावा सदो कुलपुत्तो बहु पुञ्च पनवित । देव्यथम्मस्म, भित्रखवं, सम्मुखीभावा सदो कुलपुत्तो बहु पुञ्च पनवित । देविवणेय्यान, । भित्रखवं, सम्मुखीभावा सदो कुलपुत्तो बहु पुञ्च पसवित । देविवणेय्यान, । भित्रखवं, सम्मुखीभावा सदो कुलपुत्तो बहु पुञ्च पसवित । दमेस खो, भित्रखवं, तिण्णं सम्मुखीभावा सदो कुलपुत्तो बहुं पुञ्च पसविती" ति ।

२. सिट्टानसुत्तं । "तीहि, भिक्चवं, ठानेहि सद्धो पमन्नो बेदि-तब्बो । कतमेहि तीहि ? सीलवन्तान दस्सनकामो होति, सद्धम्मं 20 सोतुकामो होति, विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगार अब्झावसित मुत्त-चागो पयतपाणि वोस्सग्गरतो याचयोगो दानसंविभागरतो । इमेहि खो, भिक्खवं, तीहि ठानेहि सद्धो पसन्नो वेदितब्बो ।

"दस्सनकामो सीलवतं, सद्धम्मं सोतुमिच्छति । विनये मच्छेरमलं, स वे सद्धो ति वृच्चती" ति ।।

१. प्रताधिपको सतो चरे - सी०, स्था०, रो० । २. सीलवत - रो० । ३. बिनेम्य -सी०, रो० । ४-४. सवे - रो० ।

R. 151

20

R. 152

३. श्रस्थवससुर्त । "तयो, भिक्खवे, अत्थवसे सम्पस्समानेन श्रलमेव परेसं धम्मं देसेत् । कतमे तयो ? यो धम्मं देसेति सो अत्थप्पटि-संवेदी च होति धम्मप्पटिसंवेदी च । यो धम्मं सुणाति सो अत्थप्पटि-संवेदी च होति धम्मप्पटिसंवेदी च । यो चेव धम्मं देसेति यो च धम्मं सुणाति उभो अत्थप्पटिसंवेदिनो च होन्ति धम्मप्पटिसंवेदिनो च । इमे असी, भिक्खवे, तयो अत्थवसे सम्मस्समानेन अलमेव परेसं धम्मं देसेतं" ति ।

४. कथापवित्तपुतं । "तीहि, भिक्खवे, ठानेहि कथा पवित्तनी होति । कतमेहि तीहि ? यो धम्मं देसेति सो प्रत्यप्यटिसवेदी च होति धम्मप्यटिसवेदी च । यो धम्मं सुणाति सो प्रत्यप्यटिसवेदी च होति 10 धम्मप्यटिसवेदी च । यो चेव धम्मं देसेति यो च धम्मं सुणाति उभो प्रत्यप्यटिसवेदिनो च होन्ति धम्मप्यटिसवेदिनो च । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ठानेहि कथा प्रवित्तनी होती" ति ।

४. पण्डितसुत्तं । ,"तीणिमानि, भिक्खने, पण्डितपञ्ञत्तानि सप्पुरिसपञ्जातानि । कतमानि तीणि ? दानं, भिक्खने, पण्डित- 15 पञ्जातं सप्पुरिसपञ्जातं । पञ्जजतं भिक्खने, पण्डितपञ्जाता सप्पुरिसपञ्जाता । मातापितूनं, भिक्खने, उपट्ठानं पण्डितपञ्जातं सप्पुरिसपञ्जातं । इमानि खो, भिक्खने, तीणि पण्डितपञ्जातां सप्पुरिसपञ्जातं । इमानि खो, भिक्खने, तीणि पण्डितपञ्जातानि सप्परिसपञ्जातानि ति ।

"सिब्स दानं उपञ्जातं, ब्राहिसा संयमो दमो । मातापितु उपट्ठानं, सन्तानं ब्रह्मचारिनं ॥ "सतं एतानि ठानानि, यानि सेवेथ पण्डितो । ब्रारियो दस्सनसम्पन्नो, स लोकं भजते सिवं" ति ॥

६. सीलबन्तसुसं । "यं, भिक्खवे, सीलबन्तो पब्बजिता गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरन्ति । तत्व मनुस्सा तीहि ठानेहि बहुं 25 पुञ्ञ्ञं पसवन्ति । कतमेहि तीहि ? कायेन, वाचाय, मनसा । यं, भिक्खवे, सीलबन्तो पब्बजिता गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विह-रन्ति । तत्थ मनुस्सा इमेहि तीहि ठानेहि बहुं पुञ्ञां पसवन्ती" ति ।

 सङ्कललक्कणयुर्तः । "तीणिमानि, भिक्सवे, सङ्कलस्स सङ्कललक्कणानि । कतमानि तीणि ? उप्पादो पञ्ञायित, वयो पञ्ञायति, ठितस्स ग्रञ्जायत्तं पञ्जायति । इमानि स्रो, भिनस्तने, तीणि सङ्घतस्स सङ्खतनन्त्रणानी'' ति ।

द्रः प्रसङ्घतलक्षणमुत्तं । "तीणिमानि, भिक्सवे, प्रसङ्खतस्य ग्रसङ्खतलक्षणानि । कतमानि तीणि ? न उप्पादो पञ्जायित, न इ वयो पञ्जायित, न ठितस्स ग्रञ्जाथत्त पञ्जायित । इमानि खो, भिक्सवे, तीणि ग्रसङ्खतस्य श्रसङ्खतलक्षणानी" ति ।

१. पब्बतराजनुतं । "हिमवन्तं, भिक्खने, पब्बतराजं निस्साय महासाला तीहि वङ्गीहि वङ्गिनः । कतमाहि तीहि ? साखापत्तपलासेन बङ्गन्ति, तचपपटिकाय वङ्गन्ति, फेम्गुसारेन वङ्गीतः । हिमवन्तं, भिक्खने, 10 पब्बतराजं निस्साय महासाला इसाहि तीहि वङ्गीहि वङ्गन्ति ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, सद्धं कुलर्गात निस्साय मन्तो जनो तीहि वड्डीहि वड्डीत । कतमाहि तीहि ? सद्धाय वड्डाति, सीजेन वड्डाति, पञ्जाय वड्डीत । सदं, भिक्खवे, कुलर्गात निस्साय मन्तो जनो इमाहि तीहि वड्डीहि वड्डती ति ।

"यथा पि पब्बतो सेलो, ग्रान्ञ्ञास्मि ब्रह्मवते ।
तं स्कला उपनिस्साय, बङ्गन्ते ते वनप्पती ।।
"तथेव सीलसम्पन्नं, सद्ध कुलपित इथ ।
उपनिस्साय बङ्गन्तं, पुत्तदारा च बन्धवा ।
ग्रमच्चा ञातिसङ्घा च, ये चम्स ग्रनुजीविनो ।।
"त्यास्म सीलवतो सीलं, चागं मुचिरतानि च ।
पस्मानानुकुब्बन्ति, ग्रसमस्य विचक्खणा ।।
"इष धम्मं चरित्वान, ममां मुगतिगामिनं ।
निन्दनो देवलोकस्मि, मोदन्ति कामकामिनो" ति ।।

१०. श्रातप्पकरणीयमुलं । "तीहि, भिक्सवे, ठानेहि श्रातप्प करणीयं । कतमेहि तीहि ? श्रनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं श्रनुप्पादाय श्रातप्पं करणीयं, श्रनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय श्रातप्पं करणीयं, उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दुक्सानं तिञ्चानं सरानं कटुकानं श्रसातानं श्रमनापानं पाणहरानं श्रधिवासनाय श्रातप्पं करणीयं । इमेहि तीहि, भिक्सवे, ठानेहि श्रातप्पं करणीयं ।

B. 151

15

20

R 153

१. रुस्तं – रो० ! २. वनस्पति – सी०, रो० ! ३. ये प्रवन्ति – सी०, स्था०, रो० !

B. 152

25

"यतो स्रो, भिक्सवे, भिक्स अनुप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं ग्रनप्पादाय ग्रातप्पं करोति, ग्रनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पा-दाय ग्रातपं करोति. उप्पन्नानं सारीरिकानं वेदनानं दक्खानं तिब्बानं खरानं कटकानं ग्रसातानं ग्रमनापानं पाणहरानं अधिवासनाय ग्रातप्पं करोति । अयं वच्चति, भिक्खवे, भिक्ख आतापी निपको सतो सम्मा 5 दक्खस्स ग्रन्तिकरियाया'' ति ।

११. महाचोरसुलं । "तीहि, भिक्खवे, ग्रङ्गेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धि पि छिन्दति, निल्लोपं पि हरति, एकागारिकं पि करोति, परिपन्थे पि तिद्रति । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो च होति, गहननिस्सितो च होति, बलवनिस्सितो च 10 होति । कथं च, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ? इध. भिक्लवे. महाचोरो नदीविद्ग्गं वा निस्सितो होति पब्बतविसमं वा । एव खो, भिक्खवे, महाचोरो विसमनिस्सितो होति ।

"कथं च, भिक्खवे, महाचोरो गहननिस्सितो होति ? इघ, भिक्खवे, महाचोरो तिणगहनं वा निस्सितो होति, रुक्खगहनं वा रोघं 15 8.154 वा महावनसण्डं वा । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो गहननिस्सितो होति ।

"कथं च. भिक्खवे. महाचोरो बलवनिस्सितो होति ? इध भिक्खवे, महाचोरो राजानं वा राजमहामत्तानं वा निस्सितो होति । तस्स एवं होति – 'सचे मं कोचि किञ्चि वक्खति, इमे में राजानो वा 🦡 राजमहामत्ता वा परियोधाय ग्रत्थं भणिस्सन्ती ति । सचे नं कोचि किञ्च ग्राह, त्यास्स राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय ग्रत्थं भणन्ति । एवं खो, भिक्खवे, महाचोरो बलवनिस्सितो होति । इमे खो, भिक्खवे, तीहि ग्रञ्जेहि समन्नागतो महाचोरो सन्धि पि छिन्दति. निल्लोपं पि हरति, एकागारिकं पि करोति, परिपन्थे पि तिद्रति ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि श्रङ्गेहि समन्नागतो पापभिक्ख् सतं उपहतं ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जन, बहं च अपूड्यं पसवित । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, पापभिक्ख विसमनिस्सितो च होति गहननिस्सितो च बलवनिस्सितो च ।

१. गेषं - सी०, रो०। २. धम्मेडि - सी०, रो०।

B. 153

R. 155

B. 154

पसवती" ति ।

"कथं च, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमिनिस्सितो होति ? इध, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमेन कायकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन वचीकम्मेन समन्नागतो होति, विसमेन मनोकम्मेन समन्नागतो होति । एवं खो, भिक्खवे, पापभिक्खु विसमिनिस्सतो होति ।

एवं सो, भिक्सवं, पापभिक्सु विसमिनिस्सतो होति ।

"कयं च, भिक्सवं, पापभिक्सु गहनिस्सितो होति ? इम, भिक्सवं, पापभिक्सु गहनिस्सितो होति ? इम, भिक्सवं, पापभिक्सु गहनिस्सितो होति ? इस, समन्नागतो होति । एवं सो, भिक्सवं, पापभिक्सु गहनिस्सितो होति ? इस, भिक्सवं, पापभिक्सु वलविन्स्सितो होति ? इस, भिक्सवं, पापभिक्सु वलविन्स्सितो होति ? इस, भिक्सवं, पापभिक्सु राजानं वा राजमहामत्तानं वा निस्सतो होति । तस्स एवं होति – 'सचे मं कोचि किञ्च वक्सवित, इमे मे राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्य भणिस्सन्ती' ति । सचे नं कोचि किञ्च आह, त्यास्स राजानो वा राजमहामत्ता वा परियोधाय अत्य भणित्त । एवं स्रो, भिक्सवं, पापभिक्सु बलविन्स्सितो होति । इमेहि सो, भिक्सवं, तीहि धम्मेहि समन्नागतो पापभिक्सु स्नत उपहतं अत्यानं परिहरित, सावज्यो च होति सानुवज्यो च विञ्चनं, बहुं च अपुञ्जं

चुळवग्गो पञ्चमो ।

तस्सुद्दानं

सम्मुखी ठानत्थवसं, पवत्ति पण्डित सीलव । सङ्कृतं पब्बतातप्पं, महाचोरेनेकादसा ति ॥

पठमपण्णासको समत्तो ।

६. ब्राह्मणवग्गो

१. पठमहेबाह्यणमुत्तं । श्रय खो हे बाह्यणा जिण्णा वृद्धा महत्त्वका अद्धगता वयोधनृष्यता वीसवस्ससितका जातिया येन भगवा तेनुपसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्रीमत्वा भगवता सिंह सम्मोदिसु । सम्मोदनीयं कथं सारणीय वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीहस खो ते बाह्यणा भगवन्तं एतदवोचुं — "मयमस्सु भो गोतम, ब्राह्मणा खो ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवोचुं — "मयमस्सु भो गोतम, ब्राह्मणा

१. बुड्डा - रो॰ । साराणीयं - सी॰, स्या॰, रो॰ ।

15

25

R. 156

जिण्णा बद्धा महल्लका ग्रद्धगता वयोग्रनुप्पत्ता वीसवस्ससतिका जातिया ; ते चन्हा ग्रकतकत्याणा प्रकतकूसला प्रकतभीरुताणा । ग्रोवदत् नो भवं गोतमो, ग्रनुसासत् नो भवं गोतमो यं ग्रम्हाकं ग्रस्स दीघरत्तं हिताय सखाया" ति ।

"तम्ब तुम्हे ब्राह्मणा जिण्णा वद्धा महल्लका ग्रद्धगता वयोग्रन्- 5 प्यत्ता वीसवस्समितिका जातिया; ते चत्य म्रकतकल्याणा म्रकतकृसला ग्रकतभीक्ताणा । उपनीयति खो ग्रयं, ब्राह्मणा, लोको जराय ब्याधिना मरणेन । एवं उपनीयमाने खो. ब्राह्मणा, लोके जराय ब्याधिना मरणेन, यो इब कायेन संयमो वाचाय संयमो मनसा संयमो, तं तस्स पेतस्स ताणं चलेणं चढीपंचसरणंचपरायणंचाति।

> "उपनीयति जीवितमप्पमाय, जरूपनीतस्स न सन्ति ताणा। एत भयं मरणे पेक्खमानो. पुञ्जानि कयिराथ सुखावहानि ॥

"योध कायेन संयमो, वाचाय त तस्स ऐतस्स सुखाय होति, यं जीवमानो पकरोति पूञ्जं'' ति ।।

२. दृतियद्वेबाह्मणसूतं । अथ खो द्वे बाह्मणा जिण्णा वदा महत्त्वका ग्रद्धगता वयोग्रन्थता वीसवस्ससतिका जातिया येन भगवा तेन्पसङ्क्ष्मिसु, उपसङ्क्रमित्वा भगवन्तं स्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसी- 20 दिस । एकमन्तं निसिन्ना खो ते ब्राह्मणा भगवन्तं एतदवोच् - "मय-मस्स, भो गोतम, ब्राह्मणा जिण्णा बुद्धा महल्लका श्रद्धगता वयोश्रनुप्पत्ता वीसवस्ससतिका जातिया; ते चम्हा स्रकतकल्याणा स्रकतकृसला ग्रकतभीरुताणा । ग्रीवदतु नो भवं गीतमी, ग्रनसासतु नो भवं गीतमी यं ग्रम्हाकं ग्रस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति ।

"तम्घ तुम्हे, ब्राह्मणा, जिण्णा वुद्धा महल्लका श्रद्धगता वयो-भ्रनप्पता वीसवस्सस्तिका जातिया; ते चत्य भ्रकतकत्याणा भकतक्सला प्रकृतभीरुताणा । घादित्तो स्रो घ्रयं, ब्राह्मणा, लोको जराय व्याधिना मरणेन । एवं ग्रादित्ते खो, ब्राह्मणा, लोके जराय ब्याधिना मरणेन, यो इघ कायेन संयमो वाचाय संयमो मनसा संयमो, तं तस्स पेतस्स ताणं 30 व लेणं च दीपं च सरणं च परायणं चा ति ।

"ग्रादित्तरिंम ग्रगाररिंम, यं नीहरति भाजनं । तं तस्स होति ग्रत्थाय, नो चयं तत्थ डय्हति ।। "एवं ग्रादित्तो खो लोको. जराय मरणेन च। नीहरेथेव दानेन, दिन्न होति सुनीहतं।। "योध कायेन संयमो. वाचाय उद चेतसा। तं तस्स पेतस्स सखाय होति. यं जीवमानो पकरोति पुञ्जं" ति ।

 अञ्जातरबाह्मणसत्तं । अथ खो अञ्जातरो 'बाह्मणो येन भगवा तेनपसङ्किमः उपसङ्किमत्वा भगवता सद्धि सम्मोदि ... पे० . एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवीच - "'सन्दिद्विको धम्मो सन्दिट्टिको धम्मो' ति, भो गोतम, बुज्जति । कित्तावता न खो, भो गोतम, सन्दिद्को धम्मो होति ग्रकालिको एहिपस्मिको ग्रोपनेयिको पच्चलं बेदितब्बो विञ्जही'' ति ?

R. 157

B. 157

"रत्तो खो, ब्राह्मण, रागेन अभिभतो परियादिश्लचित्तो ग्रत्तs ब्याबाधाय पि चेतेति. परब्याबाधाय पि चेतेति. उभयव्याबाधाय पि चेतेति, चेतिसकं पि दुक्क दोमनस्सं पटिसंवेदेति । रागे पहीने नेवल-ब्याबाधाय पि चेतेति. न परब्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसक दुक्खं दोमनस्सं पटिसवेदेति । एव पि खो, ब्राह्मण, सन्दिद्रिको धम्मो होति ..पे०.. । दुट्रो खो, ब्राह्मण, दोसेन ग्रिभभतो परियादिन्नचित्तो ग्रत्तव्यावाधाय पि चेतेति, परव्याबाधाय पि चेतेति. उभयब्याबाधाय पि चेतेति, चेतिसकं पि दुक्तं दोमनस्सं पटिसवेदेति । दोसे पहीने नेवत्तब्याबाधाय पि चेतेति, न परव्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं परिसंवेदेति । एवं पि खो, बाह्मण, सन्दिट्टिको धम्मो होति .. पे०... । मल्हो खो. 25 ब्राह्मण, मोहेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्तव्यावाधाय पि चेतेति. परब्याबाधाय पि चेतेति, उभयव्याबाधाय पि चेतेति, चेतसिकं पि दूबसं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । मोहे पहीने नेवत्तव्याबाधाय पि चेतेति. न परब्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । एवं खो, ब्राह्मण, सन्दिट्टिको घम्मो होति

१. ग्रञ्जन - रो०।

R. 158

श्रकालिको एहिपस्सिको भोपनेथ्यिको पच्चत्तं देदितब्दो विञ्बूही'' ति ।

"अभिक्कत्तं, त्रो गोतम, अभिक्कत्तं, भो गोतम ! सेय्यथापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छन्नं वा विवरेय्य, मृब्हस्स वा मग्गं श्राचिक्खेय्य, अन्धकारे वा तेलपञ्जोतं धारेय्य — 'चक्खुमन्तो स्थानि दक्खन्ती' ति; एवमेवं भोता गोतमेन अनेकपरियायेन धम्मो उ पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्खुसङ्खं च । उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु अञ्जतमो पाणुपेतं सरणं गत'' ति ।

४. परिस्वाजकसुत्तं । अथ खो अञ्जातरो ब्राह्मणपरिव्वाजको येन भगवा तेनुपसङ्क्षीम, उपसङ्क्षीमत्वा ... पे०... एकमन्त निसिन्नो खो सो ब्राह्मणपरिव्याजको भगवन्तं एतदवोच — "सन्दिट्टिको धम्मो 10 सन्दिट्टिको धम्मो' ति, भो गोतम, वृच्चित । कित्तावता नु खो, भो गोतम', सन्दिट्टिको धम्मो होति अकालिको एहिपस्सिको अपेपनेध्यिको पच्चत्त वेदितव्यो विज्ञही" ति ?

"रत्तो खो, ब्राह्मण, रागेन अभिभूतो परियादिश्रचित्तो अत्त-व्यावाधाय पि चेतेति, परव्याबाधाय पि चेतेति, उभयव्याबाधाय पि वर् चेतेति, चेतिसकं पि दुक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति । रागे पहीने नेवत्त-व्याबाधाय पि चेतेति, न परव्याबाधाय पि चेतेति, न उभयव्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दक्खं दोमनस्सं पटिसंवेदेति ।

"रत्तो खो, ब्राह्मण, रागेन अभिभूतो परियादिप्तचित्तो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरित चरति, मनसा दुच्चरितं चरित । २० रागे पहीने नेव कायेन दुच्चरितं चरित, न वाचाय दुच्चरितं चरित, न मनसा दुच्चरितं चरित ।

"रतो खो, बाह्मण, रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्तत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति, परत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति, उभयत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति, रागे पहीने अन्तत्यं पि यथाभूतं पजानाति, 25 B. 15% परत्यं पि यथाभूतं पजानाति । एवं पि खो, बाह्मण, सन्दिट्टिको धम्मो होति ... पे०... दुट्टो खो, बाह्मण, दोसेन ... पे०... मून्हो खो, बाह्मण, मोहेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अन्तस्याबाधाय पि चेतेति, उभयन्याबाधाय पि चेतेति, उभयन्याबाधाय पि चेतेति, चेत्तस्वं पेट्टांचेदेति । मोहे पहीने नेवन्त- 50

१. श्रोपनियको - सी०, रो०। २. गोतमो - रो०।

ब्याबाधाय पि चेतेति, न परब्याबाधाय पि चेतेति, न उभयब्याबाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पिटसंवेदिति । मूब्हो खो, ब्राह्मण, मोहेन प्रभिभृतो परियादिश्वचित्तो, कायेन दुच्चरितं चरित, वाचाय दुच्चरितं चरित, मनसा दुच्चरितं चरित । मोहे पहीने नेव कायेन 5 दुच्चरितं चरित, मनसा दुच्चरितं चरित । मोहे पहीने नेव कायेन 5 दुच्चरितं चरित, न वाचाय दुच्चरितं चरित, न मनसा दुच्चरितं चरित । मूब्हो खो, ब्राह्मण, मोहेन प्रभिभृतो परियादिश्वचित्तो अत्तत्यं पि यथाभृतं नप्पजानाति, परत्यं पि यथाभृतं नप्पजानाति, परत्यं पि यथाभृतं नप्पजानाति, परत्यं पि यथाभृतं पजानाति, परत्यं पि यथाभृतं पजानाति, परत्यं पि यथाभृतं पजानाति । एव खो, ब्राह्मण, विन्दिहको धम्मो होति प्रकातिको एहिपस्सिको ग्रोपनेट्यिको पच्चत्तं वेदितव्यो विज्वही" ति ।

"ग्रभिकन्तं, भो गोतम ... पे० . उपासक म भव गोतमा धारेतु ग्रज्जतमो पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

४. निब्बृतसुत्तं । अय को जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा 15 तेनुपस ङ्कमि; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं ग्रीभवादेत्वा एकमन्तं निर्मादि । एकमन्त निसिन्नो को जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्त एनदवोच — "सन्दि-ट्विकं निब्बानं सन्दिट्विकं निब्बानं ति, भो गोनम, बुच्चित । कित्तावता नु खो, भो गोतम, सन्दिट्विकं निब्बानं होति अवानिक एहिपस्सिक झोप-नेथ्यिक पच्चतं वेदिनब्ब विञ्जूही" ति ?

B 159, 20 R 159

"रतो सो, बाह्यण, रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्तध्यावाधाय पि चेतेति, परब्यावाधाय पि चेतेति, उभयब्यावाधाय पि
चेतेति, चेतिसकं पि दुक्खं दोमनस्स पिटमवेदेति । रागे पहीने नेवलध्यावाधाय पि चेतेति, न परब्यावाधाय पि चेतेति, न उभयब्यावाधाय
पि चेतेति, न चेतिमक दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेति । एव पि खो, ब्राह्मण,
पै चेतेति, न चेतिमक दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेति । एव पि खो, ब्राह्मण,
पि चेतेति, न महित ब्रामिक दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेति । एव पि खो, ब्राह्मण,
परब्यावाधाय पि चेतेति, उभयब्यावाधाय पि चेतेति, परब्यावाधाय पि चेतेति, न परब्यावाधाय पि चेतेति, न परब्यावाधाय पि चेतेति, न परब्यावाधाय पि चेतेति, न उभयब्यावाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं

इक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेति । एवं पि खो, ब्राह्मण, सन्दिट्टिकं निब्बानं
होति ।

१. सन्दिद्विको – रो०!

"यतो खो अयं. ब्राह्मण, अनवसेसं रागक्खयं पेटिसंबेदेति. ग्रनवसेसं दोसक्खयं पटिसंबेदेति. ग्रनवसेसं मोहक्खयं पटिसंबेदेति: एवं खो, ब्राह्मण, सन्दिद्रिकं निब्बानं होति प्रकालिकं एहिएस्सिकं ग्रोप-नेटियकं पञ्चत्तं वेदितब्बं विञ्नहीं" ति ।

"ग्रभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो घारेत् 5 ग्रज्जतम्मे पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

६. पलोकसत्तं । ग्रथ खो ग्रञ्जतरो ब्राह्मणमहासालो येन भगवा तेनपसङ्घम ... पे०... एकमन्तं निसिन्नो खो सो ब्राह्मणमहा-सालो भगवन्तं एतदवोच - "सूतं मेतं, भी गोतम, पूब्बकानं ब्राह्मणानं वद्धानं महल्लकानं भ्राचरियपाचरियानं भासमानानं - 'पृब्बे सुदं भ्रयं 10 लोको अवीचि मञ्त्रे फुटो अहोसि मनुस्सेहि, कुक्कुटसंपातिका गाम-निगम ग जधानियों ति । को न खो. भो गोतम. हेत को पच्चयो येनेतरहि मनुस्सान खयो होति, तनुत्तं पञ्जायति, गामा पि ग्रगामा होन्ति, निगमा पि अनिगमा होन्ति , नगरा पि अनगरा होन्ति, जनपदा पि ग्रजनपदा होन्ती" ति ?

15

"एतरहि, ब्राह्मण, मनुस्सा ब्रघम्मरागरत्ता विसमलोभाभिभृता मिच्छाधम्मपरेता । ते अधम्मरागरता विसमलोभाभिभता मिच्छा-धम्मपरेता तिण्हानि सत्थानि गहेत्वा ग्रञ्जमञ्जं जीविता वोरोपेन्ति, तेन वह मन्स्मा कालं करोन्ति । ग्रयं पि खो, बाह्मण, हेतू ग्रयं पच्चयो येनेतरहि मनस्सानं खयो होति, तनुत्तं पञ्जायति, गामा पि श्रगामा 20 होन्ति, निगमा पि ग्रनिगमा होन्ति, नगरा पि ग्रनगरा होन्ति, जनपदा पि.श्रजनपदा होन्ति ।

"पून च परं, ब्राह्मण, एतरिह मनुस्सा श्रधम्मरागरत्ता विसम-लोभाभिभता मिच्छाधम्मपरेता । तेसं ग्रथम्मरागरत्तानं विसमलोभाभि-भतानं मिच्छाधम्मपरेतानं देवो न सम्माधारं अनुप्पवेच्छति । तेन 25 दुब्भिक्खं होति दुस्सरसं सेतद्भिकं सलाकावत्तं । तेन बह मनस्सा कालं करोन्ति । अयं पि खो, ब्राह्मण, हेत् अयं पच्चयो येनेतरहि मन्स्सानं खयो होति, तनुत्तं पञ्जायति, गामा पि ब्रगामा होन्ति, निगमा पि ब्रनिगमा होन्ति, नगरा पि भनगरा होन्ति, जनपदा पि भजनपदा होन्ति ।

"पुन च परं, ब्राह्मण, एतरिह मनुस्सा प्रधम्मरागरत्ता विसम- 10 लोभाभिभूता सिच्छाधम्मपरेता । तेसं अधम्मरागरत्तानं विसम-

B. 161

R 161

लोभाभिभूतानं मिच्छाधम्मपरेतानं यक्खा बाळे ध्रमनुस्से घ्रोस्सज्जिन्ति, तेन बहू मनुस्सा कालं करोन्ति । अयं पि खो, बाह्यण, हेतु अयं पच्चयो येनेतरिह मनुस्सानं खयो होति, तनुत्तं पञ्चायित, गामा पि अनामा होन्ति, निगमा पि अनिगमा होन्ति, नगरा पि अनगरा होन्ति, जनपदा 5 पि अजनपदा होन्ती' ति ।

"ग्रिभिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु ग्रज्जतमो पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

७. बच्छगोत्तमुत्तं । अथ सो वच्छगोत्तो परिब्बाजको येन भगवा तेनुवसङ्कीम; उपसङ्कीमत्वा भगवता सिद्धं सम्मोदि । वस्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सो वच्छगोत्तो परिब्बाजको भगवन्तं एनदवोच — "सुतं मेतं, भो गोतम, समणो गोतमो एवमाह — 'मय्हमेव दानं दातब्बं, नाञ्जेसं दानं दातब्बं; मय्हमेव सावकानं दानं दातब्बं; मय्हमेव सित्रं महप्फलं, नाञ्जेसं दिन्नं महप्फलं; मय्ह- उपने ये ते, भो गोतम, एवमाहं मुं ... किच्च ते भोतो गोतमस्स वृत्त-वादिनो च भवन्तं गोतमं अभूतेन अभाविक्वनित, धम्मस्स वानुधम्भं व्याकरोन्ति, न च कोचि सहधम्मिको वादानुपातो गारव्हं ठामं आगच्छितं ? अनव्भवसात्कामा हि मयं भवन्तं गोतमं" ति ।

दानं दानव्यं ... पे०... नाञ्जसं सावकानं दिन्न महफलं ति न मे ते वृत्तवादिनो । अव्भाचिक्वन्ति च पन मं असता अभूतेन । यो खो, बच्छ, परं दानं ददन्तं वारीन सो तिष्णं अन्तरायकरो होति, तिष्णं पारि-पत्थिको । कतमेसं तिष्णं ? दायकस्स पुञ्चान्तरायकरो होति, पिट-गाहकानं लाभन्तरायकरो होति, पुज्वेव खो पनस्स अस्ता खतो च होति उपहतो च । यो खो, वच्छ, परं दानं ददन्तं वारेति सो इमेसं तिष्णं अन्तरायकरो होति, तिष्णं पारिपन्थिको ।

"ये ते, बच्छ, एवमाहस् - 'समणो गोतमो एवमाह - मय्हमेव

"ग्रहं खो, पन, बच्छ, एवं बदामि — ये हि ते चन्दिनिकाय वा ग्रोलिगल्ले वा पाणा, तत्र पि यो बालिघोवनं वा सरावघोवनं वा सङ्क्रीति — ^{B. 162} ³⁰ ये तत्य पाणा ते तेन^{ें} यापेन्तू ति, ततो निदानम्पाहं, वच्छ, पुरुष्टास्स

१. वाले - सी०; वा - री०। २. बेन - री०।

15

20

25

R. 163

म्रागमं वदामि । को पन वादो मनुस्सभूते ! म्रपि चाहं, वच्छ, सील-वतो दिम्नं महप्फलं वदामि, नो तथा दुस्सीलस्से, सो च होति पञ्चङ्ग-विष्महोनो पञ्चङ्गसमन्नागतो ।

"कतमानि पञ्चञ्जानि पहीनानि होन्ति ? कामच्छन्दो पहीनो होति, व्यापादो पहीनो होति, थीनिमर्द्धे पहीनं होति, उद्बच्चकुक्कुच्चं ऽ पहीनं होति, विचिकिच्छा पहीना होति । इमानि पञ्चञ्जानि विष्य-होनानि होन्ति ।

"इति कण्हामु सेतामु, रोहिणीमु हरीमु वा ।
कम्मासामु सरूपामु, गोमु पारेवतामु वा ।।
"यामु कामुचि" एतामु, दन्तो जायित पुज्जवो ।
"रारहो बलसम्पन्नो, कत्याणजविनकको ।
तमेव भारे युञ्जिन्ति, नास्स वण्णं परिक्क्षरे ।।
"एवमेव मनुस्सेमु, यस्मि किस्मिञ्च जातिये ।
खत्तिये बाह्मणे वेस्से, मुद्दे वण्डालपुक्कुसे ।।
"यामु कामुचि एतामु, दन्तो जायित मुक्बतो ।
धम्मट्टो सीलसम्पन्नो, सच्चवादी हिरीमनो"।।
"पहीनजातिमरणो, ब्रह्मचिरयस्स केवली ।
पन्नभारो विसंयुत्तो, कतिकच्चो भ्रनासवो ॥।
"पारण् सब्बवम्मानं, भ्रमुपादाय निब्बतो ।
तस्सियेव विरखे खेतो, विपुत्ता होति दिक्खणा ॥
"बाता च भ्रविजानन्ता, दुम्मेघा भ्रस्मुताविनो ।
बहिद्वा देन्ति" दानानि, न हि सन्ते उपासरे ॥

१. दुस्सीसे - सी०, रो०। २. विनिमदं - म०। ३. पहीनाति - रो०। ४. ससेबेन - रो०। ४. कासु व - सी०, रो०। ६. हिरियनी - सी०। ७. ददन्ति -सी०, रो०।

"ये च सन्ते उपासन्ति, सप्पञ्जे धीरसम्मते। सद्धा च नेसं सगते, मलजाता पतिद्विता।। "देवलोकं च ते यन्ति, कुले वा इध जायरे। ग्रनपब्बेन निब्बानं, ग्रधिगच्छन्ति पण्डिता" ति ॥

इ. तिकण्णसत्तं। ग्रथ खो तिकण्णो ब्राह्मणो येन भगवा R. 163 5 तेनपसङ्कामः; उपसङ्कामत्वा भगवता सद्धि ... पे .... एकमन्तं निसिन्नो खो तिकण्णो ब्राह्मणो भगवतो सम्मखा तेविज्जानं सदं ब्राह्मणानं वण्णं भासति - "एवं पि तेविज्जा बाह्मणा, इति पि तेविज्जा बाह्मणा" ति । "यथाकथं पन, ब्राह्मण, ब्राह्मणा ब्राह्मणं तेविज्जं पञ्जा-

10 पेन्ती" ति ?

25

B. 164

"इध. भो गोतम, ब्राह्मणो उभतो स्जातो होति मातितो च पितितो च, समृद्धगृहणिको याव सत्तमा पितामहयगा, अविखत्तो ग्रनुपक्कूट्रो जातिवादेन, ग्रज्झायको, मन्तधरो, तिण्ण वेदानं पारग् सनिघण्डकेटभानं साक्खरप्पभेदानं इतिहासपञ्चमानं, पदको, वेय्या-करणो, लोकायतमहापूरिसलक्खणेसु अनवयो ति । एवं खो, भो गोतम, ब्राह्मणा तेविज्जं पञ्जापेन्ती" ति ।

"ग्रञ्जाथा खो, ब्राह्मण, ब्राह्मणा ब्राह्मणं तेविज्ज पञ्जापेन्ति. ग्रञ्जाथा च पन ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती'' ति ।

"यथा कथं पन. भो गोतम. ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होति ? 20 साधु में भवं गोतमो तथा धम्मं देसेत यथा ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती" ति ।

"तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनिस करोहि; भासि-स्सामी" ति । "एवं, भो" ति खो तिकण्णो ब्राह्मणो भगवतो पच्च-स्सोसि । भगवा एतदबोच -

"इध, ब्राह्मण, भिक्ल विविच्चेव कामेहि विविच्च ग्रकुसलेहि धम्मेहि सवितक्कं सविचारं विवेकजं पीतिसूखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहरति । वितक्कविचारानं वृपसमा ग्रज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदि-भावं ग्रवितकां ग्रविचारं समाधिजं पीतिसुखं दृतियं झानं उपसम्पज्ज विहरति । पीतिया च विरागा उपेक्सको च विहरति सतो च सम्पn जानो, सुखं च कायेन पटिसंवेदेति, यं तं ग्ररिया ग्राचिक्खन्ति - 'उपेक्खको

१. तेस - रो०। २. पिततो - रो०।

R. 164

B. 165.

सतिमा संखविद्वारी' ति ततियं झानं उपसम्पज्ज विद्वरति । सुखस्स च पहाना दुक्लस्स च पहाना, पृब्बेव सोमनस्सदोमनस्सानं ग्रत्थक्तमा. ग्रदुक्लमसुखं उपेक्लासितपारिसुद्धि चतुत्थं झानं उपसम्पन्न विहरित ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते ग्रनःकणे विगत-पिकत्तेसे मद्भते कम्मिनये ठिते ग्रानेञ्जप्पत्ते पूब्बेनिवासानुस्सति- 5 ञाणाय चित्तं ग्रभिनिन्नामेति । सो ग्रनेकविहितं पृत्वेनिवासं ग्रनस्स-रति सेरमधीहं - एकं पि जाति है पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो कि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं कि जानिको चलारीसं पि जानिको पञ्ञासं पि जानिको जानिसनं पि जातिसहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि, ग्रनेके पि संबद्दकप्पे ग्रनेके पि विवटकप्पे ग्रनेके पि संवद्भविवद्रकप्पे - 'ग्रमत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंबण्णो एवमाहारो एवंमूखद्क्खप्पटिसवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुनो प्रमुत्र उदपादि । तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवमलदुक्लपटिमवेदी एवमायपरियन्तो, सो ततो चतो इध्रपपन्नो' ति । इति साकारं सउद्देसं अनेकविहितं पृब्बेनिवासं अनस्सरित । 15 श्रयमस्स पठमा विज्जा श्रविगता होति; श्रविज्जा विहता, विज्जा उपात्रा: तमो विहतो, ग्रालोको उपान्नो यथा तं ग्रप्यमत्तस्स ग्रातापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसृद्धे परियोदाते अनङ्कणे विगतु-पविकलंसे मद्भते कम्मनिये ठिते भ्रानेञ्जप्यत्ते सत्तानं चुतुपपातञाणाय 20 चित्तं अभिनिन्नामेति । सो दिब्बेन चक्खुना विस्द्धेन ग्रतिककन्तमानुस-केन सत्ते पस्सति चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सवण्णे दुब्बण्णे. स्गते दुग्गते यथाकम्मुपगे सत्ते पजानाति - 'इमे वत भोन्तो सत्ता काय-उपवादका मिच्छादिद्रिका मिच्छादिद्रिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा 🦡 परं मरणा अपायं दूर्गात विनिपातं निरयं उपपन्ना । इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसूचिरतेन समन्नागता, वचीसूचरितेन समन्नागता, मनो-सुचरितेन समन्नागता ग्ररियानं ग्रनुपवादका सम्मादिद्विका सम्मा-दिट्टिकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्गं लोकं उपपन्ना' ति । इति दिब्बेन चक्खुना विस्द्धेन ग्रतिकन्तमानुसकेन 30

R. 165

१. विगतु० - सी० । २. कम्मनीये - रो० । ३. झानेज्वप्यते - सी०, रो० । ४. सेम्पविदं - म० । ५. बीक्षति - रो० । ६. सो इति - रो० ।

सते पस्तित चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, सुगते दुग्गते यथाकम्मूपगे सत्ते पजानाति । अयमस्स दुतिया विज्ञा अधिगता होति; अविज्ञा विहता, विज्ञा उपम्ना; तमो विहतो, आलोको उप्पन्नो यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनञ्जूणे विगतू-पिकलेसे मृदुभूते कम्मिनिये ठिते झानेञ्जप्पत्ते आसवानं खयञाणाय चितं अभिनिन्नामेति । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं दुक्खसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं दुक्खिनरोघो' ति यथाभूतं पजानाति, 'ग्रय दुक्खिनरोघगामिनी पिटपदा' ति यथाभूतं पजानाति, 'श्रयं आसवा' ति यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं आसवसमुदयो' ति यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं आसवनिरोघो' ति यथाभूतं पजानाति, 'ग्रयं आसव-निरोधगामिनी पिटपदा' ति यथाभूतं पजानाति । तस्स एवं जानतो एव रस्सतो कामासवा पि वित्तं विमुज्जिति । त्रयसम् विमुच्चिति, अविज्जासवा पि चित्त विमुज्जिति, विमुक्तिम् विमुत्तिति ञाणं । होति । 'खीगा जाति, वृसित ब्रह्मचरित, कतं क्रग्णिस, नापरं इत्थ-त्ताया' ति पजानाति । ग्रयमस्स ततिया विज्जा ग्रधिमता होति, ग्रविज्जा विहता, विज्जा उपमा, तमी विह्नो, ग्रालोको उपान्नो यथा तं ग्रप्य-मत्तस्य ग्रातापिनो पिटनतस्स विहरतो ति ।

> "अनुच्चावबसीतस्स, निपकस्स व झायिनो । वित्तं वस्म वसीभूतं, एकम्यं मुसमाहितं ।।
> "तं वे तमोनुदं धीर, तेविज्ज मच्चुहायिनं ।
> हितं देवमनुस्मानं, आहु सब्वप्यहायिनं ।।
> "तीहि विज्जाहि सम्पन्नं, असम्मूच्हविहारिनं ।
> बुढं अन्तिमदेहिनं, त नमस्सन्ति गोतमं ।।
> "पुब्वेनिवासं यो वेदी, सम्मापायं च पस्सति ।
> प्रयो जातिक्खय पत्तो, अभिञ्ञाबोसितो मृनि ।।
> "एताहि तीहि विज्जाहि, तेविज्जो होति बाह्मणो ।
> तमहं वदामि तेविज्जं, नाञ्जं लिपतलापनं ति ।।
> "एवं खो, बाह्मण, अरियस्स विनये तेविज्जो होती" ति ।

R. 166

B. 166 25

१ विगता - रो०। २. सङ्बरहायिनं - रो०। ३. धन्तिमसरीरं - सी०, स्था०,

"ग्रञ्ज्या, भो गोतम, ब्राह्मणानं तेविज्जो, ग्रञ्ज्या च पन ग्रिरियस्स विनये तेविज्जो होति । इमस्स च पन, भो गोतम, ग्रिरियस्स विनये तेविज्जस्स बाह्मणानं तेविज्जो कसं नाम्बति सोळींस ।

"ग्रिमिक्कन्तं, भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेतु भ्रज्जतमो पाणुपेतं सरणं गतं" ति ।

६. जाणुस्सोषिसुतं । प्रथ स्त्रो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो येन भगवा तेनुपसङ्क्षमिः, उपसङ्क्षमित्वा भगवता सद्धि ... पे०... एकमन्तं तिसिन्नो स्त्रो जाणुस्सोणि ब्राह्मणो भगवन्तं एतदबोच — "यस्सस्सु भो गोतम, यञ्जो सद्धं वा थालिपाको वा देय्यधम्मं वा, तेविज्जेसु ब्राह्मणेसु दानं ददेय्या" ति ।

"यथा कथं पन. ब्राह्मण. ब्राह्मणा तेविज्जं पञ्जापेन्ती" ति ?

"इघ खो, भो गोतम, ब्राह्मणो उभतो सुजातो होति मातितो च पितितो च संसुद्धगहणिको याव सत्तमा पितामहयुगा श्रविखत्तो श्रन्-पनकुट्ठो जातिवादेन, अञ्झायको मन्तघरो, तिष्णं वेदानं पारगू सिन-घण्डुकेटुभानं साक्खरप्पभेदानं इतिहासपञ्चमानं, पदको, वेय्याकरणो, 15 लोकायतमहापुरिसलक्खणेसु श्रनवयो ति । एवं खो, भो गोतम, ब्राह्मणा तेविज्जं पञ्जापेत्ती" ति ।

"ग्रञ्ञथा स्रो, ब्राह्मण, ब्राह्मण ब्राह्मणं तेविज्जं पञ्ञापेन्ति, ग्रञ्ञथा च पन ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होती" ति ।

"यथा कथं पन, भी गोतम, ऋरियस्स विनये तेविञ्जो होति ? 20 साधु मे भवं गोतमो तथा धम्मं देसेतु यथा ऋरियस्स विनये तेविञ्जो होती" ति ।

"तेन हि, ब्राह्मण, सुणाहि, साधुकं मनसि करोहि; भासि-स्सामी" ति । "एवं, भो" ति खो जाणुस्सीणि ब्राह्मणो भगवतो पच्च-स्सोसि । भगवा एतदबोच –

"इध पन, बाह्मण, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पण्ण विहरति ।

"सो एवं समाहिते चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनङ्गणे विगत्-पिकालेसे मुदुभूते कम्मनिये ठिते धानेञ्जप्पत्ते पुळ्वेनिवासानुस्सति-ञाणाय चित्तं असिनिञ्जामेति । सो अनेकविहितं पुळ्वेनिवासं अनुस्सरति, ॐ

R. 167

संय्यावीद' - एकं पि जाति हे पि जातियो ... पे०... इति साकारं सउदेसं भ्रनेकविहितं पुत्र्वेनिवासं भ्रनुस्सरित । भ्रथमस्स पठमा विज्जा अधिगता होति; भ्रविज्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना; तमो विहतो, भ्रालोको उप्पन्नो यथा तं भ्रप्यमत्तस्स भ्रातापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एवं समाहित चित्ते परिसुद्धे परियोदाते अनञ्जणे विगतु-पिक्कलेसे मुदुभूते कम्मिनये ठिते आनेञ्जप्पत्ते सत्तानं चुतूपपातञाणाय चित्तं अभिनिन्नामेति । सो दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन अतिककन्तमानुसकैन ... पे०... यथाकम्मूपणे सत्ते पजानाति । अयमस्स दुतिया विच्जा अधि-गता होति; अविच्जा विहता, विज्जा उप्पन्ना; तमो विहतो, आलोको । उप्पन्नो यथा तं अप्पमत्तस्स आतापिनो पहितत्तस्स विहरतो ।

"सो एव समाहित चित्ते परिमुद्धे परियोदाते अनुङ्गणे विगत्-पिकलेसे मुदुभूते कम्मनिये टिते ग्रानेञ्जप्पत्ते ग्रासवानं खयञाणाय चित्तं ग्रिमिनन्नामेति । सो 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति पे०.. 'श्रय दुक्खिनरोधगामिनी पिटपदा' ति यथाभूतं पजानाति; 'इमे 15 ग्रासवा' ति यथाभूतं पजानाति ... पे०.. 'श्रय ग्रासविनरोधगामिनी पिटपदा' ति यथाभूतं पजानाति । तस्स एव जानतो एव पम्सतो कामा-सवा पि चित्तं चिमुच्चिति, भवासवा पि चित्तं विमुच्चिति, ग्रविज्ञासवा पि चित्तं विमुच्चिति, भवासवा पि चित्तं विमुच्चिति, ग्रविज्ञासवा पि चित्तं विमुच्चिति, विमुत्तिम विमुत्तिति ञाणं होति । 'खीणा जाति, वृसितं ब्रह्मचित्रं, कत करणीयं, नापर इत्यत्ताया' ति पजानाति । श्रयमस्स तितया विज्ञा ग्राधिगता होति, ग्रविज्ञा विहता, विज्ञा जप्पना; तमो विहतो, ग्रालोको जप्पन्नो यथा तं ग्रप्यमत्तस्स ग्रातािमो पहितत्तस्स विहत्तो ता

"यो सीलब्बतसम्पन्नो, पहितत्तो समाहितो। चित्तं यस्स वसीभूत, एकम्य मुसमाहितं।।
"पुब्बेनिवासं यो वेदी, सम्मापायं च पस्सति।
अयो जातिक्खयं पत्तो, अभिञ्ञावोसितो मृनि।।
"एताहि तीहि विज्जाहि, तैविज्जो होति ब्राह्मणो।
तमहं वदामि तेविज्जं, नाञ्जं लिपतलापनं ति।।
"एवं सो, ब्राह्मण, अरियस्स विनये तेविज्जो होती" ति।

B. 168

R. 168

सेय्यचिद - म० । २. सो - रो० । ३. एवमेष - रो० ।

15

B. 169

R. 169

"ग्रञ्जाबा. भो गोतम, ब्राह्मणानं तेविज्जो, ग्रञ्जाबा च पन ग्ररियस्स विनये तेविज्जो होति । इमस्स च. भो गोतम, ग्ररियस्स विनये तेविज्जस्स बाह्मणानं तेविज्जो कलं नाग्धति सोळसि ।

"ग्रभिक्कन्तं. भो गोतम ... पे०... उपासकं मं भवं गोतमो धारेत ग्रज्जतम्मे पाणपेतं सरणं गतं" ति ।

१०. सङ्गरवसत्तं । अथ खो सञ्जारवी ब्राह्मणी येन भगवा तेनपसङ्कृतिः, उपसङ्कृतित्वा भगवता सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो स्रो सङ्घरवो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच - "मयमस्स, भो गोतम, ब्राह्मणा नाम । यञ्जां यजाम पि यजापेम पि । तत्र, भी गोतम, यो चेव यजित 10 यो च यजापेति सब्बे ते झनेकसारीरिकं पुञ्जाप्यटिपदं पटिपन्ना होन्ति. यदिदं यञ्जाधिकरणं । यो पनायं, भो गोतम, यस्स वा तस्स वा कला ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजितो एकमत्तानं दमेति, एकमत्तानं समेति, एकमत्तानं परिनिब्बापेति, एवमस्सायं एकसारीरिकं पञ्जाप्यटिपढं पटिपन्नो होति, यदिदं पब्बज्जाधिकरणं" ति ।

"तेन हि, ब्राह्मण, तञ्जेवेत्य पटिपुच्छिस्सामि । खमेय्य तथा नं ब्याकरेय्यासिं। तं कि मञ्जासि, ब्राह्मण, इघ तथागतो लोके उप्परजित ग्ररहं सम्मासम्बद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोक-विदु ग्रनत्तरो पुरिसदम्मसारथि सत्था देवमनस्सानं बुद्धो भगवा । सो एवमाह - 'एथायं मग्गो अयं पटिपदा यथापटिपन्नो अहं अनत्तरं ब्रह्म- 20 चरियोगधं सयं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेमि; एथ, तुम्हे पि तथा पटि-पज्जय, यथापटिपन्ना तुम्हे पि अनुत्तरं ब्रह्मचरियोगघं सयं अभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पर्ज विहरिस्सथा' ति । इति ग्रयं चेव सत्था धम्मं देसेति, परे च तथत्थाय पटिपज्जन्ति, तानि खो पन होन्ति ग्रनेकानि पि सतानि ग्रनेकानि पि सहस्सानि ग्रनेकानि पि सतसहस्सानि ।

"तं कि मञ्जसि, ब्राह्मण, इच्चायं एवं सन्ते एकसारीरिका वा पुञ्जाप्यटिपदा होति भ्रानेकसारीरिका वा, यदिदं पब्बज्जा-धिकरणं" ति ?

"इच्चाय पि, भो गोतम, एवं सन्ते भ्रनेकसारीरिका पुञ्ज-प्यटिपदा होति, यदिदं पब्बज्जाधिकरणं" ति ।

१. सोलींस - रो० । २. व्याकरेय्यासि - सी०, रो० ।

B 170

R. 170 20

एवं बुत्ते आधस्मा आनन्दो सङ्गारवं बाह्यणं एतदबोच —
"इमासं ते, बाह्यण, द्विन्नं पटिपदानं कतमा पटिपदा समित अप्पत्थतरा'
च अप्पसमारम्भतरा च महप्फलतरा च महानिसंसतरा चा" ति ?
एवं बुत्ते सङ्गारवो बाह्यणो आधस्मन्तं आनन्दं एतदबोच — "सेय्यवापि
अवं गोतमो भवं चानन्दो । एते मे पण्जा, एते मे पासंसा" ति ।

दुतियं पि स्रो आयस्मा आनन्दो सङ्गारवं ब्राह्मणं एतदबोच —
"न स्रो त्याहं, ब्राह्मण, एवं पुच्छामि — 'के वा ते पुज्जा के वा ते पासंसा'
ति ? एवं स्रो त्याहं, ब्राह्मण, पुच्छामि — 'इमासं ते, ब्राह्मण, हिन्नं पिटपदानं कतमा पटिपदा स्रमति अप्पत्यतरा च अप्पसमारम्भतरा च महप्फलतरा च महानिसंसतरा चा" ति ? दुतियं पि स्रो सङ्गारवो ब्राह्मणो
आयस्मन्तं आनन्दं एतदबोच — "सेय्ययापि भवं गोतमो भवं चानन्दो ।
एते मे पुज्जा, एते मे पासंसा" ति ।

तितयं पि खो आयस्मा आनन्दो सङ्गारवं बाह्यणं एतदबोच —
"न खो त्याहं, बाह्यण, एवं पुच्छामि — 'के वा ते पुज्जा के वा ते पासंसा'

कि ? एवं खो त्याहं, बाह्यण, पुच्छामि — 'इमासं ते, बाह्यण, द्विष्णं

पटिपदानं कतमा पटिपदा खमित प्रप्यत्यतरा च प्रप्यसमारम्भतरा च

महप्फलतरा च महानिसंसतरा चा'" ति ? तितयं पि खो सङ्गारवो

बाह्यणो आयस्मन्तं आनन्दं एतदबोच — "सेय्यथापि भवं गोतमो भवं

चानन्दो। एते मे पुज्जा, एते मे पासंसा" ति ।

श्रथ खो भगवतो एतदहोसि — "याव तितयं पि खो सङ्गारवो ब्राह्मणो ग्रानन्देन सहधिम्मकं पञ्हं पृष्ठो संसादेति नो विस्सज्जेति । यन्तृनाहं परिमोचेय्यं" ति । श्रथ खो भगवा सङ्गारवं ब्राह्मणं एतदबोच — "का न्वज्ज", ब्राह्मण, राजन्तेपुरे राजपुरिसानं सिप्तिसन्नानं सन्नि-पतितानं ग्रन्तराकवा उदपादी" ति ?

"अयं स्वज्ज, भो गोतम, राजन्तेपुरे राजपुरिसानं सिम्निसिम्नानं सिम्नितितानं अन्तराकथा उदपादि — 'पुब्बे सुदं अप्पतरा चेव भिनक्ष् अहेसुं बहुतरा च उत्तरि मनुस्सधम्मा इदिपाटिहारियं दस्सेसुं; एतरिह पन बहुतरा चेव भिनक्ष अप्पतरा च उत्तरि मनुस्सधम्मा इदिपाटिहारियं दस्सेन्ती' ति । अयं स्वज्ज, भो गोतम, राजन्तेपुरे राजपुरिसानं सिम्नसिम्नानं सिम्नपिततानं अन्तराकथा उदपादी" ति ।

१. प्रप्यटुतरा — रो० । २-२. कानुज्य — सी०; का नुज्य — रो० । ३. राजपरिसायं — सी०, स्या०, रो० ।

"तीणि खो इमानि, ब्राह्मण, पाटिहारियानि । कतमानि तीणि ? इद्धिपाटिहारियं, ग्रादेसनापाटिहारियं, ग्रनसासनीपाटि-हारियं। कतमं च, ब्राह्मण, इद्धिपाटिहारियं ? इघ, ब्राह्मण, एकच्चो ग्रनेकविहितं इद्धिविधं पच्चनभोति - एको पि हत्वा बहुधा होति, बहुधा पि हत्वा एको होति; ग्राविभावं, तिरोभावं; तिरोकूडं तिरोपाकारं 5 तिरोपब्बतं ग्रसज्जमानो गच्छति. सेय्यथापि ग्राकासे: पथविया पि उम्मज्जनिमज्जं करोति. सेय्यथापि उदके: उदके पि अभिज्जमाने र गच्छति, सेय्यथापि पथवियं: ग्राकासे पि पल्लक्ट्रेन कमति, सेय्यथापि पक्ली सक्णो; इमे पि चन्दिमस्रिये एवंमहिद्धिके एवंमहानुभावे पाणिना परिमसति परिमज्जिति, याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वसेति'। 10 इदं वच्चति, ब्राह्मण, इद्विपाटिहारियं।

"कतमं च. ब्राह्मण, ग्रादेसनापाटिहारियं ? इध, ब्राह्मण, एकच्चो निमित्तेन ब्रादिसति - 'एवं पि ते मनो, इत्थं पि ते मनो, इति वि ते चित्तं ति । सो बहं चे पि ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्जाथा ।

"इध पन, ब्राह्मण, एकच्चो न हेव खो निमित्तेन ब्रादिसति, 15 B. 171, ग्राप च खो मनस्सानं वा ग्रमनस्सानं वा देवतानं वा सहं सत्वा ग्रादि-सित - 'एवं पि ते मनो, इत्थं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति । सो बहं चे पि ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्ज्या ।

"इघ पन, ब्राह्मण, एकच्चो न हेव खो निमित्तेन म्रादिसति न पि मनुस्सानं वा ग्रमनुस्सानं वा देवतानं वा सहं सूरवा ग्रादिसति, 20 ग्रपि च स्रो वितक्कयतो विचारयतो वितक्कविष्फारसहं सत्वा ग्रादि-सित - 'एवं पि ते मनो, इत्थं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति । सो बहं चे पि ग्रादिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्ज्था ।

"इध पन. ब्राह्मण, एकच्ची न हेव खी निमित्तेन आदिसति. न पि मनस्सानं वा ग्रमनुस्सानं वा देवतानं वा सद्दं सूत्वा ग्रादिसति, न 25 पि वितक्कयतो विचारयतो वितक्कविष्फारसद्दं सत्वा ग्रादिसति, ग्रपि च खो ग्रवितक्कं ग्रविचारं समाधि समापन्नस्य चेतसा चेतो परिच्च पजानाति - 'यथा इमस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता इमस्स चित्तस्स अनन्तरा अमं नाम वितन्कं वितन्केस्सती" ति । सो बहं चे पि आदिसति तथेव तं होति, नो ग्रञ्ज्या । इदं वुच्चति, ब्राह्मण, ग्रादेसनापाटिहारियं । 30

रै. तिरीकटं - म॰ । २. ग्रमिज्यमानो - रो० । ३. वितक्किस्सती - रो० ।

"कतमं च, ब्राह्मण, अनुसासनीपाटिहारियं ? इष, ब्राह्मण, एकच्चो एवमनुसासित — 'एवं वितवकेष, मा एवं वितवकायित्य; एवं मनिस करोथ, मा एवं मनिसाकत्य; इदं पजह्य, इदं उपसम्पञ्ज विहरवा' ति । इदं बुच्चति, ब्राह्मण, अनुसासनीपाटिहारियं । इमानि स्रो, ब्राह्मण, तीर्ण पाटिहारियानं कतमं पाटिहारियं स्थानित प्रभिक्कत्ततरं च पणीततरं चा" ति ?

"तत्र, भो गोतम, यदिदं पाटिहारियं इधेकच्चो भ्रनेकविहितं इद्विविधं पच्चनुभोति ... पे०... याव ब्राह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेति, इदं, भो गोतम, पाटिहारियं यो व नं करोति सो व नं पटिसंवेदेति, यो व ग नं करोति तस्सेव तं होति । इदं मे, भो गोतम, पाटिहारियं मायासह-धरमरूपं विध लाखित ।

B 172

"यं पिदं, भो गोतम, पाटिहारियं इघेकच्चो निमित्तेन आदिसति —
'एव पि ते मनो, इत्यं पि ते मनो, इति पि ते चित्तं' ति, सो बहुं चे पि
आदिसति तथेव तं होति, नो अञ्जाया। इघ पन, भो गोतम, एकच्चो

ा न हेव खो निमित्तेन आदिसति, अपि च खो मनुस्सान वा अमनुस्सानं
वा देवतानं वा सहं सुत्वा आदिसति ... पे०... न पि मनुस्सानं वा अमनुस्सानं वा देवतानं वा सहं सुत्वा आदिसति , अपि च खो वितवक्यतो
विचारयतो वितवक्वविष्कारसहं सुत्वा आदिसति ... पे०... न पि वितक्कयतो विचारयतो वितवक्वविष्कारसहं सुत्वा आदिसति ... पे०... न पि वितक्कयतो विचारयतो वितवक्वविष्कारसहं सुत्वा आदिसति ... पे०... न पि वितक्कयतो विचारयतो वितवक्वविष्कारसहं सुत्वा आदिसति ... पे०... न पि वितक्कयतो विचारयतो वितवक्वविष्कारसहं सुत्वा आदिसति ... प्राविक्वार अग्वतिक्वः अवितक्कं अविचार समाधि समापअस्स चेतसा चेतो पिरच्च प्रमादिसति तथेव
तं होति, नो अञ्जाया। इदं पि, भो गोतम, पाटिहारियं यो व नं करोति
सो व नं पटिसवेदेति, यो व नं करोति तस्सेव तं होति । इदं पि मो, भो

यो गोतम, पाटिहारिय मायासहथमस्यं विय खायति ।

R. 172

"यं च लो इदं, भो गोतम, पाटिहारियं इधेकच्चो एवं झनु-सासित – 'एवं वितवकेष, मा एवं वितवकियत्यः; एवं मनिस करोध, मा एवं मनसाकत्यः; इदं पजह्य, इदं उपसम्पञ्ज विहर्षा' ति । इदमेव, भो गोतम, पाटिहारियं लमित इमेसं तिष्णं पाटिहारियानं झिभवकन्ततरं ³⁰ च पणीतरं च ।

R. 173

"अच्छिरियं, भो गोतम, अब्भूतं, भो गोतम ! यावसुआसितिमिदं भोता गोतमेन इमेहि च मयं तीहि पाटिहारियेहि समझागतं भवन्तं गोतमं घारेम । भवं हि गोतमो अनेकिविहितं इद्धिविधं पच्चनुभोति ... पे०... याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेति, भवं हि गोतमो अवितवकं अविचारं समाधि समापश्रस्स चेतसा चेतो परिच्च पजानाति — 'यथा उ इसस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता इसस्स चित्तस्स अनन्तरा अमं नाम वितवकं वितवकेस्सती' ति । भवं हि गोतमो एवमनुसासित — 'एवं वितवकेष, मा एवं वितवक्षियत् ; एवं मनिस करोथ, मा एवं मनसा-कत्य; इदं पजहय, इदं उपसम्पज्ज विहरशा'' ति ।

"ग्रद्धा खो त्याहं, बाह्मण, आसज्ज उपनीय वाचा भासिता; 10 8.173 ग्रिप च त्याहं अ्याकरिस्सामि। श्रहं हि, बाह्मण, अनेकविहितं इद्धिविषं पच्चनुभोमि ... पे०... याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेमि। श्रहं हि, ब्राह्मण, ग्रवितक्कं प्रविचारं समाधि समापश्रस्स चेतसा चेतो परिच्च पजानामि — 'यथा इमस्स भोतो मनोसङ्खारा पणिहिता, इमस्स नित्तस्स अनन्तरा ग्रमुं नाम वितक्कं वितक्केस्सती' ति। श्रहं हि, ब्राह्मण, एवमनु- 15 सासामि — 'एवं वितक्केथ, मा एवं वितक्कथत्यः एवं मनसि करोथ, मा एव मनसाकत्यः इदं पजहुथ, इदं उपसम्पज्ज विहरया'' ति।

"ग्रत्थि पन, भो गातम, ग्रञ्जो एकभिनखु पि यो इमेहि तीहि पाटिहारियेहि समन्नागतो, ग्रञ्जात्र भोता गोतमेना" ति ?

"न खो, ब्राह्मण, एकंग्रेव सतं न द्वे सतानि न तीणि सतानि न 20 चत्तारि सतानि न पञ्च सतानि, श्रथ खो भिय्योव, ये भिक्खू इमेहि तीहि पाटिहारियेहि समन्नागता" ति ।

> "कहं पन, भो गोतम, एतरहि ते भिक्खू विहरन्ती'' ति ? "इमस्मियेव सो, ब्राह्मण, भिक्खसङ्के'' ति ।

"श्रभिकत्तं, भो गोतम, प्रभिक्कतं, भो गोतम! सेय्यथाप 25 भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छुक्षं वा विवरेय्य, मून्ह्रस्स वा मनां ग्राचिक्क्षेय्य, ग्रन्थकारे वा तेलपज्जोतं धारेय्य — 'चक्कुमन्तो ह्रपानि दक्कत्ती' ति, एवमेवं भोता गोतमेन भनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एसाहं भवन्तं गोतमं सरणं गच्छ्यामि, धम्मं च भिक्कुसङ्क्षं च । उपासकं मं भवं गोतमो घारेतु भ्रज्जतम्मे पाणुपेतं सरणं गतं" ति । अ

स्सुहानं

हे बाह्मणा चञ्ञातरो, परिब्बाजकेन निब्बुतं । पलोकवच्छो तिकण्णो, सोणि सङ्गारवेन चाति ।।

७. महावग्गो

B. 174

१. तित्थायतमपुत्तं । "तीणिमानि, भिनसबे, तित्थायतनानि यानि पण्डितेहि समनुषुञ्जियमानानि समनुभाहियमानानि परं पि गन्त्वा अिकिरियाय सण्ठहन्ति । कतमानि तीणि ? सिन्ति, भिनसबे, एके समणबाह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्टिनो — 'यं कि वायं पुरिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सुत्तं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुत्तं वा सम्बं तं पुब्बेकतहेतू' ति । सन्ति, भिक्खवे, एके समणबाह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्टिनो — 'यं कि वायं पुरिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सुत्तं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुत्तं वा सब्बं तं इस्सरनिम्मानहेतू' ति । सन्ति, भिक्खवे, एके समणबाह्मणा एवंवादिनो एवंदिट्टिनो — 'यं कि वायं पुरिसपुग्गलो पटिसंवेदेति मुत्तं वा दुक्खं वा अदुक्खमसुत्तं वा सब्बं तं अहेतु-अप्पन्चयां ति ।

"तत्र, भिनस्तवे, ये ते समणब्राह्मणा एवंवादिनो एवदिद्विनो —

15 'यं कि चायं पुरिसपुमालो पटिसंवेदेति सुखं वा दुक्खं वा अदुन्समसुखं वा सब्बं तं पुब्वेकतहेतूं ति, त्याहं उपसङ्क्रीमत्वा एवं वदामि — 'सच्चं किर तुम्हे आयस्मन्तो एववादिनो एवंदिद्विनो — यं कि चायं पुरिसपुमालो पटिसंवेदिति सुखं वा दुक्खं वा अदुक्समसुखं वा सब्बं तं पुब्वेकतहेतूं ति ? ते च मे एवं युद्वा 'आमा" ति पटिजानन्ति । त्याहं एवं वदामि — 'तेन
20 हायस्मन्तो पाणातिपातिनो भिवस्सन्ति पुब्वेकतहेतु, अदिम्नादायिनो भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु, अब्रह्मचायारोनो भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु, सुसावादिनो भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु, पिमुणवाचा भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु,

फरुसवाचा भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु, सम्फ्रप्यलापिनो भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु,

करहेतु, अभिज्झालुनो भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु, व्यापभिचित्ता' भवि
सन्ति पुब्वेकतहेतु, सिम्ब्यादिद्विका भविस्सन्ति पुब्वेकतहेतु'।

१. ग्रामो – सी० । २. व्यापन्नवित्ता – रो० ।

B. 175

20

R 175

"पूब्बेकतं लो पन, भिक्खवे, सारतो पच्चागच्छतं न होति छन्दो वा वायामो वा इदं वा करणीयं इदं वा स्रकरणीयं ति। इति करणीयाकरणीये खो पन सच्चतो थेततो ग्रन्पलब्भियमाने मट्टस्सतीनं ग्रनारक्खानं विहरतं न होति पच्चत्तं सहधम्मिको समणवादो । ग्रयं सो मे, भिक्खवे, तेसू समणबाह्मणेस एवंवादीस एवंदिट्टीस पठमो 5 सहधम्मिको निग्गहो होति ।

"तत्र, भिक्खवे, ये ते समणबाह्यणा एवंवादिनो एवंदिदिनो -'यं कि चायं पुरिसपुग्गलो पटिसंबेदेति सखं वा दक्खं वा ग्रदक्खमसुखं वा सब्ब त इस्सरनिम्मानहेत' ति, त्याहं उपसङ्क्षमित्वा एवं वदामि -'सच्चं किर तुम्हे ग्रायस्मन्तो एवंवादिनो एवदिदिनो - यं कि चायं 10 पुरिसपुगलो पटिसंवेदेति सूखं वा दुवखं वा ग्रद्दक्खमसूखं वा सब्बं तं इस्सरनिम्मानहेतु'ति ? ते च मे एवं पुट्टा 'ग्रामा' ति पटिजाबिन्त । त्याह एवं वदामि - 'तेनहायस्मन्तो पाणातिपातिनो भविस्सन्ति इस्सर-निम्मानहेत्, ग्रादिन्नादायिनो भविस्सन्ति इस्सरनिम्मानहेत्, अबह्य-चारिनो भविस्सन्ति इस्सरनिम्मानहेत्, मुसाबादिनो भविस्सन्ति इस्सर- 15 निम्मानहेत. पिसणवाचा भविस्सन्ति इस्सरिनम्मानहेत्, फरुसवाचा भविम्सन्ति इस्सर्गिम्मानहेत्, सम्फप्पलापिनो भविस्सन्ति इस्सर-निम्मानहेत. ग्रभिज्झालनो भविस्सन्ति इस्सरनिम्मानहेत. ब्यापन्न-चित्ता भविस्सन्ति इस्सर्रानम्मानहेत्, मिच्छादिद्रिका भविस्सन्ति इस्सर-निम्मानहेत्'।

"इस्सरनिम्मान खो पन, भिक्खवे, सारतो पच्चागच्छतं न होति छन्दो वा वायामो वा इदं वा करणीय इदं वा अकरणीयं ति । इति करणीयाकरणीये खो पन सच्चतो थेततो अनुपलब्भियमाने मट्ट-स्सतीनं ग्रनारक्वानं विहरतं न होति पच्चत्तं सहधम्मिको समणवादो । ग्रयं खो मे, भिक्खवे, तेस समणबाह्मणेस एवंवादीस एवंदिद्रीस दतियो 25 सहधम्मिको निग्गहो होति ।

"तत्र, भिक्खवे, ये ते समणबाह्मणा एववादिनो एवंदिद्विनो-'यं कि चायं परिसपुग्गलो पटिसंवेदेति सूखं वा दुन्खं वा ग्रदुन्खमसूखं वा सब्बं तं ग्रहेत्-ग्रप्पच्चया' ति, त्याहं उपसङ्क्षमित्वा एवं वदामि – 'सच्चं किर तम्हे आयस्मन्तो एवंवादिनो एवंदिद्रिनो - यं कि चायं पूरिस- 30 पुगलो पटिसंवेदेति सूखं वा दुक्खं वा ग्रदुक्खमसूखं वा सब्बं तं ग्रहेतू-

१. प्रसुखमदुक्लं – रो०।

ष०१ – २१

в 176

10

ग्रपण्डवा' ति ? ते च मे एवं पुट्टा 'ग्रामा' ति पटिजानित्त । त्याहं एवं वदामि – 'तेनहायस्मन्तो पाणातिपातिनो भविस्सन्ति ग्रहेतु-ग्रपण्डवा ... पे०... मिच्छादिद्विका भविस्सन्ति ग्रहेतुश्रपण्डवा' ।

"अहेतु-अप्यच्चयं 'खो पन, भिक्खने, सारतो पच्चागच्छतं न

होति छत्दो वा वायामो वा इदं वा करणीय इद वा अकरणीयं ति ।

इति करणीयाकरणीये खो पन सच्चतो खेततो अनुपलिक्शियमाने मुदुस्ततीनं अनारक्खानं विहरत न होति पच्चत्त सहधीम्मको समणवादो ।

अयं खो में, भिक्खने, तेसु समणबाह्मणेसु एवंवादीसु एविदद्वीसु तितयो

सहधिम्मको निग्गहो होति ।

"इमानि खो, भिक्खवे, तीणि तित्खायतनानि यानि' पण्डितोह् समनुयुञ्जियमानानि समनुगाहियमानानि समनुभासियमानानि पर पि गन्त्वा प्रकिरियाय सण्डहन्ति ।

"अयं खो पन, भिक्खने, मया धम्मो देसिता अनिगाहितो अमिकनिद्धो अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि। करामो च,

भिक्खने, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिक्तिनट्टो अनुपवज्जो
अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि ? इमा छ धानुयो ति,
भिक्खने, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो अमिकिनिट्टो अनुपवज्जो
अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि। इमानि छ फम्मायतनाची
ति, भिक्खने, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिकिनिट्टो अनुपवज्जो
अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि। इमे अट्टारम मनोपविचारा
ति, भिक्खने, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिकिनिट्टो अनुपवज्जो
अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि। इमानि चत्तारि अरियसच्चानी ति, भिक्खने, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिकिन्टिटो
अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि। इसानि चत्तारि अरियसच्चानी ति, भिक्खने, मया धम्मो देसितो अनिग्गहितो असिकिन्द्रो
अनुपवज्जो अप्यटिकुट्टो समणेहि ब्राह्मणेहि विञ्जूहि।

"इमा छ धातुयो ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो ग्रनिग्गहितो ग्रसिकितिट्ठो ग्रनुपवज्जो प्रप्यटिकुट्ठो समणेहि बाह्मणेहि विञ्जूही ति । इति स्रो पनेते वृत्तं । कि वेत पटिच्च वृत्तः ? ख्रियमा, भिक्खवे, धातुयो – पथवीधातु, ग्रापोधातु, तेजोधातु, वायोधातु, ग्राकासधातु, विञ्ञाणधातु । इमा छ धातुयो ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो

R 176

अंद्रेनुष्रण्च्या – सी०, स्या०, रो० । २ यानि तानि – सी०, रो० । ३ पळकी-धातु – सी०, स्या०, रो० ।

ग्रनिमाहितो असंकिलिट्टो अनुपवज्जो ग्रप्पटिकृट्टो समणेहि बाह्यणेहि विञ्यही ति । इति यं तं वत्तं, इदमेतं पटिच्च वत्तं ।

"इमानि छ फस्सायतनानी ति, भिक्खवे, मया घम्मो देसितो ग्रनिगाहितो ग्रसंकिलिट्टो ग्रन्पवज्जो ग्रप्पटिकृट्टो समणेहि बाह्मणेहि विञ्जही ति । इति स्रो पनेतं वृत्तं । कि चेतं पटिच्च वृत्तं ? 5 खयिमानि, भिक्खवे, फस्सायतनानि - चक्खु फरसायतनं, सोतं फस्सा-यतनं, घानं फस्सायतनं, जिव्हा फस्सायतनं, कायो फरसायतनं, मनो फस्सायतनं । इमानि छ फरसायतनानी ति, भिक्खवे, मया घम्मो देसितो ग्रनिगाहितो ग्रसंकिलिट्टो ग्रन्पवज्जो ग्रप्पटिकट्टो समणेहि बाह्यणेहि विञ्जूही ति । इति यं तं वृत्तं, इदमेतं पटिच्च वृत्तं ।

"इमे ग्रद्वारस मनोपविचारा ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो श्रनिग्गहितो असंकिलिट्रो अनुपवज्जो श्रप्पटिकुट्रो समणेहि बाह्यणेहि विञ्जूही ति । इति स्त्रों पनेतं वृत्तं । कि चेतं पटिच्च वृत्तं ? चक्सुना रूपं दिस्व सोमनस्सद्वानियं रूपं उपविचरति दोमनस्सद्वानियं रूपं उप-विचरति उपेक्खाद्वानियं रूपं उपविचरति, सोतेन सहं सूत्वा ... घानेन 15 गन्धं घायित्वा ... जिव्हाय रसं सायित्वा ... कायेन फोटूब्बं फुसित्वा ... मनसा धम्मं विञ्ञाय सोमनस्सद्वानियं धम्मं उपविचरति दोमनस्स-ट्रानियं धम्मं उपविचरति उपेक्साट्रानियं धम्मं उपविचरति । इमे ग्रदारस मनोपविचारा ति. भिवसवे. मया घम्मो देसितो ग्रनिस्महितो ग्रसंकिलिट्रो ग्रनुपवज्जो ग्रप्पटिकुट्रो समणेहि बाह्यणेहि विञ्जूही 20 ति । इति यं तं वत्तं, इदमेतं पटिच्च वत्तं ।

"इमानि वत्तारि ग्ररियसच्चानी ति, भिक्खवे, मया धम्मो देसितो ग्रनिग्गहितो ग्रसंकिलिट्ठो ग्रनुपवज्जो ग्रप्पटिक्ट्रो समग्रेहि ब्राह्मणेहि विञ्जुही ति । इति स्रो पनेतं वृत्तं । कि चेतं पटिच्च वृत्तं ? छन्नं, भिनसवे, घातूनं उपादाय गब्भस्साववकन्ति होति; 25 भ्रोक्कन्तिया सति नामरूपं, नामरूपपच्चया सळायतनं, सळायतन-पच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना । वेदियमानस्स खो पनाहं, भिवस्रवे. इदं दुक्लं ति पञ्जापेमि, भ्रयं दुक्लसमदयो ति पञ्जापेमि, भ्रयं दुक्खनिरोधो ति पञ्जापेमि, ग्रयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा ति पञ्जापेमि ।

B. 177

१. पञ्जपेमि – म० ।

D. 177

R. 178

"कतमं च, भिक्खवे, दुक्खं ग्ररियसच्चं ? जाति पि दुक्खा, जरा पि दुक्खा, व्याघि पि दुक्खों, मरणं पि दुक्खं, सोकपरिदेवदुक्ख-दोमनस्युपायासा पि दुक्खा, ग्राप्यियेहि "सम्पयोगो दुक्खों, पियेहि विष्पयोगो दुक्खों, यम्पिच्छं न लभति तं पि दुक्खं । सिक्क्षांन पञ्चुपादान-क्षक्या पि दुक्खा । इदं वृच्चति, भिक्खवे, दुक्खं ग्ररियसच्चं ।

"कतमं च, भिक्सवे, दुक्ससमुदयं भारियसच्चं ? म्रविज्जा-पच्चया सङ्खारा, सङ्खारपच्चया विञ्ञाणं, विञ्ञाणपच्चया नामरूपं, नामरूपपच्चया सळायतनं, सळायतनपच्चया फस्सो, फस्सपच्चया वेदना, वेदनापच्चया तण्हा, तण्हापच्चया उपादानं, उपादानपच्चया भवो, भव-पच्चया जाति, जातिपच्चया जरामरणं सोकपरिदेवदुक्खदोमनस्सुपायासा सम्भवन्ति । एवमेतस्स केवलस्स दुक्खक्षत्वस्स समुदयो होति । इदं वच्चति, भिक्सवे, दक्खसमुदयं म्रियसच्चं।

"कतमं न, भिन्सबंने, दुनस्विनरोधं अरियसच्न ? अविज्ञाय त्वेव असेसविरागिनरोधा सङ्खारिनरोधो, सङ्खारिनरोधा विञ्ञाण
ा निन्नोधो, विञ्ञाणिनरोधा नामरूपिनरोधो, नामरूपिनरोधा सळायतन
निन्नोधो, सळायतनिरोधा फस्सिनिरोधो, फस्सिनरोधा वेदनािनरोधो, वेदनािनरोधो, उपादान
निन्नोधा मविनरोधो, भविनरोधा जातिनिरोधो, जातिनिरोधा जरामरणं सोकपरिवेदवुक्सदोमनस्मुपायासा निरुज्ञान । एवमेतस्स केवलस्स

उ दुनस्वन्वस्स निरोधो होित । इदं वुच्चित, भिन्नववे, दुक्सिनरोधं अगिज्यस्त्वं ।

"कतमं च, भित्तसबं, दुक्खिनरोधगामिनी पटिपदा श्रीरयसच्चं ? श्रयमेव श्रिटां श्रद्धिको मगो, सेट्यथीदं ' – सम्मादिद्धि, सम्मासक्कूप्पो, सम्मावाचा, सम्माकम्मन्तो, सम्माश्राजीबो, सम्मावायाभो, सम्मासित, 23 सम्मासमाधि । इदं वृच्चित, भित्त्ववं, दुक्खिनिरोधगामिनी पटिपदा श्रिट्यसच्चं । 'इमानि चत्तारि ग्रिट्यसच्चानी' ति, भित्तस्ववं, मया धम्मो देसितो श्रनिग्गहितो श्रसंकिनिद्धो श्रन्पवज्जो श्रप्पटिकुट्ढो समणेहि श्राह्मणेहि विञ्जूही ति । इति यं तं वृत्तं इदमेतं पटिच्च वृत्तं" ति ।

२. भयसुत्तं । "तीणिमानि, भिक्सवे, स्रमातापुत्तिकानि अभयानी ति स्रस्सुतवा पुयुज्जनो भारति । कत्तमानि तीणि ? होति सी,

R. 178

१-१, २-२. म० पोत्वके नत्वि । ३. बुक्कसमृदयो - स्था० । ४. सेट्यधिवं - म० ।

B. 179

भिक्खने, समयो यं महाभ्रागिडाहो बुद्वाति । महाभ्रागिडाहे स्त्रो पन, भिक्खने, वृद्विते तेन गामा पि डय्हन्ति निगमा पि डय्हन्ति नगरा पि डय्हन्ति । गामेसु पि डय्हमानेसु निगमेसु पि डय्हमानेसु नगरेसु पि डय्ह-मानेसु तत्थ माता पि पुत्तं नप्पटिलभति, पुत्तो पि मातरं नप्पटिलभति । इसं, भिक्खने, पठमं भ्रमातापुत्तिकं भयं ति ग्रस्सुतवा पूषुण्जनो भासति । ऽ

"पुन च परं, भिक्खवे, होति सो समयो यं महामेघो बुट्टाति ।
महामेघे खो पन, भिक्खवे, वृद्धिते महाउदकवाहको सञ्जायति । महाउदकवाहके खो पन, भिक्खवे, सञ्जायन्ते तेन गामा पि वृद्धित्त निगमा
पि वृद्धित नगरा पि वृद्धिता । गामेषु पि वृद्धमानेषु निगमेषु पि
वृद्धमानेमु नगरेषु पि वृद्धमानेषु तत्थ माता पि पुत्तं नप्यटिलम्रति, 10
पुत्तो पि मातरं नप्यटिलमति । इदं, भिक्खवे, दुतियं ग्रमातापुत्तिकं भयं
ति ग्रस्मृतवा पृथ्चनाने भासति ।

"पुन च परं, भिक्सवने, होनि सो समयो यं भयं होति अटिवसङ्कोपों, चक्कममारूब्हा जानपदां पिरयायन्ति । भये खो पन, भिक्सवने, सित अटिवसङ्कोपों चक्कसमारूब्हा जानपदां पिरयायन्ति । भये खो पन, भिक्सवने, सित अटिवसङ्कोपे चक्कसमारूब्हेमु जानपदेशुं पिरयायन्तेसु तत्थ माता पि 15 पुत्तं नप्पटिलभित, पुत्तो पि मानरं नप्पटिलभित । इदं, भिक्सवने, तितयं प्रमातापुन्तिकं मयं ति अस्मुतवा पुथुज्जनो भासित । इमानि खो, भिक्सवने, तीणि अमातापुत्तिकानि भयानी ति अस्मुतवा पुथुज्जनो भासित ।

"तानि खो पनिमानि, भिक्खवे, तीणि समातापुत्तिकानियेव 20 भयानि स्रमातापुत्तिकानि भयानी ति सस्युतवा पुषुजनो भासति । कतमानि तीणि? होति सो, भिक्खवे, समयो यं महाश्रमिग्डाहो बुट्टाति । महाश्रमिग्डाहो खो पन, भिक्खवे, बुट्टिते तेन गामा पि डव्हिन्ति निगमा पि डव्हिन्ति नगरा पि डव्हिन्ति । गामेसु पि डव्हिन्ते नगरेसु पि डव्हमानेसु होति सो समयो यं कदाचि करहिच 25 माता पि पुत पटिनभित, पुतो पि मातद पटिनभित । इदं, भिक्खवे, पठमं समातापुत्तिकयेव भयं प्रमातापुत्तिक सर्यं ति ग्रस्युतवा पुषुजनो भासति ।

"पुन च परं, भिक्सवे, होति सो समयो यं महामेघो बुट्टाति । महामेघे स्रो पन, भिक्सवे, बुट्टिते महाउदकवाहको सञ्जायति । महा ॐ

R. 179

R. 180

१. महाप्रमिषाहो - रो० । २. घटवि-सङ्खेपो - रो०; घट्टवीसळकोपो - स्था० । ३. जनपदा - रो० । ४. जनपदेसु - रो० ।

20

R. ISO

B. 181

उदकवाहके स्रो पन, भिनस्त्रने, सञ्जाते तेन गामा पि बुग्हिन्त निगमा पि बुग्हिन्त नगरा पि बुग्हिन्त । गामेसु पि बुग्हिमानेसु निगमोसु पि बुग्हिमानेसु नगरेसु पि बुग्हमानेसु होति स्रो समयो यं कदाचि करहिष्य माता पि पुत्तं पटिलभित, पुत्तो पि मातरं पटिलभित । इदं, भिवस्रके इतियं समातापृत्तिकयेव भयं अमातापृत्तिकं भयं ति अस्सुतवा पुथुज्जनो भावति ।

"पुन च परं, भिक्खवे, होति सो समयो यं भयं होति श्रटिब-सङ्कोपो, चक्कसमारूव्हा जानपदा परियायन्ति । भये खो पन, भिक्खवे, मित अटविसङ्कोपे चक्कसमारूव्हेसु जानपदेसु परियायन्तेसु होति सो 10 समयो यं कदाचि करहिच माता पि पुत्तं पटिलभति, पुत्तो पि मातरं पटिलभति । इदं, भिक्खवे, तितयं समातापृत्तिकयेव भयं ग्रमाता-पृत्तिकं भय नि अस्मृतवा पृथुज्जनो भासति ।

"इमानि खो, भिक्खवे, तीणि समातापुनिकानियेव भयानि अमातापुत्तिकानि भयानी ति अस्सुतवा पुष्टजनो भासति ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, ग्रमातापुत्तिकानि भयानि । कतमानि तीणि ? जराभयं, व्याधिभयं, मरणभयं ति । न, भिक्खवे, माता पुत्तं जीरमानं एवं लभति – 'ग्रह जीरामि, मा मे पुत्तो जीरी' ति, पुत्तो वा पन मातरं जीरमानं न एवं लभति – 'ग्रहं जीरामि, मा मे मुमाता जीरी' ति ।

"न, भिक्खने, माता पुतं व्याधियमानं एव लभति – 'झह ब्याधियामि, मा मे पुत्तो व्याधियी' ति; पुत्तो वा पन मातर व्याधियमानं न एवं लभति – 'झहं व्याधियामि, मा मे माता ब्याधियी' ति ।

"न, भिक्खवे, माता पुत्त भीयमानं एवं लभित — 'ग्रहं मीयामि, मा मे पुत्तो मीयी' ति; पुत्तो वा पन मातरं मीयमानं न एवं लभित — ²⁵ 'ग्रहं मीयामि, मा मे माता मीयी' ति । इमानि खो, भिवस्रवे, तीणि ग्रमातापृत्तिकानि भयानी ति ।

"भ्रत्यि, भिक्खवे, मग्गो ग्रत्यि पटिपदा इमेसं च तिष्णं समाता-पुत्तिकानं भयानं इमेसं च तिष्णं ग्रमातापुत्तिकानं भयानं पहानाय समित-क्कमाय संवत्तति । कतमो च, भिक्खवे, मग्गो कतमा च पटिपदा १० इमेसं च तिष्णं समातापुत्तिकानं भयानं इमेसं च तिष्णं ग्रमातापुत्तिकानं

१ व्याविभयं ~ मी०, रो०। २. मीव्यी - स्या०, रो०।

R 181

B. 182

भयानं पहानाय समितिकसाय संवत्ति ? भ्रयमेव श्रिरियो भ्रष्टुिक्षको मम्मो, सेय्यथीदं – सम्मादिद्वि, सम्मासङ्क्ष्पो, सम्मावाचा, सम्माक्ष्मा, सम्माकाचा, सम्माक्षमा, सम्मामाजीवो, सम्मावायामो, सम्मासित, सम्मासमाधि । भ्रयं सो, भिक्सवे, मम्मो भ्रयं पटिपदा इमेसं च तिष्णं समातापुत्तिकानं भयानं इमेसं च तिष्णं स्रमातापुत्तिकानं भयानं पहानाय समितिवक्षमाय 5 संबत्तती" ति ।

३. बेनागपुरसुतं । एकं समयं भगवा कोसलेमु वारिक वरमानो महता भिक्सुसङ्केन सिंद येन बेनागपुरं नाम कोसलानं ब्राह्मणगामो तदवसि । अस्सीसुं स्रो बेनागपुरिका ब्राह्मणगहपितका — "समणो खलु, भो, गोनमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पव्यजितो बेनागपुरं अनुप्पत्तो । 10 तं स्रो पन भनन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसहो प्रव्युमतो — 'इति पि सो भनवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्ञाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविदू अनुत्तरो पुरिनयहम्मागित्र सत्था देवमनुस्सान् बुद्धो भगवां ति । सो इमं लोकं मदेवकं समारकं सब्रह्मकं सस्समणबाह्मणि पजं सदेवमनुस्सं स्यं अभिज्ञा मिच्छकत्वा पदित्वा सो धम्म देसेति आदिकत्याणं गम्बक्तेकत्याणं परियोसानकल्याणं सात्थं सव्यञ्जनं, केवलपरिपुष्णं परिनुद्धे वह्मजरियं पकासेति । साधु स्रो पन तथास्पानं ग्रवहतं दरसनं होती' ति ।

श्रथ खो वेनागपुरिका ब्राह्मणगहपतिका येन भगवा तेनुपसङ्कभिमु; उपसङ्कित्वा प्रप्येकच्चे भगवन्तं श्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीविसु, ग्रप्येकच्चे भगवता सिंह सम्मोदिनु, सम्मोदनीयं क्यं सारणीयं
वितिसारेत्वा एकमन्तं निसीदिनु, ग्रप्येकच्चे येन भगवा तेनञ्जलि
पगामेत्वा एकमन्तं निसीदिनु, ग्रप्येकच्चे नामगोत्तं सावेत्वा एकमन्तं
निसीदिनु, ग्रप्येकच्चे नुम्हीभूता एकमन्तं निसीदिनु । एकमन्तं निसिन्नो
सो वेनागपरिको वच्छ्योत्तो ब्राह्मणो भगवन्तं एतदवोच —

"प्रच्छिर्यं, भो गोतम, प्रक्ष्मुतं, भो गोतम! याविञ्चदं भोतो गोतमस्स विष्पसन्नानि इन्द्रियानि, परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । संय्यचापि, भो गोतम, सारदं वदरपण्डुं परिसुद्धं होति परियोदातं; एवभेव भोतो गोतमस्स विष्पसन्नानि इन्द्रियानि परिसुद्धो छविवण्णो परियो-दातो । संय्यचापि, भो गोतम, तालपक्कं सम्पति बन्धना पुसूत्तं परि- 30

१. सेय्यविषं - म० । २. साराणीयं -सी०, स्या०, रो० । ३. भदर ० - रो० । ४-४. बन्यनामुत्तं - सी०, रो० ।

सुद्धं होति परियोदातं; एवमेव भोतो गोतमस्स विप्यसन्नानि इन्द्रियानि परिसुद्धो छविवण्णो परियोदातो । सेय्यथापि, भो गोतम, नेक्सं जम्बोनदं दक्खकम्मारपुत्तसूपरिकम्मकतं उक्कामुखे सुकुसलसम्पहट्टं पण्डुकम्बले निक्खित भासते च तपते च विरोचित च; एवमेव भोतो गोतमस्स 5 विष्पसन्नानि इन्द्रियानि परिसद्धो छविवण्णो परियोदातो । यानि कानि, भो गोतम, उच्चासयनमहासयनानि, सेय्यथीद - ग्रासन्दि पल्लक्टो गोनको चित्तको पटिका पटलिका तुलिका विकृतिका उद्दलोमी एकन्त-लोमी कडिस्सं कोसेय्य कुडकं हत्यत्यरं ग्रस्सत्थरं रथत्थरं ग्रजिनप्पवेणी कदलिमिगपवरपच्चत्थरणं सउत्तरच्छदं उभतोलोहितकपधानं, एव-10 रूपानं नन भव गोतमो उच्चासयनमहासयनान निकामलाभी अकिच्छ-लाभी ग्रकसिरलाभी ''ति।

"यानि खो पन तानि, ब्राह्मण, उच्चासयनमहासयनानि, सेय्य-थीदं . . दुल्लभानि तानि पब्बजितानं लद्धा च पन न कप्पन्ति ।

"तीणि खो, इमानि, ब्राह्मण, उच्चामयनमहासयनानि, येसाहं एतरिह निकासलाभी अिकच्छलाभी अकसिरलाभी । कतमानि तीणि ? दिब्दं उच्चासयनमहासयनं ब्रह्मं उच्चासयनमहासयनं अग्यं उच्चासयन-महासयनं । इमानि खो, ब्राह्मण, तीणि उच्चासयनमहासयनानि, यसाह एतरिद्र निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी 'ति।

"कतम पन त, भो गोतम, दिब्बं उच्चासयनमहासयन, यस्स 20 भवं गोतमा एतरहि निकामलाभी ग्रिकिच्छलाभी ग्रकमिरलाभी 'ति ?

"इघाहं, ब्राह्मण, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरामि. सो पुब्बण्हसमय निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गाम वा निगम वा पिण्डाय पविसामि । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककन्तो वनन्तञ्जेव पविसामि । सो यदेव तत्थ होन्ति तिणानि वा पण्णानि वा तानि एक इसं 25 सङ्घरित्वा निसीदामि पल्लाङ्कं ग्राभुजित्वा उज् कायं पणिधाय परिमुखं सर्ति उपट्रपेत्वा । सो विविच्चेव कामेहि विविच्च स्रकुसलेहि धम्मेहि सविनक्क सविचारं विवेकजं पीतिसुखं पठमं झानं उपसम्पज्ज विहरामि; वितक्कविचारानं वृपसमा अज्झत्तं सम्पसादनं चेतसो एकोदिभावं अवि-तक्कं ग्रविचारं समाधिजं पीतिसुखं दुतियं झानं उपसम्पण्ज विहरामि; 30 पीतिया च विरागा उपेक्खको च विहरामि सतो च सम्पनानो सखं च

१-१. कुसलसम्पहट्टं - स्याः, रो० २. कादलि ० - सी०, स्या० । ३ सदानि -

R 182 B. 183

सी॰, स्या॰ । ४. पनारयामि - सी॰, स्या॰, रो॰ ।

B. 184

कायेन पिटसंवेदेमि, यं तं ब्रिटिया भ्राचिक्खन्ति — 'उपेक्खको सितमा सुखिविहारी' ति तितयं झानं उपसम्पज्ज विहरामि; सुखस्स च पहाना दुक्खस्स च पहाना पुज्वेव सोमनस्सदोमनस्सानं अत्यङ्गमा अदुक्खमनुषं उपेक्खासितपारिसुद्धि चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विहरामि । सो चे ब्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो चङ्कमािमि, दिब्बो में एसो तिस्म समये चङ्कमो होति । 5 सो चे ब्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो तिद्यामि, दिब्बे में एतं तिस्म समये ठानं होति । सो चे ब्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो निसीदामि, दिब्बे में एतं तिस्म समये ठानं होति । सो चे ब्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो निसीदामि, दिब्बे में एतं तिस्म समये उच्चासय क्यों का सहं ब्राह्मण, एवंभूतो सेव्यं क्योंमि, दिब्बे में एतं तिस्म समये उच्चासय नमहासयन होति । इदं खो, ब्राह्मणं, दिब्बे उच्चासयनमहासयनं, यस्साहं एतरहि निकामलाभी अकिच्छ- 10 स. 188 लाभी अकिस्टरनाभी' ति ।

"ग्रन्छरियं, भो गौतम, ग्रब्भुतं, भो गोतम ! को चञ्जो . एवरूपस्स दिव्यस्स उच्चासयनमहासयनस्स निकामलाभी भविस्सति ग्रकिच्छलाभी ग्रकसिरलाभी, ग्रञ्ञत्र मोता गोतमेन !

"कतमं पन तं, भो गोतम, ब्रह्मं उच्चासयनमहासयनं, यस्स भवं 15 गोतमो एतरहि निकामलाभी अकिच्छलाभी अकसिरलाभी" ति ?

"इधाहं, ब्राह्मण, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरामि, सो पुड्यण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा पिण्डाय पविसामि । सो पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिकक्तो वनन्तञ्जेव पिक्सामि । सो यदेव तत्य होन्ति तिणानि वा पण्णानि वा तानि एकज्झं थ्व सङ्क्षिरत्वा निसीदामि पल्लङ्कं मार्भाज्ञत्वा उज्जं कायं पणिषाय पिरमुखं सितं उपटुरेत्वा । सो मेत्तासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरामि, तथा दुतियं, तथा तियं, तथा चतुत्यं, इति उद्धमघो तिरियं सव्वधि सब्बत्तताय सव्वावन्तं लोकं मेत्रार्ति परित्वा विहरामि नहामतेन चेतसा विष्ठेतेन महम्यतेन च्यप्पमाणेन अवेरेन अव्यावज्झेन फरित्वा विहरामि । येव... मृदितासहगतेन चेतसा ... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरामि, तथा दुतियं, तथा तिर्यं, तथा चतुत्यं, इति उद्धमघो तिरियं सव्वधि सव्वत्ताय सव्वावन्तं लोकं उपेक्सासहगतेन चेतसा (वर्षे प्रव्यावज्झेन फरित्वा विहरामि । सो चे महम्यतेन भ्रष्यागणेन म्रवेरेन महम्यतेन भ्रष्यावज्झेन फरित्वा विहरामि । सो चे महं, ब्राह्मण, एवंमूतो चङ्कमामि, ब्रह्मां मे एसो तिर्यं ।

१. भत्यममा - रो० । २. तं ब्राह्मण - सी०, स्था०, रो० । ३. चतुरिय - सी०, रो० । ४. ब्रब्यापज्झेन - सी०, रो० । ५. बह्मं - सी०; ब्रह्मो - रो० ।

R 184

समये चङ्कमो होति । सो चे म्रहं, ब्राह्मण, एवंभूतो तिष्ट्रामि ... पे०... निसीदामि ... पे०... सेय्यं कप्पेमि, ब्रह्मां मे एतं तस्मि समये उच्चासयन-महासयनं होति । इदं खो, ब्राह्मण, ब्रह्मां उच्चासयनमहासयनं, यस्साहं एतरिह निकामलाभी श्रकिच्छलाभी श्रकसिरलाभी" ति ।

"अच्छरियं, भो गोतम, अब्भुतं, भो गोतम ! को चञ्चो एवरूपस्स ब्रह्मस्स उच्चासयनमहासयनस्स निकामलाभी भविस्सति अकिच्छनाभी अकसिरनाभी, अञ्चात्र भोता गोतमेन !

"कतमं पन तं, भो गोतम, त्ररियं उच्चासयनमहासयनं, यस्स भवं गोतमो एतरिह निकामलाभी मिकच्छलाभी प्रकसिरलाभी" ति ?

10 "इघाहं, ब्राह्मण, यं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरामि,
सो पुट्वण्हनमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय तमेव गामं वा निगमं वा
पिण्डाय पविसामि । सो पच्छाभनं पिण्डपातपटिककन्तो वनन्तञ्जेव
पविसामि । सो यदेव तत्थ होन्ति तिणानि वा पण्णानि वा तानि एकज्झ
सङ्घित्वा निसीदामि पल्ल ङ्कं प्राभुजित्वा उज्जं कायं पण्णिधाय परिमुख

13 सित उपट्टपेत्वा । सो एवं जानामि — 'रागो में पहीनो उच्छिन्नमूनो
तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आयित अनुप्पादधम्मी; दोसो में पहीनो
उच्छिन्नमूनो तालावत्युकतो आयित अनुप्पादधम्मी;
मोहो में पहीनो उच्छिन्नमूनो तालावत्युकतो आयित अनुप्पादधम्मी;
मोहो में पहीनो उच्छिन्नमूनो तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आयित
अनुप्पादधम्मी'। सो चे अहं, ब्राह्मण, एवंभूतो चङ्कमामि, ग्राग्यो मे

20 एमा निस्म समये चङ्कमो होति । सो चे अहं, ब्राह्मण, एवंभूतो तिट्ठामि
... पं .... निसीदामि ... पं .... सेय्यं कप्पेमि, ग्राग्यं में एतं तिस्म समये
उच्चासयनमहास्यनं होति । इदं सो, ब्राह्मण, ग्राग्यं पे एतं तिस्म समये

"ब्रच्छिरियं, भो गोतम, ब्रब्भुतं, भो गोतम! को चञ्चो एव-इं रूपस्स ब्रिरियस्स उच्चासयनमहासयनस्स निकामलामी भविस्सति ब्रक्ति-च्छलाभी ब्रक्तिस्लाभी, ब्रञ्जात्र भोता गोतमेन!

"ग्रभिककन्तं, भो गोतम, प्रभिककन्तं, भो गोतम! सेय्ययापि, भो गोतम, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छकं वा विवरेय्य, मूब्हस्स वा मग्गं ग्राचिक्खेय्य, ग्रन्थकारे वा तेलपञ्जोतं घारेय्य — 30 'वक्खुमन्तो रूपानि दक्खन्ती'' ति; एवमेवं सो भोता गोतमेन

१. पत्रानामि – सी०, स्था०, रो० । २. बनमायकतो – सी०, रो० । ३. बस्बिन्ती – सी०, रो० ।

R 185

R. 186

ग्रनेकपरियायेन धम्मो पकासितो । एते मयं भवन्तं मोतमं सरणं गच्छाम धम्मं च भिक्खुसङ्कं च । उपासके मो भवं गोतमो घारेतु ग्रज्जतम्मे पाणपेते सरणं गतें" ति ।

४. सरभदुनं । एवं में मुतं । एकं समयं भगवा राजगहे विहरित गिज्झकूटे पब्बते । तेन लो पन समयेन सरमो नाम परिज्वाजको 3
प्रविरपक्कन्तो होति इमस्मा धम्मिवनया । सो राजगहे परिसति एवं
वाचं भासित – "श्रञ्जातो मया समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो ।
प्रञ्जाय च पनाहं समणानं सक्यपुत्तिकानं चम्मं एवाहं तस्मा धम्मविनया श्रपक्कन्तो" ति । ग्रथ लो सम्बहुता भिक्षू पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तवीवरमादाय राजगहं पिण्डाय पविसिंसु । ग्रस्सोसुं लो ते 10
भिक्षू सरभस्स परिब्बाजकस्स राजगहे परिसति एवं वाचं भासमानस्स – "ग्रञ्जातो मया समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो । ग्रञ्जाय
च पनाहं नमणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मं एवाहं तस्मा धम्मविनया
ग्रपक्कन्तो" ति ।

श्रथ खो ते भिक्खू राजगहे पिण्डाय चिरत्वा पच्छाभत्तं पिण्ड- 15 पातपिटककत्ता पेन भगवा तेनुपसङ्क्रीमसु; उपसङ्क्रीमत्वा भगवत्तं श्रिभवादेत्वा एकमन्तं निसीदिमु । एकमन्तं निसिन्ना खो ते भिक्खू भगवन्तं एतदवोचुं – "सरभो नाम, भन्ते, परिब्बाजको श्रीचरपवकन्तो इमस्मा धम्मविनया । सो राजगहे परिसति एवं वाचं भासित – 'ग्रञ्जातो मया ममणान सक्यपुत्तिकानं धम्मो । श्रञ्जाय च पनाहं समणानं 20 सक्यपुत्तिकानं धम्मो (वाहं तस्मा धम्मविनया अपकक्तो' ति । साधु भन्ते, भगवा येन सिप्पिनिकातीर्दे परिब्बाजकारामो येन सरभो परि-

मधिवासेसि भगवा तुण्हीभावेन ।

श्रष खो भगवा सायन्हसमय पटिसल्लाना बृद्धितो येन सिप्पि- 25 निकातीर परिब्बाजकारामो येन सरमो परिब्बाजको तेनुपसञ्जमि; उपसङ्क्षीमत्वा पञ्जाते प्रासने निसीदि। निसज्ज खो भगवा सरभं परिब्बाजकं एतदवोच - "सञ्चं किरत्वं, सरभ, एवं वदेसि - 'ग्रञ्जातो मया समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो। ग्रञ्जाय च पनाहं समणानं सक्य-

१. परिसर्ति – सी०, रो०। २. सक्यपुरियानं – सी०, स्था०, रो०। ३. ० पटि-स्कृतो – रो०। ४. स्थिनिया तीर्रं – स्था०। ५. प्रविवस्तित – रो०। ६. सायव्हसमयं – सी०,स्या०, रो०।

पुत्तिकानं वम्मं एवाहं तस्मा धम्मविनया श्रपक्कन्तो''' ति ? एवं वृत्ते सरभो परिब्बाजको तुम्ही श्रहोसि ।

दुतियं पि स्रो, भगवा सरभं परिब्बाजकं एतदवोच — "वर्षेहि, सरभ, किन्ति ते अञ्जातो समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो ? सचे ते अपरिपूरं भविस्सति, म्रहं परिपूरेस्सामि । सचे पन ते परिपूरं भविस्सति, म्रहं म्रनुमोदिस्सामी" ति । दुतियं पि स्रो सरभो परिब्बाजको तुण्ही म्रहोसि । ततियं पि स्रो भगवा सरभं परिब्बाजकं एतदवोच — "वर्रेहि, सरभ, किन्ति ते अञ्जातो समणानं सक्यपुत्तिकानं धम्मो ? सचे ते म्रपरिपूरं भविस्सति, म्रहं परिपूरेस्सामि । सचे पन ते परिपूरं भवि-। स्ति, म्रहं म्रनुमोदिस्सामी" ति । ततियं पि स्रो सरभो परिब्बाजको तण्ही महोसि ।

ण्य स्रो ते परिव्याजका सरभं परिव्याजक एतदवीचुं — "यदेव स्रो त्वं, आवृसो सरभ', समण गोतमं याचेच्यासि तदेव ते समणो गोतभो पवारेति । वदेहावृसो सरभ, किन्ति ते ग्रञ्जातो समणानं सक्यपुन्ति-। कानं धम्मो ? सर्चे ते ग्रपरिपूरं भविस्सति, समणो गोतभो परिपूरेस्सति । सर्चे पन ते परिपूषं भविस्सति, समणो गोतमो ग्रनुमोदिस्सती'' ति । एवं वृत्ते सरभो परिव्याजको तुष्हीभूतो मङकुभूतो पत्तक्यत्यो ग्रधोमुखो पञ्झायन्तो ग्रप्यटिभानो निसीदि ।

ग्रथ स्रो भगवा नरभं परिव्वाजकं तुण्हीभूतं मङकुभूतं पत्तक्सन्धं 20 ग्रथोमुसं पज्जायन्तं ग्रप्पटिभानं विदित्वा ते परिव्वाजके एतदवोच —

"यो स्रो मं, पिन्न्नाजका", एवं वदेव्य — 'सम्मासम्बुद्धस्स ते पिटजानतो इमे धम्मा अनिभसम्बुद्धा" ति, तमहं तत्व साधुकं समनु- युञ्जेव्यं समनुगाहेव्यं ममनुभानेव्यं । सो वत मया साधुकं समनुगुञ्जिब्य- मानो समनुगाहिव्यमानो समनुभासियमानो अट्टानमेतं अनवकासो यं सो तिण्णं ठानानं नाञ्जातर ठान निगच्छेव्य, अञ्चेन वा अञ्ज्ञं पिट- चिरस्सिति, बहिद्धा कथं अपनामेस्सिति, कोपं च तोसं च अप्पच्चयं, च पातुकरिरस्सित, तुण्हीभूतों मङ्कुभूतो पत्तक्सत्वो अधोमुखो पज्ञायन्तो अप्यटिमानो निसीदिरस्तित, सेव्यथापि सरभो परिज्ञाजको ।

"यो स्रो मं, परिब्बाजका, एवं वदेय्य – 'स्त्रीणासवस्स ते पटि-जानतो इमे ग्रासवा ग्रपरिक्सीणा' ति. तमहं तत्य साधुकं समनुयुञ्जेय्यं

B. 187

R. 187

१. परिब्बाजका राजगहका - रो० । २. रो० पोत्पके नरिष । ३. परिब्बाजको -रो० । ४. तुम्हीमूतो वा - सी०, स्था०, रो० ।

B 188

R. 188

समनुगाहेळ्यं समनुभासेय्यं । सो वत मया साधुकं समनुगुञ्जियमानो समनुगाहियमानो समनुभासियमानो भ्रष्टानमेतं भ्रनवकासो यं सो तिष्णं ठानानं नाञ्जातरं ठानं निगच्छेय्य, भ्रञ्जेन वा भ्रञ्जां पटिचरिरस्ति, बहिद्धा कथं भ्रपनामेस्सति, कोपं च तोसं च भ्रप्पच्चयं च पातुकरिरस्ति, तुष्हीभूतो मञ्जुभूतो पत्तक्खत्यो भ्रघोमुखो पज्झायन्तो भ्रप्पटिभानो 5 निसीविरस्ति, सेय्यथापि सरभो परिख्वाजको ।

"यो स्रो सं, परिब्बाजका, एवं वदेय्य — 'यस्स स्रो पन ते अत्याय धम्मो देसितो, सो न निय्याति तक्करस्स सम्मा दुक्खक्खयाया' ति, तमहं तत्य साधुकं समनुयुञ्जिय्यं समनुगाहेय्यं समनुभासेय्यं । सो वत मया साधुकं समनुयुञ्जिय्यं समनुगाहिय्यमानो समनुभासियमानो अद्गान- १० मेतं अनवकासो यं सो तिष्णं ठानानं नाञ्जातरं ठानं निगच्छेय्य, अञ्मेन वा अञ्जं पटिचरिस्मिति, बहिद्धा कथं अपनामेस्सिति, कोपं च तोसं च अपचच्यं च पानुकिन्स्सित, नुष्हीभूतो मङ्कुभूतो पत्तक्खन्यो अधोमुखो पज्जायन्तो अप्यटिभानो निसीदिस्सिति, सेय्यथापि सरभो परिब्बाजको" ति । अथ सो भगवा सिप्पिनिका तीरे परिब्बाजकारामे तिक्सत्तुं सीह- 15 नादं नदिस्वा बेहासं पक्कामि ।

ग्रथ खो ते परिब्बाजका ग्रचिरपक्कन्तस्स भगवतो सरभं परि-ब्बाजकं समन्ततो वाचायसिन्नतोदकेन' सञ्जम्भरिमकंसु — "सेय्यथापि, श्रावुसो सरभ, वोहारञ्जे जरिसङ्गालो 'सीहनादं निदस्साभी' ति सिङ्गालकंयेव नदित, भेरण्डकंयेव नदित; एवमेव खो त्वं, ग्रावुसो सरभ, 20 श्रञ्जात्रेव समणेन गोतमेन 'सीहनादं निदस्साभी' ति सिङ्गालकंयेव नदिस भेरण्डकंयेव नदिस । सेय्यथापि, ग्रावुसो सरभ, ग्रम्बुकसञ्चरी' 'पुरिसकरिवतं' रिवस्साभी' ति श्रम्बुकसञ्चरितवंयेव रवित; एवमेव खो त्वं, श्रावुसो सरभ, श्रञ्जात्रेव समणेन गोतमेन 'पुरिसकरिवतं रिव-स्साभी' ति, श्रम्बुकसञ्चरिरवितंयेव रवित । सेय्यथापि, श्रावुसो सरभ, 25 उसभो सुञ्जाय गोसालाय गम्भीरं निदत्वं मञ्जिति; एवमेव खो त्वं, श्रावुसो सरभ, श्रञ्जात्रेव समणेन गोतमेन गम्भीरं निदत्वं मञ्जिती' ति । श्रथ खो ते परिक्वाजका सरभं परिब्बाजकं समन्ततो वाचाय-

१. बाबाससितोदकेन – सी० । २. घम्बकमद्री – सी०, स्वा०, रो० ≀ ३. फुस्स-करवितं – सी०; पुस्सकरवितं – स्वा०, रो० ।

R 189

B. 190

 केसमित्तिसतं । एवं मे सतं । एकं समयं भगवा कोसलेस चारिकं चरमानो महता भिक्खसङ्केन सिंद्ध येन केसमत्ते नाम कालामानं निगमो तदवसरि । ग्रस्सोसुं खो केसमृत्तिया कालामा - "समणो खल. भो, गोतमो सक्यपुत्तो सक्यकुला पब्बजितो केसमत्तं ग्रनप्पत्तो । तं स्वो 5 पन भवन्तं गोतमं एवं कल्याणो कित्तिसहो ग्रब्भग्गतो - 'इति पि सो भगवा ... पे०... साध खो पन तथारूपानं ग्ररहतं दस्सनं होती''' ति ।

ग्रथ स्रो केसमत्तिया कालामा येन भगवा तेनपसङ्गींसः उपसङ्मित्वा अप्पेकच्चे भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिस. ग्रप्पेकच्चे भगवता सिंह सम्मोदिस, सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीति-10 सारेत्वा एकमन्तं निसीदिम, ग्रप्पेकच्चे येन भगवा तेनञ्जलि पणामेत्वा एकमन्तं निसीदिम, ग्रप्येकच्चे नामगोत्तं सावेत्वा एकमन्तं निसीदिस. ग्रप्पेकच्चे तुण्हीभता एकमन्तं निसीदिस । एकमन्तं निसिन्ना खो ते केसमत्तिया कालामा भगवन्तं एतदवीचं -

"सन्ति, भन्ते, एके समणब्राह्मणा कैसमत्तं ग्रागच्छन्ति । ते सक्येव 15 वादं दीपेन्ति जोतेन्ति, परप्पवादं पन खुंसेन्ति वम्भेन्ति परिभवन्ति ग्रोमिन्ति करोन्ति । ग्रपरे पि, भन्ते, एके समणबाह्यणा केसमत्तं श्रागच्छन्ति । ते पि सकंयेव वादं दीपेन्ति जोतेन्ति, परप्पवाद पन खुंसेन्ति वस्भेन्ति परिभवन्ति ग्रोमिक्ख करोन्ति । तेमं नो, भन्ते, ग्रम्हाकं होतेव कह्ना होति विचिकिच्छा - 'को मू नाम इमेस भवतं' समण-20 ब्राह्मणानं सच्चं त्राह, को मुसा" ति ?

"ग्रलं हि वो, कालामा, कह्नितुं ग्रलं विचिकिच्छितुं । कह्ननी-येव पन वो ठाने विचिकिच्छा उप्पन्ना। एथ तुम्हे, कालामा, मा श्रनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा स्राकारपरिवितक्केन, मा दिद्विनिज्झानक्ख-25 न्तिया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे, कालामा, ग्रत्तना व जानेय्याथ - 'इमे धम्मा श्रकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विञ्जारहिता, इमे धम्मा समत्ता समादिन्ना ग्रहिताय दक्खाय संवत्तन्ती' ति, ग्रथ तुम्हे, कालामा, पजहेय्याथ ।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, लोभो पुरिसस्स ग्रज्झतं उप्पज्ज-मानो उप्पन्जिति हिताय वा म्रहिताय वा" ति ?

१. केसपुत्त - सी०, स्था०, रो० । २. ब्रोपपर्क्स - सी०, स्था०, रो० । ३. अवन्तान – सी०, स्या०, रो० ।

"ब्रहिताय, भन्ते"।

"लुढो पनायं, कालामा, पुरिसपुगालो लोभेन मभिभूतो परिया-दिम्नचित्तो पाणं पि हनति, प्रदिम्नं पि मादियति, परदारं पि गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं प्रहिताय दुक्लाया" ति ।

"एवं, भन्ते" ।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, दोसो पुरिसस्स अज्झतं उप्पज्ज-मानो उप्पज्जति हिताय वा म्रहिताय वा" ति ?

"ग्रहिताय, भन्ते"।

"दुट्टो पनायं, कालामा, पुरिसपुग्गलो दोसेन अभिभूतो परिया- 10 दिन्नचित्तो पाणं पि हनति, अदिन्नं पि आदियति, परदारं पि गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं अहिताय दुक्खाया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्ञाय, कालामा, मोहो पुरिसस्स ग्रज्झतं उप्पज्जमानी 15 उप्पज्जित हिताय वा ग्रहिताय वा" ति ?

"म्रहिताय, भन्ते"।

"मूब्ही पनायं, कालामा, पुरिसपुरालो मोहेन अभिभूतो परिया-दिश्रचितो पाणं पि हनति, अदिश्लं पि आदियति, परदार पि गच्छति, मुमा पि भणति, पर पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं अहिताय 20 दुक्खाया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, इमे घम्मा कुसला वा प्रकुसला वा" ति ?

"श्रकुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा अनवज्जा वा" ति ?

"सावज्जा, भन्ते"।

"विञ्जुगरहिता वा विञ्जुष्पसत्या वा" ति ?

"विञ्जुगरहिता, भन्ते"।

"समत्ता समादिका प्रहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति, नो वा ? so कथं वा एत्य होती" ति ?

B. 191

25

"समत्ता, भन्ते, समाविश्वा ग्रहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति । एवं नो एत्य होती''ति ।

"इति खो, कालामा, यं तं अवोचुम्हा — 'एय तुम्हे, कालामा ! मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा उ तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपरिवितवकेन, मा दिद्विनिज्झानवस्नित्या, मा भव्वरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हे कालामा अत्तना व जानेव्याथ — 'इमे धम्मा अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विज्ञुगरहिता, इमे धम्मा समता समादिका अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, कालामा, पजहेव्याथा' ति, इति यं तं वृत्तं, इदमेतं 10 पिटज्व वृत्त ।

"एघ तुम्हें, कालामा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु. मा नप्रहेतु. मा आकार-परिवितक्केन, मा विद्विनिज्झानकवन्तिया, मा भव्वरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हें, कालामा, अत्तना व जानेय्याथ – 'इमे धम्मा । कुमला, इमे धम्मा अनवज्जा, इमे धम्मा विञ्जूष्मस्था, इमे धम्मा समत्ता समादिना हिताय मुखाय संवत्तन्ती' ति, अथ नुम्हें, कालामा, उपसम्पज्ज विहरेय्याथ ।

"तं कि मञ्ज्ञय, कालामा, अलोभो पुरिसस्स ग्रज्झत्तं उपपज्ज-मानो उप्पज्जिति हिताय वा ग्रहिताय वा" नि ?

"हिताय, भन्ते"।

20

25

R. 191

"अलुढो पनायं, कालामा, पुरिन्पपुगलो लोभेन अनिभभूतो अपरियादिक्षचितो नेव पाण हनति, न अदिन्न आदियति, न परदारं गच्छित, न मुसा भणित, न परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरतं हिताय मुखाया" ति ।

"एवं, भन्ते" ।

"तं कि मञ्जाय, कालामा, झदोसो पुरिसस्स ग्रज्झत्तं उप्पज्ज-मानो उप्पज्जति ... पे०... भ्रमोहो पुरिसस्स भ्रज्झत्तं उप्पज्जमानो उप्पज्जति ... पे०... हिताय मुखाया" ति ।

"एवं भन्ते"।

 "तं कि मञ्जाय, कालामा, इमे धम्मा कुसला वा ग्रकुसला वा" ति?

१. सी०, स्वा०, रो० पोत्वकेमु नत्वि ।

"कुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा ग्रनवज्जा वा" ति ?

"ग्रनवज्जा, भन्ते"।

"विञ्चगरहिता वा विञ्चुप्पसत्या वा" ति ?

"विञ्जणसत्थाः भन्ते"।

ावञ्चुभसत्या, मन्ता । "समत्ता समादिम्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति नो वा ? कथं B. 192 वा एत्य होती" ति ?

"समत्ता, भन्ते, समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ति । एवं नो एत्य होती" ति ।

"इति खो, कालामा, यं तं अवोनुम्हा — 'एष तुम्हें, कालामा ! 10 मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा आकारपितिवक्केन, मा दिष्टिनिज्झानवखित्तया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हें, कालामा, अत्तत्ता व जानेय्याथ — इसे धम्मा कुसला, इसे धम्मा अनवज्जा, इसे धम्मा विञ्कु-प्यसत्था, इसे धम्मा समत्ता समादिक्षा हिताय सुखाय संवतन्ती ति, अथ 15 तुम्हें, कालामा, उपसम्पज्ज विहरेय्याथा' ति, इति यं तं बुत्तं इदमेत पटिच्च बुत्त ।

में स लो मो, कालामा, ग्ररियसावको एव विगताभिज्झो विगतव्यापादो ग्रमम्मूव्हो सम्पजानो पितस्सतो मेत्तासहगतेन चेतसा एकं
दिसं फरित्वा विहरित, तथा दुतिय, तथा तित्य, तथा चतुरथ, इति 20
उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय सब्बावन्तं लोक मेत्तासहगतेन
चेतसा विपुलेन महम्गतेन अप्पमाणेन अवेरेन अब्यावज्झेन फरित्वा
विहरित । करुणासहगतेन चेतसा ... पे०... मृदितासहगतेन चेतसा
... पे०... उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरित, तथा दुतिय,
तथा तित्यं, तथा चतुर्लं, इति उद्धमधो तिरियं सब्बधि सब्बत्तताय 23
सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महम्मतेन अप्पमाणेन
अवेरेन अब्यावज्झेन फरित्वा विहरित ।

"स सो सो, कालामा, अरियसावको एवं अवेरिचतो एवं अव्या-बज्जिचितो एवं असंकिलिट्टचित्तो एवं विसुद्धचित्तो । तस्स दिट्टेव धम्मे चतारो अस्सासा अधिगता होन्ति । 'सचे सो पन अस्यि परो खोको, 20 अस्यि सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको, अवाहं कायस्स भेदा परं

१ ठानमहं – सी॰, रो॰; ठानमेतं – स्या॰।

B. 193

मरणा सुगति समां लोकं उपपज्जिस्सामी' ति, ग्रयमस्स पठमो ग्रस्सासो ग्रिंघगतो होति ।

"'सचे लो पन नित्य परो लोको, नित्य सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको, ग्रथाहं दिट्ठेव धम्मे अवेरं अव्यावज्यं अनीघ सुर्खि 5 अत्तानं परिहरामी' ति, अयमस्स दृतियो अस्सासो अधिगतो होति ।

"'(वचे लो पन करोतो करीयति पापं, न लो पनाहं कस्तिचि पापं चेतीम । अकरोन्तं लो पन मं पापकम्मं कृतो दुक्लं फुसिस्सती' ति, अयमस्त तितयो अस्तासो अधिगतो होति ।

"'सचे खो पन करोतो न करीयति पापं, ग्रथाहं उभयेनेव विसुद्धं प्रतानं समनुपस्सामी' ति, अयमस्स चतुत्थो अस्सासी अधिगतो होति । "स खो सो. कालामा, अरियसावको एवं ग्रवेरचिन्तो एवं ग्रव्या-

स बा सा, कालामा, आरयसावका एव अवराचता एवं ग्रव्या-वज्ज्जचित्तो एवं असंकिलिट्टचित्तो एव विसुद्धचित्तो । तस्स दिट्टेव धम्मे इमे चतारो अस्सासा अधिगता होन्ती''ति ।

"एवमेतं, भगवा, एवमेतं, मुगत! स खो सो, भन्ते, प्रिय-15 सावको एवं अवेरिचत्तो एवं अव्यावज्ज्ञिचित्तो एवं असिर्कालट्टचित्तो एवं विसुद्धिचत्तो । तस्स दिट्टेब घम्मे चतारो अस्सासा अधिगता होन्ति । 'सचे खो पन अस्यि परो लोको, अस्यि मुकतदुक्कटान कम्मानं फल विपाको, अयाहं कायस्स भेदा परं मरणा सुगति सम्यं लोकं उपपिज्ज-स्सामी' ति, अयमस्स पटमो अस्सासो अधिगतो होति ।

"'सचे स्रो पन नित्य परो लोको, नित्य सुकतदुवकटान कम्मान फलं विशको, अथाहं दिट्टेव धम्मे अवेर अब्यावज्य अनीष सुन्ति अत्तान परिहरामी' ति, अयमस्स दुतियो अस्सासो अधिगतो होति ।

"सचे खो पन करोतो करीयित पाप, न खो पनाह - कस्सचि पाप चेतेमि, अकरोन्तं खो पन म पापकम्म कुतो दुक्ख फुसिस्सती' ति, अप्रमस्स तितयो अस्सासो अधिगतो होति ।

"सर्चे खो पन करोतो न करीयित पापं, अथाहं उभयेनेव विसुद्धं अतानं समनुपस्सामी' ति, अयमस्स चतुत्वो अस्सासो अघिगतो होति । "स खो सो, भन्ते, अरियसावको एवं अवेरचित्तो एवं अव्या-बज्जवित्तो एवं असंकिनिटुचित्तो एवं विसुद्धचित्तो । तस्स दिट्टेव धम्भे १० इमें चत्तारो अस्सासा अधिगता होन्ति ।

B 194

R 193

१ डदाह - सी०; इषाहं - स्या॰, रो०। २. सुखं - सी०।

R · 194

15

90

B. 195

"प्रभिक्कन्तं, भन्ते ...पे०... एते मयं, भन्ते, भगवन्तं सरणं गच्छाम धम्मं च भिक्खसङ्कं च। उपासके नो, भन्ते, भगवा धारेत् ग्रजनमो पाणपेते सरणं गते" ति ।

६. साव्हसूतं। एवं मे मृतं। एकं समयं श्रायस्मा नन्दको सावत्थियं विहरति पुब्बारामे मिगारमातुपासादे । ग्रथ स्तो सान्हो च 5 मिगारनता साणो च सेखनियनता येनायस्मा नन्दको तेनपसङ्घीमसः उपसङ्कितवा आयस्मन्तं नन्दकं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदिस् । एकमन्तं निसिन्नं खो साव्हं मिगारनत्तारं ग्रायस्मा नन्दको एतदबोच -

"एथ तुम्हे, साव्हा, मा ग्रनस्सवेन, मा परम्पराय, मा इति-किराय. मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेत, मा नयहेत, मा स्नाकारपरि- 10 वित्तवकेन, मा दिद्विनिज्झानक्खन्तिया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति । यदा तुम्हें, माञ्हा, ग्रत्तना व जानेय्याय 'इमे धम्मा ग्रकसला. डमे धम्मा सावज्जा, इमे घम्मा विञ्जारहिता, इमे धम्मा समत्ता समा-दिन्ना अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती' ति, श्रथ तुम्हे साब्हा पजहेय्याथ । तं किं मञ्जाय, साब्हा, ग्रत्थि लोभों 'ति ?

"एवं. भन्ते"।

"ग्रभिज्झाति लो ग्रहं, साव्हा, एतमत्यं वदामि । लद्धो स्रो ग्रय, सान्हा, ग्रभिज्झालु पाणं पि हनति, ग्रदिश्चं पि ग्रादियति, परदारं पि गच्छति, मसा पि भगति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरनं ग्रहिताय दक्खाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, साब्हा, ग्रत्य दोसो" ति ?

"एवं, भन्ते"।

"ब्यापादो ति स्रो ग्रहं, साव्हा, एतमत्यं वदामि । दृट्टो स्रो ग्रयं, साल्हा, ब्यापन्नचित्तो पाणं पि हनति, भदिन्नं पि ग्रादियति, परदारं 25 पि गच्छति, मसा पि भणति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरतं ग्रहिताय दुक्खाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्जाथ, साब्हा, ग्रत्थि मोहो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

१. रोहणो - सी०, रो०; रोहनो - स्था०। २. पेखु ० - सी०, स्था०; पेखुणियनता रो०। ३. इन्ति - रो०।

10

"अविज्जा ति स्रो अहं, साब्हा, एतमस्यं वदामि । मूब्हो स्रो अयं, साब्हा, अविज्जागतो पाणं पि हनति, अदिक्षं पि आदियति, परदारं पि गच्छति, मुसा पि भणति, परं पि तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं अहिताय दुक्काया" ति ।

"एवं, भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, साव्हा, इमे धम्मा कुसला वा श्रकुसला वा" ति ?

"ग्रकुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा ग्रनवज्जा वा" ति ?

"सावज्जा, भन्ते"।

"विञ्जुगरहिता वा विञ्जुष्पसत्था वा" ति ?

"विञ्जारहिता, भन्ते"।

"समत्ता समादिन्ना अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ति, नो वा? कथं वा एत्य होती" ति?

R 195 15 "समत्ता, भन्ते, समादिन्ना ग्रहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति । एवं नो एत्थ होतीं' ति ।

"इति स्रो, साब्हा, यं तं अवोचुम्हा – 'एथ तुम्हे, साब्हा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेनु, मा नयहेनु, मा आकारपरिवितक्केन, मा दिट्टिनिज्झानक्खन्तिया, 20 मा भव्बरूपताय, मा नमणो नो गरू ति। यदा तुम्हे, मारहा, अत्तना व जानेय्याय – इमे धम्मा अकुसला, इमे धम्मा सावज्जा, इमे धम्मा विञ्कु गरिहता, इमे धम्मा समत्ता समादिक्षा अहिताय दुक्खाय संवत्तन्ती ति, अथ तुम्हे, साब्हा, पजहेय्याया' ति, इति यं तं वृत्तं इदमेतं पटिच्च वृत्तं।

"एय तुम्हे, सान्हा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इति25 किराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा ब्राकारपरिवितक्केन, मा विद्विनिज्झानक्खित्तया, मा भव्बरूपताय, मा समणो
नो गरू ति । यदा तुम्हे, सान्हा, श्रत्तना व जानेय्याथ – 'इमे घम्मा कुसला, इमे धम्मा श्रनवज्जा, इमे घम्मा विञ्जूपसत्या, इमे घम्मा समता समादिन्ना हिताय सुखाय संवत्तन्ती' ति, श्रथ तुम्हे, सान्हा, 30 उपसम्पज्ज विहरेय्याथ ।

१. एवं - रो॰ ।

15

20

25

R 196

"तं कि मञ्जाय, साब्हा, ग्रत्य ग्रलोभो" ति ?

"एवं. भन्ते" ।

"अनभिज्झाति स्रो ग्रहं, साव्हा, एतमत्यं वदामि । ग्रलुद्धो लो ग्रयं, साल्हा, ग्रनभिज्झालु नेव पाणं हनति, न श्रदिन्नं ग्रादियति, न परदारं गच्छति, न मसा भणति, परं पि न तथत्ताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं हिताय सुखाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्जाय, साव्हा, ग्रत्य ग्रदोसो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

"ग्रब्यापादो तिस्रो ग्रहं, सान्हा, एतमत्थं वदामि । ग्रदुट्टो 10 लो ग्रयं, साज्हा , ग्रब्यापन्नचित्तो नेव पाणं हनति, न ग्रदिन्नं ग्रादियति, न परदारं गच्छति, न मुसा भणति, परं पि न तथताय समादपेति, यं स होति दीघरत्तं हिनाय मुखाया" ति ।

"एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्जाथ, साव्हा, अस्थि अमोहो" ति ?

"एवं. भन्ते"।

"विज्जा ति स्रो ग्रहं, साव्हा, एतमत्थं वदामि । ग्रमूव्हो खो भ्रयं, मान्हा, विज्जागतो नेव पाणं हनति, न श्रदिश्लं स्रादियति, न परदार गच्छति, न मुसा भणति, परं पि न तथताय समादपेति, यं स होति दीघरत्त हिताय सुखाया" ति । "एवं. भन्ते"।

"तं कि मञ्ञाध, साब्हा, इमे धम्मा कूसला वा प्रकुसला वां ति ?

"कुसला, भन्ते"।

"सावज्जा वा ग्रनवज्जा वा" ति?

"ग्रनवज्जा, भन्ते"।

"विञ्जुगरहिता वा विञ्जुप्पसत्था वा" ति ?

"विञ्मप्पसत्या, भन्ते"।

"समता समादिक्षा हिताय सुखाय संवत्तन्ति, नो वा ? कथं वा एत्थ होती'' ति ?

"समत्ता, भन्ते, समादिन्ना हिताय सूखाय संवत्तन्ती ति । एवं नो एत्य होती" ति।

"इति खो, साव्हा, यं तं अवोचुम्हा' – 'एय तुम्हे, सान्हा, मा अनुस्सवेन, मा परम्पराय, मा इतिकिराय, मा पिटकसम्पदानेन, मा तक्कहेतु, मा नयहेतु, मा श्राकारपरिवितक्केन, मा दिद्विनिज्झानक्खन्तिया, मा भव्बरूपताय, मा समणो नो गरू ति। यदा तुम्हे, साव्हा, श्रत्तना व उ जानेय्याथ – इमे घम्मा कुसला, इमे घम्मा अनवज्जा, इमे घम्मा विञ्कु-पसत्या, इमे घम्मा समत्ता समादिक्षा दीघरत्त हिताय सुखाय संवत्तत्ती ति, अथ तुम्हे, साव्हा, उपसम्पज्ज विहरेय्याथा' ति, इति यं तं बुत्तं इदमेतं पटिच्च वत्तं।

"स खो सो, सान्हा, प्ररियसावको एवं विगताभिज्झो विगत
ग्वापादो प्रसम्मन्हो सम्पजानो पतिस्सतो मेत्तासहगतेन चेतसा ...पे०...
करुणा ... मृदिता .. उपेक्खासहगतेन चेतसा एकं दिसं फरित्वा विहरित,
तथा दुतियं, तथा तितयं, तथा चतुत्यं, इति उद्धमघो तिरियं सव्यिष्क
सञ्चतताय सब्बावन्तं लोकं उपेक्खासहगतेन चेतसा विपुलेन महम्मतेन
प्रप्यमाणेन ध्रवेरेन श्रव्यावज्झेन फरित्वा विहरित । सो एवं पजानाति —

प्रित्य इदं, श्रत्यि हीन, श्रत्यि पणीतं, श्रत्यि इमस्स सञ्जागतस्स उत्तरि'
निस्सरणं ति । तस्म एवं जानतो एवं पस्सतो कामासवा पि चित्तं विमुच्चित, भ्रवासवा पि चित्तं विमुच्चित, श्रवासवा पि चित्तं विमुच्चित विमुत्तिमित ञाणं होति । 'खीणा जाति, बुसितं

ग्रद्याचित्यं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्तायां ति पजानाति ।

"सो एवं पजानाति – 'श्रह पुज्वे लोभो, तदहु श्रकुसलं, सो एतर्राह नित्य, इच्चेनं कुमलं. श्रह पुज्वे दोमो . पे० .. श्रहु पुज्वे मोहो, तदहु श्रकुसलं, सो एतर्राह नित्य, इच्चेतं कुसलं ति । सो दिट्ठेव धम्मे निच्छातो निज्वृतो सीतिभृतो सुखप्यटिसंवेदी ब्रह्मभूतेन श्रत्तना विहरती" ति ।

७. कथावत्थुसुनं । तीणिमानि, भिक्सवं, कथावत्थुनि । व्यक्तिमानि तीणि ? अतीतं वा, भिक्सवं, ग्रद्धानं आरब्भ कथं कथेय्य — 'एवं अहोसि अतीतमद्धानं' ति । अनागतं वा , भिक्सवं, ग्रद्धानं आरब्भ कथं कथेय्य — 'एवं भविस्सति अनागतमद्धानं' ति । एतरिह वा, भिक्सवं, पच्चप्पन्नं ग्रद्धानं आरब्भ कथं कथेय्य — 'एवं होति एतरिह पच्चुप्पन्न-मद्धानं' ति ।

R 197

R. 197

१. भवोचुम्ह - स्या०, रो०। २. उत्तर्गर - सी०, स्वा०, रो०। ३. सुलपटिसंवेदी -सी०, स्या०, रो०।

B 198

R. 198

"कथासम्पयोगेन, भिक्लवे, पुग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो थदि वा मकच्छो ति । सचायं, भिक्खवे, पुगलो पञ्हं पुट्टो समानो एकंसब्याकरणीयं पञ्हं न एकंसेन ब्याकरोति. विभन्जब्याकरणीयं पञ्हं न विभन्न स्थाकरोति. पटिपुच्छाब्याकरणीयं पञ्हं न पटिपुच्छा ब्याकरोति. ठपनीयं पञ्हं न ठपेति. एवं सन्तायं. भिक्खवे. पुगालो स्रकच्छो अ होति । सचे पनायं, भिक्खवे, पुगालो पञ्हं पुट्टो समानो एकंसब्या-करणीयं पञ्हं एकंसेन ब्याकरोति, विभज्जब्याकरणीयं पञ्हं विभज्ज ब्याकरोति, पटिपुच्छाब्याकरणीयं पञ्हं पटिपुच्छा ब्याकरोति, ठपनीयं पञ्ह ठपेति, एवं सन्तायं, भिक्खवे, पुग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिक्खवे, पूग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो 10 यदि वा ग्रकच्छो ति । सचायं, भिक्सवे, पुग्गलो पञ्हं पूट्टो समानो ठानाठाने न सण्ठाति परिकप्पे न सण्ठाति ग्रञ्जातवादे न सण्ठाति पटिपदाय न सण्ठाति, एवं सन्ताय, भिक्खवे, पुगालो श्रकच्छो होति । सचे पनायं, भिक्खवे, पूगालो पञ्हं पूट्टी समानो ठानाठाने सण्ठाति परिकप्पे सण्ठाति ग्रञ्ञातवादे सण्ठाति पटिपदाय सण्ठाति, एवं सन्ताय, 😘 भिक्खवे, पूग्गलो कच्छो होति।

"कथासम्पयोगेन, भिक्लवं, पुग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो यदि वा ग्रकच्छो ति । सचायं, भिक्सवे, पुग्गलो पञ्हं पुट्टो समानो ग्रञ्जेनञ्जा पटिचरति, बहिद्धा कथं अपनामेति, कोपं च दोस च ग्रप्प-च्चयं च पातकरोति, एव सन्तायं, भिक्खवे, पुग्गलो अकच्छो होति । 20 सचे पनायं, भिक्खवे, पुग्गलो पञ्ह पुद्रो समानो न भ्रञ्जेनञ्ज पटिचरति न बहिद्धा कथं ग्रपनामेति, न कोपंच दोसंच ग्रप्पच्चयंच पातकरोति. एव सन्तायं, भिक्खवे, पूग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिनखवे, पुग्गलो वेदितब्बो यदि वा कच्छो यदि वा श्रकच्छो ति । सचायं, भिनखवे, पुगालो पञ्हं पूट्टो समानो 25 अभिहरति अभिमद्दति अनुपजन्यति खलित गण्हाति, एवं सन्तायं. भिक्खवे, पूराली अकच्छो होति । सचे पनायं, भिक्खवे, पुरालो पञ्हं पट्टो समानो नाभिहरति नाभिमद्दति न ग्रन्पजन्यति न खलितं गण्हाति. एवं सन्तायं, भिक्खवे, पुग्गलो कच्छो होति ।

"कथासम्पयोगेन, भिक्खवे, पुम्मलो वेदितब्बो यदि वा सउप- 30 B. 199 निसो यदि वा अनुपनिसो ति । अनोहितसोतो, भिक्सवे, अनुपनिसो

होति. ग्रोहितसोतो सउपनिसो होति । सो सउपनिसो समानी ग्राम-जानाति एकं धरमं, परिजानाति एकं धरमं, पजदति एकं धरमं, सच्छि-करोति एकं धम्मं । सो अभिजानन्तो एकं धम्मं, परिजानन्तो एकं धम्मं, पजहन्तो एकं धम्मं, सच्छिकरोन्तो एकं धम्मं सम्मादिमत्ति फसित । णतदत्था. भिक्खवे. कथा. एतदत्था मन्तना, एतदत्था उपनिसा; एतदत्यं सोतावधानं, यदिदं ग्रनपादा चित्तस्स विमोक्खो ति ।

R. 199

10

15

20

"ये विरुद्धा सल्लपन्ति, विनिविद्धा समस्सिता। भ्रनरियगणमासज्ज, ग्रञ्जोञ्ज्ञविवरोसनो ।। "दक्सासितं विक्खलितं. सम्प्रमोहं पराजयं। ग्रञ्जोञ्जास्साभिनन्दन्ति , तदिग्यो कथनाचरे ॥ "सचे चस्म कथाकामो, कालमञ्जाय पण्डितो । धम्मद्रपटिसयत्ता, या ग्ररियचरिता "त कथं कथये घीरो, अविरुद्धो अनुस्सितो। मनसा. ग्रपळासो ग्रनाहसो ॥ "अनुसुयायमानो सो, सम्मदञ्जाय भागति। सुभासितं अनुमोदेय्य, दूब्भट्टे नापनादये ॥ "उपारम्भं न सिक्खेय्य. खलित च न गाहये। नाभिहरे नाभिमहे, न वाच पयत भणे।। "ग्रञ्ञातत्थ पसादत्थं, सतं वे होति मन्तना । एवं लो ग्ररिया मन्तेन्ति, एसा ग्ररियान मन्तना । एतदञ्ञाय मेघावी, न समृस्सेय्य मन्तये" ति ॥

B. 200

द. श्रञ्जातित्वयसूत्तं । "सचे, भिक्खवे, ग्रञ्जातित्थया परिब्बाजका एवं पुच्छेय्यू - 'तयोमे, ग्रावसो, धम्मा । कतमे तयो ? रागो, दोसो, मोहो - इमें खो, आवसो, तयो धम्मा । इमेसं, आवसो, 25 तिण्णं घम्मान को विसेसो को ग्रिंघप्ययासों कि नानाकरणं ति ? एवं पुट्टा तुम्हे, भिक्खवे, तेसं ग्रञ्ञातित्थियानं परिब्बाजकानं किन्ति ब्या-करय्याथां ति ?

१. ब्रञ्ञमञ्जं विवरेसिनो – सी॰, रो॰। २. ब्रञ्जमञ्जाभनन्दन्ति – स्या॰; ग्रञ्जमञ्जास्तामि ० - सी॰, रो॰ । ३. ग्रारियं चरिता - सी॰ । ४. ग्रनुपादिन्नेन - सी॰, रो०; धनुतिक्वेन - स्या०। ५. घपलासो - सी०, रो०। ६. धनुसुव्यमानी - स्या०, रो०। जावसादये – सी०, रो० । ८. घषियायो – सी०; प्रविष्णायसो – स्वा०; घषिष्णायासो –

15

20

"भगवस्मूलका नो, भन्ते, घस्मा भगवन्नेतिका भगवस्पटि-सरणा। साधुवत, भन्ते, भगवन्तंयेव पटिभातु एतस्स भासितस्स श्रत्थो। भगवतो सत्वा भिक्ख् धारेस्सन्ती" ति।

"तेन हि, भिक्सवे, सुणाय, साधुकं मनसि करोष: आसिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्रो ते भिक्सू भगवतो पच्चस्सोसुं । भगवा अ एतदवोच —

"सने, भिन्सवे, अञ्जातित्या परिब्बाजका एवं पुच्छेय्युं — 'तयोमे, आवुसो, धम्मा । कतमे तयो ? रागो, दोसो, मोहो — हमे खो, आवुसो, तयो धम्मा; हमेसं, आवुसो, तिष्णं धम्मानं को विसेसो को प्रधिप्पयासो कि नानाकरणं 'ति ? एवं पुट्ठा तुम्हे, भिन्सवे, तेसं अञ्जा- 10 तित्थियानं परिब्बाजकानं एवं ब्याकरेय्याथ — 'रागो खो, आवुसो, अप्पसावज्जो दन्धविरागी, दोसो महासावज्जो खिप्पविरागी, मोहो महासावज्जो दन्धविरागी' ति ।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा रागो उष्पज्जित उष्पन्नो वा रागो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ?

'युर्भानिमत्तं तिस्स वचनीयं। तस्स सुम्रानिमत्तं अयोनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो वा रागो उप्पज्जित उप्पन्नो वा रागो भिय्यो-भावाय वेपुल्लाय सवत्ति। अयं सो, आवुसो, हेतु अय पञ्चयो येन अनुष्पन्नो वा रागो उप्पज्जित उप्पन्नो वा रागो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा दोसो उष्पज्जित उष्पन्नो वा दोसो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ?

'पटिषिनिमित्तं तिस्स वचनीयं। तस्स पटिषिनिमित्तं प्रयोनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो वा दोसो उप्पज्जित उप्पन्नो वा दोसो भिरयो-भावाय वेपुल्लाय संवत्ति । अयं सो, आवुसो, हेतु अयं पच्चयो येन 25 अनुष्पन्नो वा दोसो उप्पज्जित उप्पन्नो वा दोसो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन ग्रनुष्पन्नो वा मोहो उष्पज्जिति उष्पन्नो वा मोहो भिय्योभावाय वेपुल्लाय संवत्तती' ति ?

'झयोनिसो मनसिकारो तिस्स वचनीयं । तस्स झयोनिसो अ मनसि करोतो अनुप्पन्नो वा मोहो उप्पज्जित उप्पन्नो वा मोहो भिय्यो-४०१-२४ R 201

R 202

भावाय वेपुत्लाय संवत्तति । अयं सो, आवसो, हेतु अयं पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा मोहो उपपज्जित उप्पन्नो वा मोहो भिय्योभावाय वेपुत्लाय संवत्तती' ति ।

'को पनावुसी, हेतु को पच्चयो येन अनुष्पन्नो चेव रागो नुष्प-ज्जित उप्पन्नो च रागो पहीयती' ति ?

'असुअनिमित्तं तिस्स वचनीयं। तस्स असुअनिमित्तं योनिसो मनिस करोतो अनुष्पन्नो चेव रागो नुष्पज्जति उष्पन्नो च रागो पही-यति। ग्रयं सो, ग्रावुसो, हेतु अयं पच्चयो येन अनुष्पन्नो चेव रागो नृष्पज्जति उष्पन्नो च रागो पहीयती' ति।

, 'को पनायुसो, हेतु को पच्चयो येन ग्रनुप्पन्नो चेव दोसो नुप्प-ज्जति उप्पन्नो च दोसो पहीयती' ति ?

'मेत्ता चेतोविमुत्ती तिस्स वचनीय । तस्स मेत्त चेतोविमृत्ति योनिसो मनसि करोतो अनुष्पन्नो चेव दोसो नृष्पज्जित उष्पन्नो च दोसो वहीयित । अयं खो, आवुसो, हेतु अयं वच्चया येन अनुष्पन्नो चेव दोसो 15 नृष्पज्जित उष्पन्नो च दोसो पहीयती' ति ।

'को पनावुसो, हेतु को पच्चयो येन अनुप्पन्नो चेव मोहो नुष्पज्जित उप्पन्नो च मोहो पहीयती' ति ?

'योनिसो मनसिकारो तिस्स वचनीयं। तस्स योनिसो मनिस करोतो प्रनुप्पन्नो चेव मोहो नुष्पज्जति उप्पन्नो च मोहो पहीयति। 20 अयं खो, आबुमो, हेतु अयं पच्चयो येन अनुष्पन्नो वा मोहो नुष्पज्जति उप्पन्नो च मोहो पहीयती''' ति।

६. अकुसलमूलसुतं । "तीणिमानि, भिक्सवे, ब्रकुसलमूलािन । कतमानि तीणि ? लोभो ब्रकुसलमूलं, दोसो ब्रकुसलमूलं, मोहो ब्रकुसलमूलं ।

"यदिए, भिक्सवे, लोभो तदिए अकुसलमूलं; यदिए लुद्धो लोभेन अभिसङ्करोति कायेन वाचाय मनसा तदिए अकुसलं; यदिए लुद्धो लोभेन अभिभूतो परियादिऋचित्तो परस्स असता दुक्खं उप्पादयित बधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पञ्चाजनाय वा बलबिम्ह बलस्थो इति पि तदिए अकुसलं । इतिस्समे लोभजा लोभनिवाना लोभ-अ समुदया लोभपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदिप, भिक्सवे, दोसो तदिप अकुसलमूलं; यदिप दुट्टो ग्रिभ-सङ्खरोति कायेन वाचाय मनसा तदिप अकुसलं ; यदिप दुट्टो दोसेन ग्रिभिभूतो परियादिश्रचित्तो परस्स असता दुक्सं उप्पादयित विधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बल्ह्यो इति पि तदिप अकुसलं । इतिस्समे दोसजा दोसनिदाना दोससमुदया उ दोसपञ्चया अनेक पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदिष, भिक्खवे, मोहो तदिष अकुसलमूलं; यदिष मून्हो अभि-सङ्क्षरोति कायेन वाचाय मनसा तदिष अकुसलं; यदिष मून्हो मोहेन अभिभूतो परियादिअचितो परस्म असता दुक्खं उप्पादयित वधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बलत्थो 10 इति पि तदिष अकुसलं। इतिस्समे मोहजा मोहनिदाना मोहसमुदया मोहपच्चया अनेके पापका अकुसला धम्मा सम्भवन्ति। एवरूपो चायं, भिक्खवे, पुगालो वुच्चति अकालवादी ति पि, अभूतवादी ति पि, अनत्थ-वादी ति पि. अधम्मवादी ति पि, अविनयवादी ति पि।

"कस्मा चार्य, भिक्खवे, एक्छपो पुग्गलो वृच्चिति श्रकालवादी 15 8.203 ति पि, श्रभूतवादी ति पि, अनत्थवादी ति पि, श्रभूतवादी ति पि, अविनयवादी ति पि, अविनयवादी ति पि, अविनयवादी ति पि ? तथाहार्यं, भिक्खवे, पुग्गलो परस्स असता दुक्खं उप्पादयित वधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पञ्चाजनाय वा बलविष्ट् बलत्थो इति पि । भूतेन स्त्रो पन वृच्चमानो अव- जानाति, नो पटिजानाति; अभूतेन वृच्चमानो न आतप्पं करोति, तस्स 20 निब्बेटनाय इतिपेतं अत्चल्धं इतितं अभूतं ति । तस्मा एवछपो पुगालो वृच्चति अकालवादी ति पि, अभूतवादी ति पि, अनत्थवादी ति पि, श्रधम्म- वादी ति पि, श्रवनयवादी ति पि ।

"एवरूपो, भिक्खवे, पुग्गलो लोमजेहि पापकेहि मकुसलेहि धम्मोहि प्रभिमृतो परियादिप्रचित्तो दिट्ठे चेव धम्मे दुक्खं विहरति, 25 सविधातं सञ्पायासं सपरिळाहं। कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गति पाटिकह्वा।

"दोसजेहि ...प०... मोहजेहि पापकेहि श्रकुसलेहि धम्मेहि श्रिभेभूतो परियादिन्नचित्तो दिट्ठे चेव धम्मे दुक्खं विहरति, सविधातं सउपायासं सपरिळाहं । कायस्स च भेदा परं मरणा दुग्गति पाटिकङ्का । अ

१. उपबहृति – सी०, स्वा०, रो० । २. तबाहुयं – सी०, स्वा०, रो० ।

B 204

सेय्यथापि, भिक्खने, सालो वा घवो वा फन्दनो वा तीहि मालवालताहि जद्रस्तो परियोनद्वो ग्रनयं ग्रापण्जति, व्यसनं ग्रापण्जति, प्रनयव्यसनं भ्रापज्जिति; एवमेव खो, भिक्खवे, एवरूपो पुग्गलो लोभजेहि पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहि अभिभूतो परियादिल्लचित्तो दिट्टे चेव धम्मे दुक्ख उ विहरति, सविघातं सउपायासं सपिरळाहं । कायस्स च भेदा परं मरणा दग्गति पाटिकङ्का ।

"दोसजेहि ...पे०... मोहजेहि पापकेहि अकुसलेहि धम्मेहि ग्रभिमतो परियादिश्वचित्तो दिट्टे चेव धम्मे दुक्खं विहरति सविधातं सउपायासं सपरिळाहं । कायस्स च भेदा परं मरणा द्रगति पाटिक हा । 10 इमानि खो, भिक्खवे, तीणि अक्सलम्लानी ति ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, कुसलमलानि । कतमानि तीणि ? ग्रलोभो कुसलम्लं, ग्रदोसो कुसलम्लं, ग्रमोहो कुसलम्लं ।

"यदपि, भिक्खवे, मलोभी तदपि कुसलमूली; यदपि मलुद्धो ग्रिभसङ्गरोति कायेन वाचाय मनसा तदपि कुसखं: यदपि अलदो 15 लोभेन ग्रनभिभतो ग्रपरियादिम्नचित्तो न परस्स श्रमता दुक्खं उप्पादर्येत वधेन वा बन्धर्नेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बलत्थो इति पि तदपि कुसलं। इतिस्समे अलोभजा अलोभनिदाना प्रजीभसमुदया अलोभपच्चया अनेके कुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदपि, भिक्खवे, ग्रदोसो तदपि कुसलमूलं, यदपि ग्रदुट्टा 20 ग्रभिसङ्खरोति कायेन वाचाय मनसा तदपि कुमलं; यदपि श्रदुद्दो दोसेन अनिभभूतो अपरियादिश्लचित्तो न परस्म असता दुक्ख उप्पादयति वघेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बलस्थो इति पि तदपि कुसलं । इतिस्समे ग्रदोसजा ग्रदोसनिदाना ग्रदोस-समुदया ग्रदोसपच्चया ग्रनेके कुसला धम्मा सम्भवन्ति ।

"यदपि, भिक्सवे, ग्रमोहो तदपि कुसलमूलं; यदपि ग्रमृब्हो ग्रभिसङ्खरोति कायेन वाचाय मनसा तदपि कुसलं; यदपि अमूब्हो मोहेन अनिभृतो अपरियादिम्नचित्तो न परस्स ग्रसंता दुक्खं उप्पादयति वधेन वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बलत्थो इति पि तदपि कुसलं । इतिस्समे ग्रमोहजा ग्रमोहनिदाना अ अमोहसमदया अमोहपञ्चया अनेके कसला धम्मा सम्भवन्ति । एवरूपो

25

१. उदसेतो - स्था०; उदसेता - रो०। २. कुससं - सी०, स्था०, रो०।

चायं, भिक्खवे, पुग्गलो वुच्चति कालवादी ति पि, भूतवादी ति पि, भ्रत्यवादी ति पि. भ्रम्मवादी ति पि. विनयवादी ति पि।

"कस्मा वायं, भिक्खवे, एवरूपो पुग्गलो वुच्चित कालवादी ति पि, भूतवादी ति पि, अत्थवादी ति पि, अस्थवादी ति पि, अम्मवादी ति पि , विनयवादी ति पि , त्याहायं, भिक्खवे, पुग्गलो न परस्स असता दुवखं उप्पादयित उ विभे न वा बन्धनेन वा जानिया वा गरहाय वा पब्बाजनाय वा बलविम्ह बलत्थो इति पि । भूतेन खो पन वुच्चमानो पिटजानाति नो अवजानाति ; अमूतेन बुच्चमानो ग्रातप्यं करोति तस्स निब्बेटनाय — 'इतिपेतं अतच्छं, इतिपेतं अभूतं' ति । तस्मा एवरूपो पुग्गलो वुच्चित कालवादी ति पि, अत्थवादी ति पि, धम्मवादी ति पि, विनयवादी ति पि ।

"एवरूपस्स, भिक्सवे, पुग्गलस्स लोभजा पापका अकुसला धम्मा पहोना उन्छिन्नमूला तालावत्युक्ता अनभावङ्कृता आयिति अनुष्पादधम्मा। दिट्टेव धम्मे सुखं विहरति अविधातं अनुपायासं अपरिळाहं। दिट्टेव धम्मे परिनिब्बायित।

"दोसजा ... पे०... परिनिन्ह्यायित । मोहजा ... पे०... परिनि- 15 व्वायित । सेय्यथापि भिक्खवे, सालो वा धवो वा फन्दनो वा तीहि मालुवालताहि उद्धस्तो परियोनद्धो । अथ पुरिसो आगच्छेय्य कुदाल- पिटके आदाय । सो तं मालुवालतं मूले छिन्देय्य, मूले छेत्वा पित- खणेय्य, पिलखणित्वा मूलानि उद्धरेय्य, अन्तमसो उसीरनाछिमत्तानि पि । सो तं मालुवालतं खण्डाखण्डिकं छिन्देय्य, खण्डाखण्डिकं छेत्वा 20 फालेय्य, फालेत्वा सकलिकं सकलिकं करेय्य, सक्तिकं सकलिकं करित्वा वातातये विसोसेव्य, वातातये विसोसेत्वा अग्निगा इहेय्यं, अग्निगा इहित्वा मिंस करेय्य, मिंस करित्वा महावाते वा ओफुणेय्य निदया वा सोधसोताय पवाहेय्य । एवमस्सँ ता, भिक्खवे, मालुवालता उच्छिक्ष- मूला तालावत्युकता अग्नभावङ्कता आयित अनुप्पादधम्मा । एवमेव 25 खो, भिक्खवे, एक्षपस्त पुग्गलस्त लोभजा पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिक्षमूला तालावत्युकता सनभावङ्कता आयित अनुप्पादधम्मा । दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरित अविधातं अनुपायसं अपरिद्धाहं । दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरित अविधातं अनुपायसं अपरिद्धाहं । दिट्ठेव धम्मे परिनिक्वायित ।

१-१. म॰ पोत्वके नित्य । २. कुद्दालिटकं - सी॰, स्या॰, रो॰ । ३ उसीरनाळ मत्तानि - सी॰, स्या॰; उसीरगालमत्तानि - रो॰ । ४. दहेय्य - सी॰, रो॰ । ४. प्वमस्सु - सी॰ । B. 205

R. 205

B 206

"दोसजा ...पे o... मोहजा पापका अकुसला धम्मा पहीना उच्छिन्नमूला तालावत्युकता अनभावञ्कता आर्यात अनुप्पादधम्मा । दिट्ठेव धम्मे सुखं विहरति अविधात अनुपायासं अपरिक्ठाहं । दिट्ठेव धम्मे परिनिब्बायति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि कुरालमूलानी" ति ।

१०. उपोसबसुतं । एवं मे मुतं । एकं समयं भगवा साव-ित्ययं विहरित पुब्बारामे मिगारमातुपासादे । श्रथ खो विसाखा मिगार-माता तदहुपोसथे येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं ग्राभवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं खो विसाखं मिगारमातरं भगवा एतदवोच — "हन्द कुतो नु त्वं, विसाखं, ग्रागच्छसि । दिवा दिवस्सा" ति ?

"तयो खोमे, विसाखे, उपोसथा । कतमे तयो ? गोपालवः-

"उपोसथाहं, भन्ते, ग्रज्ज उपवसामी" ति ।

पोसथो, निगण्ठुपोसथो, श्रिन्युपोसथो । कथं च, विसाखे, गोपालकुपोसथो होति ? सेव्यथापि, विसाखे, गोपालको सायन्हसमये सामिकानं गावो । वित्यातेत्वा इति पटिसञ्चिक्सति — 'ग्रज्ज खो गावो ग्रमुकिस्म च पदेसे पिटसञ्चिक्सति — 'ग्रज्ज खो गावो ग्रमुकिस्म च पदेसे पानीयानि पित्रमु', रेले दानि गावो ग्रमुकिस्म च प्रमुकिस्म च पदेसे पानीयानि पित्रमुं, रेले दानि गावो ग्रमुकिस्म च प्रमुकिस्म च प्रमुकिस्म च प्रमुकिस्म च पदेसे पानीयानि पित्रस्ति । 'ग्रहे स्वज्ज विसाखे, इथेक च्चो उपोसिक्को इति पटिसञ्चिक्सति — 'ग्रहं स्वज्ज १८०० २० इद विद च खादनीय खादि, इदं विद च भोजनीय भुञ्जिस्मामी' हि । एवं इति वं च बादनीय खादि, इति विद च भोजनीय भुञ्जिस्मामी' हि । एवं विसाखे, गोपालकुपोसथो होति । एवं उपवृत्यो खो, विदाखे, गोपालकुपोसथो होति । एवं उपवृत्यो खो, विदाखे, गोपालकुपोसथो होति । एवं उपवृत्यो खो, विदाखे, गोपालकुपोसथो न महस्कतो होति न महानिसंसो न महाजुतिको न महाविष्कारो ।

"कथं च, विसाखे, निगण्युपोसथो होति ? ग्रत्थि, विसाखे, निगण्या नाम समणजातिका । ते सावकं एवं समादपेन्ति — 'एहि त्वं, ग्रम्भो पुरिस, ये पुरित्यमाय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेसु दण्डं निक्खि-पाहि; ये पच्छिमाय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेसु दण्डं निक्खिपाहि; ये उत्तराय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेसु दण्डं निक्खिपाहि; ये दक्खि-

निस्पादेखा – स्या॰, रो॰ । २. झमूस्मि – रो॰ । ३. झपंसु – सी॰, रो॰ ।
 रे- तेन लोमेन – सी॰, स्या॰, रो॰ ।

णाय दिसाय पाणा परं योजनसतं तेस दण्डं निक्खिपाही' ति । इति एकच्चानं पाणानं अनुद्याय अनुकम्पाय समादपेन्ति, एकच्चानं पाणानं नानदृयाय नानुकम्पाय समादपेन्ति । ते तदहृपोसथे सावकं एवं समाद-पेन्ति - 'एहि त्वं, अम्भो पुरिस, सब्बचेलानि निक्खिपत्वा एवं वदेहि -नाहं क्वचिन करसचि किञ्चनतिस्म, न च मम क्वचिन कत्थिचि 5 किञ्चनतत्थीं ति । जानन्ति स्रो पनस्स मातापितरो - 'ग्रयं ग्रम्हाकं पत्तो' ति; सो पि जानाति - 'इमे मय्हं मातापितरो' ति । जानाति खो पनस्स पूत्तदारो - 'श्रयं मय्हं भत्ता' ति; सो पि जानाति - 'श्रयं मय्हं पत्तदारों ति । जानन्ति खो पनस्स दासकम्मकरपोरिसा - 'ग्रयं ग्रम्हाकं ग्रय्यो' ति: सो पि जानानि - 'इमे मय्हं दासकम्मकरपोरिसा' ति । 10 इति यस्मि समये सच्चे समादपेतब्बा मुसावादे तस्मि समये समादपेन्ति । इदं तस्स मसावादरिम बदामि । सो तस्सा रत्तिया बच्चयेन भोगे ग्रहिन्नं येव परिभञ्जति । इदं तस्स ग्रदिन्नादानस्मि वदामि । एवं खो. विसाखे. निगण्ठपोसयो होति । एवं उपवृत्यो स्रो, विसास्रे, निगण्ठपोसयो न महप्फलो होति न महानिसंसो न महाजतिको न महाविष्कारो ।

"कथं च, विसाखे, ग्रग्यिपोसथो होति ? उपविकलिट्रस्स, विसाले, चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । कथं च, विसासे, उपक्किलिट्रस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ? इघ, विसाखे, ग्ररियसावको तथागतं त्रनुस्सरित - 'इति पि सो भगवा ग्ररहं सम्मा-सम्बद्धो जिज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविद् स्रनुत्तरो पूरिसदम्मसारिष 20 सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवां ति । तस्स तथागतं ग्रनस्सरतो चित्तं पसीदति. पामोज्जं उप्पज्जति । ये चित्तस्स उपिकलसा हे पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपनिकलिट्रस्स सीसस्स उपनकमेन परियो-दपना होति ।

"कथं च, विसाखे, उपक्किलिट्रस्स सीसस्स उपक्कमेन परियो- 25 दपना होति ? कक्कंच पटिच्च मत्तिकंच पटिच्च उदकंच पटिच्च परिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च, एवं खो, विसाखे, उपनिकलिट्टस्स सीसस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । एवमेव खो. विसाखे. उपक्कि-लिटस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

B 207

R 207

15

१. स्वयन - सी०; स्वविनि - स्या०; स्वयि - रो०। २-२. करवविकिञ्चनता नत्थी - सी०: किस्मिञ्च किञ्चनत्थी - स्या०; कस्सचि किञ्चनं नत्थि - रो०। ३. सब्बे -रो० । ४. प्रच्यवेन ते - सी०, स्वा०, रो० ।

B. 208

R. 208

"कथं च, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? इथ, विसाखे, अरियसावको तथागतं अनुस्सरित — 'इति पि सो भगवा अरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पक्षो सुगतो लोकविद्द अनुत्तरो पुरिसदम्मसारिय सत्था देवमनुस्सानं बुद्धो भगवा' 5 ति । तस्स तथागतं अनुस्सरतो चित्तं पसीदित, पामोज्जं उप्पज्जति, ये चित्तस्स उपिक्किलेसा ते पहीयिन्त । अयं बुच्चित, विसाखे — 'अरियसावको ब्रह्मुपोस्थं उपवसित, ब्रह्मुना सिद्धं संवसित, ब्रह्मं चस्स आरक्भ चित्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पज्जित, ये चित्तस्स उपिक्किलेसा ते पहीयन्ति'। एवं खो, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"उपिक्किलिट्टस्स, विसासे, चित्तस्स उपवक्तमेन परियोदपना होति । कयं च, विसासे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपवक्तमेन परियो-दपना होति ? इघ, विसासे, प्ररियसावको धम्मं प्रनुस्सरित — 'स्वा-क्खातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको प्रकालिको एटिपिस्सको धोपनेध्यिको 15 पच्चत्तं वेदितब्बो विञ्जूही'ति । तस्स धम्मं प्रनुस्सरतो चित्तं पसीदित्, पामोज्जं उप्पज्जिति, ये चित्तस्म उपिक्किलेसा ते पहीर्यान्त, सेय्यथापि, विसासे, उपिक्किलिट्टस्स कायस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कयं च, विसाखे, उपिक्कालिट्टस्स कायस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? सोत्ति च पिटच्च, चुण्णं च पिटच्च, उदक च पिटच्च, 20 पुरिसस्स च तञ्जं वायामं पिटच्च । एवं खो, विसाखे, उपिक्कालिट्टस्स कायस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । एवमेव खो, विसाखे, उपिक्क-लिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं च, विसासं, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियोदपना होति ? इम, विसासं, अरियसावको धम्म अनुस्सरति — 'स्वाक्वातो भगवता धम्मो सन्दिट्टिको अकालिको एहिपिस्सको प्रोपनेध्यिको'
पच्चत्तं वेदितव्यो विञ्जूही'ति । तस्स धम्म अनुस्सरतो चित्तं पसीदित,
पामोज्जं उप्पज्जति, ये चित्तस्स उपिक्किलेसा ते पहीयन्ति । अयं
बुच्चति, विसासं, 'अरियसावको धम्मुपोसध उपवसति, धम्मेन सिद्धः
संवसति, धम्मं चस्स आरङ्भ चित्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पज्जित, ये
उ चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति'। एवं स्नो, विसासं, उपिक्कलिट्टस्स
चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति।

१. म्रोपनियको - सी०। २. पामुख्यं - सी०, रो०।

B. 209

R. 209

B. 210

"उपिक्कलिट्टस्स, विसाखे, चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । कयं च, विसाखे, उपिक्कलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? इष, विसाखे, अरियसावको सङ्घं अनुस्सरित — 'सुप्पटि-पन्नो भगवतो सावकसङ्घो, उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, ज्ञाय-प्यटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो, सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावक-सङ्घो, यदिदं चत्तारि पुरिसयुगानि श्रष्ट पुरिसपुगाना एस भगवतो सावक-सङ्घो आहुनेय्यो पाहुनेय्यो दिक्षणेय्यो श्रञ्जलिकरणीयो श्रन्तरं पुञ्ज-क्वेत्तं लोकस्यो पाहुनेय्यो दिक्षणेय्यो श्रञ्जलित सीययो प्राप्ति (पामोज्जं उपाज्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपिक्तलिट्टस्स वस्थस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं च, विशासे, उपिक्किलिट्टस्स वत्थस्स उपिक्कमेन परियो-दवता होति ? उस्मं च पटिच्च, सारं चे पटिच्च, गोमयं च पटिच्च, उदकं च पटिच्च, पुरिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च। एवं सो, विसासे, उपिक्किलिट्टस्स वत्थस्स उपक्कमेन परियोदपना होति। एवमेव सो, विसासे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति।

"क्यं च, विसासं, उपिक्कालटुस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियो-दयना होति ? इथ. विसासं, अरियसावको सङ्घ अनुस्सरित — 'सुप्पटि-पन्नो भगवतो सावकसङ्घो ..पे०.. अनुत्तर पुठ्ठावस्त लोकस्सा' ति । तस्स सङ्घ अनुस्सरतो चित्त पसीदित, पामोज्ज उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेमा ते पहीयन्ति । अयं वुच्चिति, विसासं, 'अरियसावको 20 सङ्घुपोसथ उपवसति, सङ्घेन सिंद्ध संवसति, सङ्घं चस्स आरव्भ चिन्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पञ्जिति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति' । एवं सो, विसासं, उपिक्किलट्टुस्स चित्तस्स उपवक्कमेन परियोदपना होति ।

"उपिक्कलिट्टस्स, विसाखे, जित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना 25 होति । कयं च, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? इत्र, विसाखे, अरियसावको अत्तनो सीलानि अनुस्सरित अखण्डानि अञ्चिद्धानि असबलानि अकम्मासानि मुजिस्सानि विञ्चलप्प-सत्यानि अपरामद्वानि समाधिसंवत्तनिकानि । तस्स सीलं अनुस्स-रतो चित्तं पसीदित, पामोज्यं उप्पज्जति, ये चित्तस्स उपविकलेसा ते 30

१-१. उसञ्च ० - स्या०; उस सारञ्च - रो०।

[¥]०१--२६

R 210

B 211

पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपक्किनिट्ठस्स भ्रादासस्स उपक्किमेन परियोदपना होति ।

"कथं च, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स झादासस्स उपक्कमेन परियो-दपना होति ? तेलं च पटिच्च, छारिकं च पटिच्च, बालण्डुपकं च पटिच्च, उ पुरिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च । एवं खो, विसाखे, उपिक्किलिट्टस्स झादासस्स उपक्कमेन परियोदपना होति । एवमेव खो, विसाखे, उनिक्किलिट्टस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कयं, च विषासं, उपिक्कालिट्टस्स चित्तस्स उपिक्कमेन परियो-दपना होति ? इथ, विसासं, प्रारियसावको अत्तनो सीलानि अनुस्सरित । श्रवण्डानि ..पे०... समाधिसंवत्तनिकानि । तस्स सीलं अनुस्सरतो वित्तं पर्सादित, गामोण्य उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेसा ते पहीयन्ति । अयं वृच्चित, विसासं, 'श्ररियसावको सीलुपोसयं उपवस्ति, सीलेन सिंद्धं सवसति, सील चस्स आरच्भ चित्तं पसीदिति, पामोज्जं उप्पञ्जति, ये चित्तस्स उपिक्कलेता ते पहीयन्ति' । एवं खो, विसाखं, उपिक्कलिट्टरस्स

होति । कथं च, विसाखे, उपिक्कलिट्रस्स चित्तस्स उपक्कमेन परियो-

ः चित्तस्स उपक्कमन परियोदपना हाति । "उपक्किलिट्रस्स, विसाखे, चित्तस्स उपक्कमेन परियोदपना

१. चातुम्महाराजिका – सी०, स्था०, रो० । २. ततुर्तार – सी०, रो० । ३. तत्थु-णला – सी०. स्था०. रो० ।

ते पहीयन्ति, सेय्यथापि, विसाखे, उपिक्कलिट्टस्स जातरूपस्स उपक्कमेन परियोदपना होति ।

"कथं च, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स जातरूपस्स उपवक्रमेन परि-योदपना होति ? उक्कं च पटिच्च, लोणं च पटिच्च, गेरुकं च पटिच्च, नाळिकसण्डासं च पटिच्च, पुरिसस्स च तज्जं वायामं पटिच्च। एवं उ खो, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स जातरूपस्स उपवक्रमेन परियोदपना होति। एवमेव खो, विसाखे, उपिकिलिट्टस्स चित्तस्स उपवक्रमेन पियोदपना होति।

"कथं च, विसासे, उपिकिलिट्टस्स चित्तस्स उपिककमेन परियोदपना होति ? इघ, विसासे, अरियसावको देवता अनुस्सरित — 'सन्ति 10
देवा चानुमहाराजिका, सन्ति देवा तावितिसा ...पे०... सन्ति देवा ततुत्तरि ।
यथारूपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्हं पि
तथारूपाय सद्धाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्हं पि
तथारूपा सद्धा संविज्जति । यथारूपेन सीलेन ... सुतेन ... चागेन ...
पञ्जाय समन्नागता ता देवता इतो चुता तत्थुपपन्ना, मय्हं पि तथारूपा
पञ्जा संविज्जती 'ति । तस्स अतनो च तासं च देवतानं सद्धं च सीलं च ।
मूतं च चागं च पञ्जं च अनुस्सरतो चित्तं पसीदित, पामोज्जं उप्पज्जति,
ये चित्तस्स उपक्किलेसा ते पहीयन्ति । स्रयं वृच्चिति, विसास, 'श्रियसावको देवतुपोसयं उपवसित, देवताहि सिंह संवसित, देवता आरब्भ
विन्तं पसीदित, पामोज्जं उपपज्जित, ये चित्तस्स उपक्किलेसा ते
पहीयन्ति' । एवं खो, विसाखे, उपिक्तिलिट्टस्स चित्तस्स उपक्किमेन 20
परियोदपना होति ।

"स स्रो सो, विसासे, ग्ररियसावको इति पटिसञ्चिक्सति — 'यावजीवं ग्ररहन्तो पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता पटिविरता निहित-दण्डा निहितसस्या लज्जी दयापन्ना सब्बपाणभूतिहतानुकाणी विहरिन्त; ग्रहम्पज्ज इमं च रित्त इमं च दिवसं पाणातिपातं पहाय पाणातिपाता 25 पटिविरतो निहितदण्डो निहितसस्यो लज्जी दयापन्नो सब्बपाणभूत-हितानुकम्पी विहरामि । इमिना पि शङ्कोन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसस्रो च मे उपबुत्यो भविस्सति ।

'यावजीवं श्ररहत्तो श्रदिभादानं पहाय श्रदिभादाना पटि-विरता दिभादायी दिभपाटिकक्की, अथेनेन सुचिभुतेन अत्तना विहरन्ति; 30 R. 211

B. 212

१. नाळिसच्यासं – ती०, स्या०; नाळिकं – रो०। २. पहं – सी०। ३. घरिप्रदानं – रो०।

ग्रहम्पज्ज इमं च रींत इमं च दिवसं ग्रदिन्नादानं पहाय ग्रदिन्नादाना पटिविरतो दिन्नादायी दिन्नपाटिकङ्की, ग्रथेनेन सुचिभूतेन श्रतना विह-रामि । इमिना पि अञ्जेन अरहतं अनकरोमि, उपोसयो च मे उप-वृत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं ग्ररहन्तो ग्रब्रह्मचरियं पहाय ब्रह्मचारी श्राराचारी विरता मेथुना गामधम्मा; ब्रहम्पज्ज इमं च रित्त इमं च दिवसं अब्रह्म-चरियं पहाय ब्रह्मचारी श्राराचारी विरतो मेथना गामधम्मा । इमिना पि ग्रङ्गेन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसथो च में उपवृत्यो भविस्सति।

'यावजीवं ग्ररहन्तो मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरता 10 सञ्चवादी सञ्चसन्धा थेता पञ्चियका ग्रविसंवादका लोकस्स: ग्रहम्पञ्ज इमं च रित्त इमं च दिवसं मुसावादं पहाय मुसावादा पटिविरतो सच्चवादी सञ्चसन्धो थेतो पञ्चयिको अविसंवादको लोकस्स । इमिना पि ग्रङ्कोन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसयो च मे उपवृत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं ग्ररहन्तो सरामेरयमज्जपमादद्वानं पहाय सूरा-15 मेरयमज्जपमादद्वाना पटिविरता: ग्रहम्पज्ज इमं च रत्ति इम च दिवसं सुरामेरयमज्जपमादट्टानं पहाय सुरामेरयमज्जपमादट्टाना पटिविस्तो । इमिना पि मञ्जेन मरहतं मनुकरोमि, उपोसथो च मे उपवत्थो भविन्सति।

'यावजीवं अरहन्तो एकभत्तिका रत्तपरता विरता विकालभोजना , ग्रहम्पज्ज इमं च रत्ति इमं च दिवसं एकभत्तिको रत्तपरतो विरतो विकाल-20 भोजना । इमिना पि ग्रञ्जेन ग्रन्हतं ग्रनकरोमि, उपोसथो च मे उपबत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं अरहन्तो नच्चगीतवादिनविसुकदस्सनमालागन्धविले-पनधारणमण्डनविभुसनद्राना पटिविरता, ग्रहम्पज्ज इसं च रिन इमं च दिवसं नच्चगीतवादितविसुकदस्सनमालागन्धविलेपनधारणमण्डन-B. 213 25 विभूसनट्राना पटिविरतो । इमिना पि ग्रङ्गेन ग्ररहतं ग्रनकरोमि, उपोसथों च मे उपवृत्थो भविस्सति ।

'यावजीवं ग्ररहन्तो उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चासयन-महासयना पटिविरता नीचसेय्यं कप्पेन्ति मञ्चके वा तिणसन्धारके वा: अहम्पज्ज इमं च रित्त इमं च दिवसं उच्चासयनमहासयनं पहाय उच्चा-अ सयनमहासयना पटिविरतो नीचसेय्यं कप्पेमि मञ्चके वा तिणसन्धारके वा । इमिना पि ग्रङ्गेन ग्ररहतं ग्रनुकरोमि, उपोसबो च मे उपवत्थो भविस्सती' ति ।

R 212

१. भनाचारी - रो०।

"एवं सो, विसासे, प्ररियुपोसयो होति । एवं उपनुत्यो सो, विसासे, प्ररियुपोसयो महण्कलो होति महानिसंसो महाजुतिको महा-विष्फारो"।

"कीवमहष्फलो होति कीवमहानिसंसो कीवमहाजुितको कीव-महाविष्फारो" ?

"सेय्यथापि, विसासे, यो इमेसं सोळसन्नं महाजनपदानं पहूतरत्तरतनानं इस्सरियाधिपच्चं रज्जं कारेय्यं, सेय्यथीदं – अङ्गानं, मगधानं, कासीनं, कोसलानं, वज्जीनं, मल्लानं, चेतीनं, वङ्गानं, कुहनं, पञ्जालानं, मन्धानं, कासीनं, कोसलानं, वज्जीनं, मल्लानं, चेतीनं, वङ्गानं, कुहनं, पञ्जालानं, मन्धानं, क्रस्तानं, अस्सकानं, अवन्तीनं, गन्धारानं, कम्बी-जातं, अटुङ्गसमन्नागतस्स उपोसचस्स एतं कलं नाम्धित सोळिस । 10 तं किस्स हेतु ? कपणं विसासे, मानुसकं रज्जं दिव्वं सुखं उपनिषाय । याति, विसासे, गनुसकानि पञ्जाम वस्सानि, चातुमहाराजिकानं देवानं एसो एको रित्तन्तिवते । ताय रित्तया तिसरित्तयो मासो । तेन मासेन द्वादसमामियो सवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वानं पञ्च वस्स-साति वातुमहाराजिकानं देवानं आयुप्पमाणं । ठानं स्नो पन्ते, विसासे, 15 विज्जित यं इपेकच्चो इत्थी वा पुरिसो वा अटुङ्गसमन्नागतं उपोसयं उपनियां उपरायज्जेय्य । इदं स्नो पनेतं, विसासे, सन्धाय भासितं— कपणं मानुसकं रज्जं दिव्वं मुखं उपनिधायं।

"यं, विसाखे, मानुसकं वस्ससतं, तार्वितसानं देवानं एसो एको 20 8.214 रित्तन्दिवो । ताय रित्तया तिसरितयो मासो । तेन मासेन द्वादस-मासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्वं वस्ससहस्स तार्वितसानं देवानं प्रायुष्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, विज्जति यं इघेकच्चो इत्थी वा पुरिसो वा श्रद्धङ्गसमन्नागतं उपोसयं उपवितत्वा कायस्स भेदा परं मरणा तार्वितसानं देवानं सहव्यतं उपपज्जेय्य । इदं खो पनेतं, 25 विसाखे, सन्धाय भासितं – 'कपणं मानुसकं रज्जं दिब्बं सुखं उपनिधाय' ।

"यानि, विसाखे, मानुसकानि हे वस्ससतानि, यामानं देवानं एसो एको रित्तिन्दिवो । ताय रित्तया तिसरित्तयो मासो । तेन मासेन हादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिब्बानि हे वस्ससहस्सानि यामानं देवानं ग्रामुप्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे, विज्जति यं इधे- »

१. इस्सराधिपण्यं – रो० । २. करेव्य – रो० । ३. सेव्यधियं – म० । ४. एक – रो० । ४. सी०, स्या०, रो० गोत्वकेसु नत्यि ।

कच्चो इत्थी वा पूरिसो वा ग्रद्रङ्गसमन्नागतं उपोसयं उपवसित्वा कायरस भेदा परं मरणा यामानं देवानं सहब्यतं उपपञ्जेय्य । इदं स्त्रो पमेतं. विसाखे. सन्धाय भासितं - 'कपणं मानसकं रज्जं दिव्बं सुखं उपनिधाय'।

"यानि. विसाखे, मानसकानि चत्तारि वस्ससतानि, तुसितानं

 देवानं एसो एको रितन्दिवो । ताय रित्तया तिसरित्तयो मासो । तेन मासेन टाटसमासियो संवच्छरो । तेन संवच्छरेन दिव्बानि चत्तारि वस्ससहस्सानि तुसितानं देवानं ग्रायप्पमाणं । ठानं खो पनेतं विसाखे. विज्जित यं इधेकच्चो इत्थी वा पूरिसो वा ग्रद्रक्लसमन्नागतं उपोसथं उपवसित्वा कायस्स भेदा परं मरणा तसितानं देवानं सहस्यतं उपपुरुषेय्य । 10 इदं खो पनेतं, विसाखे, सन्धाय भासितं - 'कपणं मानसकं रज्ज दिटबं संखं उपनिधाय'।

"यानि, विसाखे, मानसकानि ग्रद्ध वस्ससतानि, निम्मानरतीन देवानं एसो एको रित्तन्दिवो । ताय रित्तया तिसरित्तयो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिव्बानि ग्रट वस्स-ग्रिसहस्मानि निम्मानरतीनं देवानं ग्रायप्पमाणं । ठानं खो पनेतं, विसाखे. विज्जति यं इधेकच्चो इत्थी वा प्रतिसो वा श्रद्रङ्गसमन्नागतं उपोस्रथं उपवसित्वा कायस्स भेदा परं मरणा निम्मानरतीनं देवानं सहस्यतं

उपपञ्जेय्य । इदं स्तो पनेतं, विसाखे, मन्धाय भासितं - 'कपणं मानसक रज्जं दिब्बं मुखं उपनिधाय'।

"यानि, विभाखे, मानुसकानि सोळस वस्ससतानि, परनिश्मित-वसवतीन देवानं एसो एको रितान्दिवो । ताय रिताया तिसरितयो मासो । तेन मासेन द्वादसमासियो संबच्छरो । तेन संबच्छरेन दिव्वानि सोळस वस्ससहस्सानि परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं श्रायप्पमाणं । ठानं लो पनेतं, विसाखे, विज्जति यं इधेकच्चो इत्यी वा परिसो वा ग्रद्रक्कसमन्ना-25 गतं उपोसयं उपवसित्वा कायस्स भेटा परं मरणा परनिम्मितवसवत्तीनं देवानं सहव्यतं उपपज्जेय्य । इदं स्त्रो पनेतं, विसाखे, सन्धाय भासितं

 'कपणं मानुसकं रज्जं दिब्बं सुखं उपनिधाया' ति । "पाणंन हञ्जे न चित्रमादिये".

> मुसान भासे नच मज्जपो सिया। ग्रवहाचरिया विरमेय्य

रत्ति न भूञ्जेय्य विकालभोजनं ॥

B. 215

20

R. 214

R. 215 30

१. हाने - सी०, रो० । २. वादिस ० - स्वा०, रो० ।

20

"मालंन घारेन च गन्धमाचरे. मञ्चे छमायं व सयेथ सन्धते। हि ग्रद्रिकमाहुपोसथं, एतं बुद्धेन दुक्खन्तगुना पकासितं।। "चन्दो व सूरियो च उभो सुदस्सना, 5 ग्रोभासयं' ग्रनुपरियन्ति यावता। तमोनुदा ते पन अन्तलिक्खगा, नभे प्रभासन्ति दिसाविरोचना ॥ "एतस्मिं यं विज्जति ग्रन्तरे धनं. मत्ता मणि वेळरियं च भहकं। 10 सिङ्गी सुवण्ण ग्रंथ वा पि कञ्चनं, यं जातरूपंहटकं ति बुच्चति।। "ग्रद्रङ्गपेतस्स उपोसथस्स. B 216 कल पि ते नानुभवन्ति सोळसि। चन्दप्पभा तारगणा च सब्बे।। 15 "तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा, उपवस्सूपोसयं । ग्रद्रङ्गपेतं पञ्जानि कत्वान सुखुद्रयानि,

महावग्गो सत्तमो ।

तस्सुद्दानं

ग्रनिन्दिता सग्गमपेन्ति ठानं" ति ॥

तित्थभयं च वेनागो, सरभो केसमुत्तिया। साब्हो चा पि कथावत्थु, तित्थियमूलुपोसथो ति ।

=---०--≈. श्रानन्दवगो

 ख्रत्रसुत्तं । एकं समयं भगवा सावित्ययं विहरित जेतवने ग्रनाथिपिष्डकस्स आरामे । अय खो ख्रन्नो परिञ्वाजको येनायस्मा ग्रानन्दो तेनुपसङ्गीम; उपसङ्कीमत्वा आयस्मता ग्रानन्देन सिद्धं सम्मोदि ।

१. सच्छते - रो०। २ ० वृष - रो०। ३. घोमासयन्ता - स्वा०। ४-४. मुसं मणि - रो०। १-४. सी०, पोल्पके नित्य।

सम्मोदनीयं कथं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो को छन्नो परिख्वाजको ब्रायरमन्तं श्रानन्दं एतदवोच — "तुग्हे पि, ब्रावुसो आनन्द, रागस्स पहानं पञ्जापेष, दोसस्स पहानं पञ्जापेष, मोहस्स पहानं पञ्जापेषा ति । मयं खो, ब्रावुसो, रागस्स पहानं उ पञ्जापेम, दोसस्स पहानं पञ्जापेम, मोहस्स पहान पञ्जापेमा ति । किं पन तुम्हे, ब्रावुसो, रागे ब्रादीनवं दिस्वा रागस्स पहानं पञ्जापेष, किं दोसे ब्रादीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेष, किं मोहे ब्रादीनवं दिस्वा मोहस्स पहानं पञ्जापेषा" ति ?

B. 217

R. 216

"रतो खो, आबुसो, रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्त
ाण ब्याबाधाय पि चेतेनि, परब्याबाधाय पि चेतेनि, उभयब्याबाधाय पि चेतेनि, चेतिसकं पि दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेनि; रागे पहीने नेवत्तव्याबाधाय पि चेतेनि, न परब्याबाधाय पि चेतेनि, न उभयब्याबाधाय पि चेतेनि, न चेतिसकं दुक्खं दोमनस्सं पिटसवेदेनि । रत्तो खो, आबुसो,
रागेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो कायेन दुक्चिरतं चरित, वाचाय
दुक्चिरत चरित, मनसा दुक्चिरतं चरित: रागे पहीने नेव कायेन दुक्चिरतं चरित, न वाचाय दुक्चिरतं चरित, न मनसा दुक्चिरतं चरित । रत्तो खो, आबुसो, सान्तेन अभिभूतो परियादिश्वचित्तो अत्तत्व्यं पि यथाभूतं नप्यजानाित, परत्यं पि यथाभूतं नप्यजानाित, परत्यं पि यथाभूतं नप्यजानाित, रागे पहीने अत्तत्थं पि यथाभूतं प्रवानाित, रागो खो, आबुसोप्रवानाित; रागे पहीने अत्तत्थं पि यथाभूतं पजानाित । रागो खो, आबुसोप्रव्यवानाित; रागे पहीने अत्तत्थं पि यथाभूतं पजानाित । रागो खो, आबुसोप्रन्यकरणो अवक्खुकरणो अञ्जाणकरणो पञ्जानिरोधिको विधातपित्रको अनिब्बानस्थननिको ।

"हुट्टो खो, आवुसो, दोसेन .. पे०... मून्हो खो, आवुसो, मोहेन अभिमृतो परियादिन्नचित्तां अत्तव्यावाघाय पि चेतेति, परव्या
वाधाय पि चेतेति, उभयव्यावाधाय पि चेतेति, चेतिसक पि दुक्सं दोमनरसं पिटसंवेदेति; मोहे पहीने नेवत्तव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न परव्यावाधाय पि चेतेति, न उभयव्यावाधाय पि चेतेति, न चेतिसकं दुक्स दोमनरसं पिटसंवेदेति । मून्हो खो, आवुसो, मोहेन अभिमृतो परियादिन्नचित्तो कायेन दुच्चरितं चरति, वाचाय दुच्चरितं चरति, मनसा दुच्चरितं चरति, न वाचाय दुच्चरितं चरति, न मनसा दुच्चरितं चरति, न मनसा दुच्चरितं चरति । मून्हो खो, आवुसो, मोहेन

B. 218

10

स्रिभम्तो परियादिश्विस्तो अस्तत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति, परत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति, उभयत्यं पि यथाभूतं नप्पजानाति; मोहे पहीने अस्तत्यं पि यथाभूतं पजानाति, उभयत्यं पि यथाभूतं पजानाति, उभयत्यं पि यथाभूतं पजानाति, उभयत्यं पि यथाभूतं पजानाति। मोहो खो, आवुसो, अस्वकरणो अववख्वकरणो अञ्जानिरोधिको विभातपिक्षको अनिब्बानसंवस्- उनिको। इदं खो मयं, आवुसो, रागे आदीनवं दिस्वा रागस्स पहानं पञ्जापेम। इदं दोसे आदीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेम। इदं दोसे आदीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेम। इदं दोसे आदीनवं दिस्वा दोसस्स पहानं पञ्जापेम।

"ग्रत्थि पनावुसो, मग्गो ग्रत्थि पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्स पहानाया" ति ?

"श्रत्थावुसो, मगो श्रत्थि पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्म पहानाया" ति ।

"कतमो पनावुसो, मग्गो कतमा पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्स पहानाया" ति ?

"अयमेव अरियो अट्टाङ्गको मन्गो, सैय्यथीदं — सम्मादिट्टि 15 ... पे० नम्मासमाघि । अयं खो, आवुसो, मन्गो अयं पटिपदा एतस्स रागस्स दोसस्स मोहस्स पहानाया" ति ।

"भहको खो, आवुसो, मग्गो भहिका पटिपदा एतस्स रागस्स दोमस्स मोहस्स पहानाय। अलं च पनावसो आनन्द, अप्पमादाया" ति ।

२. **ब्राजीवकपुतः ।** एकं समयं आयस्मा आनन्दो कोसम्बयं 20 विहरति घोसितारामे । अथ लो अञ्चातरो आजीवकसावको गृहपति येनायस्मा आनन्दो तेनुपसङ्कीमः; उपसङ्कीमत्वा आयस्मन्तं आनन्दं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो लो सो आजीवक-सावको गृहपति आयस्मन्तं आनन्दं एतदबोच —

"केसं नो, भन्ते ग्रानन्द, धम्मो स्वाक्खातो ? के लोके सुप्पटि- 25 पन्ना ? के लोके सुकता"' ति ?

"तेन हि, गहपति, तञ्जेवेत्य पिटपुन्छिस्सामि, यथा ते स्वमेय्य तथा नं ब्याकरेय्यासि । तं कि मञ्जासि, गहपति, ये रागस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति दोसस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति मोहस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति, तेसं धम्मो स्वाक्खातो नो वा ? कवं वा ते एत्य होती" ति ?

१. सुगता – सी०, स्था०, रो० ।

"गे, भन्ते, रागस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति दोसस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति मोहस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति, तेसं धम्मो स्वाक्खातो । एवं मे एत्य होती" ति ।

"तं कि मञ्जास, गहपति, ये रागस्स पहानाय पटिपन्ना बोसस्स ७ २१९ ५ पहानाय पटिपन्ना मोहस्स पहानाय पटिपन्ना, ते लोके सुप्पटिपन्ना नो वा ? कयं वा ते एत्य होती'' ति ?

> "ये, भन्ते, रागस्स पहानाय पटिपन्ना दोसस्स पहानाय पटिपन्ना मोहस्स पहानाय पटिपन्ना, ते लोके सुप्पटिपन्ना । एवं मे एत्य होती'' ति । "तं कि मञ्जसि, गहपति, येसं रागो पहीनो उच्छिन्नमलो

ाक निर्मात, पहुनति, पत्त तिन पहुनति अञ्चनपूर्ण तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्यात अनुभावधम्मो, येसं दोसो पहीनो उच्छित्रमूलो तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्यात अनुभावधम्मो, येसं मोहो पहीनो उच्छित्रमूलो तालावत्थुकतो अनभावङ्कतो आर्यात अनु-पादधम्मो, ते लोके सुकता नो वा ? कथं वा ते एत्थ होती" ति ?

"येंसं, अन्ते, रागो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अन-15 भावङ्कतो आर्यात अनुष्पादधम्मो, येसं दोसो पहीनो ..पे०.. येस मोहो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अनभावङ्कतो आर्यात अनुष्पाद-धम्मो, ते लोके मुकता । एवं में एत्य होती" ति ।

"इति स्रो, गहपित, तयावेतं व्याकतं — 'ये अन्ते, रागस्स पहानाय धम्मं देसेन्ति दोसस्स पहानाय धम्म देसेन्ति मोहस्स पहानाय थ धम्मं देसेन्ति, तेस धम्मो स्वाक्सातों ति । तयावेतं व्याकत — 'ये, अन्ते, रागस्स पहानाय पटिपन्ना दोमस्म पहानाय पटिपन्ना मोहस्स पहानाय पटिपन्ना, ते लोके मुप्पटिपन्नां ति । तयावेतं व्याकत — 'येसं, अन्ते, रागो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो अनभावङ्कतों आर्यात अनुप्पादधम्मो, येस दोसो पहीनो ... पे०... येसं मोहो पहीनो उच्छिन्न-यक्तां ति ।

"श्रन्खारिय, भन्ते, श्रव्भुतं, भन्ते ! न चेव नाम सधम्मुक्कंसना भविस्सति, न च परधम्मापसादना । श्रायतनेव धम्मदेसना, श्रत्थो च बुत्तो, श्रता च श्रनुपनीतो । तुम्हे, भन्ते श्रानन्द, रागस्स पहानाय ^{१.219} ³⁰ धम्मं देसेष, दोमस्स ...पे०... मोहस्स पहनाय धम्मं देसेष । तुम्हाकं,

१. तया चेत - सी o, रो o । २. धनभावकतो - सी o, रोo ।

B. 220

भन्ते मानन्द, घम्मो स्वाक्सतो । तुम्हे, भन्ते मानन्द, रागस्स पहानाय पिटपन्ना, दोसस्स ... पे०... मोहस्स पहानाय पिटपन्ना । तुम्हे, भन्ते, लोके सुप्पिटपन्ना । तुम्हाकं, भन्ते आनन्द, रागो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो प्रनभावङ्कतो आर्यात अनुप्पादघम्मो, तुम्हाकं दोसो पहीनो ... पे०... तुम्हाकं मोहो पहीनो उच्छिन्नमूलो तालावत्युकतो ऽ प्रनभावङ्कतो आर्यात अनुप्पादघम्मो । तुम्हे लोके सुकता ।

"ग्रीभक्कत्तं, भन्ते, ग्रीभक्कत्तं, भन्ते ! सेय्यथापि, भन्ते, निक्कुिज्ञतं वा उक्कुज्जेय्य, पटिच्छक्षं वा विवरेय्य, मून्हरस वा मगं ग्राचिकक्षंय्य, ग्रन्वकारे वा तेलपज्जोतं 'घारेय्य — 'खक्कुमन्तो रूपानि दक्किती' ति; एवमेवं ग्रय्येन ग्रानन्देन ग्रनेकपरियायेन धम्मो पका- 10 सितो । एसाहं, भन्ते ग्रानन्द, तं भगवन्तं सरणं गच्छामि धम्मं च भिक्कुनक्षं व । उपासकं मं ग्रय्यो ग्रानन्दो चारेतु, ग्रज्जतमो पाणुरेतं सरणं गर्न' ति ।

३. महानामसक्कष्ठारं । एवं मे सुतं । एकं समयं भगवा सक्केमु विहरित किपलवत्थिस्मि निग्नोधारामे । तेन लो पन समयेन 15 भगवा गिलानवृद्धितो होति अविरवृद्धितो गेलञ्जा । अथ लो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपमङ्किमः उपसङ्किमत्वा भगवन्तं अभिनवादेत्वा एकमन्तं निसिष्ठा लो महानामो सक्को भगवन्तं प्रिम्नवादेत्वा एकमन्तं निसिष्ठा लो महानामो सक्को भगवन्तं एतदवोच — "दीघरताहं, भन्ते, भगवता एवं धम्मं देसितं आजानामि — 'ममाहितस्स ञाणं, नो असमाहितस्सा' ति । समाधि नु लो, भन्ते, 20 पुब्बे, पच्छा जाणं; उदाहु जाणं पुब्बे, पच्छा समाधी" ति ? अथ लो आयस्मतो आनन्वस्स एतदहोसि — "भगवा लो गिलानवृद्धितो अचिर-वृद्धितो गेलञ्जा । अयं च महानामो सक्को भगवन्तं अपनेत्वा धम्मं देसेन्यं" ति ।

भ्रथ स्रो ग्रायस्मा ग्रानन्दो महानामं सक्कं बाहायं गहेत्वा एकमन्तं ग्रपनेत्वा महानामं सक्कं एतदबोच — "सेखं पि स्रो, महानाम, सीलं वृत्तं भगवता, ग्रसेस्तं पि सीलं वृत्तं भगवता; सेस्तो पि समाधि वृत्तो भगवता, ग्रसेस्तो पि समाधि वृत्तो भगवता; सेस्ता पि पञ्ञा वृत्ता भगवता, ग्रसेस्ता पि पञ्ञा वृत्ता भगवता। कतमं च, महानाम, % सेसं सीलं ? इस, महानाम, भिक्सू सीलवा होति पातिमोक्ससंवरसंवृतो

B 222

विहरति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । इदं वृ~~ण्यति, महा-~~ नाम. सेखं सीलं ।

"कतमो च, महानाम, सेखो समाधि ? इघ, महानाम, भिक्खु विविच्चेव कामेहि ...पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विहरति । झयं ऽ वच्चित, महानाम, सेखो समाधि ।

"कतमा च, महानाम, सेखा पञ्जा ? इघ, महानाम, भिवखु इदं दुक्खं ति यथाभूतं पजानाति ... पे०... ग्रयं दुक्खिनिरोघगामिनी पटिपदा ति यथाभूतं पजानाति । ग्रयं वुच्चित, महानाम, सेखा पञ्जा । "स खो सो. महानाम, ग्रियसावको एवं सीलसम्पको एवं

त सा पा, नहानान, आरयतायका एव सालसन्यसा एव ग्रामिषसम्पन्नो एवं पञ्जासम्पन्नो ग्रामवानं खया ग्रनासवं चेतोविश्वृत्ति पञ्जाविमुत्ति दिट्टेव धम्मे सयं अभिञ्जा सिच्छिकत्वा उपसम्पण्ज विहरति । एवं खो, महानाम, सेखं पि सीलं वृत्तं भगवता, असेखं पि तीलं वृत्त भगवता: सेखो पि समाधि वृत्तो भगवता, असेखो पि समाधि वृत्तो भगवता; सेखा पि पञ्जा वृत्ता भगवता, असेखा पि पञ्जा वृत्ता भगवता' ति ।

४. निगण्डसुर्त । एकं समयं घ्रायस्मा घ्रानन्दो वेसालियं विहरित महावने कूटागारसालायं । घ्रष्य लो ग्रभयो च लिच्छिव पण्डितकुमारको च लिच्छिव येनायस्मा ग्रानन्दो तेनुपम ङ्क्षीममु, उपसङ्क्षीमत्वा
आयस्मन्तं ग्रानन्दं ग्रीभवादेत्वा एकमन्तं निसीदिसु । एकमन्तं निसिन्नो
थ लो ग्रभयो निच्छिव ग्रायस्मन्तं ग्रानन्दं एतदबोच — "निगण्डो', भन्ते,
नाटपुत्तों सब्बञ्ज् सब्बदस्सावी ग्रपिमेसं जाणदस्सनं पटिजानाति —
'चरतो च में तिट्ठतो च मुत्तस्स च जागरस्स च सनतं समितं जाणदस्सनं
पच्चपट्टिनं ति । सो पुराणानं कस्मानं तपसा व्यन्तीमावं पञ्जापित
नवानं कमानं ग्रकरणा सेतुषातं । इति कम्मन्त्यया दुनस्वस्त्रयो, दुनस्वव्यवस्ता वैदनान्त्वयो, वेदनान्त्वया सव्य दुनस्वं निज्जिण्णं भविस्सिति —
एवमेतिस्सा सन्दिट्टिकाय निज्जराय' विसुद्धिया समितवक्समो होति ।
इष. भन्ते. भगवा किमाहा"ति ?

"तिस्सो खो इमा, प्रभय, निज्जरा विसुद्धियो तेन भगवता जानता परसता घरहता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्खाता सत्तानं विसुद्धिया १० सोकपरिदेवानं समितिककमाय दुक्खदोमनस्सानं ग्रत्यङ्कमाय' आयस्स

१ निगन्यो – स्था० । २. नावपुत्तो – सी०, स्था०, रो० । ३. निम्बदा – सी०, रो० । ४. सोकपरिद्वानं – सी०, रो० । १. घरववमाय – सी०, रो० ।

R 222

म्राधिगमाय निब्बानस्स सिच्छिकिरियाय । कतमा तिस्सो ? इष, म्रभय, भिक्सु सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स कुस्स ब्यन्तीकरोति । सिन्दि- द्विका निज्जरा प्रकालिका एहिपस्सिका भ्रोपनेरियका पच्चत्तं वेदितब्बा विज्जूही ति ।

"स स्रो सो, ग्रभय, भिक्सु एवं सीलसम्पन्नो विविच्चेव कामेहि ... पेo ... चतुत्वं झानं उपसम्पज्ज विहरति । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स फुस्स ब्यन्तीकरोति । सन्दिष्टिका निज्जरा ग्रका-लिका एहिएस्सिका भ्रोपनेस्यिका पच्चतं वेदितब्बा विञ्जूही ति ।

"स स्रो सो, ग्रभय, भिक्सु एवं समाधिसम्पन्नो ग्रासवानं स्रया 10 ग्रामासवं नेतीविमुक्ति पञ्जाविमुक्ति दिट्टेव धम्मे सर्य ग्रामञ्जा सिच्छ-कत्वा उपसम्पज्ज विहर्रात । सो नवं च कम्मं न करोति, पुराणं च कम्मं फुस्स कुस्स ब्यन्तीकरोति । सन्दिट्टिकां निज्जरा ग्रकालिका एहिएस्सिका घोपनेध्यिका पच्चतां वेदितब्बा विञ्जूही ति । इमा' स्रो, ग्रमय, तिस्सो निज्जरा विमुद्धियो तेन भगवता जानता पस्सता 15 ग्रम्हता सम्मासम्बुद्धेन सम्मदक्ताता सत्तानं विमुद्धिया सोकपरिदेवानं समितिकमाय दुक्तदोमनस्सानं ग्रत्यङ्गमाय ज्ञायस्स ग्रिथिगमाय निव्वानस्स सच्छिकिरियाया'' ति ।

एवं वृत्ते पण्डितकुमारको लिच्छवि ग्रभयं लिच्छवि एतदवोच — "किं पन त्वं, सम्म ग्रभय, श्रायस्मतो श्रानन्दस्स सुभासितं मुभासिततो 20 नाब्भनुमोदसी" ति ?

"क्याहं, सम्म पण्डितकुमारक', ग्रायस्मतो ग्रानन्दस्स सुभा-सितं सुभासिततो नाब्भनुभोदिस्सामि ! मुद्धा पि तस्स विपतेय्य यो श्रायस्मतो ग्रानन्दस्स सुभासितं सुभासिततो नाब्भनुभोदेय्या" ति ।

५. निवेसकतुसं । अथ को प्रायस्मा आनन्दो येन भगवा 25 B. 228 तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिभ्नं को प्रायस्मन्तं आनन्दं भगवा एतदवोच —

"मे", ग्रानन्द, धनुकम्पेय्याथ ये च सोतब्बं मञ्जेय्युं मिसा वा प्रमन्चा वा ञाती वा सालोहिता वा ते वो, श्रानन्द, तीसु ठानेसु समाद-पेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठापेतब्बा । कतमेसु तीसु ? बुद्धे भ्रवेच्चपसादे अ

१. इमे - सी० । २. सी०, स्वा०, रो० पोल्यकेषु नरिव । ३. वं - सी०, स्वा०, रो० ।

समारपेतब्बा निवेसेतब्बा पितट्ठापेतब्बा - 'इति पि सो भगवा झरहं सम्मासम्बुद्धो विज्जाचरणसम्पन्नो सुगतो लोकविंदू झनुत्तरो पुरिसदम्म-सारिषः; सत्था देवमनुस्सानं, बुद्धो भगवा' ति, धम्मे ध्रवेच्चप्पसादे समारपेतब्बा निवेसेतब्बा पितट्ठापेतब्बा - 'स्वावसातो भगवता धम्मो 5 सन्दिट्टिको ब्रकातिको एहिपिस्सको झोपनेध्यिको पच्चतं वेदितब्बो विञ्ज्यही' ति, सङ्घे अवेच्चप्पमादे समारपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिट्ठा-पेतब्बा - 'सुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो उजुप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो ज्ञायप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो सामीचिप्पटिपन्नो भगवतो सावकसङ्घो याहनेय्यो पाहनेय्यो दक्किणय्यो झञ्जलिकर-णीयो अननरं पुटन्नक्सेत्तं लोकस्सा' ति ।

"सियाँ, भ्रानन्द, चतुन्नं महाभूतान भ्रञ्ञाथत्तं — पथवीघातुया' ग्रापोघातुया तेजोधातुया वायोधातुया, न त्वेव बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतस्स ग्रिरियसावकस्स सिया श्रञ्ञाथत्तं नित्रदं श्रञ्ञाथत्तः। 13 सो वतानन्द, बुद्धे अवेच्चप्पसादेन समन्नागतो अरियसावको निरयं वा तिरच्छानयोनि वा पेत्तिविमय वा उपपिज्जस्सती ति नेत ठानं विज्जति ।

१ 223 "सिया, न्नानन्द, चतुन्न महाभूतानं ग्रञ्ज्ञथत्त – पथवीधातुया न्नापेधातुया तेजोधातुया वायोधातुया, न त्वेव धम्मे .. पे०... न त्वेव मङ्के प्रवेच्चपसादेत समन्नागतस्स ग्रिंग्यावकम्स सिया ग्रञ्ज्ञाथत्तं ।
१ 224 20 तित्रदं ग्रञ्ज्ञाथत्तं । सो वतानन्द, मङ्के ग्रवेच्चप्पमादेत समन्नागतो ग्रिंग्यानावको निग्यं वा तिग्च्छानयोगि वा पेनिवसयं वा उपपिज्जिस्तरी ति नेतं ठानं विज्जित ।

"ये, ग्रानन्द, अनुकर्मथ्याय ये च सोतब्बं मञ्जेय्युं मित्ता वा ग्रमच्चा वा ज्ञाती वा सालोहिता वा ते वो, ग्रानन्द, इमसु तीसु ठानेसु ²⁵ समादपेतब्बा निवेसेतब्बा पतिद्वापेतब्बा" ति ।

६. पठमभवसुत्तं । ग्रथ सो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनु-पसङ्क्रमिः; उपसङ्क्रमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो सो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदबोच — "भघो भवो ति, भन्ते, बुच्चति । कित्तावता नु स्तो, भन्ते, भवो होती" ति ?

"कामधातुवेपक च, ग्रानन्द, कम्मं नामविस्स, ग्रिप नु स्रो कामभवो पञ्जायेषा" नि ?

१. पठवी ० - सी०, स्या०, रो०।

B. 225

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति सो, म्रानन्द, कम्मं सेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो' । श्रविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं हीनाय धातुया विञ्ञाणं पतिट्वितं एवं भ्रायति पुनव्भवाभिनिब्बत्ति होति ।

"रूपधातुवेपकां च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स, ग्रपि नु स्रो ऽ रूपभवो पञ्ञायेषा" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति स्रो ख्रानन्द, कम्मं खेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो । ग्रविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं मज्जिमाय घातुया विञ्ञाणं पतिट्रितं एवं ग्रायति पुनव्मवाभिनिब्बत्ति होति ।

"ग्ररूपधातुनेपक्तं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स, र्ग्राप नु खो ग्ररूपभवो पञ्जायेषा" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति खो, श्रानन्द, कम्मं खेतं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो । ग्रविज्ञानीवरणान सत्तानं तण्हासंयोजनानं पणीताय धातुया विञ्ञाणं ।ऽ पतिट्वितं एवं ग्रायित पुनव्भवाभिनिब्बत्ति होति । एवं खो, ग्रानन्द, भवो होती" ति ।

 9. बुतियभवसुत्तं । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्क्षमि ... पे०... आयस्मा आनन्दो भगवन्त एतदबोच – "भवो भवो ति, भन्ते, बृच्चति । कित्तावता नु खो, भन्ते, भवो होती" ति ?

"कामधातुवेपक्कं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स, श्रपि नें स्रो कामभवो पञ्जायेषा" ति ?

"नो हेतं भन्ते"।

"इति खो, ग्रानन्द, कम्मं खेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेहो । ग्रविज्जानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं हीनाय धातुया चेतना पति- 25 ट्विता पत्चना पतिट्विता एवं ग्रायति पुनक्भवाभिनिब्बत्ति होति ।

"रूपघातुर्वेपकं च, ग्रानन्द, कम्मं नाभविस्स. ग्राप नु खो रूपभवो पञ्ञायेषा" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

१. सिनेहो - सी०, स्था०, रो० ।

R 225

B. 226

15

"इति स्रो, ग्रानन्द, कम्मं स्रेतं, विञ्ञाणं बीजं, तष्हा स्नेही । ग्रविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं मज्ज्ञिमाय धातुया चेतना पतिट्रिता पत्थना पतिट्रिता एवं ग्रायति पुनन्भवाभिनिब्बत्ति होति ।

"ग्रह्पधातुवेपनंत च, ग्रानन्द, कम्मं नाभिवरस, ग्राप नु खो , ग्रह्पभवो पञ्जायेषा" ति ?

(1 433)1441 10 .

"नो हेतं, भन्ते"।

"इति खो, ग्रानन्द, कम्मं खेत्तं, विञ्ञाणं बीजं, तण्हा स्नेही। म्राविज्ञानीवरणानं सत्तानं तण्हासंयोजनानं पणीताय घातुया चेतना पतिद्विता पत्थना पतिद्विता एव म्रायति पुनव्भवाभिनिब्बत्ति होति।

गा गवं खो. ग्रानन्द, भवो होती" ति।

दः सीलब्बतसुत्तं । अथ सो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम: उपसङ्कप्तित्वा भगवन्त अभिवादेत्वा एकमन्त निसीदि । एकमन्तं निसिन्न सो आयस्मन्त आनन्द भगवा एतदवोषः – "सब्ब नु सो, आनन्द, सीलब्बत जीवितं ब्रह्मचरिय उपट्ठानसार सफलें ति ?

"न स्वेत्थो, भन्ते, एकसेना" ति । "तेन हानन्द, विभजस्स" ति ।

"य हिस्स, भन्ते, सीलब्बतं जीवित ब्रह्मचित्य उपट्ठानसारं सेवतो अकुसना धम्मा अभिवृद्धान्त कुमना धम्मा परिहायन्ति, एवरूपं सीलब्बतं जीवित ब्रह्मचित्यं उपट्ठानसार अफल । य च स्वास्म, २० भत्ते, सीलब्बतं जीवितं ब्रह्मचित्यं उपट्ठानसारं मेवतो अकुमना धम्मा परिहायन्ति, कुसना धम्मा प्रिह्मयन्ति, कुसना धम्मा अभिवृद्धान्ति, एवरूपं सीलब्बतं जीवितं ब्रह्मचित्यं उपट्ठानसारं सफलं ति । इदमवोच आयम्मा आनन्दो; समनु-ज्ञो सत्था अहोसि ।

अथ स्त्रो आयस्मा आनन्दो "समनुञ्जो मे सत्या" ति, उट्टा-²⁵ यातना भगवन्तं प्रशिवादेत्वा पदिन्तणं कत्वा पक्कामि । **अध स्त्रो** भगवा अविरपक्कन्ते आयस्मन्ते आनन्दे भिक्कू श्रामन्तेसि – "सेस्तो, भिक्कवे, आनन्दो; न च पनस्स मुलभस्यो समसमो पञ्जाया" ति ।

 गन्धजातसुन्तं । अथ को आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनुपमः द्विमः उपय द्वीमत्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।
 एकमन्तं निसिन्नो को आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदबोच -

१. सो तत्य -सी•, रो•।

"तीणमानि, भन्ते, गन्बजातानि, येसं धनुवातयेव" गन्धो गच्छति, नो पटिवातं। कतमानि तीणि ? मूलगन्बो, सारगन्बो, पुण्फान्बो – इमानि स्तो, भन्ते, तीणि गन्धजातानि, येसं धनुवातयेव गन्बो गच्छति, नो पटिवातं। प्रत्यि नु स्तो, भन्ते, किञ्चि गन्धजातं यस्स अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, प्रत्वातं पि गन्धो गच्छति, प्रत्वातं पि गन्धो गच्छति, अनुवात- अपिवातं पि गन्धो गच्छति।" ति ?

"ग्रत्थानन्द, किञ्च गन्धजातं यस्य अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, अनुवातपटिवातं पि गन्धो गच्छती'' ति ।

"कतमं च पन, भन्ते, गन्धजातं यस्स अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, अनुवातपटिवातं पि गन्धो गच्छती" ति ?

"इक्षानन्द, यस्मि गामे वा निगमे वा इत्सी वा पुरिसो वा बुढं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्घं सरणं गतो होति, पाणातिपाता पटिविरतो होति, अदिश्रादाना पटिविरतो होति, कामेमुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमण्डपमादट्ठाना पटिविरतो होति, सीलवा होति कत्याणधम्मो, विगतमल15
मच्छेरेन चेतसा धगारं अज्ञावसित मुत्तचागो पयतपाणि वोस्सग्यरतो
याचयोगो दानसिभागरतो, तस्स दिसासु समणन्नाह्मणा वण्णं भासन्ति —
'अमुक्तिंस्म नाम गामे वा निगमे वा इत्सी वा पुरिसो वा बुढं सरणं
गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्घं सरणं गतो होति, कामेमुमिच्छाचारा 12
पटिविरतो होति, मुसावादा पटिविरतो होति, सुरामेरयमञ्जपमादहाना पटिवरतो होति, सीलवा होति कत्याणधम्मो, विगतमलमच्छेरेन चेतसा अगारं अज्ञावसित मृत्तचागो पयतपाणि वोस्सग्यरतो
याचयोगो दानसंविभागरतो' ति ।

"देवता पिस्स वण्णं भासन्ति - 'ब्रमुकस्मि नाम गामे वा निगमे 25 वा इत्थी वा पुरिसो वा बुद्धं सरणं गतो होति, धम्मं सरणं गतो होति, सङ्कं सरणं गतो होति, पाणातिपाता पटिविरतो होति ... पे o... सुरामेरयमज्ज-पमादट्टाना पटिविरतो होति, सीलवा होति कत्याणधम्मो, विगतमल-मच्छेरेन चेतसा भगारं अज्झावसति मुत्तवागो पयतपाणि बोस्सग्गरतो याचयोगो दानसंविभागरतो' ति । इदं खो तं, भ्रानन्द, गन्धजातं 30

१. धनुवातञ्जेव – सी० ।

प्रक १--२७

R 227

यस्स अनुवातं पि गन्धो गच्छति, पटिवातं पि गन्धो गच्छति, अनुवात-पंटिवातं पि गन्धो गच्छती ति ।

> "न पृष्फगन्धो पटिवातमेति. त चन्द्रनं तगरमल्लिका वा। च गन्धो पटिवातमेति. सब्बा दिसा सप्पूरिसो पवायती" ति ।।

१०. चुळनिकासूत्तं । अथ खो आयस्मा आनन्दो येन भगवा तेनपसङ्गमः, उपसङ्गमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो स्रो आयस्मा आनन्दो भगवन्तं एतदवोच - "सम्मस्ना-B 228 10 मेत, भन्ते, भगवतो सुत सम्मुखा पटिग्गहितं - 'भगवतो, ग्रानन्द, सिखिस्स ग्रमिभ नाम सावको ब्रह्मलोके ठितो सहस्सिलोकधात सरेन विज्ञापेसी ति । भगवा पन, भन्ते, ग्ररहं सम्मासम्बद्धो कीवतक

> पहोति सरेन विञ्ञापेतं" ति ? "सावको सो, ग्रानन्द, ग्रप्पमेय्या तथागना" ति ।

दतियं पि स्रो स्रायस्मा स्नानन्दो भगवन्त एतदवोच - "सम्मला मेनं, भन्ते, भगवतो मुत सम्मुखा परिग्गहितं - 'भगवतो, ग्रानन्द, सिलिस्स अभिभ नाम सावको ब्रह्मलोके ठितो सहस्सिलोकधात सरेन विञ्ञापेसी' नि । भगवा पन, भन्ते, ग्रग्हं सम्मासम्बद्धी कीवतकं पहोति मरेन विञ्ञापेतुं" ति ?

"मावको सो, म्रानन्द, म्रप्पमेय्या तथागता" ति ।

तितयं पि लो ब्रायस्मा ब्रानन्दो भगवन्त एतदवोच - "सम्मला-मेनं, भन्ने, भगवतो मुतं सम्मुखा पटिग्गहितं - 'भगवतो, ग्रानन्द, सिखिन्स प्रभिभ नाम सावको ब्रह्मलोके ठितो सहस्सिलोकघातु सरेन विञ्ञापेसी' ति । भगवा पन, भन्ते, अरहं सम्मासम्बद्धो कीवतकं पहोति सरेन 25 विञ्जापेतु" ति ?

"मुना ते, ग्रानन्द, सहस्सी चूळनिका लोकघात्" ति ? "एतस्स, भगवा, कालों: एतस्स, सुगत, कालों! यं भगवा भासेय्य । भगवतो मृत्वा भिक्ख घारेस्सन्ती" ति ।

"तेनहानन्द, गुणाहि, साधुकं मनिस करोहि; भासिस्सामी" अ ति । "एवं, भन्ते" ति स्रो झायस्मा झानन्दो भगवतो पञ्चस्सोसि ।

१. सुप्पुरिसो – रो०। २. पटिमाहीतं – सी०, रो०। १. सुतं – रो०। ४. जुलनिका - सी० । ४. बारेय्यन्ती - रो० ।

R. 228

B. 229

भगवा एतदवीच — "यावता, भ्रानन्द, चित्त्मसुरिया परिहरित्त, दिसा भिन्त विरोचना, ताव सहस्सधा लोको । तिस्म सहस्सधा लोको सहस्सं चन्दानं, सहस्सं सुरियानं, सहस्सं चिनेश्यब्बतराजानं, सहस्सं जम्बु-दीपानं, सहस्सं अपरागोयानानं, सहस्सं उत्तरकुरूनं, सहस्सं पुव्बविदेहानं, चत्तारि महासमुद्दसहस्सानि, चत्तारि महाराजसहस्सानि, सहस्सं चातु- प्रमाराजिकानं, सहस्सं तावित्तानं, सहस्सं यामानं, सहस्सं तुस्तितानं, सहस्सं निम्मानरतीनं, सहस्सं परिनिम्मतवसवत्तीनं, सहस्सं ब्रह्मलोकानं — म्रयं वच्चतानन्द, सहस्सी चुळिनका लोकधात्।

"यावतानन्द, सहस्सी चूळिनिका लोकघातु ताव सहस्सधा लोको । श्रयं वृच्चतानन्द, द्विसहस्सी मण्डिमिका लोकघातु । 10

"यावतानन्द, द्विसहस्सी मज्ज्ञिमिका लोकघातु ताव सहस्सघा लोको । श्रयं बुच्चतानन्द, तिसहस्सी महासहस्सी लोकघातु ।

"आकङ्कमानो, ग्रानन्द, तथागतो तिसहस्सिमहासहस्सिलोक-धातुं सरेन विञ्ञापेय्य, यावता पन आकङ्कय्या" ति ।

"यथा कथं पन, भन्ते, भगवा तिसहस्सिमहासहस्सिलोकधातुं 15 सरेन विञ्जापेय्य, यावता पन ग्राकह्नेय्या" ति ?

"इघानन्द, तथागतो तिसहिस्समहासहिस्सनोकघातुं भ्रोभासेन फरेय्य । यदा ते सत्ता तं भ्रालोकं सञ्जानेय्युं, भ्रथ तथागतो घोसं करेय्य सद्दमनुस्सावेय्य । एवं जो, ग्रानन्द, तथागतो तिसहिस्समहा-सहिस्सनोकघातुं सर्ग विञ्ञापेय्य. यावता पन भ्राकङ्केय्या" ति ।

एवं बुते बायस्मा आनन्दो आयस्मन्तं उदािय एतदवीच-"लाभा वन मे, सुलढं वत मे, यस्स मे सत्या एवंमहिदिको एवंमहानुभावो" ति । एवं बुत्ते आयस्मा उदायी आयस्मन्तं आनन्दं एतदवीच — "किं तुरहेल्य", आवुतो आनन्द, यदि ते सत्या एवंमहिदिको एवंमहानुभावो" ति ? एवं बुत्ते भगवा आयस्मन्तं उदािय एतदवीच — "मा हेवं, उदािय, 25 मा हेवं, उदािय । सप्ते, उदािय, आनन्दो अवीतरागो कालं करेच्य, तेन चित्तप्तादोन सत्तक्खत्तं देवेसु देवरज्जं कारेच्य', सत्तक्खत्तं इमिस्मयेव जम्बुदीपे महारज्जं कारेच्य । अपि च, उदािय, आनन्दो दिट्टेव धम्मे परिनिक्बायिस्सती" ति ।

आनन्दवमा। अट्रमो ।

१. बन्तिमसूरिया - म० । २-२. स्था॰, रो॰ पोत्पकेसु नित्य । ३. तिसहस्सी-महासहस्तीलोकबातुं - सी॰, रो॰; तिसहस्ति सहासहर्सिस लोकबातुं - स्था॰ । ४. तं --रो॰ । ४. तन्त्रेल - सी॰ । ६. करम - सी॰, रो॰ ।

तस्युहानं

छन्नो ग्राजीवको सक्को, निगण्ठो च निवेसको । दुवे भवा सीलब्बतं, गन्धजातं च चूळनी ति ।।

६. समणवग्गो

B 230, R. 229 समणमुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, समणस्स समणि-यानि समणकरणीयानि । कतमानि तीणि ? प्रधिसीलसिक्खासमादानं,
 प्रधिचित्तसिक्खासमादानं, अधिपञ्ञासिक्खासमादानं – इमानि खो,
 भिक्खवे. तीणि समणस्स समणियानि समणकरणीयानि ।

"तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 'तिब्बो नो छुन्दो भविस्सित प्रथिसीलसिक्खासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सित प्रथिचित्तसिक्खासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सित प्रधिपञ्जा-10 सिक्खासमादाने' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं'' ति ।

गद्रभक्षुतं । "सेय्यचापि, भिक्खने, गद्रभो गोगणं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धो" होति – 'ब्रहं पि दम्मो", ब्रहं पि दम्मो 'ति । तस्स न तादिसो वण्णो होति सेय्यचापि गुन्नं, न तादिसो मरो होति सेय्यचापि गुन्नं, न तादिसो पर्दे होति सेय्यचापि गुन्नं । सो गोगणंयेव पिट्ठितो पिट्ठितो ।
 अनवन्धो होति – 'ब्रहं पि दम्मो, ब्रहं पि दम्मों ति ।

"एवमेव सो, भिनस्त्वे, इधेकच्चो भिनस्त् भिनस्तुसङ्कं पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धो होति – 'अहं पि भिनस्तु, अहं पि भिनस्तू ति । तस्स न तादिमो छन्दो होति अधिमीलमिनसासमादाने सेय्यथापि धञ्जेसं भिनस्तूनं, न तादिसो छन्दो होति अधिचित्तसिनसासमादाने सेय्यथापि अञ्जेसं भिनस्तूनं, न तादिसो छन्दो होति अधिपञ्ञासिनसासमादाने सेय्यथापि अञ्जेसं भिनस्तूनं, न तादिसो छन्दो होति अधिपञ्ञासिनसासमादाने सेय्यथापि अञ्जेसं भिनस्तूनं । सो भिनस्तुसङ्क्षयेव पिट्ठितो पिट्ठितो अनुबन्धो होति – 'अहं पि भिनस्त, अहं पि भिनस्तु ति ।

B. 231

"तस्मातिह, भिक्सवे, एवं सिक्सितब्बं – 'तिब्बो नो छन्दो मविस्सति ग्रधिसीलसिक्सासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सति

है. सी॰, रो॰ पोत्वकेसु निष्य । २. तो — रो॰ पोत्वके निष्य । ३. अनुवडो — सी॰, रो॰ । Y—Y. यो अन्हा आई पि यो अन्हा ति — सी॰; अन्हा आई पि अन्हा ति — स्या॰, रो॰ ।

R. 230

B. 232

श्रिधिचित्तसिक्खासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सति श्रिधिपञ्ञा-सिक्खासमादाने ति । एवं हि वो, भिक्खने, सिक्खितब्बं ति ।

३. खेरासुसं । "तीणिमानि, भिक्खवे, कस्सकस्स गह्पतिस्स पुब्ये करणीयानि । कतमानि तीणि ? इघ, भिक्खवे, कस्सको गह्पति पिटकच्चेव खेत्तं सुकट्ठं करोति सुमतिकतं । पटिकच्चेव खेत्तं सुकट्ठं करित्वा सुमतिकतं कालेन बीजानि पतिट्ठापेति । कालेन बीजानि पतिट्ठापेति । कालेन बीजानि पतिट्ठापेति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि कस्सकस्स गह्पतिस्स पुब्वे करणीयानि ।

"एवमेव स्रो, भिक्सवें, तीणिमानि भिक्सुस्स पुब्ने करणीयानि । कतमानि तीणि ? प्रथिसीलसिक्सासमादानं, ग्रथिचित्तसिक्सासमादानं, 10 प्रथिपञ्ञासिक्सासमादानं — इमानि स्रो, भिक्सवें, तीणि भिक्सुस्स पुस्ने करणीयानि ।

"तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं - 'तिब्बो नो छन्दो भविस्सति श्रिभितिसिक्खासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सति ग्रीध-चित्तसिक्खासमादाने, तिब्बो नो छन्दो भविस्सति ग्रीधपञ्ञासिक्खा- 15 समादाने' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्चितब्बं'' ति ।

४. बिज्जपुत्तसुतं । एकं समयं भगवा वेसालियं विहरित महा-वने कृटागारसालायं । श्रय को श्रम्भम्यारो विज्जपुत्तको भिक्कु येन भगवा तेनुपसङ्क्षीमः; उपसङ्क्षीमत्वा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो को सो बिज्जिपुत्तको भिक्कु भगवन्तं एतद- 20 वोच – "साधिकमिदं, भन्ते, दियङ्कृसिक्क्षापदस्तं श्रम्बद्धमासं उहेसं श्रागच्छति । नाहं, भन्ते, एत्य सक्कोमि सिक्कितुं" ति ।

"सक्खिस्सिसं पन त्वं, भिक्खु, तीसु सिक्खासु सिक्छितुं — ग्रिथिसीलसिक्खाय, ग्रिथिचित्तसिक्छाय ग्रिथिपञ्जासिक्छाया" ति ?

"सक्कोमहं, भन्ते, तीसु सिक्खासु सिक्खितुं – ग्रधिसील- 25 सिक्खाय, ग्रिधिचत्तसिक्खाय, ग्रीधपञ्जासिक्खाया" ति ।

"तस्मातिह त्वं, भिष्मबु, तीसु सिष्मबासु सिष्मबास् – प्रधिसील-सिक्साय, प्रधिनित्तसिक्साय, प्रधिपञ्ञासिक्साय । यतो स्रो त्वं, भिक्सु, प्रधिसीलं पि सिक्सिस्ससि, प्रधिनित्तं पि सिक्सिस्सिस, प्रधि-पञ्जो पि सिक्सिस्सिस, तस्स तुग्हं भिक्सु प्रधिसीलं पि सिक्सतो प्रधि- 100

१. दिव्यवं सिक्कापदसतं - सी० । २. सक्कसि - सी०; सक्कसि - रो० ।

R. 231

20

B. 233

चित्तं पि सिक्खतो अधिपञ्जं पि सिक्खतो रागो पहीयिस्सति, दोसो पहीयिस्सति, मोहो पहीयिस्सति। सो त्वं रागस्स पहाना दोसस्स पहाना मोहस्स पहाना यं अकुसलं न तं करिस्सति, यं पापं न तं सेविस्सती" ति।

अथ खो सो भिनखु अपरेन समयेन अधिसीलं पि सिन्छि, अधि-ज्ञितं पि सिन्छि, अधिपञ्ञां पि सिन्छि । तस्स अधिसीलं पि सिन्छतो अधिचित्तं पि सिन्छतो अधिपञ्ञां पि सिन्छतो रागो पहीिय, दोसो पहीिय, मोहो पहीिय । सो रागस्स पहाना दोसस्स पहाना मोहस्स पहाना यं अकुसलं त नाकासि, यं पापं तं न सेवी ति ।

 सेक्खमुतं । ग्रथ को ग्रञ्जातरो भिनक्षु येन भगवा तेनुप-१० सङ्काम, उपसङ्गीनत्वा भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नो को सो भिनक्षु भगवन्तं एतदवोच —

"'सेखो, सेखो' ति, भन्ते, वुच्चित । किलावता नृ खो, भन्ते, सेखो होती'' ति ?

"सिक्सती ति खो, भिक्खु, तस्मा सेखो ति वृच्चति । किञ्च । सिक्सति ? ग्रथिसीलं पि सिक्सति, ग्रथिचित्तं पि सिक्सति, ग्रथिपञ्जं पि सिक्सति । निक्सती ति खो, भिक्स्, तस्मा सेखो ति बृच्चती ति ।

"संबस्स मिक्बमानस्स, उजुममानुसारिनो । बयस्मि पठमं ञाणं, ततो चञ्ञा धनन्तरा ॥ "ततो चञ्ञा विमृत्तस्स, ञाणं वे होति तादिनो । चकुणा मे विमृत्ती त. भवसंयोजनक्षये" ति ॥

६. पठमिसक्लामुसं । "माधिकामितं, भित्सवते, दियद्वसिक्खा-पदमतं अन्वद्वमास उद्देसं ग्रागच्छति, यत्य धत्तकामा कुलपुत्ता सिक्लित । तिस्सो इमा, भिक्खते, सिक्खा यत्येत सब्बं समोधानं गच्छति । कतमा तिस्सो ? ग्राधसीलसिक्खा, ग्राधिचित्तसिक्खा ग्राधिपञ्जासिक्खा – 25 इमा खो, भिक्खते, तिस्सो सिक्खा, यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति ।

"इष, भिक्खने, भिक्खु सीलेसु परिपूरकारी होति समाधिस्मि मतसो कारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानुखुद्दकानि सिक्खापदानि तानि ग्रापज्जति पि बुट्टाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि मेत्य, भिक्खने, ग्रभव्यता वृत्ता । यानि च खो तानि सिक्खापदानि

१. त्व - रो०।

शे॰।

त्रादिबद्धावरियकानि ब्रह्मवरियसारुप्पानि, तत्य धुवसीलो व होति ठितसीलो व, समादाय सिक्सति सिक्सापदेसु । सो तिष्णं संयोजनानं परिक्सया सोतापन्नो होति अविनिपातधम्मो नियतो सम्बोधिपरायणो ।

"इघ पन, भिक्खवे, भिक्खु सीलेसु परिपूरकारी होति समा-धिर्सम मत्तसो कारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानु 5 खुद्दकानि सिक्खापदानि तानि आपज्जति पि बुट्टाति पि । तं किस्स् हेतु ? न हि मेत्य भिक्खवे, अभव्वता बुता । यानि च सो तानि सिक्खा-पदानि आदिब्रह्मचरियकानि ब्रह्मचरियसारूपानि तत्य धुवसीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खित सिक्खापदेसु । सो तिण्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागाभी होति, सिक- 10 देव इमं लोकं ग्रागन्तवा दुक्खस्मन्तं करोनि ।

"इघ पन, भिक्खबे, भिक्ख सीलेमु परिपूरकारी होति समा-धिस्म परिपूरकारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानु-खुद्दकानि मिक्खापदानि तानि आपञ्जति पि बुद्दाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि भेल्य, भिक्खबे, अभव्यता बुत्ता । यानि च खो तानि सिक्खा- 15 पदानि आदिबद्धाचरियकानि बद्धाचरियसारुपानि तत्त्व धुवसीलो च होनि ठितसीलो च, समादाय सिक्खति सिक्खापदेमु । सो पञ्चन्नं अरोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया औपपातिको होति तत्त्व परि-निक्वायी ग्रनावत्तिषम्मो तस्मा लोका ।

"इध पन भिक्खवे, भिक्खु सीलेमु परिपूरकारी होति समाधिस्मि 20 परिपूरकारी पञ्जाय परिपूरकारी। सो यानि तानि खुद्दानुखुद्दकानि सिक्खापदानि तानि द्यापञ्जति पि बुट्टाति पि। तं किस्स हेतु ? न हि मेर्स्थ, भिक्खते, अभब्बता बुत्ता। यानि च खो तानि सिक्खापदानि द्यादिब्रह्मचरियकानि ब्रह्मचरियकारिन ब्रह्मचरियकारिन तत्थ धुवसीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु। सो ब्रासवानं खया 25 ग्रमासवं चेतीविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्टेव धम्मे सयं ग्रभिञ्जा सच्छि-कत्वा उपसम्पज्ज विहरति।

"इति स्तो, भिक्सवे, पदेसं पदेसकारी झारावेति परिपूरं परिपूरकारी । झवञ्झानि त्वेवाहं, भिक्सवे, सिक्सापदानि वदामी" ति । R 232

B. 234

30

१. चुनसीथी – सी० । २. ठितसीली – सी० । ३. वेल्प – सी० । ४. मवज्यानि –

P 233

B 235

७. बृतियसिक्लापुतं । "साधिकमिदं, भिन्सवने, दियङ्कसिक्खा-पदसतं अन्वद्वमासं उद्देसं आगच्छति यत्य अत्तकामा कुलपुता सिक्लिन्त । तिस्सो इमा, भिक्खने, सिक्खा यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति । कतमा तिस्सो ? अधिसीलसिक्खा, अधिचित्तसिक्खा, अधि-उ पञ्जासिक्खा – इमा खो, भिक्खने, तिस्सो सिक्खा यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति ।

"इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलेसु परिपूरकारी होति समाधिस्मि मत्तसो कारी पञ्जाय मत्तसो कारी । सो यानि तानि खुद्दानुखुद्दकानि सिक्खापदानि तानि ग्रापज्जति पि बुद्दाति पि । तं किस्स हेतु ? न । हि मेत्य, भिक्खवे, ग्रभव्बता बुत्ता । यानि च खो तानि सिक्खापदानि ग्रादिबद्धाचरियकानि ब्रह्माचरियसारुष्पानि तत्थ धुवनीलो च होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खति सिक्खापदेमु । सो तिष्णं संयोजनानं परिक्खया सत्तक्खतुपरमो होति । सत्तक्खतुपरमं देवे च मनुरसे च सम्पादित्वा संसर्तित्वा दुक्खस्सन्तं करोति । सो तिष्णं सयोजनानं परिक्खया कोलंकोलो होति, दे वा तीणं वा कुलानि सन्वाजितना संसरित्वा दुक्खरस्यन्तं करोति । सो तिष्णं संयोजनान परिक्खया संसरित्वा दुक्खरस्यन्तं करोति । सो तिष्णं संयोजनान परिक्खया एकबीजी होति, एकयेव मानुसक भवं निब्बत्तत्वा दुक्खरस्यन्तं करोति । सो तिष्णं संयोजनानं परिक्खया रागदोसमोहानं तनुत्ता सकदागामी होति, सकिदेव इमं लोक ग्रागत्वा दुक्खरसन्तं करोति ।

"इष पन, भिक्खवे, भिक्खु सीलेनु परिपूरकारी होति समाधिस्म परिपूरकारी पञ्जाय मत्तसो कारी। सो यानि तानि खुदानुखुद्दकानि सिक्खापदानि तानि आपण्जति पि बृद्धाति पि। तं किस्स
हेतु? न हि मेल्य, भिक्खवे, अभव्यता बृता। यानि च स्रो तानि
सिक्खापदानि आदिब्रह्मचरियकानि ब्रह्मचरियसारुपानि तत्थ घुवसीको

व होति ठितसीलो च, समादाय सिक्खिति सिक्खापदेसु। सो पञ्चकं
ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया उद्धंतोतो अकनिष्ठुगामी। सो
पञ्चलं ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ससङ्खारपरिनिब्बायी
होति। सो पञ्चलं ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया असङ्खारपरिनिब्बायी होति। सो पञ्चलं ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया

उपहुज्वपरिनिब्बायी होति। सो पञ्चलं ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया

परिक्खया अन्तरापरिनिब्बायी होति। सो पञ्चलं ओरस्भागियानं संयोजनानं परिक्खया

१. दियड्डं सिक्खापदसतं - सी० ।

R. 234

B. 236

"इंघ पन, भिक्खवे, भिक्खु सीलेमु परिपूरकारी होति समा-धिस्म परिपूरकारी पञ्ञाय परिपूरकारी । सो यानि तानि खुद्दानु-खुद्दकानि सिक्खापवानि तानि ग्रापञ्जति पि बुद्दाति पि । तं किस्स हेतु ? न हि मेल्य, भिक्खने, ग्रामञ्जता बुत्ता । यानि च स्रो तानि सिक्खापदानि ग्रादिकद्वाचरियकानि ब्रह्मचरियसारुप्पानि तत्थ घुवसीलो ३ च होति ठितसीनो च, समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । सो ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमुर्ति पञ्जाविमुर्ति दिट्टेव धम्मे सयं ग्राभञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पञ्ज विहरित ।

"इति स्रो, भिक्खवे, पदेसं पदेसकारी आराधेति, परिपूरं परि-पूरकारी, ग्रवञ्झानि त्वेवाहं, भिक्खवे, सिक्खापदानि वदामी" ति ।

इ. तितयसिक्खासुत्तं । "साधिकमिदं, भिक्खवे, दियङ्ग-सिक्वापदमतं प्रन्वद्वमासं उद्देसं ग्रागच्छति यत्य अत्तकामा कुलपुत्ता सिक्खिन । तिस्सो इमा, भिक्खवे, सिक्खा यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति । कतमा तिस्सो ? प्रधिसीलिसिक्खा, ग्रिधिचित्तसिक्खा, ग्रिधि-पञ्जासिक्खा – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सिक्खा यत्येतं सब्बं समोधानं गच्छति ।

"इध, भिक्खवे, भिक्ख सीलेस परिपरकारी होति समाधिसम परिपुरकारी पञ्जाय परिपुरकारी । सो यानि तानि खुद्दानुखुदकानि सिक्वापदानि तानि ग्रापज्जिति पि बद्दाति पि । तं किस्स हेत् ? न हि मेत्य, भिक्खवे, ग्रभव्यता वत्ता । यानि च खो तानि सिक्खापदानि 20 ग्रादिबह्यचरियकानि ब्रह्मचरियसारुप्पानि तत्य धवसीलो च होति ठितमीलो च, समादाय सिक्खित सिक्खापदेस । सो श्रासवान खया ग्रनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्टेव धम्मे सयं अभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पञ्ज विहरति । तं वा पन ग्रनिसम्भव ग्रप्पटिविज्झं पञ्चन्नं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ग्रन्तरापरिनिब्बायी 25 होति । तं वा पन ग्रनभिसम्भवं अप्पटिविज्झं पञ्चन्नं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्लया उपहच्चपरिनिब्बाबी होति । तं वा पन ग्रनभि-मम्भवं अप्पटिविज्ञां पञ्चन्नं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिवस्त्रया ग्रसङ्कारपरिनिब्बायी होति । तं वा पन ग्रनभिसम्भवं ग्रप्पटिविज्झं पञ्चमं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ससङ्खारपरिनिक्बायी होति । 30 तं वा पन ग्रनभिसम्भवं ग्रप्पटिविज्यं पञ्चन्नं ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिकलया उद्धंसीतो होति स्रकनिद्दगामी तं वा पन सन्भिसम्भवं सप्पटि-

R. 235

10

विज्ञां तिग्णं संयोजनानं परिक्लया, रागदोसमोहानं तनत्ता सकदागामी होति. सिकदेव इमं लोकं ग्रागन्त्वा दुक्खस्सन्तं करोति । तं वा पन ग्रनिमसम्भवं ग्रप्पटिविज्झं तिण्णं संयोजनानं परिक्लया एकबीजी होति. एकंग्रेव मानसकं भवं निब्बत्तेत्वा दक्खस्सन्तं करोति । तं वा पन ग्रनिमसम्भवं ग्रप्पटिविज्झं तिष्णं संयोजनानं परिक्लया कोलंकोलो होति. द्वे वा तीणि वा कुलानि सन्धावित्वा संसरित्वा दुक्खस्सन्तं करोति । तं वा पन ग्रनभिसम्भवं ग्रप्पटिविज्ञां तिष्णं संयोजनानं परिवस्वया सत्तक्खत्तपरमो होति, सत्तक्खत्परमं देवे च मनुस्से च सन्धावित्वा संसरित्वा दक्खस्सन्तं करोति ।

"इति स्तो, भिक्खवे, परिपुरं परिपुरकारी ग्राराधेति पदेसं पदेसकारी । अवञ्झानि त्वेवाहं, भिक्खवे, सिक्खापदानि बदामी" ति ।

B. 237

 पठमित्रक्तत्त्वसूत्तं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, सिक्खा । कतमा तिस्सो ? ग्रधिसीलसिक्खा, ग्रधिचित्तसिक्खा, ग्रधिपञ्ञा-सिक्खा।

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रधिसीलसिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्ख सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, ग्रधिसीलसिक्खा ।

"कतमा च. भिक्खवे. ग्रधिचित्तसिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्ख विविच्चेव कामेहि ... पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विहरति । अय 20 वच्चति, भिक्खवे, ग्रधिचित्तसिक्खा ।

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रधिपञ्ञासिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्तु 'इदं दुक्त्वं' नि यथाभूतं पजानाति ... पे०... 'ग्रय दुक्त्वनिरोध-गामिनी पटिपदा' ति यथाभूतं पजानाति । ग्रय वृच्चिति, भिवस्तवे, ग्रिविपञ्जासिक्सा । इमा खो, भिक्सवे, तिस्सो सिक्सा" ति ।

१०. दतियसिक्सत्तयसूत्तं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, सिक्खा । कतमा तिस्सो ? ग्रधिसीलसिक्खा, ग्रधिचित्तसिक्खा, ग्रधिपञ्ञा-सिक्सवा।

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रधिसीलसिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्ल सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खति सिक्खापदेसु । श्रयं उठ वृच्चति, भिक्खवे, ग्रधिसीलसिक्खा ।

"कतमा च, भिक्सने, ग्रिघिचत्तसिनसा ? इध, भिक्सने, भिक्सु निविच्चेन कामेहि ... पे०... चतुत्यं झानं उपसम्पज्ज विह-रति । ग्रयं वृच्चति, भिक्सने, ग्रिघिचत्तसिकसा ।

"कतमा च, भिक्खवे, अघिपञ्जासिक्खा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु श्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्ठेव अ धम्मे सयं ग्रभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । ग्रयं बृच्चिति, भिक्खवे, ग्रधिपञ्जा सिक्खा । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सिक्खा ति ।

"अिवसीलं अधिचित्तं, अधिपञ्ञं च विरियवाँ।
यामवा वितिमा आयी, सतो गृत्तिन्द्रियो चरे।।
"यथा पुरे तथा पच्छा, यम्ना पच्छा तथा पुरे।
यथा अधो तथा उद्धं, यथा उद्धं तथा अधो।।
"यथा दिवा तथा राँन, यथा राँन तथा दिवा।
अभिभुट्य दिसा सब्बा, अप्पमाणसमाधिना।।
"तमाहु सेखं पटिपदं, अधो संसुद्धचारियं।।
तमाहु लोके सम्बुद्धं, धीरं पटिपदन्तगुं।।
"विञ्ञाणस्म निरोधेन, तष्हान्खयविमृत्तिनो।
पज्जोतस्सेव निज्वानं, विमोक्सो होति चेतसो" ति।।

११. सङ्कासुतः । एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो महता भिक्खुमङ्केन सद्धि येन सङ्कवा नाम कोसलानं निगमो
तदवसिर । तत्र मुदं भगवा सङ्कवायं विहरित । तेन खो पन समयेन 20
कस्सपगोत्तो नाम भिक्खु सङ्कवायं ब्रावासिको होति । तत्र मुदं भगवा
सिक्खापवपटिसंयुत्ताय धिम्मया कथाय भिक्खु सन्दस्सेति समादपेति
समुत्तेजीत सम्पहंसेति । अय खो कस्सपगोत्तस्स भिक्खुनो भगवितः
सिक्खापवपटिसंयुत्ताय धिम्मया कथाय भिक्खु सन्दस्सेत्ते समादपेत्ते
समुत्तेजेत्ते सम्पहंसेत्ते अहुदेव अक्खित्त अहु अप्पच्चयो – "अधिसिल्त- 25
खतेवायं" समणो" ति । अय खो भगवा सङ्कवायं यथाभिरन्तं विहरित्ता येन राजगहं तेन चारिकं पक्कािम । अनुपुळ्येन चारिकं चरमानो
येन राजगहं तदवसिर । तत्र मुदं भगवा राजगहं विहरित ।

B. 238

R. 236

D. 23

15

१-१. बसुरबन्धानं - सी०, रो०। २. बीरियवा - म०। ३. ०वारणं - सी०, रो०; ० बारिजं - स्था०।४. बीरं - सी०।४. पडकवा - सी०, स्था०, रो०।६. भगवता - सी०, रो०। ७. प्रविसल्लेकतेवायं - स्था०। इ. विद्वरति विज्ञाकृटे पब्लते - सी०, रो०।

B. 239

B 240

श्रथ स्रो कस्तपगोत्तस्स भिक्सुनो श्रविरपक्कन्तस्स भगवतो सहुदेव कुक्कुच्चं श्रहु विप्पटिसारो — "ग्रलाभा वत मे, न वत मे लाभा; दुल्लढं वत मे, न वत मे सुलढं; यस्स मे भगवित सिक्सापदपटिसंयुत्ताय धिम्मया कथाय भिक्सू सन्दरसेन्ते समादगेने समुत्तेजेन्ते सम्पर्हेसेन्ते श्रहुदेव शक्ति श्रहु श्रप्पचयो — 'श्रविसिल्लिस्तेवास समणो' ति । यन्तुनाहं येन भगवा तेनुपसङ्कमेय्यं; उपसङ्कमित्वा भगवतो सिन्तके भ्रच्चयं श्रच्चयतो देसेय्यं" ति । श्रय स्रो कस्तपगोत्तो भिक्सु सेनासमं संसामेत्वा पत्तचीवरमादाय येन राजगहं तेन पक्कािम । श्रनपुष्टकेन येन राजगहं येन गिज्झकूटो पब्दतो येन भगवा तेनुपसङ्किम; उपसङ्कित्वा । भगवन्तं ग्रभिवादेत्वा एकमन्तं निसीित । एकमन्तं निसिन्नो स्रो कस्सप-

गोत्तो भिक्ख भगवन्तं एतदवीच -"oकमिदं भन्ते, समयं भगवा सङ्कवायं विहरति, सङ्कवा नाम कोसलानं निगमो । तत्र, भन्ते, भगवा निक्वापदपटिसंयत्ताय धिम्मया कथाय भिक्न सन्दस्सेसि समादपेसि समुत्तेजेसि सम्पहंसेसि । 15 तस्स मय्हं भगवति सिक्खापदपटिसंय्त्ताय थिम्मया कथाय भिक्ख सन्दरसेन्ते समादपेन्ते समत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते ग्रहदेव ग्रक्खन्ति ग्रह प्रयच्चयो - 'ग्रधिसल्लिखतेवायं समणो' ति । ग्रथ खो भगवा सङ्वायं यथाभिरन्तं विहरित्वा येन राजगहं तेन चारिकं पक्कामि । तस्स मयहं, भन्ते, ग्रचिरपक्कन्तस्म भगवतो ग्रहदेव कुक्कुच्चं ग्रह विष्पटिसारो -20 'ग्रनाभा वत मे, न तत मे लाभा; दुल्ल इंवत मे, न वत मे सुल इं; यस्म मे भगवति सिक्खापदपटिसंयत्ताय धम्मिया कथाय भिक्ख सन्द-स्सेन्ते ममादपेन्ते समत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते ग्रहदेव ग्रक्खन्ति ग्रह ग्रप्य-च्चयो - 'म्रधिमह्लिखतेवायं समणो' ति । यन्नुनाहं येन भगवा तेनप-सङ्कमेय्यं; उपसङ्कमित्वा भगवतो सन्तिके ग्रन्चयं ग्रन्चयतो देसेय्यं R 238 25 ति । ग्रन्चयो मं, भन्ते, ग्रन्चगमा यथाबालं यथाम्ग्हं यथाग्रक्सलं यस्स मे भगवति सिक्खापदपटिसंयुत्ताय धम्मिया कथाय भिक्ख् सन्द-स्सेन्ने समादपेन्ते समुत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते ग्रहदेव ग्रक्खन्ति ग्रह ग्रप्पच्चयो -

> अञ्चयतो पटिमण्हातुँ, म्रायति संवराया'' ति । "तन्घ तं^९, कस्सप, ग्रञ्चयो अञ्चगमा यथाबालं यथामृव्हं यथात्रकुसलं, यस्स ते मयि° सिक्सापदपटिसंयुत्ताय धम्मिया कथाय

> 'ग्रविसल्लिखतेवायं समणो' ति । तस्स मे, भन्ते, भगवा ग्रन्चयं

१ पडक्चाय - सी॰, स्वा॰, री॰। २. पटियण्हातु - सी॰, री॰। ३. त्वं -सी॰, री॰। ४. मय - सी॰; मया - री॰।

R. 239

B. 241

भिक्क् सन्दरसेन्ते समादपेन्ते समुत्तेजेन्ते सम्पहंसेन्ते बहुदेव धक्क्षन्ति ब्रहु अप्पन्नयो - 'अधिसल्लिखतेवायं समणो' ति । यतो च खो त्वं, कस्सप, अण्चयं अण्ययतो दिस्वा ययाधम्मं पटिकरोसि, तं ते मयं पटि-गण्हाम । वृद्धि हेसा, कस्सप, अरियस्स विनये यो अण्चयं अप्चयतो दिस्वा ययाधम्मं पटिकरोति, आर्यात संवरं आपण्जति ।

"थेरो चे पि, कस्सप, भिक्खु होति न सिक्खाकामो न सिक्खा-समादानस्स वण्णवादी, ये चञ्चे भिक्खु न सिक्खाकामा ते च न सिक्खाय समादपेति, ये चञ्चे भिक्खु सिक्खाकामा तेसं च न वण्णं भणित भूतं तच्छं कालेन, एवरूपस्साहं, कस्सप, थेरस्स भिक्खुनो न वण्णं भणामि । तं किस्स हेतु ? सत्या हिस्स वण्णं भणिती ति ग्रञ्चे नं भिक्खू भजेय्युं, 10 ये नं भजेय्यु त्यास्स दिट्ठानुगीतं ग्रापञ्जेय्युं, व्यास्स दिट्ठानुगीतं ग्राप-ज्जेय्युं तेसं तं ग्रस्स दीघरतं ग्रहिताय दुक्खाया ति । तस्माहं, कस्सप, एवरूपस्स थेरस्स भिक्खनो न वण्णं भणामि ।

"मज्ज्ञिमो चे पि, करसप, भिवस्तु होति ... पे०... नवो चे पि, करसप, भिवस्तु होति न सिक्खाकामो न सिक्खासमादानस्स वण्णवादी, 15 ये चञ्जे भिवस्तु न सिक्खाकामा ते च न सिक्खाय समादपेति, ये चञ्जे भिवस्तु न सिक्खाकामा ते च न सिक्खाय समादपेति, ये चञ्जे भिवस्तु सिक्खाकामा तेसं च न वण्णं भणिति भूतं तच्छं कालेन, एवरूप-स्साह, करमप, नवस्स भिवस्तुनो न वण्णं भणिति । तं किरस हेतु ? सत्था हिस्स वण्णं भणती ति अञ्जे नं भिवस्तु भजेय्युं, ये नं भजेय्युं त्याम्म दिद्वानुगति आपज्जेय्यु तेसं तं 20 अस्त दीघरतं अहिताय दुक्खाया ति । तस्माह, करसप, एवरूपस्स नवस्स भिवस्तुनो न वण्णं भणामि ।

"भेरो चे पि, कस्सप, भिक्बु होति सिक्खाकामो सिक्खासमा-दानस्स वण्णवादी, ये चञ्चे भिक्बु न सिक्खाकामा ते च सिक्खाय समादपेति, ये चञ्चे भिक्कु सिक्खाकामा तेसं च वण्णं भणित भूतं 25 तच्छं कालेन, एवरूपस्साहं, कस्सप, येरस्स भिक्बुनो वण्णं भणिमि । तं किस्स हेतु ? सत्या हिस्स वण्णं भणिती ति झञ्चे नं भिक्बु भजेय्युं, ये नं भजेय्युं त्यास्स दिट्टानुगित झापज्जेय्युं, य्यास्स दिट्टानुगित झाप-ज्जेय्युं तेसं तं स्रस्स दीघरतं हिताय सुखाया ति । तस्माहं, कस्सप, एवरूपस्स थेरस्स भिक्बुनो वण्णं भणिमि ।

"मज्ज्ञिमो चे पि, कस्सप, भिक्खु होति सिक्खाकामो ... पे०... नवो चे पि, कस्सप, भिक्खु होति सिक्खाकामो सिक्खासमादानस्स वण्ण-

वादी. ये चञ्जे भिक्ख न सिक्खाकामा ते च सिक्खाय समादपेति. यो चञ्चे भिक्ख सिक्खाकामा तेसंच वण्णं भणति भतं तच्छं कालेन. एवरूपस्साहं, कस्सप, नवस्स भिक्खनो वण्णं भणामि । तं किस्स हेत् ? सत्था हिस्स वण्णं भणती ति ग्रञ्जे नं भिक्ख भजेय्युं, ये नं भजेय्युं त्यास्स दिट्ठानुगति ग्रापञ्जेय्यं, य्यास्स दिट्ठानगति ग्रापञ्जेय्यं तेसं तं ग्रस्स दीघरत्तं हिताय सुखाया ति । तस्माहं, कस्सप, एवरूपस्स नवस्स भिक्खनो वण्णं भणामी" ति ।

समणवन्गो नवसो ।

समणो गद्रभो खेत्तं, वज्जिपुत्तो च सेक्खकं। तयो च सिक्खना वृत्ता, हे सिक्खा सङ्खाय चा ति ।।

१० लोणकपल्लवग्गो

 ग्रच्चायिकसुत्तं । "तीणिमानि, भिक्खवे, कस्सकस्स गह-पनिस्स ग्रच्चायिकानि करणीयानि । कतमानि तीणि ? इध. भिक्खवे. कस्सको गहपति सीघं सीघं खेत्तं सुकट्टं करोति सुमतिकतं । सीघ सीघं खेत्तं मुकट्टं करित्वा मुमितकतं सीघं सीघं बीजानि पतिट्रापेति । सीघ मीघ बीजानि पतिद्वापेत्वा सीघं सीघं उदकं ग्राभनेति पि अपनेति 15 पि । इमानि खो. भिक्खवे, तीणि कस्सकस्स गृहपतिस्म ग्रन्चायिकानि करणीयानि । तस्स खो तं. भिक्तववे, कस्सकस्स गृहपतिस्स नत्थि सा इद्धि वा ग्रानभावो वा - 'ग्रज्जेव मे धञ्ञानि जायन्त, स्वेव गरुभीनि होन्त, उत्तरस्वेव पच्चन्त' ति । श्रथ खो. भिक्खवे. होति सो समयो यं तस्स कस्सकस्स गहपतिस्स तानि धञ्जानि उतुपरिणामीनि जायन्ति 20 पि गठभीनि पि होन्ति पच्चन्ति पि ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, तीणिमानि भिक्खुस्स ग्रच्चायिकानि करणीयानि । कतमानि तीणि ? ग्रधिसीलसिक्खासमादानं, ग्रधि-चित्तसिक्खासमादानं, श्रविपञ्जासिक्खासमादानं - इमानि खो, भिक्खवे, तीणि भिक्खस्स ग्रच्चायिकानि करणीयानि । तस्स खो तं. 25 भिक्लवे, भिक्लनो नित्य सा इदि वा अनुभावो वा - 'अज्जेव मे धन-

B. 242 R 240 10

१. उतुपरिवामिति - सी०, रो० । २. गुब्मीनी - सी०, रो० ।

पादाय ग्रासवेहि चित्तं विमच्चत स्वे वा उत्तरस्वे वा' ति । श्रथ खो, भिन्सवे. होति सो समयो यं तस्स भिन्सनो अधिसीलं पि सिन्सतो ग्रविचित्तं पि सिक्सतो ग्रविपञ्ञां पि सिक्सतो ग्रनपादाय ग्रासवेहि चित्तं विमुच्चति ।

"तस्मातिह, भिन्खवे, एवं सिन्खितब्बं - 'तिब्बो नो छन्दो 5 भविस्सति प्रधिसीलसिक्कासमादाने तिब्बो छन्दो भविस्सति ग्रधि-चित्तसिक्स्वासमादाने. तिब्बो छन्दो भविस्सति ग्रीषपञ्जासिक्सा-समादाने' ति । एवं हि वो. भिनखवे. सिक्खितब्बं'' ति ।

२. पविवेकसत्तं । तीगिमानि, भिक्खवे, ग्रञ्ञतित्थिया परिख्याजका पविवेकानि पञ्जापेन्ति । कतमानि तीणि ? चीवर-पविवेकं. पिण्डपातपविवेकं, सेनासनपविवेकं ।

"तत्रिदं भिक्खवे, ग्रञ्ञतित्थिया परिख्वाजका चीवरपवि-वेकस्मि पञ्जापेन्ति, साणानि पि धारेन्ति, मसाणानि पि धारेन्ति छवदस्मानि पि धारेन्ति, पसकलानि पि धारेन्ति, तिरीटानि पि धारेन्ति, ग्रजिनं पि धारेन्ति, ग्रजिनिक्सपं पि धारेन्ति, कूसचीरं पि धारेन्ति. 15 वाकचीरं पि धारेन्ति, फलकचीरं पि धारेन्ति, केसकम्बलं पि धारेन्ति. वाळकम्बल पि धारेन्ति, उलकपन्तिक पि धारेन्ति । इदं खो. भिक्लवे, ग्रञ्जातित्थया परिब्बाजका चीवरपविवेकस्मि पञ्जापेन्ति ।

"तित्रदं. भिक्खवे, ग्रञ्ञातित्थिया परिव्वाजका पिण्डपात-पविवेकस्मि पञ्जापेन्ति । साकभक्ता पि होन्ति, सामाकभक्ता पि 20 होन्ति, नीवारभक्खा पि होन्ति, दददलभक्खा पि होन्ति, हटभक्खा पि होन्ति, कणभन्खा पि होन्ति, ग्राचामभन्खा पि होन्ति, पिञ्ञाकभन्खा पि होन्ति, तिणभक्खा पि होन्ति, गोमयभक्खा पि होन्ति, वनमलफला-हारा यापेन्ति पवत्तफलभोजी । इदं खो, भिक्खवे, ग्रञ्ञितित्थिया परिद्वाजका थिण्डपातपविवेकस्मि पञ्जापेन्ति ।

"तत्रिदं. भिक्खवे, ग्रञ्ञतित्थिया परिब्बाजका सेनासन-पविवेक्सिम पञ्जापेन्ति ग्ररञ्जं स्नलमूलं सुसानं वनपत्थं ग्रब्भोकासं पलालपुञ्जं भुसागारं । इदं खो, भिक्खवे, ग्रञ्जतित्थिया परिब्बाजका सेनासनपविवेक्सिम पञ्जापेन्ति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि ग्रञ्ज-तित्थिया परिस्ताजका पविवेकानि पञ्जापेन्ति ।

25

30

१. तिरीटकानि – सी०, रो०। २. प्रविनानि – सी०, रो०। ३. बालकम्बलं – सी०. रो० ।

"तीणि खो पिनमानि, भिक्खवे, इमिर्सम धम्मविनये भिक्खुनो पिववेकानि । कतमानि तीणि ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा च होति, दुस्सील्यं करस पहीनं होति, तेन च विवित्तो होति; सम्माविद्विको च होति, मिच्छाविद्वि वस्स पहीना होति, ताथ च विवित्तो होति; खीणा- क्षां च होति, प्राप्तवा चस्स पहीना होति, तिहं च विवित्तो होति । यतो खो, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, दुस्सील्यं चरस पहीनं होति, तेन च विवित्तो होति; सम्माविद्विको च होति, मिच्छाविद्वि चरस पहीना होति, ताथ च विवित्तो होति; सीणासवो च होति, प्राप्तवा च स्वित्तो होति; सीणासवो च होति, प्राप्तवा च स्वात्ति, विवित्तो होति । स्रयं वुच्चति, भिक्छवे, 10 'मिक्ख ग्रमण्यतो सारप्यतो सुद्धो सारे पितिद्वतो'।

"सेय्यथापि, भिन्नबने, कस्सकस्स गृहपतिस्स सम्पन्नं सालिक्वेत ।
तमेन कस्सको गृहपति सीघ सीघं लगापेय्य । सीघं सीघं लगापेत्व।
सीघं सीघं सङ्घरपेय्य । सीघं सीघं लगापेय्य । सीघं सीघं उव्बहापेय्य ।
सीघं सीघं उव्बहापेत्वा सीघं सीघं पुञ्ज कारापेय्य । सीघं सीघं पुञ्ज
ा
ा कारापेत्वा सीघं सीघं महापेय्य । सीघं सीघं महापेत्वा सीघ सीघं
पलालानि उद्धरापेय्य । सीघं सीघं पलालानि उद्धरापेत्वा सीघं सीघं
मुसिक उद्धरापेय्य । सीघं सीघं मुसिकं उद्धरापेत्वा सीघं सीघं
प्रतिहरापेय्य । सीघं सीघं मीघं सीघं मीघं
प्रतिहरापेत्वा सीघं सीघं कोट्टापेय्य । सीघं सीघं कोट्टापेत्वा सीघं सीघं
व्यवानि उद्धरापेत्या । एवमस्सु तानि, भिन्नबने, कस्सकरसं गहर्शतरसं
वञ्जानि ग्रमण्यत्तानि सारण्यत्तानि सुद्धानि सारे पतिद्वितानि ।

"एवमेव खो, भिक्खवें, यतो भिक्ख् सीलवा च होति, दुस्सील्य चम्स पहीनं होति, तेन च विवित्तो होति, सम्मादिट्ठिको च होति, मिच्छः-दिट्ठि चस्स पहीना होति, ताम च बिवित्तो होति; खीणासवो च होति, 25 स्नासवा चम्म पहीना होन्ति, तेहि च बिवित्तो होति। अयं बुच्चिति, भिक्खवें, भिक्क्य सम्मापत्तो सारण्यत्तो सढो सारे पतिद्वितो'' ति ।

 सरदसुतं । "संय्ययापि, भिक्कवे, सरदसमये विद्धे विगत-वलाहके देवे ग्रादिच्चो नमं अञ्भूससक्कमानों सब्बं ग्राकासगतं तमगतं ग्रामिविहच्च भामते च तपते च विरोचित च; एवमेव खो, भिक्खवे,
 यतो ग्रित्यसावकस्स विराजं वीतमलं धम्मचक्कं उपपञ्जतिं, सह

B. 244 R. 242

१ वपापेय्य - सी०, रो०। २. उब्बाह्यपेय्य - स्वा०। ३. तानि घञ्जानि -सी०, रो०। ४. अञ्चुस्युस्कमानो - सी०, रो०। ४. उदयादि - सी०, रो०।

दस्सनुष्पादा, भिक्सवे, ग्ररियसावकस्स तीणि संयोजनानि पहीयन्ति – सक्कायदिद्वि, विचिकिच्छा, सीलब्बतपरामासो ।

"बंबापरं द्वीहि धम्मेहि निय्याति ग्रभिज्ञाय च व्यापादेन च । सो विविच्चेव कामेहि विविच्च श्रकुसलेहि धम्मेहि सवितवकं सविचारं विवेक्जं पीतिसुखं पठमं झानं उपसम्प्रज्ज विहरति । तरिंस चे, भिक्खवे, अ समये प्ररियसावको कालं करेय्य, नत्थि तं संयोजनं येन संयोजनेन संयुत्तो ग्ररियसावको पुन इमं लोकं ग्रागच्छेय्या" ति ।

४. परिसासुत्तं । "तिस्सो इमा, भिक्सवे, परिसा । कतमा तिस्सो ? अग्गवती परिसा, वग्गा परिसा, समग्गा परिसा ।

"कतमा च, भिक्खवे, ग्रमावती परिसा ? इघ, भिक्खवे, यस्सं 10 ह. 245 - परिसायं थेरा भिक्खू न बाहुलिका होन्ति न साधिलका, ग्रोवकमने निक्खित्तधुरा पविवेके पुब्बङ्गमा, विरियं ग्रारभित्त ग्रप्पत्तस्स पित्तया ग्रमिथगतस्स प्रधिगमाय ग्रसिब्धकतस्स सिब्धिकिरियाय, तेसं पिष्धमा जनता विद्वानुगति ग्रापञ्जति । सा पि होति न बाहुलिका न साथिलक। ग्रोवकमने निक्खित्तपुरा पविवेके पुब्बङ्गमा, विरियं ग्रारभित ग्रप्पत्तस्स 15 पित्रया ग्रमिथगतस्स ग्रधिगमाय ग्रसिब्धकतस्स सिब्धिकिरियाय । ग्रयं वच्चित, भिक्खवे, ग्रग्णवती परिसा ।

"कतमा च, भिक्खवे, वस्मा परिसा ? इध, भिक्खवे, यरसं परिसायं भिक्ख् भण्डनजाता कलहजाता विवादापन्ना भ्रञ्जासञ्जां मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति, अयं वुच्चति, भिक्खवे, वस्मा परिसा । 20

"कतमा च, भिक्खवे, समग्गा परिसा ? इध, भिवखवे, यरसं परिसायं भिक्ख् समग्गा सम्मोदमाना अविवदमाना सीरोदकीभूता अञ्जामञ्ज्ञं पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता बिहरन्ति, अयं बुच्चिति, भिवखवे, समगा परिसा ।

"यरिंम, भिक्खवे, समये भिक्खू समग्या सम्मोदमाना श्रविवद- 25 माना खीरोदकीभूता अञ्जामञ्जां पियचक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरन्ति, बहुं, भिक्खवे, भिक्खू तिस्म समये पुञ्जां पसवन्ति । ब्रह्मं, भिक्खवे, विहारं तिस्म समये भिक्खू विहरन्ति, यदिद मुदिताय चेतोविमृत्तिया । पमुदितस्स पीति जायति, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भिति, पस्सद्धकायो सुखं वेदियति, सुखिनो चित्तं समाधियति ।

"सेय्यथापि, भिक्सवे, उपरिपब्बते थुल्लफुसितके देवे वस्सन्ते तं उदकं यथानिम्नं पवत्तमानं पब्बतकन्दरपदरसाखा परिपूरेति, पब्बत- R 246

R. 244

25

B. 247

कन्दरपदरसाला परिपूरा कुसोब्भे परिपूरेन्ति, कुसोब्भा परिपूरा महा-सोब्भे परिपूरेन्ति, महासोब्भा परिपूरा कुप्तदियो परिपूरेन्ति, कुप्तदियो परिपूरा महानदियो परिपूरेन्ति, महानदियो परिपूरा समृद्दं परिपूरेन्ति; एवमेव ल्लो, भिक्खवे, यिस्म समये भिक्खू समगा सम्मोदमाना ग्रविवद-माना लीरोदकीभूता ग्रञ्जामञ्ज्ञा पियवक्खूहि सम्पस्सन्ता विहरन्ति, बहुं, भिक्खवे, भिक्खू तिस्म समये पुञ्जा पसवन्ति। ब्रह्मं, भिक्खवे, विहारं तिस्म समये भिक्खू विहरन्ति, यदिदं मृदिताय चेतोविमुत्तिया। पमृदितस्स पीति जायित, पीतिमनस्स कायो पस्सम्भित, पस्सद्धकायो मुखं वेदियति, सुिखने चित्तं समाधियति। इमा ल्लो, भिक्खवे,

४. पठमश्राजानीयसुत्तं । "तीहि, भिक्खने, श्रङ्गोहि समझागतो रञ्जो भद्रो अस्ताजानीयो राजारही होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं नेव सङ्ख्यं गच्छति । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो भद्रो श्रस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति वलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च । इसेहि खो, भिक्खवे, तीहि श्रङ्गोहि समझागतो रञ्जो भद्रो श्रस्सा-जानीयो राजारही होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं तेव सङ्ख्यं गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समझागतो भिक्ख श्राहृतेय्यो होति पाहृत्ययो दिख्लोग्यो ग्रञ्जानकरणीयो श्रन्तुत्तरं पुञ्जावखेतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो च होति वल-

"कथं न, भिननवं, भिनन्न वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिनन्नवं, भिनन्तु सीलवा होति, पातिमोनन्नसंवरसंवृतो विहरति झाचारगोचर-सम्पन्नो झणुमत्तेमु वज्जेमु भयदस्मावी, समादाय सिनन्नति सिनन्ना-पदेम् । एवं सो, भिनन्नवं, भिनन्नु वण्णसम्पन्नो होति ।

"क्यं च, भित्रचवे, भित्रच्यं वनतस्प्राको होति ? इध, भित्रचवे, भित्रच्यं ग्रारडिविरियो विहरित अकुत्तवानं घम्मानं पहानाय कुत्तवानं घम्मानं उपमम्पदाय घामवा दब्हपरक्कमो अनिविश्वत्तघुरो कुसलेसु घम्मोन् । एवं लो, भित्रचवे, भित्रच्यं वलसम्पन्नो होति ।

"कयं च, भिक्खवं, भिक्खुं जवसम्पन्नो होति ? इघ, भिक्खवे, अ भिक्खुं 'इदं दुक्खं' ति यथाभूतं पजानाति ; 'ग्रयं दुक्खसमूदयो' ति यथाभूतं

१ कुस्युज्मे –सी०, रो०, कुसुज्मे –स्या०।२ अहो – रो०।२–३. धङ्गान्त्येव – सी०। ४. सङ्घं – सी०, स्या०, रो०।

पजानाति; 'भ्रयं दुक्खनिरोधो' ति यथाभृतं पजानाति; 'भ्रयं दुक्खनिरोध-गामिनी पटिपदा ति यथाभतं पजानाति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्ख जवसम्पन्नो होति । इमेहि खो. भिक्खवे. तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्ख ब्राहुनेय्यो होति पाहुनेय्यो दक्खिणेय्यो ग्रञ्जलिकरणीयो भनत्तरं पुञ्जनखेतं लोकस्सा" ति ।

६. इतियद्माजानीयसूत्तं । "तीहि, भिक्खवे, म्रङ्गेहि समन्ना-गतो रञ्जो भद्रो ग्रस्साजानीयो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो ग्रज़ तेव सङ्ख्यां गच्छति । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, रञ्जो भद्रो ग्रस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि ग्रङ्कोहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो ग्रस्सा- 10 जानीयो राजारहो होति राजभोमाो, रञ्जो ग्रङ्गं तेव सङ्घर्ष गच्छति । एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्ख ग्राहनेय्यो होति .. पे०.. ग्रनत्तरं पुञ्जाक्खेतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्ख वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, 15 भिक्ख सीलवा होति ... पे०... समादाय सिक्खित सिक्खापदेस । एवं खो. भिवसवे. भिवस वण्णसम्पन्नो होति ।

"कथं च, भन्खवे, भिन्ख बलसम्पन्नो होति ? इध, भिन्खवे, भिक्ख ग्रारद्धविरियो विहरति ग्रकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं धम्मानं उपसम्पदाय थामवा दब्हपरक्कमो अनिक्खित्तधुरो कुसलेस् 20 धम्मेसु । एवं खो, भिक्खवे, भिक्ख बलसम्पन्नो होति ।

"कथ च, भिक्खवे, भिक्ख जवसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे. भिक्ख पञ्चन्नं मोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया मोपपातिको होति तत्य परिनिब्बायी अनावत्तिधम्मो तस्मा लोका । एवं खो. भिवस्रवे. भिक्ख जवसम्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो 25 भिक्ख ग्राहनेय्यो होति ... पे०... ग्रनुत्तरं पुञ्जाक्खेतं लोकस्सा" ति ।

 ततियमाजानीयसूत्तं । "तीहि, भिक्खवे, मङ्गोहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो ग्रस्साजानीयो राजारहो होति राजभोगाो, रञ्जो ग्रज़ तेव सङ्ख्यं गच्छति । कतमेहि तीहि ? इध, भिवसवे, रञ्जो भद्रो ग्रस्साजानीयो वण्णसम्पन्नो च होति बलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च। ७० इमेहि लो, भिक्लवे, तीहि ग्रङ्गेहि समन्नागतो रञ्जो भद्रो ग्रस्सा-जानीयो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो ग्रङ्कं तेव सङ्घ्यं गच्छति ।

R. 245

B. 248

3, 249

R 217

एवमेव खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समक्षागतो भिक्खु **धाहुनेव्यो होति** पाहुनेव्यो दिव्खणेव्यो अञ्जलिकरणीयो अनुत्तरं पुञ्ञाक्खेतं लोकस्स । कृतमेहि तीहि ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो च होति वलसम्पन्नो च जवसम्पन्नो च ।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खवे, भिक्खु सीलवा होति, पातिमोक्खसंवरसंबुतो विहरति आचारगोचर-सम्पन्नो ग्रणुमत्तेसु वज्जेमु भयदस्सावी, समादाय सिक्खित सिक्खा-पदेनु। एवं सो, भिक्खवे, भिक्खु वण्णसम्पन्नो होति ।

"कथं च, भिक्खने, भिक्खं बलसम्पन्नो होति ? इध, भिक्खने, 10 भिक्त् आरहिविरियो विहरित अकुसलानं धम्मानं पहानाय कुसलानं वम्मानं उपप्रभादाय यामवा दन्हपरक्कमो अनिक्खिलधुरो कुसलेसु धम्मेन् । एवं लो, भिक्खने, भिक्खं बलसम्पन्नो होति ।

"कयं न, भिक्सवे, भिक्खु जवसम्पन्नो होति ? इघ, भिक्सवे, भिगवु प्रानवानं क्या अनामवं चेतीविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति दिट्ठेव विमे सर्व प्रभाज्ञा सिच्छकत्वा उपसम्पज्ज विहाति । एवं खो, भिक्तवे, भिक्चु जवपप्पन्नो होति । इमेहि खो, भिक्तवे, तीहि धम्मोहि सम्मावती भिक्चु आहुनेय्यो होति .. पे० .. अनुन्तरं पुञ्जाक्केसं लोकस्मा" ति ।

इ. पोत्यकमुतं । "नवो पि, भिक्सवे, पोत्यको दुब्बण्णो च ? होनि दुक्तनमम्फ्रमो च ग्रप्पम्यो च ; मिज्रसमो पि, भिक्सवे, पोत्यको दुब्बण्गो च होनि दुक्तनसम्प्रस्मो च ग्रप्पम्यो च ; जिण्णो पि, भिक्सवे, पात्यको दुब्बण्णो च होनि दुक्तसम्प्रस्मो च ग्रप्पम्यो च । जिण्णो.पि, भिक्सवे, पोत्यको दुब्बण्णो च होनि दुक्तसम्प्रस्मो च ग्रप्पम्यो च । जिण्णो.पि, भिक्सवे, पोत्यकं उक्तवित्परिमज्जने वा करोन्ति सङ्कारकूटे वा ने छहेन्ति ।

"गृवमेव सो, भिक्सवे, नवो चे पि भिक्स्नु होति दुस्सीलो पाप-बम्मो । इदमस्स दुस्वण्णताय वदामि । सेय्ययापि सो, भिक्सवे, पोरवको दुब्बण्णो तथूपमाहं, भिक्सवे, इमं पुग्गलं वदामि । ये सो पनस्य सेवन्ति भजन्ति पियल्पासन्ति दिट्ठानुगति म्रापञ्जन्ति, तेसं तं होति दीवरत्तं ब्रहिताय दुक्साय । इदमस्स दुक्ससम्फस्सताय वदामि । अ सेय्यवापि सो, भिक्सवे, पोरवको दुक्ससम्फस्सो तथूपमाहं, भिक्सवे,

१ उक्कलिपरिमह्न - रो०। २ त - सी०। ३. इदं - रो०।

в. 250

R. 248

इमं पुमालं नदामि । येसं लो पन सो पटिमाण्हाति वीवरिषण्डपात-सेनासमिणलानप्पण्यप्रमेसज्जपरिक्लारं, तेसं तं न महप्फलं होति न महानिसंसं । इदमस्स अप्पण्यताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिवखवे, पोत्यको अप्पण्यो तथूपमाहं, भिवखवे, इमं पुमालं वदामि । मिज्यमो वे पि, भिवखवे, भिवखु होति ... पे ०... येरो चे पि, भिवखवे, भिवखु इ होति दुस्सीलो पापघम्मो, इदमस्स दुव्वण्णताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिवखवे, पोत्यको दुव्वण्णो तथूपमाहं, भिवखवे, इमं पुमालं वदामि । ये खो पनस्स सेवन्ति भजन्ति पिर्यासिन्त दिद्वानुगति आपज्जन्ति, तेसं तं होति दीघर्त्तं अहिताय दुव्खाय । इदमस्स दुव्खसम्फरस्सताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिवखवे, पोत्यको दुव्यसम्फरस्सो तथूपमाहं, 10 भिवखवे, इमं पुमालं वदामि । येसं खो पन सो पटिम्पण्हाति चीवर-पिण्डपातसेनासनिगलानप्पण्यप्रमेसज्जपरिवखारं, तेसं तं न महप्फलं होति न महानिसंसं । इदमस्स अप्पण्यताय वदामि । सेय्यथापि सो, भिवचवे, पोत्यको अप्पण्यो तथुपमाहं, भिवखवे, इमं पुम्मलं वदामि ।

"एवरूपो वायं, भिक्खवे, बेरो भिक्ख् सङ्घमण्डे भणित । तमेनं 15 भिक्ख् एवमाहंयु — 'किं नु खो तुय्हं बालस्स ग्रव्यत्तस्स भणितेन, त्वं पि नाम भणितब्बं मञ्ज्ञसी' ति ! सो कुपितो ग्रनत्तमनो तथारूपि बाच निच्छारेति यथारूपाय वाचाय सङ्घो तं उविखपित, सङ्कारकूटे व नं पोत्यकं ।

"नवं पि, भिक्खवे, कासिकं वत्यं वण्णवन्तं चेव होति सुखसम्फर्स्स च महन्यं च; मिज्झमं पि, भिक्खवे, कासिकं वत्यं वण्णवन्तः
चेव होति मुखसम्फरसं च महन्यं च; जिण्णं पि, भिक्खवे, कासिकं वत्यं वण्णवन्तं चेव होति मुखसम्फरसं च महन्यं च। जिण्णं पि, भिक्खवे, कासिकं वत्यं त्तनपलिवेटनं वा करोति गन्धकरण्डके वा नं पिक्खपिन्तः ।
एवमेव खो, भिक्खवे, नवो चे पि भिक्खु होति सीलवा कत्याणधम्मो, 25
इदमस्स मुवण्णताय वदामि । सेय्यथापि तं, भिक्खवे, कासिकं दत्यं वण्णवन्तं तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं वदामि । ये खो पनस्स सेवन्ति भजन्ति पिक्सपिन्तं दिट्टानृगति आपज्जन्ति, तेसं तं होति वीषरतं हिताय सुखाय । इदमस्स सुखमम्फरसंताय वदामि । सेय्यथापि
तं, भिक्खवे, कासिकं वत्यं सुखसम्फरसं तथूपमाहं, भिक्खवे, इमं 30

१. पटिगण्हाति - सी०, रो० । २. निविस्तपन्ति - रो० ।

p 249

पुगालं वदाभि । येसं स्रो पन सो पटिमण्हाति चीवरपिण्डपातसेनासन-गिलानप्पन्वयभेसज्जपित्सवारं, तेसं तं महप्फलं होति महानिसंसं । इदमस्स महण्वताय वदामि । सेय्यथापि तं, भिक्सवे, कासिकं वत्थं महण्वं तथूपमाहं, भिक्सवे, इमं पुग्गलं वदामि । मज्जिमो चे पि, भिक्सवे, भिक्सु होति ...पे०... थेरो चे पि, भिक्सवे, भिक्सु होति ...पे०...प्गालं वदामि ।

"एवरूपो चायं, भिक्खवे, येरो भिक्ख् सङ्खमज्ज्ञे भणित । तमेनं भिक्ख् एवमाहंसु – 'ग्रप्पसदा ग्रायस्मन्तो होष, येरो भिक्खु धस्मं च विनयं च भणती' ति । तस्मातिह, भिक्खवे, एवं सिक्खितब्बं – 10 'कासिकवत्यूपमा भविस्साम, न पोत्यकूपमा' ति । एवं हि वो, भिक्खवे, सिक्खितब्बं' ति ।

६. लोणकपल्लसुतं । "यो, भिक्खने, एवं वदेय्य – 'यथा यथायं पुरिसो कम्मं करोति तथा तथा तं पटिसंवेदियती' ति, एवं सन्तं, भिक्खने, ब्रह्मचिरयवासो न होति, श्रोकासो न पञ्जायित सम्मा । उ दुक्खस्स श्रन्तिकिरियाय । यो च खो, भिक्खने, एवं वदेय्य – 'यथा यथा वेदनीयं श्रयं पुरिसो कम्मं करोति तथा तथा तम्स विपाकं पटिसंवेदियती' ति, एवं सन्तं, भिक्खने, ब्रह्मचिरयवासो होति, श्रोकासो पञ्जायित सम्मा दुक्खस्स श्रन्तिकिरियाय । इघ, भिक्खने, एकच्चस्स पुग्गलस्स श्रप्यमत्तकं पिपाकम्मं कर्तं तमेनं निर्द्यं उपनेति । इघ थि पन, भिक्खने, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव श्रप्यमत्तकं पापकम्मं कर्तं विद्रधम्मवेदनीयं होति, नाण्'प' खायति, कि बह्नदेव !

"कथंरूपस्स, भिक्ववे, पुग्गलस्स ग्रप्पमत्तकं पि पापकम्मं कर्त तमेनं निरयं उपनेति ? इघ पन, भिक्ववे, एकज्वो पुग्गलो ग्रभावितकायो होति ग्रभावितसीलो ग्रभावितिचतो ग्रभावितपञ्जो परित्तो ग्रप्पातुमो 25 प्रप्यदुक्खविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स ग्रप्पमत्तकं पि पापकम्मं कर्तं तमेनं निरयं उपनेति ।

"कपंरूपस्त, भिक्खवे, पुगालस्त तादिसंयेव श्रप्यमत्तकं पाप-कम्मं कर्त दिटुशम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायति, कि बहुदेव ? इस, भिक्खवे, एकच्चो पुगालो मावितकायो होति भावितसीलो भावितक्तिो

१ ग्रप्पमत्तिकं - रो०। २-२. नाण्मिय - सी०।

10

1.5

B. 252

भावितपञ्जो ग्रपरित्तो महत्तो ग्रप्यमाणविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स तादिसंयेव ग्रप्यमत्तकं पापकम्मं कतं दिट्टधम्मवेदनीयं होति, नाण पि खायति, किं बहुदेव ।

"सेय्यथापि, भिक्सवे, पुरिसो लोणकपत्ले परित्ते उदक-कपत्लके पिक्सपेय्य । तं कि मञ्जाय, भिक्सवे, ग्रपि नु तं परित्तं अ उदकं ग्रमुना लोणकपत्लेन लोणं ग्रस्स ग्रपेय्यं भ" ति ?

"एवं, भन्ते"।

"तं किस्स हेतु" ?

"ग्रदुं हि, भन्ते, परित्तं उदककपल्लके उदकं, तं ग्रमुना लोण-कपल्लेन लोणं ग्रस्स ग्रपेय्यं" ति ।

"संय्यथापि, भिक्सवे, पुरिसो लोणकपल्लकं गङ्गाय नदिया पक्सिपेय्य । तं कि मञ्जाय, भिक्सवे, ग्रपि नु सा गङ्गा नदी ग्रमुना लोणकपल्लेन लोणा ग्रस्स ग्रप्येया" ति ?

"नो हेतं, भन्ते"।

"तं किस्स हेत्" ?

"ग्रसु हि, अन्ते, गङ्गाय नदिया महा उदकक्खन्धो सो अमुना लोणकपत्लेन लोणो न अस्स अपेय्यो" ति ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चस्स पुग्गलस्स ग्रप्पमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति । इघ, भिक्खवे, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव ग्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं विद्वधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि 20 खायति. किं बहदेव ।

"कश्रंरूपस्त, भिक्खवे, पुगालस्स अप्यमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुगालो अभावितकायो होति अभावितसीलो अभावितिचत्तो अभावितपञ्जो परित्तो अप्या-तुमो अप्यदुक्खविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुगालस्स अप्यमत्तकं 25 पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ।

"कथंरूपस्स, भिक्सवे, पुग्गलस्स तादिसंयेव श्रप्पमत्तकं पाप-कम्मं कतं दिद्रधम्मवेदनीयं होति, नाग पि स्नायति, किं बहदेव ? इध,

रै. महत्तो – सी०; महत्ता – स्या०, रो०। २. लोणफलं – सी०, त्या०, रो०। ३. उवकमत्त्वके – सी०, स्या०, रो०। ४. झप्पेयां – सी०। ५. झप्पमत्तिकं – रो०। ६–६. नाषुस्यि – सी०।

भिक्सने, एकच्चो पुग्गलो भावितकायो होति भावितसीलो भावितिकत्तो भावितपञ्जो अपरित्तो महत्तो अप्पमाणविहारी । एवस्पस्स, भिक्सने, पुग्गलस्स तादिसंयेव अप्पमत्तकं पापकम्म कतं दिहुधम्मवेदनीयं होति, नाण पि सायति, किं बहदेव ।

"इम, भिक्खवे, एकच्ची झड्डकहापणेन' पि बन्धनं निगच्छति, कहापणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन' पि बन्धनं निगच्छति। इष, भिक्खवे, एकच्चो झड्डकहापणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहा-पणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि न बन्धनं निगच्छति।

"कथंरूपो, भिक्खवे, अड्डकहापणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहा
पणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि बन्धनं निगच्छति ? इ.भ.

भिक्खवे, एकच्चो दलिहो होति अप्पस्सको अपभोषो । एवरूपो,

भिक्खवे, अड्डकहापणेन पि बन्धनं निगच्छति, कहापणेन पि बन्धनं

निगच्छति, कहापणसतेन पि बन्धनं निगच्छति ।

"कथंरूपो, भिक्खवे, ग्रह्नकहापणेन पि न बन्धन निगच्छति,

कहापणेन पि न बन्धनं निगच्छति, कहापणसतेन पि न बन्धनं निगच्छति ? इम्र, भिन्छवे, एकच्चो अङ्गे होति महद्धनो महाभोगो । एवस्पो, भिन्छवे, अङ्गुकहापणेन पि न बन्धनं निगच्छिति, कहापणेन पि न बन्धनं निगच्छिति, कहापणसतेन पि न बन्धनं निगच्छिति । एवमेच खो, भिन्छवेत, इधेकच्चरस पुग्गलस्स अप्पमत्तकं पापकम्मं कर्त । तमेनं 20 निरयं उपनेति । इध, भिन्छवे, एकच्चरस पुग्गलस्स आप्पमत्तकं पापकम्मं कर्त । तसेनं अप्पमत्तकं पापकम्म कर्त दिद्वधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायिति, कि बहुदेव ।

"कथंरूपस्स, भिन्छवं, पुग्गलस्स ग्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं, तमेनं निश्य उपनेति ? इम्, भिन्छवं, एकच्चो पुग्गलो ग्रभावितकायो होति ग्रभावितसीनो ग्रभावितचित्तो ग्रभावितपञ्चो परित्तो ग्रप्पातुमो ग्रप्पदुन्खविहारी । एवरूपस्स, भिन्छवं, पुग्गलस्स ताविसंयेव ग्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ।

"कथंरुपस्स, भिन्सवे, पुग्गलस्स तादिसंयेव प्रप्पमत्तकं पाप-कम्मं कतं दिट्टधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायति, कि बहुदेव ? इध,

१. महत्तो – सी०; महत्ता – स्या०, रो० । २. झडकहापणेन – सी०; झडकहापनेन – रो० । ३ कहापनस्रतेन – रो० । ४. बळिहो – सी०, रो० ।

भिक्सने, एकच्चो पुग्गलो भावितकायो होति भावितसीलो भावितिचत्तो भावितपञ्जो श्रपरित्तो महत्तो श्रप्यमाणिवहारी । एवरूपस्स, भिक्सने, पुग्गलस्स तादिसंयेव श्रप्यमत्तकं पापकम्मं कर्त दिट्ठधम्म-वेदनीयं होति, नाणु पि सायति, किं बहुदेव ।

"इस, भिक्सने, एकच्चो पुगलो भावितकायो होति भावित- 5 सीलो भावितिचत्तो भावितपञ्जो अपरित्तो भहतो अप्पमाणविहारी । एवहपस्स, भिक्सने, पुगलस्स तादिसंयेन अप्पमत्तकं पापकम्मं कतं विद्वधन्मनेवदनीयं होति, नाणु पि खायित, कि बहुदेन । सेव्यथापि, भिक्सने, औरिक्सिको वा उरक्भघातको वा अप्पेकच्चं उरक्भं अदिशं आदियमानं पहोति हन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं, 10 अप्पेकच्चं उरक्भं अदिशं आदियमानं नप्पहोति हन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतं वा यथापच्चयं वा कातुं ।

"कथंरूपं, भिक्खवे, ब्रोरिक्सको वा उरक्भं श्रिदिसं श्रादियमानं पहोति हुन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं? इच भिक्खवे, एकच्चो दलिहो होति अप्पस्सको अप्पभोगो। 15 एवरूपं, भिक्खवे, छोरिक्सको वा उरक्भं श्रादिसं श्रादियमानं पहोति हुन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं।

"कपंहपं, भिक्सते, ब्रोर्राहिभको वा उरस्भधातको वा उरस्भ श्रिदिन्नं श्रादियमानं नप्पहोति हन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथा-पच्चयं वा कानुं। इस, भिक्सते, एकच्चो श्रङ्को होति महद्धनो महा- 20 8.254 भोगो राजा वा राजमहामत्तो वा। एवहपं, भिक्सते, ब्रोर्राह्मको वा उरस्भधातको वा उरस्भं श्रदिशं ध्रादियमानं नप्पहोति हन्तुं वा बन्धितुं वा जापेतुं वा यथापच्चयं वा कातुं। श्रञ्जदत्यु पञ्जितको नं याचित — 'देहि मे, मारिस, उरस्भं वा उरस्भधन वा' ति। एवमेव खो, भिक्सते, इषेकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव श्रप्पमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं 25 निरयं उपनेति। इध पन, भिक्सते, एकच्चस्स पुग्गलस्स तादिसंयेव श्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं दिद्वधम्मवेदनीयं होति, नाणु पि खायित, किं बहुदेव।

"कथंरूपस्स, भिक्सवे, पुग्गलस्स अप्यमत्तकं पि पापकम्मं कतं तमेनं निरयं उपनेति ? इध, भिक्सवे, एकच्चो पूगलो सभावितकायो 30

१. सापेतु - रो०।

मण्दे-३०

1

R 953

10

होति ग्रभावितसीलो ग्रभावितिचत्तो ग्रभावितपञ्जो परित्तो ग्रप्पा-तमो ग्रप्पदक्खविहारी । एवरूपस्स, भिक्खवे, पुग्गलस्स भ्रप्पमत्तकं पि पापकस्मं कतं तमेलं निरमं जपनेति ।

"कथंरूपस्स, भिक्खवे, पुगालस्स तादिसंयेव ग्रप्पमत्तकं पाप-5 कम्मं कतं दिद्रधम्मवेदनीयं होति, नाण पि खायति, कि बहुदेव ? इध, भिक्सवे, एकच्चो पुगालो भावितकायो होति भावितसीलो भावितिसत्तो भावितपञ्जो अपरित्तो महत्तो अप्यमाणविहारी । एवरूपस्स, भिवस्तवे, पुगालस्स तादिसयेव ग्रप्पमत्तकं पापकम्मं कतं दिटधम्मवेदनीयं होति. नाण पि खायति, कि बहदेव ।

"यो भिन्खवे, एवं वदेय्य - 'यथा यथाय पुरिसो कम्मं करोति तथा तथा तं पटिसंवेदेती ति, एवं सन्तं, भिवलवे, ब्रह्मचरियवासो न होति, ग्रोकासो न पञ्जायति सम्मा दुवलस्स ग्रन्तिकरियाय । यो च लो, भिक्लवे, एव वदेय्य – 'यथा यथा वेदनीयं ग्रयं पुरिसो कम्मं करोति तथा तथा तस्स विपाकं पटिसंवेदेती' ति, एवं सन्तं, भिक्खवे, ब्रह्मचरिय-वासो होति, ग्रोकासो पञ्ञायित सम्मा दुक्खस्स ग्रन्तिकिरियाया" ति ।

१०. पंसुधोवकसूतां । "सन्ति, भिक्खवे, जातरूपस्स म्रोळा-रिका उपिकलेसा पंमूबालका सक्खरकठला । तमेनं पसुधोवको वा पस्योवकन्तेवासी वा दोणियं प्राकिरित्वा धोवति सन्धोवति निद्धोवति । तरिम पहीने तस्म व्यन्तीकते सन्ति जातरू पस्स मज्झिमसहगता उपविकलेसा 20 मुल्मसक्करा थूलवाल्का । तमेनं पंसुघोवको वा पंसुघोवकन्तेवासी वा घोवति सन्धोवित निद्धोवित । तस्मि पहीने तस्मि व्यन्तीकते सन्ति जातरूपस्स मुख्यममहगता उपिककलेसा सुख्मवालुका काळजल्लिका । तमेनं पंसुधोवको वा पंसुधोवकन्तेवासी वा घोवति सन्घोवति निद्धो-वित । तस्मि पहीने तस्मि ब्यन्तीकते ग्रथापरं सुवण्णसिकतावसिस्सन्ति । 25 तमेनं मुवण्णकारो वा सुवण्णकारन्तेवासी वा जातरूपं मुसायं पविख-पित्वा धर्मात सन्धर्मात निद्धमित । तं होति जातरूपं धन्तं सन्धन्तं निदन्तं अनिद्धन्तकसावं, न चेव मुद्दं होति न च कम्मनियं, न च पभस्सरं पभड्यू च, न च सम्मा उपेति कम्माय । होति सो, भिक्खवे,

R. 254

B. 255

१ न – सी०। २. ग्रोतारिका – सी०। ३. पंसुवातिका – सी०, स्थां०, रो०। ४ कालिजल्लिका - सी॰, रो॰। ५-५. सनिदन्तं समिहितं सनिम्हत्तकसावं - सी॰; वनिद्वन्त प्रनिहित वनिष्ठीतकसाव – स्था॰, रो॰ । ६. सद् – म॰ । ७. कम्बनीय – रो॰ ।

B. 256

R. 255

समयो यं सुवण्णकारो वा सुवण्णकारन्तेवासी वा तं जातरूपं धमति सन्धमित निद्धमित । तं होति जातरूपं धन्तं सन्धन्तं निद्धन्तं निद्धन्तं कसावं, मृदुं च होति कम्मनियं च पमस्सरं च, न च पमङ्गु, सम्मा उपैति कम्माय । यस्सा यस्सा च पिलन्धनिकतिया आक्ष्मिति – यदि पट्टि-कायो, यदि कुण्डलाय, यदि गीवेय्यकेन, यदि सुवण्णमालाय – तं चस्स 5 प्रत्यं अनुमोति ।

"एवमेव सो, भिक्सवे, सन्ति अधिचित्तमन्यत्तस्स भिक्सनो भोळारिका उपिकलेसा कायद्च्चरित वचीद्च्चरितं मनोद्च्चरितं, तमेनं सचेतसो भिक्ख दब्बजातिको पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति ग्रनभावं गमेति । तस्मि पहीने तस्मि ब्यन्तीकते सन्ति ग्रुधिचित्तमन- 10 यत्तस्स भिक्खनो मज्झिमसहगता उपिकलेसा कामवितवको व्यापाद-वितक्को विहिसावितक्को, तमेनं सचेतसो भिक्ख दब्बजातिको ५जहति विनोदेति ब्यन्तीकरोति ग्रनभावं गमेति । तस्मि पहीने तस्मि ब्यन्तीकते सन्ति ग्रधिचित्तमनयत्तस्स भिक्खुनो सुखुमसहगता उपविकलेसा आति-वितवको जनपद्वितवको ग्रानवञ्जात्तिपटिसयत्तो वितवको, तमेनं सचेतसो भिक्ख दब्बजातिको पजहति विनोदेति व्यन्तीकरोति ग्रनभावं गमेति । तस्मि पहीने तस्मि ब्यन्तीकते श्रयापरं धम्मवितवकोवसिस्सति । मो होति समाधि न चेव सन्तो न च पणीतो नप्पटिप्पस्सद्विलद्धो न एकोदिभावाधिगतो ससङ्खारनिग्गय्हवारितगतो होति । सो, भिदस्रवे, समयो यं तं चित्तं अज्ञातंयेव सन्तिद्रति सन्निसीदति एकोदि होति समाधियति । सो होति समाधि सन्तो पणीतो पटिप्पस्सिद्धिलद्धो एकोदिभावाधिगतो न ससङ्खारनिग्गय्हवारितगतो। यस्स यस्स च ग्रिजिङ्गासन्धिकरणीयस्स धम्मस्स चित्तं ग्रिभिनिन्नामेति ग्रिभसङ्गा-सच्छिकिरियाय तत्र तत्रेव सक्खिभव्यतं पापूणाति सति सतिग्रायतने ।

"सो सचे झाकक्कृति – 'झनेकविहितं इदिविषं पच्चनुभवेय्यं – 25 एको पि हुत्वा बहुषा अस्सं, बहुषा पि हुत्वा एको अस्सं; ब्राविभावं, तिरोभावं; तिरोकुडुं तिरोपाकारं तिरोपब्बतं असज्जमानो गच्छेय्यं, सेय्ययापि आकासे; पथवियां पि उम्मुज्जिनमुज्जं करेय्यं, सेय्यवापि

१. पट्टकाय - रो० । २. वाति० - रो० । ३. वम्मवितकशवितस्यन्ति - ती०, स्वा०, रो० । ४. नपटिप्पस्पद्धतदो - ती०, रो० । १. ०वतो - ती०, स्वा०, रो० । ६-६. एकोविभावं गच्छति - ती०; एकोविभावो होति - स्वा० । ७. तिरोकुट्टं - म० । ६. एकविषा - ती०, रो० ।

उदके ; उदके पि अभिज्जमानों गच्छेत्यं, सेय्यथापि पथिवयं ; श्राकासे पि पल्ल ङ्केन कमेय्यं, सेय्यथापि पक्की मकुणो ; इमे पि चन्दिमसुरिये एकं-महिद्धिके एवंमहानुभावे पाणिना परिमसेय्यं परिमज्जेय्यं ; याव ब्रह्मलोका पि कायेन वसं वत्तेय्यं ति, तत्र तत्रेव सिक्सिभ्ब्यतं पापुणाति सित तत्तिश्रायतने ।

"सो सचे ब्राकद्भात – 'दिब्बाय सोतधातुया विमुद्धाय प्रति-ककत्तमानुसिकाय उभो सद्दे मुणेय्यं दिब्बे च मानुसे च ये दूरे सन्तिके चा' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बतं पापुणाति सति सतिग्रायतने ।

"सो सचे ब्राकद्भित - 'परसत्तानं परपुग्गलान चेतसा चेतो । परिच्च पजानेय्यं - सरागं वा चित्तं सगां चित्तं ति पजानेय्यं, बीतरागं वा चित्तं वीतरागं वा चित्तं ति पजानेय्यं, सदोसं वा चित्तं सदोसं चित्तं ति पजानेय्यं, वीतदोसं वा चित्तं वित्रानेय्यं, वीतदोसं वा चित्तं ति पजानेय्यं, सित्तं वित्रानेयं, वीतदोसं वा चित्तं ति पजानेय्यं, सित्तं ति पजानेय्यं, सित्त्वं वा चित्तं ति पजानेय्यं, सित्त्वं वा चित्तं ति पजानेय्यं, विविक्ततं वा चित्तं विक्तं ति पजानेय्यं, विविक्तं वा चित्तं विक्तं ति पजानेय्यं, समहमातं चित्तं ति पजानेय्यं, समहमातं चित्तं ति पजानेय्यं, समहमातं वा चित्तं वित्तं ति पजानेय्यं, समहमातं वा चित्तं व्यानेय्यं, समहमातं वा चित्तं व्यानेय्यं, असमहितं वा चित्तं असमहितं वित्तं वित्रानेय्यं, वित्तं वित्रानेय्यं, वित्तं वित्रानेय्यं, वित्तं वित्तं वित्तं वित्तं वित्रानेय्यं, वित्तं वित्त

"सो सचे बाक क्लिति — 'अनेकविहितं पृब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं, सेय्यथीदं — एकं पि जाति हे पि जातियो तिस्सो पि जातियो चतस्सो पि जातियो पञ्च पि जातियो दस पि जातियो वीसं पि जातियो तिसं पि 25 जातियो चत्तालीसं पि जातियो पञ्जासं पि जातियो जातिसतं पि जाति-सहस्सं पि जातिसतसहस्सं पि अनेके पि संबट्टकप्पे अनेके पि विबट्टकप्पे अनेके पि संबट्टिविट्टकप्पे — अमुत्रासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो एवंसुबदुक्खप्पटिसंवेदी एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतो अमुत्र उदपार्दि; तत्रापासि एवंनामो एवंगोत्तो एवंवण्णो एवमाहारो

B. 257

१. व्यक्तिज्ञमाने - म० । २. ०सूरिये - म० । १. सेव्यविदं - म० । ४. उप्पार्वि - स्वा॰, रो० ।

एवंसुबदुक्खप्यटिसंवेदी' एवमायुपरियन्तो, सो ततो चुतौ इधूपपन्नो ति, इति साकारं सउदेसं अनेकविहितं पुब्बेनिवासं अनुस्सरेय्यं ति, तत्र तत्रेव सक्खिभब्बतं पापुणाति सति सतिक्षायतने ।

"सो सर्चे घाकक्कृति — 'दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन ध्रतिकक्तमानुसकेन सत्ते परसेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे दुब्बण्णे, 5
सुगते दुगते यथाकम्मूपमे सत्ते पजानेय्यं — इमे वत भोन्तो सत्ता कायदुज्बिरितेन समन्नागता वजीदुज्बिरितेन समन्नागता मनोदुज्बिरितेन समन्नागता प्ररियानं उपवादका मिच्छादिद्विका मिच्छादिद्विकम्मसमादाना,
ते कायस्स भेदा परं मरणा प्रपायं दुम्मितं विनिपातं निरयं उपपन्ना;
इमे वा पन भोन्तो सत्ता कायसुबरितेन समन्नागता वजीसुबरितेन 10
समन्नागता मनोसुबरितेन समन्नागता प्ररियानं ध्रनृपवादका सम्मादिद्विका सम्मादिद्विकम्मसमादाना, ते कायस्स भेदा परं मरणा सुगति
सम्मं लोकं उपपन्ना ति, इति दिब्बेन चक्खुना विसुद्धेन ध्रतिकक्त्तमानुसकेन सत्ते परसेय्यं चवमाने उपपज्जमाने हीने पणीते सुवण्णे
दुब्बण्णे, मुगते दुगते यथाकम्मूपमे सत्ते पजानेय्यं ति, तत्र तत्रेव 15
सिक्बभब्बर्त पापूणाति सति सतिभ्रायतने ।

"सो सचे भाकङ्कृति – 'ग्रासवानं खया भ्रनासवं चेतोविमुर्ति पञ्ञाविमुर्त्ति दिट्टेव धम्मे सयं भ्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज बिहरेय्य' ति, तत्र तत्रेव सक्खिभव्यतं पापुणाति सित सितिभायतने'' ति ।

११. निमित्तसुसं । "अधिचित्तमनुयुत्तेन, भिक्खवे, भिक्खुना 20 तीणि निमित्तानि कालेन कालं मनिस कातव्यानि —कालेन कालं समाधि- निमित्तं मनिस कातव्यं, कालेन कालं पमाहिनिमित्तं मनिस कातव्यं, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्यं। सचे, भिक्खवे, अधि- चित्तमनुयुत्तो भिक्खु एकन्तं समाधिनिमित्तंयेव मनिस करेय्य, ठानं तं चित्तं कोसज्जाय संवत्तेय्य। सचे, भिक्खवे, अधिचित्तमनुयुत्तो भिक्खु 25 एकन्तं पगहिनिमित्तंयेव मनिस करेय्य, ठानं तं चित्तं उद्वरच्याय संवत्तेय्य। सचे, भिक्खवे, अधिचित्तमनुयुत्तो भिक्खु कालेन कालं समाधिनमत्त्रयं भावति करेय्य, ठानं तं चित्तं न सम्मा समाधियेय्य आसवानं खयाय। यतो च खो, भिक्खवे, अधिचित्तमनुयुत्तो भिक्खु कालेन कालं समाधि-

R 259

निमत्तं मनिस करोति, कालेन कालं पगाहनिमित्तं मनिस करोति, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस करोति, तं होति चित्तं मुदुं च कम्मनियं च पभस्सरं च, न च पभडगु, सम्मा समाधियति सासवानं खयाय ।

"संय्यथापि, भिक्खवे, सुवण्णकारो वा सुवण्णकारन्तेवासी वा 5 उनकं बन्धेया, उनकं बन्धित्वा उनकामसं ग्रालिम्पेया, उनकामसं ग्रालिम्पेरवा सण्डासेन जातरूपं गहेत्वा उक्कामुखे पक्खिपेय्य, उक्का-मले पन्तिपत्वा कालेन कालं ग्रिभिषमिति, कालेन कालं उदकेन परि-प्कोसेति. कालेन कालं ग्रज्झपेक्खति । सचे, भिक्खवे, स्वण्णकारो वा स्वण्णका रन्तेवासी वा तं जातरूपं एकन्तं ग्रिभधमेय्य, ठानं तं जातरूपं 10 डहेय्य । सचे, भिक्खवे, सवण्णकारो वा सवण्णकारन्तेवासी वा तं जातरूपं एकन्तं उदकेन परिष्कोसेय्य, ठानं तं जातरूपं निब्बापेय्य । सचे, भिक्खवे, सूवण्यकारो वा सूवण्णकारन्तेवासी वा तं जातरूपं एकन्तं ग्रज्झपेक्खेय्य, ठानं तं जातरूपं न सम्मा परिपाकं गच्छेय्य । यतो च खो, भिक्खवे, स्वण्णकारो वा स्वण्णकारन्तेवासी वा तं जातहपं कालेन 15 कालं ग्रभिधमति, कालेन कालं उदकेन परिष्फोसेति, कालेन कालं ग्रज्झ-पेक्खति, तं होति जातरूपं मदं च कम्मनियं च पभस्मर च. न च पभड्या. सम्मा उपेति कम्माय । यस्सा यस्सा च पिलद्धनविकतिया ग्राकद्भति -यदि पट्टिकाय", यदि कुण्डलाय, यदि गीवेय्यकेन, यदि मुवण्णमालाय -तं चस्स ग्रत्थं ग्रनभोति ।

"एवमेव खो, भिक्खवे, ग्रीधिच्तमनुयुक्तन भिक्खुना तीणि निर्मातानि कालेन कालं मनिस कातव्वान — कालेन कालं समाधिनिर्मित्तं मनिस कातव्वं, कालेन कालं प्रमाहिनिमित्तं मनिस कातव्वं, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्वं, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्वं, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस कातव्वं। सचे, भिक्खवे, ग्रीधिच्त्तमनुयुक्तो भिक्खु एकन्तं समाधिनिमित्तंयेव मनिस करेट्य, ठानं तं विक्तं कोसज्जाय संवत्तेय्य। सचे, भिक्खवे, ग्रीधिच्त्तमनुयुक्तो भिक्खु एकन्तं प्रमाहिनिमित्तंयेव मनिस करेट्य, ठानं तं विक्तं उद्वरुचाय संवत्तेय्य। सचे, भिक्खवे, ग्रीधिच्तमनुयुक्तो भिक्खु एकन्तं उपेक्खानिमित्तंयेव मनिस करेट्य, ठानं तं विक्तं न सम्मा समाधियेय्य श्रासवानं खयाय। यतो च खो, भिक्खवे, ग्रीधिच्त्तमनुयुक्तो भिक्खु कालेन कालं समाधिनिमित्तं

१. कम्मनीयं – रो० । २. बन्बति – सी०, स्या०, रो० । ३. ब्रासिक्पेति – सी०, स्या०, रो० । ४. निब्बायेव्य – सी० । ४. पट्टकाय – रो० । ६. पनावृतिमित्तं – रो० ।

B. 260

B, 261

R. 259

मनिस करोति, कालेन कालं पमाहिनिमित्तं मनिस करोति, कालेन कालं उपेक्खानिमित्तं मनिस करोति, तं होति चित्तं मुद्दं च कम्मनियं च पमस्सरं च, न च पमझ्तु, सम्मा समाधियति आसवानं खयाय। यस्स यस्स च अभिज्ञासिन्छ्यकरणीयस्स घम्मस्स चित्तं अभिनिज्ञामिति अभिज्ञा। सिन्छिकिरियाय, तत्र तत्रेव सिक्सभव्यतं पापुणाति सित सितस्रायतने। उ

"सो सचे प्राकक्कृति — 'ग्रनेकविहितं इद्विविधं पच्चनुभवेथ्यं ... पेo... (छ अभिज्ञा वित्यारेतब्बा) ग्रासवानं खया ... पेo... सच्छि-करवा उपसम्पज्ज विहरेय्यं' ति, तत्र तत्रेव. सिक्सभव्यत पापुणाति सित सितग्रायतने'' ति ।

लोपाकपल्लवस्यो रसमी ।

तस्सुद्दानं

भ्रच्चायिकं पविवेकं, सरदोे परिसा तयोे। भ्राजानीयां पोत्थको च, लोणं धोवति निमित्तानी तिं।। दुवियो पण्णासको समतो ।

११. सम्बोधवरगो

१. पुब्बेवसस्बोधसुसं । "पुब्बेव मे, भिक्खवे, सम्बोधा ग्रनभिसम्बुद्धस्स बोधसत्तस्सेव सतो एतदहोसि — 'को नु खो लोके ग्रस्सादो,
को ग्रादीनवो, कि निस्सरणं ति ? तस्स मध्हं, भिक्खवे, एतदहोसि —
'यं खो लोकों पटिच्च उप्पञ्जित सुखं सोमनस्सं, ग्रयं लोके ग्रस्सादो । 15
यं लोकों प्रनिच्चो दुक्खो विपरिणामधम्मो, ग्रयं लोके ग्रादीनवो । यो
लोके छन्दरागिवनयो छन्दरागप्पहानं, इदं लोके निस्सरणं ति । यावकीवञ्चाहं, भिक्खवे, एवं लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च
ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं नाब्भञ्जासि, नेव
तावाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सन्नह्मके सस्समण्त्राह्मणिया थ
पजाय सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि ग्रभिसम्बुद्धो' ति पच्यज्ञासि । यतो च ख्वाहं, भिक्खवे, एवं लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो

१. सरवा - स्था० । २. तिस्तो - स्था० । ३-३. तथो ब्राजानिया दे, लोकके सङ्कर्तमृगाहा ति -स्था० । ४. लोके -सी०, स्था०, रो० । १. लोके -सी०, स्था०, रो० । ६. लो ब्रहं -सी०, रो०; लोहें -स्था० ।

आदीनवं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं श्रव्भञ्जासि, अथाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्द्वाके सस्समणबाह्यणिया पजाय सदेवमनुस्साय 'अनुत्तरं सम्मासम्बोधि श्रभिसम्बुद्धो' ति पच्च-ज्ञासि । जाणं च पन मे दस्सनं उदपादि – 'श्रकुप्पा मे विमुत्ति', अथमन्तिमा जाति, निस्य दानि पुनव्भवो'' ति ।

२. पठमग्रस्सादसत्तं । "लोकस्साहं, भिवखवे, ग्रस्सादपरि-येमनं ग्रचरि^र। यो लोके ग्रस्सादो तदज्झगमं । यावतको लोके ग्रस्सादो, पञ्जाय में सो मदिदो । लोकस्साहं, भिक्खवे, श्रादीनवपरियेसनं ग्रचरि । यो लोके ग्रादीनवो तदज्झगमं । यावतको लोके ग्रादीनवो, n पञ्जाय में सो सुदिद्रो । लोकस्साहं, भिक्खवे, निस्सरणपरियेसनं ग्रवरि । यं लोके निस्सरणं तदज्ज्ञगमं । यावतकं लोके निस्सरणं, पञ्जाय में तं मदिदं। यावकीवञ्चाहं, भिक्खवे, लोगस्स ग्रस्मादं च ग्रस्मारतो प्रातीनवं च ग्रातीनवतो निस्मरणं च निस्मरणतो यथाभनं नाबभञ्जासि, नेव तावाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्बद्धाके सस्समणबाह्मणिया पजाय सदेवमनस्साय 'ग्रनत्तरं सम्मासम्बोधि ग्राभ-सम्बद्धों ति पच्चञ्जासि । यतो च स्वाहं, भिक्खवे, लोकस्स भ्रस्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभतं ग्रब्भञ्जासि, ग्रथाहं, भिक्खवे, सदेवके लोके समारके सब्रह्मके सस्समणत्राह्मणिया पजाय सदेवमनस्साय 'श्रनत्तरं सम्मासम्बोधि 20 म्रभिसम्बद्धी' ति पच्चञ्जासि । जाणं च पन मे दस्सनं उदपादि -'ग्रकृष्पा मे विमृत्ति, ग्रयमन्तिमा जाति, नित्थ दानि पूनव्भवो'' ति ।

३. दुतियश्रस्तादमुत्तं । "नो चेदं , भिनखवे, लोके श्रस्सादो श्रभविस्स, निवदं सत्ता लोके सारज्जेच्यं । यस्मा च खो, भिनखवे, श्रस्थि लोके श्रस्सादो, तस्मा सत्ता लोके सारज्जन्ति । जो चेहं जिल्लाके

श्रित्व लोके ग्रस्सादों, तस्मा सत्ता लोके सारज्जन्ति । नो चेंद्र, भिक्खबं, को लोके आदीनवो ग्रमविस्स, नियदं सत्ता लोके निब्बिन्देय्युं । यस्मा च खो, भिक्खवं, श्रित्व लोके ग्रादीनवो, तस्मा सत्ता लोके निब्बिन्दन्ति । नो चेंद्रं, भिक्खवं, लोके निस्सरणं ग्रमविस्स, नियदं सत्ता लोकम्हा निस्सरेय्यं । यस्मा च खो, भिक्खवं, श्रित्व लोके निस्सरणं, तस्मा सत्ता

B. 262

१. चेतोबिनृत्ति – सी०, रो०। २. झाचॉर – स्या०, रो०। ३. चेतं – स्या०, रो०। ४. खोकम्हा – रो०।

B. 263

R. 261

लोकम्हा निस्सरन्ति । यावकीवञ्च, भिनखवे, सत्ता लोकस्स अस्सादं च अस्सादतो आदीनवं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो ययाभूतं नाक्यञ्जासुं, नेव ताव, भिन्छवे, सत्ता सवेवका लोका समारका सब्द्वका सस्समणबाद्वाणिया पजाय सदेवमनृस्साय निस्सरा विद्यमुत्ता विप्यमुत्ता विप्यमुत्ता विप्रमुत्ता वित्रस्त विह- ऽरिसु । यतो च ह्यो, भिन्छवे, सत्ता लोकस्स अस्सादं च अस्सा-दत्तो आदीनवं च आदीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं प्रव्यञ्जासुं, प्रय, भिन्छवे, सत्ता सदेवका लोका समारका सब्द्यका सस्समण्वाद्वाणिया पजाय सदेवमनुस्साय निस्सरा विद्यंसुत्ता विष्पमुत्ता विस्समणवाद्वाणिया पजाय सदेवमनुस्साय निस्सरा विद्यंसुत्ता विष्पमुत्ता विमरियादीकतेन चेतसा विहरन्ती" ति ।

इ. समणबाह्यणपुत्तं। "ये' केचिन, भिक्खने, समणा वा ब्राह्मणा वा लोकस्स ग्रस्सादं च श्रस्सादतो ग्रादीनवं च श्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणातो यथाभूतं नप्पजानन्ति, न मे ते, भिक्खने, समणा वा ब्राह्मणा वा समणेसु वा समणसम्मता ब्राह्मणेसु वा ब्राह्मणसम्मता, न च पन ते ग्रायस्मन्तो सामञ्जात्यं वा ब्रह्मञ्जात्यं वा विट्टेव धम्मे 15 सर्यं ग्राभिञ्जा सिच्छकत्वा उपसम्पज्ज विहरन्ति । ये च स्त्रो केचिन, भिक्खने, समणा वा ब्राह्मणा वा लोकस्स ग्रस्सादं च ग्रस्सादतो ग्रादीनवं च ग्रादीनवतो निस्सरणं च निस्सरणतो यथाभूतं पजानन्ति, ते स्रो, भिक्खने, समणा वा ब्राह्मणा वा समणेसु वा समणसम्मता ब्राह्मणेसु वा ब्रह्मञ्जात्यं च ब्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मणसम्मता, ते च पनायस्मन्तो सामञ्जात्यं च ब्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मञ्जात्यं च व्रह्मज्ञाः सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरन्ती"" ति ।

प्र. रण्णसुसं । "रुण्णमिदं, भिक्सवे, प्ररियस्स विनये यदिदं गीतं । उम्मत्तकिमदं, भिक्सवे, प्ररियस्स विनये यदिदं नच्चं । कोमा-रक्तमिदं, भिक्सवे, प्ररियस्स विनये यदिदं प्रतिवेशं दन्तविदंसकहिसतंं । तस्मातिह, भिक्सवे, सेतुघातो गीते, सेतुघातो नच्चे, ग्रसं वो घम्मप्प- 25 मोदितानं सतं सितं सितमत्ताया" ति ।

६. **प्रतित्तिसुत्तं ।** "तिष्णं", भिक्सवे, पटिसेवनाय नित्य तित्ति । कतमेसं तिष्णं ? सोप्पस्स, भिक्सवे, पटिसेवनाय नित्य तित्ति ।

१. विमरिकारिकतेव – ती॰, रो॰ । २. वे हि – ती॰, रो॰ । ३. बाह्यञ्चास्तं – रौ॰ । ४. बिहरिस्वाती – ती॰, रो॰ । ३. वत्तविश्वकं सितं – ती॰; इत्तविश्वकं हसितं – रो॰ । ६. बम्मपनीवितानं – ती॰, स्वा॰, रो॰ । ७. तिकं – ती॰ ।

B. 264

B 265

नुरामेरयपानस्स, भिक्खने, पटिसेननाय नित्य तित्ति । मेथुनघम्म-समापत्तिया, भिक्खने, पटिसेननाय नित्य तित्ति । इमेसं, भिक्खने, तिष्णं पटिसेननाय नित्य तित्ती" ति ।

७. अरिक्तितमुसं । अय को अनाथपिण्डिको गहपित येन ५ भगवा तेनुपसङ्क्षमि, उपसङ्क्षमित्वा भगवन्तं अभिवादेत्वा एकमन्तं निसीति । एकमन्तं निसिन्नं को अनाथिण्डिकं गहपित भगवा एतदवोच — "चित्तं, गहपित, अरिक्तित कायकम्मं पि अरिक्तितं होति, वचीकम्मं पि अरिक्तितं होति, मनोकम्मं पि अरिक्तितं होति । तस्स अरिक्तितकाय-कम्मन्तस्स अरिक्तितवीकम्मन्तस्स अरिक्तितमनोकम्मन्तस्स काय-१००० ममं पि अवस्पुतं होति, वचीकम्मं पि अवस्पुतं होति, मनोकम्मं पि अवस्पुतं होति । तस्स अवस्पुतकायकम्मन्तस्स अवस्पुतवचीकम्मन्तस्स अवस्पुतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि पूतिकं होति, वचीकम्मं पि पूतिक होति, मनोकम्मं पि पूतिकं होति । तस्स पूतिकायकम्मन्तस्स पूतिवची-कम्मन्तस्स पूतिमनोकम्मन्तस्स न भइक मरणं होति, न भिक्ति काल-। इ्विरियाः ।

"सेय्यथापि, गहपति, कूटागारे दुच्छन्ने कूटं पि अर्राक्खत होति, गोपानिसयो' पि अरिक्खता होन्ति, भित्ति पि अर्राक्खता होति, कूटं पि प्रतिक होति, गोपानिसयो पि प्रतिक होति, मित्ति पि अर्राक्खते होति। एवमेव खो, गहपति, चित्ते अर्राक्खते कायकम्मं पि अरिक्खते होति। तस्स अर्राक्खत होति, मनोकम्मं पि अर्राक्खते होति। तस्स अर्राक्खतम्मन्तस्स अर्राक्खतवाचीकम्मन्तस्स अर्राक्खतम्मनं क्षेत्र होति। तस्स अर्राक्षतायकम्मं पि अवस्सुतं होति। तस्स अवस्मुतकायअर्राक्खतमानोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि अवस्सुतं होति। तस्स अवस्सुतकायकम्मन्तस्स अस्मुतकचीकम्मन्तस्स अवस्युतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि पूरिकं होति, वचीकम्म पि पूरिकं होति, मनोकम्मं पि पूरिकं होति। तस्स पूर्तिकायकम्मन्तस्स प्रतिवचीकम्मन्तस्स पूर्तिकाकम्मन्तस्स पूर्तिक होति। तस्स पूर्तिकायकम्मन्तस्स पूर्तिकं होति। तस्स पूर्तिकायकम्मन्तस्स पूर्तिवकं होति। तस्स पूर्तिकायकम्मन्तस्स पूर्तिवकं होति। तस्स पूर्तिकायकम्मन्तस्स पूर्तिकं कमन्तन्तस्य पूर्तिमनोकम्मन्तस्स न भट्टकं मरणं होति। न भट्टिका कालिङ्किरिया।

"चित्ते, गहपति, रिक्खते कायकम्मं पि रिक्खतं होति, वचीकम्मं ³⁰ पि रिक्खतं होति, मनोकम्मं पि रिक्खितं होति । तस्स रिक्खतकाय-

१. कालकिरिया - रो० । २. गोपाणसियो - रो० ।

कम्मन्तस्स रिक्खतववीकम्मन्तस्य रिक्खतमनोकम्मन्तस्य कायकम्मं पि प्रनवस्सुतं होति, वचीकम्मं पि प्रनवस्सुतं होति, मनोकम्मं पि धनवस्सुतं होति । तस्स प्रनवस्सुतकायकम्मन्तस्स धनवस्सुतवचीकम्मन्तस्स धन-वस्सुतमनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि प्रपूतिकं होति, वचीकम्मं पि प्रपूतिकं होति, मनोकम्मं पि प्रपूतिकं होति । तस्स प्रपूतिकायकम्मन्तस्स उ प्रपूतिवचीकम्मन्तस्स प्रपूतिमनोकम्मन्तस्स भट्टकं मरणं होति, भिट्टका कालिङ्करिया ।

"संय्यथापि, गहपति, कूटागारे सुच्छन्ने कूट पि रिक्खतं होति, गोपानिसयो पि रिक्खता होन्ति, भित्ति पि रिक्खता होति; कूटं पि ग्रनवस्मुतं होति, गोपानिसयो पि ग्रनवस्मुता होन्ति, भित्ति पि ग्रन- 10 वस्मुना होति; कूटं पि ग्रपूर्तिकां होति, गोपानिसयो पि ग्रपूर्तिका होन्ति, भित्ति पि ग्रपूर्तिका होति। एवमेव खो, गहपित, चित्ते रिव्छते कायकम्मं पि रिक्खतं होति, वचीकम्मं पि रिक्खतं होति, मनोकम्मं पि रिव्छतं होति। तस्स रिक्छतकायकम्मन्तस्स रिव्छतवचीकम्मन्तस्स रिव्छत-मनोकम्मन्तस्स कायकम्मं पि ग्रनवस्मुतं होति, वचीकम्मं पि ग्रनवस्मुतं होति, मनोकम्मं पि ग्रनवस्मुतं होति। तस्स ग्रनवस्मुतकायकम्मन्तस्स ग्रनवस्मुतवचीकम्मन्तस्स ग्रनवस्मुतक्नोकम्मन्तस्स ग्रप्तिकां होति। तस्स ग्रपूर्तिकायकम्मन्तस्स ग्रप्तिवचीकम्मन्तस्स ग्रप्तिकामनेकम्मन्तस्स ग्रह्कं मरणं होति, ग्रह्का कालिङ्करिया" ति।

द्धः व्यापक्षसुसं । एकमन्तं निसिन्नं स्त्रो अनायपिण्डिकः गहपति
भगवा एतदवीच — "चित्ते, गहपति, व्यापन्ने' कायकम्मं पि व्यापन्नं
होति, वचीकम्मं पि व्यापन्नं होति, मनोकम्मं पि व्यापन्नं होति । तस्स
व्यापन्नकायकम्मन्तस्स व्यापन्नवचीकम्मन्तस्स व्यापन्नमनोकम्मन्तस्स
न भहकं मरणं होति, न भिह्का कालिङ्किरिया । सेव्ययापि, गहपति, १०
कृटागारे दुच्छन्ने कूटं पि व्यापन्नं होति, गोपानसियो पि व्यापन्न होन्ति,
भित्ति पि व्यापन्ना होति; एवमेव सो, गहपति, चित्ते व्यापन्ने कायकम्मं
पि व्यापन्नं होति, वचीकम्मं पि व्यापन्नं होति, मनोकम्मं पि व्यापन्नं
होति । तस्स व्यापन्नकायकम्मन्तस्स व्यापन्नवचीकम्मन्तस्स व्यापन्नमनोकम्मन्तस्स न भहकं मरणं होति, न भहिका कालिङ्किरिया ।

R. 269

B. 266

10

"चित्ते, गहपति, अन्यापन्ने कायकम्मं पि अन्यापन्नं होति, वचीकाम पि ग्रव्यापन्नं होति. मनोकम्मं पि ग्रव्यापन्नं होति । तस्स ग्रज्ञावस्त्रकायकामन्तस्य ग्रज्यापन्नवचीकस्मन्तस्य ग्रज्यापन्नमनोकस्म-न्तस्स भट्टकं मरणं होति, भट्टिका कालिक्क्रिरिया । सेय्यथापि, ग्रहपित, कटागारे सुच्छन्ने कुटं पि ग्रव्यापन्नं होति, गोपानसियो पि ग्रव्यापन्ना होत्ति, भित्ति पि अव्यापन्ना होति; एवमेव स्रो, गहपति, चित्ते अव्यापन्ने कायकमा पि ग्रब्यापन्न होति, वचीकम्मं पि ग्रब्यापन्न होति. मनोकम्मं वि ग्रह्मापन्न होति । तस्स ग्रव्यापन्नकायकम्मन्तस्स ... पे०... ग्रद्धापन्न-मनोकस्मन्तस्स भट्टकं मरणं होति, भट्टिका कालिङ्करिया" ति ।

 पठमनिदानसूतं । "तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मान समदयाय । कतमानि तीणि ? लोभो निदानं कम्मानं सम-द्याय, दोसो निदानं कम्मानं समदयाय, मोहो निदानं कम्मानं समदयाय। यं, भिक्लवे, लोभपकतं कम्मं लोभजं लोभनिदानं लोभसमृदयं, तं कम्मं ग्रकुसलं तं कम्मं सावज्जं तं कम्मं दुक्खविपाकं, तं कम्मं कम्मसम्-15 द्याय संवत्तति, न तं कम्मं कम्मिनरोधाय संवत्तति । यं. भिक्खवे. दोमपकत कम्मं दोसजं दोसनिदानं दोससमुदयं, तं कम्मं श्रकुसलं तं कम्म भावज्जं तं कम्मं दुक्खविपाकं, तं कम्मं कम्मसमृदयाय संवत्तति, न त कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति । यं, भिक्खवे, मोहपकतं कम्मं मोहज मोहनिदानं मोहसमदयं, तं कम्मं ग्रकुसलं तं कम्मं सावज्जं 20 तं कम्म दुक्लविपाकं, तं कम्मं कम्मसमदयाय संवत्तति, न तं कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि निदानानि कम्मान समुदयाय ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मानं समुदयाय । कत-मानि तीणि ? ग्रलोभो निदानं कम्मानं समुदयाय, ग्रदोसो निदानं व्ह कम्मानं समुदयाय, ग्रमोहो निदानं कम्मानं समुदयाय । यं, भिक्खवे, ग्रलोभपकतं कम्मं ग्रलोभजं ग्रलोभनिदानं <mark>श्रलोभसमुदयं, तं कम्म</mark>ं कुसलं तं कम्मं ग्रनवज्जं तं कम्मं सुखविपाकं, तं कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति, न तं कम्मं कम्मसमुदयाय संवत्तति । यं, भिक्सवे, खदोसपकतं कम्मं ग्रदोसजं ग्रदोसनिदानं ग्रदोससमृदयं, तं कम्मं कुसलं तं कम्मं ⁹⁰ अनवज्जं तं कम्मं सुखविपाकं, तं कम्मं कम्मनिरो**वाय संवत्तति, न तं**

B₄ 267

कम्मं कम्मसभुदयाय संवत्तति । यं, भिक्खवे, झमोहपकतं कम्मं अमोहजं प्रमोहनिदानं समोहसभुदयं, तं कम्मं कुसलं तं कम्मं अनवज्यं तं कम्मं मुखविपाकं, तं कम्मं कम्मनिरोधाय संवत्तति, न तं कम्मं कम्म-समुदयाय संवत्तति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि निदानानि कम्मानं समुदयाया' ति ।

१०. द्रुतियनिदानसुसं । "तीणिमानि, भिनस्वने, निदानानि कम्मानं समुद्याय । कतमानि तीणि ? अतीते, भिनस्वने, छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायित; अनगते, भिनस्वने, छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायित; पन्चुप्पन्ने, भिनस्वने, छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायित । कथं च, भिनस्वने, अतिते छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायित ? अतीते, भिनस्वने, छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ चेतमा अनुवितन्केति अनुविचारेति । तस्स अतीते छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवितन्कयतो अनुविचारयतो छन्दो जायित । छन्दजातो तेहि धम्मेहि संयुत्तो होति । एतमहं , भिनस्वने, संयोजनं वदानि यो चेतसो सारागो । एवं खो, भिनस्वने, अतीते छन्दरागट्ठानिये घम्मे आरब्भ छत्तो जायित ।

"कथं च, भिक्खवे, अनागते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायति ? प्रनागते, भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवित्तक्वेति अनुविचारेति । तस्स अनागते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवित्तक्वेति अनुविचारेति । तस्स अनागते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ चेतसा अनुवित्तक्वयतो अनुविचारयतो छन्दो जायति । २० छन्दजातो तेहि घम्मेहि संयुक्तो होति । एतमहं, भिक्खवे, संयोजनं वदामि यो चेतसो सारागो । एवं खो, भिक्खवे, अनागते छन्दरागट्टानिये घम्मे आरब्भ छन्दो जायति ।

"कथं च, भिक्खवं, पच्चुप्पकं छन्दरागद्वानिये धम्मे झारव्भ छन्दो जायति ? पच्चुप्पकं, भिक्खवं, छन्दरागद्वानिये धम्मे झारव्भ 25 चेतसा धनुवित्वकेति अनुविचारित । तस्स पच्चुप्पकं छन्दरागद्वानिये धम्मे आरव्भ चेतसा अनुवित्वक्यतो अनुविचारयतो छन्दो जायति । छन्दरागतो तेहि धम्मेहि संयुक्तो होति । एतमहं, भिक्खवं, संयोजनं वदामि यो चेतसो सारागो । एवं सो, भिक्खवं, पच्चपक्तं छन्दरागदानिये

१. एताइं - रो॰ ।

धम्मे ग्रारब्भ छन्दो जायति । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि निदानानि कम्मानं समदयाय ।

R.265

"तीणिमानि, भिक्खवे, निदानानि कम्मानं समुदयाय । कत-मानि तीणि ? अतीते, भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ छन्दो न जायितः अनागते भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ छन्दो न जायितः पञ्चुप्पन्ने, भिक्खवे, छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ छन्दो न जायित । कथं च, भिक्खवे, अतीते छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ छन्दो न जायित ? अतीतानं, भिक्खवे, छन्दरागट्टानियानं धम्मानं आयित् विपाकं पजानाति । आयित् विपाकं विदित्वा तदिभिनवत्तेति । तद-। भिनिवत्तेत्वा चेतसा अभिनिविज्ञित्वा पञ्जाय अतिविज्झ पस्सति । एवं खो, भिक्खवे, अतीते छन्दरागट्टानिये धम्मे आरब्भ छन्दो न जायित ।

"कथं च, भिक्खवे, धनागते छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायति ? अनागतानं, भिक्खवे, छन्दरागद्वानियानं धम्मानं आयति विपाकं पजानाति । आयति विपाकं विदित्वा तदभिनिवत्ति । उत्तदभिनिवत्तेत्वा चेतसा अभिनिविज्ञित्वा पञ्जाय अतिविज्ञ पस्सित । एवं को, भिक्खवे, अनागते छन्दरागद्वानिये घम्मे आरब्भ छन्दो न जायति ।

"कथं च, भिक्सवे, पच्चुप्पन्ने छन्दरागट्टानिये घम्मे आग्ब्स छन्दो न जावति ? पच्चुप्पन्नानं, भिक्सवे, छन्दरागट्टानियानं धम्मानं आर्यान विपाकं पजानानि, आर्यान विपाकं विदित्वा तदिभिनिवत्तेति, तदिभिनिवत्तेत्वा चेतसा अभिनिविज्ञित्वा पञ्चाय अतिविज्ञ्ज्ञ पस्सति। एवं खो, भिक्सवे, पच्चुप्पन्ने छन्दरागट्टानिये घम्मे झारब्भ छन्दो न जायिन । इमानि खो भिक्सवे, तीणि निदानानि कम्मानं समदयाया" ति।

सम्बोधवन्गो एकादसमी ।

तस्सुद्दानं

B. 269 25

पुब्बेव दुवे अस्सादा , समणो रुण्णपञ्चमं । अतित्ति हे च बुत्तानि , निदानानि अपरे दुवे ति ।।

१-१. तद्यिमिनवज्जीत, तद्यिमिनवज्जेत्वा — सी०, स्या०; तद्यिमिनवज्जेता, तद्यिमिनवज्जेता — रो० । २. पुत्रे — स्या० । १-३. मनुस्से प्रस्तादो — स्या० । ४. प्रतिसा — स्या० । ४. प्रतिसा —

१२. भाषायिकवग्गो

- १. श्रापायिकचुनं । "तयोमे, भिक्खतें, आपायिका नेरियका इदमप्पहाय । कतमे तयो ? यो च अबह्यचारी बह्यचारिपिटञ्जो, यो च सुद्धं बह्यचरियं चरन्तं अमूलकेन अबह्यचरियेन अनुद्धंसीत, यो चायं एवंवादी एवंदिट्टि 'नित्य कामेसु दोसो' ति, सो' ताय कामेसु' पातव्यतं आपण्जति । इमे खो, भिक्खते, तयो आपायिका नेरियका इदमप्पहाया" ति ।
- २. दुरलभसुसं । "तिष्णं, भिनस्वने, पातुभावो दुरलभो लोकिस्म । कतभेसं तिष्णं ? तथागतस्स, भिनस्वने, भ्ररहतो सम्मा-सम्बुद्धस्स पातुभावो दुरलभो लोकिस्म, तथागतप्पवेदितस्स धम्मिवन-यस्स देसेता पुग्गलो दुरलभो लोकिस्म, कतञ्जू कतवेदी पुग्गलो दुरलभो । 10 लोकिस्म । इमेसं स्तो, भिनस्वने, तिष्णं पातुभावो दुरलभो लोकिस्म" ति ।
- ३. श्रम्पमेय्यसुमं । "तयोमे, भिन्छवने, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकिंहम । कतमे तयो ? सुप्पमेय्यो, दुप्पमेय्यो, श्रप्पमेय्यो । कतमो च, भिन्छवने, पुग्गलो सुप्पमेय्यो ? इघ, भिन्छवने, एकच्चो पुग्गलो उद्धतो होति उन्नळो" चपलो मुखरो विकिण्णवाचो मुद्रुस्सति 15 श्रसम्पजानो श्रसमाहितो विद्भन्तचित्तो पाकितिन्द्रियो । श्रयं वुच्चिति, भिन्छवने, पुग्गलो सुप्पमेय्यो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पुग्गलो दुप्पमेय्यो ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो अनुद्धतो होति अनुन्नळो अचपलो अमुखरो अविकिण्ण-वाचो उपद्वितस्सति सम्पजानो समाहितो एकग्गचित्तो संवृतिन्द्रियो । 20 स्रयं वुच्चति, भिक्खवे, पुग्गलो दुप्पमेय्यो ।

"कतमो च भिक्खने, पुग्गलो ग्रप्पमेय्यो ? इघ, भिक्खने, भिक्खु भरहं होति खीणासवो । धयं वृच्चति, भिक्खने, पुग्गलो भ्रप्पमेय्यो । इमे खो, भिक्खने, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना लोकरिम" ति ।

४. ग्रानेञ्जमुतं । "तयोमे, भिक्सवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकस्मि । कतमे तयो ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो पुग्गलो सब्बसो

R. 267

25

B 270

१-१. सो कामेसु - सी०, रो०। २. पातब्यतं - सी०, रो०। ३. उन्नतो - सी०।

स्पसञ्जानं समितिकस्मा परिषसञ्जानं अत्यङ्गमा नानत्तसञ्जानं अमनिसकारा 'अनन्तो आकासो' ति आकासानञ्जायतनं उपसम्पर्ण विहरति । सो तदस्सादेति तं निकामेति तेन च वित्ति आपरण्यति, तत्र ठितो तदिधमुत्तो तब्बहुलविहारी अपरिहीनो कालं कुरुमानो आका
उत्तर्भगानं, भिक्खवे, देवानं तीसितं कप्पसहस्सानि आयुप्पमाणं । तत्थ' पुपुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेत्तिवसयं पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं विना आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा निरयं पि गच्छति वित्तया पि गच्छति । भगवतो पन सावको तत्थ यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं । विवा आयुप्पमाणं तं सब्बं खेपेत्वा तिस्मयेव भवे परिनिब्बायित । अयं खो, भिक्खवे, विसेतो अयं अधिप्ययासो देवं नानाकरणं मृतवतो प्रयं स्वा प्रयसावकस्स अस्मृतवता पुणुज्जनेन, यदिवं गतिया उपपत्तिया ।

"पुन च परं, भिक्खवे, इधेकच्चो पुग्गलो सव्यसो स्राकासागञ्चायतनं समितिकम्म 'स्रान्तं विञ्ञाणं' ति विञ्ञाणञ्चायतनः
उपसम्पञ्ज विहरति । सो तदस्सादेति त निकामेति तेन च वित्ति
स्रापञ्जति, तत्र ठितो तदिधमुत्तो तब्बहुलविहारी प्रपण्हीनो कालं
कुष्तमानो विञ्ञाणञ्चायतनूपगानं देवानं सहव्यतं उपपञ्जितं ।
विञ्ञाणञ्चायतनूपगानं, भिक्खवे, देवानं चत्तारीसं कप्पसहस्सानि
स्रायुप्पमाणं । तत्य पुयुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं
स्रायुप्पमाणं तं तत्व स्रिप्ता निरसं पि गच्छिति तिरच्छानयोनि पि
गच्छित पेत्तिविसयं पि गच्छिति । भगवतो पन सावको तत्व यावतायुकं
ठत्वा यावतकं तेसं देवानं स्रायुप्पमाणं तं सव्यं सेपेत्वा तिस्मयेव भवे
परिनिक्वायति । स्रयं स्त्रो, भिक्खवे, विसेसो स्रयं स्राधिप्यासो इदं
नानाकरणं सुतवतो स्रियसावकस्स स्रस्तुतवता पुयुज्जनेन, यदिदं
रातिया उपपत्तिया।

"पुत च परं, भिक्सवे, इधेकच्ची पुग्गलो सब्बतो चिञ्ञाण-ञ्चायतनं समतिकसमा 'नित्य किञ्ची' ति म्राकिञ्चञ्जायतनं उप-सम्पज्ज बिहरित । सो तदस्सादेति तं निकामेति तेन च वित्ति भाप-

B. 271

R. 268

१. झत्यगमा – रो०। २. बीसर्ति – रो०। ३. तत्र – सो०, रो०। ४. ग्रविष्मा-योवो –सी०, रो०। ३. उप्पत्तिया सति – सी० रो०। ६. ज्याक्यति – सी० रो०।

ज्जति, तत्र ठितो तदिषमुत्तो तब्बहुलिविहारी घ्रपरिहीनो कालं कुक्मानो धाकिञ्चञ्जायतनूपगानं देवानं सहब्यतं उपपण्जति । धाकिञ्चञ्जा-यतनूपगानं, भिक्खवे, देवानं सिट्ठे कप्पसहस्सानि धायुप्पमाणं । तत्व पुयुज्जनो यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं धायुप्पमाणं तं सम्बं स्रेपेत्वा निरसं पि गच्छति तिरच्छानयोनि पि गच्छति पेतिविससं पि । गच्छति । भगवतो पन सावको तत्व यावतायुकं ठत्वा यावतकं तेसं देवानं धायुप्पमाणं तं सम्बं स्रेपेत्वा तिस्मयेव भवे परिनिक्बायित । ध्रयं सी, भिक्खवे, विसेसी, प्रयं प्रधिप्पयातो इदं नानाकरणं सुतवतो ध्रिरियसावकस्स स्रस्तत्वता पृथुज्जनेन, यदिदं गतिया उपपत्तिया ।

"इमे खो, भिक्खवे, तयो पुग्गला सन्तो संविज्जमाना 10 लोकस्मि" ति ।

५. वियक्तिसम्पवासुतं । "तिस्सो इमा, भिक्सवे, वियक्तियो । कतमा तिस्सो ? सीलविपत्ति, चिक्तविपत्ति, दिट्टिविपत्ति । कतमा च, भिक्सवे, सीलविपत्ति ? इध, भिक्सवे, एकच्चो पाणातिपाती होति, प्रदिन्नादायी होति, कामेसुमिच्छाचारी होति, मुसावादी होति, 15 पिसुणवाचो होति, फरुसवाचो होति, सम्फप्पनापी होति । प्रयं वुच्चिति, भिक्सवे, सीलविपत्ति ।

"कतमा च, भिक्खवे, चित्तविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो ग्रभिज्झालु होति व्यापन्नचित्तो । ग्रयं वुच्चति, भिक्खवे, चित्तविपत्ति ।

"कतमा च, भिक्खवे, दिट्टिविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्छो 20 8.272
मिच्छादिट्टिको होति विपरीतदस्सनो — 'नित्य दिम्नं, नित्य यिष्टुं, नित्य हुतं, नित्य सुकतदुक्कटानं', कम्मानं फलं विपाको, नित्य ध्रयं लोको, नित्य परो लोको, नित्य साता, नित्य पिता, नित्य सत्ता भ्रोपपातिका, नित्य परो लोको समणबाह्यणा सम्मग्यता' सम्मापटिपन्ना ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं ग्राभिञ्ञा सिच्छकत्वा पवेदेन्ती' ति । ग्रयं वृच्चित, भिक्खवे, 25 दिद्विविपत्ति । सीलविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा भ्रपायं दुग्गिति विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; चित्तविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा भ्रपायं दुर्ग्गित विनिपातं निरयं उपपज्जन्ति; विदिविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा

रै. बॉई -सी॰ रो॰। २. खुक्ट० - बी॰ रो॰। ३. सबक्ता - रो॰। घ॰१-३२

परं मरणा ग्रथायं दुर्मात बिनिपातं निरयं उपपज्जन्ति । इमा स्रो, भिक्खवे, तिस्सो विपत्तियो ति ।

"तिस्सो इमा, भिक्खने, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? सील-सम्पदा, चित्तसम्पदा, दिट्टिसम्पदा । कतमा च, भिक्खने, सीलसम्पदा ? इझ, भिक्खने, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, श्रदिशादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति, मुसावादा पटि-विरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति । श्रयं वुच्चित, भिक्खने, सीजसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्सवे, चित्तसम्पदा ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो ग्रनभिज्झालु होति ग्रव्यापन्नचित्तो । ग्रयं वुच्चति, भिक्सवे, चित्त-सम्पदा ।

"कतमा च, भिक्खवे, दिट्ठिसम्पदा ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति अविपरीतदस्सनो – 'अत्थि दिन्नं, अत्थि यिट्ठं, ।

अत्थि हुतं, अत्थि सुकतदुक्कटानं कम्मानं फलं विपाको, अत्थि अय लोको, अत्थि परो लोको, अत्थि माता, अत्थि पता, अत्थि सत्ता ओप-पातिका, अत्थि लोके समणबाह्यणा सम्मग्गता सम्मापिटपन्ना थे इम च लोकं परं च लोकं सयं अभिञ्ञा सिच्छक्त्वा पवेदेन्ती' ति । अयं वुच्चित, भिक्खवे, दिट्ठिसम्पदा । सीलसम्पदाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता आयस्स भेदा परं मरणा सुगीत सम्मं लोकं उपपज्जित्त; चित्तसम्पदाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगीत सम्मं लोकं उपपज्जित्त; दिट्ठिसम्पदाहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुगीत सम्मं लोकं उपपज्जित्त । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सम्पदा" ति ।

६. अपण्णकसुतं । "तिस्सो इमा, भिवस्तवे, विपत्तियो । कतमा तिस्सो ? सीलविपत्ति, वित्तविपत्ति, दिट्टिविपत्ति । कतमा च, भिव्सवे, सीलविपत्ति ? इष, भिवस्तवे, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पे०... सम्फ्रप्पलापी होति । श्रयं वुच्चति, भिवस्तवे, सीलविपत्ति ।

"कतमा च, भिक्सवे, चित्तविपत्ति ? इस, भिक्सवे, एकच्चो अ अभिज्झालु होति ब्यापन्नचित्तो । स्रयं वृच्चति, भिक्सवे, चित्तविपत्ति ।

R 270

"कतमा च, भिक्खवे, विट्ठिविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो भिच्छाविट्ठिको होति विपरीतदस्सनो — 'नित्य विक्रं, नित्य थिट्ठं ... पे ०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं प्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा पवेदेन्ती' ति । प्रयं चुक्चिति, भिक्खवे, विट्ठिविपत्ति । सीलविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, ... पे ०... विट्ठिविपत्तिहेतु वा, भिक्खवे, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा अ प्रपायं दुर्गात वितिपातं निरयं उपपञ्जन्ति । सेट्यथापि, भिक्खवे, प्रपण्णको मणि उद्धं खित्तो येन येनेव पतिट्ठाति सुप्पतिट्ठितयेव पतिट्ठाति; एवमेव खो, भिक्खवे, सीलविपत्तिहेतु वा सत्ता ... पे ०... उपपञ्जन्ति । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो विपत्तियो ति ।

"तिस्सो इमा, भिक्सवे, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? सील- 10 सम्पदा, चित्तसम्पदा, दिट्टिसम्पदा । कतमा च, भिक्सवे, सीलसम्पदा ? इध, भिक्सवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति ...पे०... श्रयं वुच्चति, भिक्सवे, सीलसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्सवे, चित्तसम्पदा ? इघ, भिक्सवे, एकच्चो ग्रनभिज्झालु होति श्रव्यापन्नचित्तो । ग्रयं वुच्चति, भिक्सवे, चित्त- 15 सम्पदा ।

"कतमा च, भिक्सवं, दिट्ठिसम्पदा ? इघ, भिक्सवं, एकच्चो सम्मादिट्ठिको होति प्रविपरीतदस्सनो — 'ग्रस्थि दिघं, अस्यि यिट्ठं, ... पे०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सर्य प्रभिञ्ञ्ञा सच्छिकत्वा पवे-वेन्ती' ति । ग्रयं बुच्चिति, भिक्सवं, दिट्ठिसम्पदा । सीलसम्पदाहेतु वा, भिक्सवं, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुर्गात सयां लोकं उप-पञ्जन्ति । चित्तसम्पदाहेतु वा ... पे०... दिट्ठिसम्पदाहेतु वा, भिक्सवं, सत्ता कायस्स भेदा परं मरणा सुर्गात सम्यं लोकं उपपञ्जन्ति । सेय्य-यापि, भिक्सवं, प्रपण्णको मणि उद्धं खित्तो येन येनेव पितट्ठाति सुण्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति एप्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति एप्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति एप्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति एप्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति सुण्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति एप्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति सुण्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति सुण्य-विट्ठाति सुण्य-विट्ठितयेव पितट्ठाति सुण्य-विट्ठाति सुण्

 फ कम्मन्तसुसं । "तिस्सो इमा, त्रिक्खवे, विपत्तियो । क कतमा तिस्सो ? कम्मन्तविपत्ति, म्राजीवविपत्ति, दिद्विविपत्ति । कतमा B. 274

च, भिक्खवे, कम्मन्तविपत्ति ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पाणातिपाती होति ... पेठ... सम्फप्पलापी होति । घयं वुच्चति, भिक्खवे, कम्मन्त-विपत्ति ।

"कतमा न, भिक्खने, म्राजीवनिपत्ति ? इघ, भिक्खने, एकच्चो मिच्छाम्राजीनो होति, मिच्छाम्राजीनेन जीनिकं कप्पेति । म्रयं नुच्चित, भिक्खने, म्राजीननिपत्ति ।

"कतमा च, भिक्सवे, दिट्टिविपत्ति ? इध, भिक्सवे, एकच्चो
मिच्छादिट्टिको होति विपरीतदस्सनो — 'नित्य दिस्नं, नित्य यिट्ठं ... पे o...
ये इमंच लोकं परंच लोकं सयं अभिञ्ञा सिच्छिकत्वा पवेदेन्ती' ति ।

ग्रियं वुच्चिति, भिक्सवे, दिट्टिविपत्ति । इमा स्त्रो, भिक्सवे, तिस्सो
विपत्तियो ति ।

"तिस्सो इमा, भिनखने, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? कम्मन्त-सम्पदा, ब्राजीनसम्पदा, दिट्टिसम्पदा । कतमा च, भिनखने, कम्मन्त-सम्पदा ? इघ, भिन्छने, एकच्चो पाणातिपाता पटिनिरतो होति 15 ... पे०... सम्फम्पलापा पटिनिरतो होति । ब्रयं वुच्चति, भिन्छने, कम्मन्तसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्खवे, ग्राजीवसम्पदा ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो सम्माग्राजीवो होति, सम्माग्राजीवेन जीविकं कप्पेति । ग्रयं बुच्चित, भिक्खवे, ग्राजीवसम्पदा ।

"कतमा च, भिक्खने, दिट्टिसम्पदा ? इध, भिक्खने, एकच्चो सम्मादिट्टिको होति प्रविपरीतदस्सनो – 'ग्रत्थि दिस्नं, ग्रत्थि यिट्टं ... पे ०... ये इमं च लोकं परं च लोकं सयं ग्रभिञ्ञा सच्छिकत्वा पर्व-देन्ती' ति । ग्रयं वुच्चति, भिक्खने, दिट्टिसम्पदा । इमा स्त्रो, भिक्खने, तिस्सो सम्पदा" ति ।

दः पठमसोचेय्यसुसं । "तीणिमानि, भिक्सवे, सोचेय्यानि । कतमानि तीणि ? कायसोचेय्यं, वचीसोचेय्यं, मनोसोचेय्यं । कतमं च, भिक्सवे, कायसोचेय्यं ? इस, भिक्सवे, एकच्चो पाणातिपाता पटिविरतो होति, म्रदिभादाना पटिविरतो होति, कामेसुमिच्छाचारा पटिविरतो होति । इदं बृच्चिति, भिक्सवे, कायसोचेय्यं ।

"कतमं च, भिन्सवे, वचीसोचेट्यं ? इध, भिन्सवे, एकण्यो मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, फरसाय

R. 271

B. 275

20

10

B. 276

बाचाय पटिविरतो होति, सम्फण्यलापा पटिविरतो होति । इदं वुष्त्रति भिक्सवे, वजीसोचेय्यं ।

"कतमं च, भिक्सवे, मनोसोचेय्यं ? इस, भिक्सवे, एकच्चो ग्रनभिज्ञालु होति ग्रव्यापश्रचित्तो सम्मादिट्टको । इदं वृज्चति, भिक्सवे, मनोसोचेय्यं । इमानि सो, भिक्सवे, तीणि सोचेय्यानी" ति । ऽ

६. वृतियसोचेय्यसुर्मः । "तीणिमानि, भिक्सवे, सोचेय्यानि । कतमानि तीणि ? कायसोचेय्यं, वजीसोचेय्यं, मनोसोचेय्यं । कतमं च, भिक्सवे, कायसोचेय्यं ? इघ, भिक्सवे, भिक्सवु पाणातिपाता पटि-विरतो होति, श्रविश्नादाना पटिविरतो होति, श्रश्रह्मचरिया पटिविरतो होति । इदं वृज्चति, भिक्सवे, कायसोचेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, वचीसोचेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख मुसावादा पटिविरतो होति, पिसुणाय बाचाय पटिविरतो होति, फरुसाय बाचाय पटिविरतो होति, सम्फप्पलापा पटिविरतो होति । इदं वुण्चति, भिक्खवे, वचीसोचेय्यं ।

१. विनमित्रं - म० ।

R. 273

यीनिमद्धस्स प्रायित प्रमुप्पादो होति, तं च पजानाति; सन्तं वा अज्ञस्तं उद्धण्वकुक्कुण्वं – 'प्रत्थि मे अज्ञस्तं उद्धण्वकुक्कुण्वं ति पजानाति; प्रसन्तं वा अज्ञस्तं उद्धण्वकुक्कुण्वं – 'नित्य मे अज्ञस्तं उद्धण्वकुक्कुण्वं – 'नित्य मे अज्ञस्तं उद्धण्वकुक्कुण्वं – 'नित्य मे अज्ञस्तं उद्धण्वकुक्कुण्वस्स कृत्वकुक्कुण्वं ति पजानाति; यथा च अनुप्पन्नस्स उद्धण्वकुक्कुण्वस्स पहानं होति, तं च पजानाति; यथा च पहोनस्स उद्धण्वकुक्कुण्वस्स भावति अनुप्पादो होति, तं च पजानाति; सन्तं वा अज्ञस्तं विचिकिण्छं – 'प्रत्यि मे अज्ञस्तं विचिकिण्छं – 'प्रत्यि मे अज्ञस्तं विचिकिण्छं । ति पजानाति; असन्तं वा अज्ञस्तं विचिकिण्छं – 'नित्य मे अज्ञस्तं विचिकिण्छं । ति पजानाति; यथा च उप्पन्नाय विचिकिण्छाय उप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च उप्पन्नाय विचिकिण्छाय प्रायति अनुप्पादो होति, तं च पजानाति; यथा च पहोनाय विचिकिण्छाय प्रायति अनुप्पादो होति, तं च पजानाति। ददं वुज्वति, भिक्खवे, मनोक्षोचेन्यं । इमानि हो, भिक्खवे, तीणि सोचेन्य्यानी ति ।

"कायमुचि वचीसुचि', चेतोसुचि ग्रनासवं । सुचि सोचेय्यसम्पन्नं, ग्राहु निन्हातपापकं''ति ।।

१०. मोनेव्यमुनं । "तीणिमानि, भिक्खवे, मोनेव्यानि । कतमानि तीणि ? कायमोनेव्य, वचीमोनेव्य, मनोमोनेव्यं । कतमं च, भिक्खवे, कायमोनेव्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख पाणातिपाता पटिविरतो होति, श्रविद्मादाना पटिवरतो होति, प्रवृह्मचरिया पटि-20 विरतो होति । इदं वृच्चति, भिक्खवे, कायमोनेव्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, वचीमोनेय्यं ? इध, भिक्खवे, भिक्ख मुसावादा पर्टिविरतो होति, पिसुणाय वाचाय पर्टिविरतो होति, फरुसाय वाचाय पर्टिविरतो होति, सम्फयनापा पर्टिविरतो होति । इदं वृच्चिति, भिक्खवे, वचीमोनेय्यं ।

"कतमं च, भिक्खवे, मनोमोनेय्यं ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख ग्रासवानं खया भनासवं चेतोविमृत्ति पञ्जाविमृत्ति विद्वेव धम्मे सयं ग्राभिञ्जा सच्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदं वुच्चति, भिक्खवे, मनोमोनेय्यं । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि मोनेय्यानी ति ।

B. 277

15

१. वाचासुचि - रो० ।

"कायमुर्नि वचीमुर्नि, चेतोमुर्नि धनासवं । मुर्नि मोनेय्यसम्पन्नं, ब्राहु सब्बप्पहायिनं'' ति ।। बापायिकवम्मो द्वादसमो ।

तस्सुद्दानं

ग्रापायिको दुल्लभो ग्रप्पमेय्यं, भानेञ्जविपत्तिसम्पदा । ग्रपण्णको च कम्मन्तो , द्वे सोचेय्यानि मोनेय्यं ति ॥

१३. कुसिनारवग्गो

१. कुसिनारसुसं । एकं समयं भगवा कुसिनारायं विहरित उ बिलहरणे वतसण्डे । तत्र खो भगवा भिक्खू ग्रामन्तेसि – "भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्खु भगवतो पच्चस्सोसु । भगवा एतदबोच –

"इध, भिक्खवे, भिक्ख ग्रञ्जातरं गामं वा निगमं वा उप-निस्साय विहरति । तमेनं गहपति वा गहपतिपत्तो वा उपसन्धिमत्वा स्वातनाय भत्तेन निमन्तेति । ग्राकङ्कमानो, भिक्खवे, भिक्ख ग्रध- 10 3, 278 वासेति । सो तस्सा रत्तिया ग्रन्चयेन पुब्बण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवरमादाय येन तस्स गृहपतिस्स वा गृहपतिपत्तस्स वा निवेसनं तेनपसङ्गति: उपसङ्घमित्वा पञ्जत्ते ग्रासने निसीदति । तमेनं सो गहपति वा गहपतिपत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेति सम्पवारेति । तस्स एवं होति - 'साघु वत म्यायं' गहपति । वा गहपतिपूत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्पेति सम्पवारेती ति । एवं पिस्स होति - 'ग्रहो वत म्यायं गहपति वा गहपतिपूत्तो वा स्रायति पि एवरूपेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्पेय्य सम्पवारेय्या'ति ! सो तं पिण्डपातं गथितो' मच्छितो भज्झोपन्नो भनादीनवदस्सावी भनिस्सरणपञ्जो परिभञ्जति । सो तत्य 20 कामवितनकं पि वितनकेति, ब्यापादवितनकं पि वितनकेति, विहिंसा-वितक्कं पि वितक्केति । एवरूपस्साहं, भिक्खवे, भिक्खुनो दिन्नं न मह-प्फलं ति वदामि । तं किस्स हेत् ? पमत्तो हि, भिक्खवे, भिक्खु विहरति ।

१-१. प्रपष्णकम्मन्त्री - स्वा० । २. मार्थ - सी०, रो० । ३-३. सादनियेन भोजनियेन - रो० । ४. वश्वितो - स्वा०

[**3.23.2**-

R. 275

B. 279

"इम्र पन, भिक्खवे, भिक्ख ग्रञ्जातरं गामं वा निगमं वा उपनिस्साय विहरति । तमेनं गहपति वा गहपतिपुत्तो वा उपसङ्कामित्वा स्वातनाय भत्तेन निमन्तेति । ग्राकद्भमानो, भिनखबे, भिनख ग्राध-वासेति । सो तस्सा रत्तिया ग्रन्थयेन पुरुवण्हसमयं निवासेत्वा पत्त-5 चीवरमादाय येन तस्स गहपतिस्स वा गहपतिपूत्तस्स वा निवेसनं तेनप-सङ्घमित: उपसङ्गित्वा पञ्जले ग्रासने निसीदित । तमेनं सो गहपति वा गहपतिपूत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्या सन्तप्पेति सम्पवारेति । तस्स न एवं होति - 'साध् वत म्यायं गहपति वा गहपतिपत्तो वा पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहत्था सन्तप्पेति 10 सम्पनारेती' ति । एवं पिस्स न होति - 'ग्रहो वत म्यायं गहपति वा गहपतिपत्तो वा भ्रायति पि एवरूपेन पणीतेन खादनीयेन भोजनीयेन सहतथा सन्तप्पेय्य सम्पवारेय्या' ति ! सो तं पिण्डपातं ग्रगथितो ग्रम-च्छितो अनज्झोपन्नो आदीनवदस्सावी निस्सरणपञ्जो परिभञ्जति। सो तत्थ नेक्खम्मवितक्कं पि वितक्केति, अब्यापादवितक्कं पि वितक्केति, 15 ग्रविहिमावितक्कं पि वितक्केति । एवरूपस्साहं, भिक्खवे, भिक्खनो दिश्चं महत्फल ति बदामि । तं किस्स हेतु ? अप्पमत्तो हि, भिक्खवे, भिक्ख विहरती" ति ।

२. भण्डलसुतं । "यस्त, भिनस्तनं, दिसायं भिनस्तं भण्डलजाता कलहजाता विवादापन्ना ग्रञ्जमञ्जं मुखसत्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति, यगेव गन्तुं! निहुमेत्व गच्छामि — 'ग्रद्धा ते झायस्मन्तो तयो घम्मे पर्वाहसु, तयो घम्मे पर्वाहसु, तयो घम्मे पर्वाहसु, तयो घम्मे पर्वाहसु, वयो घम्मे वहुलमकंसुं। कतमे तयो घम्मे पर्वाहसु। कतमे तयो घम्मे पर्वाहसु। कतमे तयो घम्मे वहुलमकंसु । कतमे तयो घम्मे पर्वाहस्तावतककं, ज्यापादवितककं, विहासवितककं — इमे तयो घम्मे वहुलमकंसु । यस्तं, भिनस्त्वतं, दिसायं भिनस्तु भण्डतउ — इमे तयो घम्मे बहुलमकंसु । यस्तं, भिनस्त्वतं, दिसायं भिनस्तु भण्डतजाता कलहजाता विवादापन्ना ग्रञ्जमञ्जं मुस्तस्तीहि वितुदन्ता विहरन्ति, मनसि कातुं पि मे एसा, भिनस्त्वे, दिसा न फासु होति, पगेव गन्तु! निदुमेत्व गच्छामि — 'ग्रद्धा ते श्रायस्मन्तो इमे तयो घम्मे पर्वहिसु, इमे तयो घम्मे बहुलमकंसु'।

१. भनज्ञापन्नो – सी० । २. बहुसीमकंसु – स्था०, रो० ।

B. 280

"यस्सं पन, भिक्खवे, दिसायं भिक्ख् समग्या सम्मोबमाना प्रविवदमाना खीरोदकीमूता अञ्जानञ्जं पियचक्कृहि सम्परसन्ता विहरित्त, गन्तुं पि मे एसा, भिक्खवे, दिसा कासु होति, पगेव मनिस कातुं ! निदुमेत्य गच्छामि — 'प्रदाते आयस्मन्ता तयो 'धम्मे पर्जाहसु, तयो धम्मे वहुलमकसु । कतमे तयो धम्मे पर्जाहसु । कतमे तयो धम्मे पर्जाहसु । कतमे तयो धम्मे पर्जाहसु । कतमे तयो धम्मे बहुलमकसु ? नेक्सम्मिवतक्कं, अञ्चापादिवतक्कं, अविहिसा-वितक्कं — इमे तयो धम्मे बहुलमकसु ? नेक्सम्मिवतक्कं, अञ्चापादिवतक्कं, अविहिसा-वितक्कं — इमे तयो धम्मे बहुलमकसु । यस्सं, भिक्खवे, दिसायं भिक्स् समग्या सम्मोदमाना अविवदमाना सीरोदकीमूता अञ्जामञ्जा पय-वक्कृहि सम्परसन्ता वहरिन्त, गन्तुं पि मे एसा, भिक्खवे, दिसा कासु 10 होति, पगेव मनिस कातुं ! निदुमेत्य गच्छामि — 'ग्रदा ते आयस्मन्तो इमे तयो धम्मे पर्जाहसु, इमे तयो धम्मे बहुलमकसु'' ति ।

३. गोतमकचेतियसुलं । एकं समयं भगवा वेसालियं विहरित गोतमक चेतिये । तत्र स्तो भगवा भिक्सू भामन्तेसि — "भिक्सवो"
ति । "भदन्ते" ति ने भिक्सू भगवतो पञ्चरसोसुं । भगवा एतदवोच — 15
"श्रिभ्वञ्ञायाहं, भिक्सवे, धम्मं देसीमि, नो श्रनभिञ्ञाय । सनिवानाहं,
भिक्सवे, धम्मं देसीमि, नो श्रनिवानं । सप्पाटिहारियाहं, भिक्सवे,
धम्मं देसीमि, नो श्रपाटिहारियं । तस्स मय्हं, भिक्सवे, श्रीभञ्जाय
धम्मं देसयतो नो अनिभञ्जाय, सनिवानं सम्मं देसयतो नो श्रनिवानं,
सप्पाटिहारियं धम्मं देसयतो नो श्रप्पाटिहारियं, करणीयो भ्रोवादो, 20
करणीया अनुसासनी । अलं च पन वो, भिक्सवे, तुद्विया, अलं अत्तमनताय, अलं सीमनतस्याय — 'सम्मासम्बुढो भगवा, स्वाक्सातो धम्मो,
सप्पटिपन्नो सङ्को" ति ।

इदमबोच भगवा । श्रत्तमना ते भिक्कू भगवतो भासितं प्रभि-नन्तुं ति । इमिस्म च पन वेय्याकरणिस्म भञ्जामाने सहस्सी लोकघातु 25 प्रकम्पित्या ति ।

४. भरण्डुकालामसुत्तं । एकं समयं भगवा कोसलेसु चारिकं चरमानो येन कपिलवत्यु तदवसिर । अस्सोसि स्रो महानामो सक्को - "भगवा किर कपिलवत्यु अनुष्पत्तो" ति । अथ स्रो महानामो सक्को

१. इमे तवी - रो० ।

^{#0} **१-**३३

R. 277

B. 281

येन भगवा तेनुपसङ्कमिः; उपसङ्कमित्वा भगवन्तं श्रभिवादेत्वा एकमन्तं श्रद्वासि । एकमन्तं ठितं स्त्रो महानामं सक्कं भगवा एतदवीच -

"गच्छ, महानाम, कपिलवत्युस्मि, तथारूपं श्रावसयं जान
यत्यज्ज मयं एकर्रात्त विहरेय्यामा" ति । "एवं, भन्ते" ति खो महानामो सक्को भगवतो पटिस्सुत्वा कपिलवत्युं पविसित्वा केवलकप्पं कपिलवत्युं ग्रन्नाहिण्डन्तो नाइस कपिलवत्युंस्मि तथारूपं श्रावसयं यत्यज्जे
भगवा एकर्रात्त विहरेय्य । ग्रय खो महानामो सक्को येन भगवा तेनुपसङ्क्ष्मिः, उपसङ्क्षमित्वा भगवन्तं एतदवोच – "नित्य, भन्ते, कपिलवत्युस्मि तथारूपो ग्रावसयो यत्यज्जे भगवा एकर्रात्त विहरेय्य । ग्रयं,
भन्ते, भरण्डु कालामो भगवतो पुराणसब्रह्मचारी । तस्सज्ज भगवा
ग्रस्समे एकर्रात्त विहरत्" ति ।

"गच्छ, महानाम, सन्थरं पञ्ञापेही'' ति ।

"एवं, भन्ते" ति खो महानामो सक्को भगवतो पटिस्मुत्वा येन भरण्डुस्स कालामस्स ग्रस्समो तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा सन्धर 15 पञ्जापेत्वा उदकं ठपेत्वा पादानं घोवनाय येन भगवा तेनुपसङ्क्रीम; उपसङ्क्रीमत्वा भगवन्तं एनदबीच – "सन्यतो, भन्ते, सन्यारो, उदकं ठपिनं पादानं घोवनाय । यस्मदानि, भन्ते, भगवा कालं मञ्जती" ति ।

श्रथ खो भगवा येन भरण्डुस्स कालामस्स श्रस्समो तेनुपसङ्क्षीम; उपसङ्किमत्वा पञ्ञते श्रासने निसीदि । निसज्ज खो भगवा पादे 20 पक्वालित । श्रथ खो महानामस्स सक्करस एतदहोसि — "श्रकालो खो श्रज्ज भगवन्तं पियम्पासिन् । किलन्तो भगवा । स्वे दानाहं भगवन्तं पियस्पासिस्सामी" ति भगवन्तं श्रभिवादेत्वा पदक्खिणं कत्वा पक्कामि ।

यय स्रो महानामो सक्को तस्सा रत्तिया ग्रन्चयेन येन भगवा

25 तेनुपसङ्कमिः उपसङ्कमित्वा एकमन्तं निसीदि । एकमन्तं निसिन्नं
स्रो सहानामं सक्कं भगवा एतदबोच — "तयो स्रोमे, महानाम, सत्यारो
सन्तो संविज्जमाना लोकस्मि । कतमे तयो ? इथ, महानाम, एकच्चो
सत्या कामानं परिञ्जां पञ्जापेति; न रूपानं परिञ्जां पञ्जापेति,
न वेदनानं परिञ्जां पञ्जापेति । इघ पन, महानाम, एकच्चो सत्या

8.288 अ कामानं परिञ्जां पञ्जापेति, रूपानं परिञ्जां पञ्जापेति; न वेदनानं

१ यत्य - मी०, रो० । २. अरण्डुकस्स - रो० ।

परिज्ञं पञ्जापेति । इध पन, महानाम, एकच्चो सत्या कामानं परिज्ञां पञ्जापेति, रूपानं परिज्ञां पञ्जापेति, बेदनानं परिज्ञां पञ्जापेति, बेदनानं परिज्ञां पञ्जापेति । इमे खो, महानाम, तयो सत्यारो सन्तो संविष्णमाना सोकरिंम ।

"इमेसं, महानाम, तिष्णं सत्यारानं एका निट्ठा उदाहु पुषु 5 निट्ठा" ति ? एवं बुत्ते भरण्डु कालामो महानामं सक्कं एतदबोच — "एका ति, महानाम, वदेही" ति । एवं बुत्ते भगवा महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, वदेही" ति । दुतियं पि खो भरण्डु कालामो महानामं सक्कं एतदबोच — "एका ति, महानाम, वदेही" ति । दुतियं पि खो भरण्डु कालामो महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, 10 वदेही" ति । तितयं पि खो भरण्डु कालामो महानामं सक्कं एतदबोच — "स्का ति, महानाम, वदेही" ति । तितयं पि खो भरण्डा कालामो सहानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानामं सक्कं एतदबोच — "नाना ति, महानाम, वदेही" ति ।

श्रथ खो भरण्डुकालामस्स एतदहोसि — "महेसक्खस्स वतम्हि महानामस्स सक्कस्स सम्मुखा ममणेन गोतमेन यावतितयं श्रपसादितो । 15 यसूनाहं किपलवत्युम्हा पक्कमेच्य" ति । श्रथ खो भरण्डु कालामो किपलवत्युम्हा पक्कामि । यं किपलवत्युम्हा पक्कामि तथा पक्कन्तो व श्रहोसि न पून पच्चामच्छी ति ।

५. हरबकसुतं । एकं समय भगवा सावित्ययं विहरित जेत-वने प्रनायिपिष्डकस्स धारामे । प्रथ लो हत्यको देवपुत्तो धिमक्क- २० न्ताय रित्तया धभिक्कन्तवण्णो केवलकप्पं जेतवनं घोभासेत्वा येन भगवा तेनुपसङ्किमः, उपसङ्किमत्वा — "भगवतो पुरतो ठस्सामी" ति , घोसीदितमेव संसीदितमेव , न सक्कोति सण्ठातुं । सेय्यथापि नाम सिंप वा तेलं वा बालुकाय धासित्तं घोसीदितमेव संसीदितमेव , न सण्ठाति; एवमेव हत्यको देवपुत्तो — "भगवतो पुरतो ठस्सामी" ति 25 घोसीदितमेव संसीदितमेव, न सक्कोति सण्ठातुं ।

अथ सो भगवा हत्यकं देवपुत्तं एतदवोच - "ओळारिक", हत्यक, अत्तभावं अभिनिम्निनाही" ति । "एवं, भन्ते" ति, स्रो हत्यको

R. 279

B. 282

१. पञ्चागंक्षी – सी०; पञ्चागञ्ची – रो०; पञ्चागञ्ची – स्वा० । २. व्यविस्कतः बच्चा – सी०, रो० । ३. ० वेद – सी०, रो०; बोसीरति – स्वा० । ४. ० वेद – सी०, री०; संसीरति – सा० । ४. वास्त्रिकाय – रो० । ६ –६. बोसीबति संसीदित – सी०, रो० । ७. क्षोलारिक – बी० ।

20

देवपुत्तो भगवतो पटिस्सुत्वा श्रोळारिकं श्रतभावं श्रीभिनिम्मितित्वा भगवन्तं ग्रीभवादेत्वा एकमन्तं श्रद्वासि । एकमन्तं ठितं स्रो हत्यकं देवपुत्तं भगवा एतदवोच –

"ये ते, हत्यक, धम्मा पुब्बे मनुस्सभूतस्स पवित्तनो ग्रहेसुं, ग्रापि ज्नु ते ते धम्मा एतरहि पवित्तनो" ति ?

"ये च मे, भन्ते, घम्मा पुख्ये मनुस्सभूतस्स पवितानी ब्रहेसुं, ते च मे धम्मा एतरिह पवितानी; ये च मे, भन्ते, धम्मा पुख्ये मनुस्सभ्तस्स नप्यवित्तनी ब्रहेसु, ते च मे धम्मा एतरिह पवितानी । सेव्यथापि, भन्ते, भगवा एतरिह ब्राकिण्णो विहरित भिक्कृहि भिक्कुनीहि उपास
10 केहि उपासिकाहि राजूहि राजमहामन्तेहि तित्थियसावकेहि; एवमेव खो ब्रहं, भन्ते, ब्राकिण्णो विहरिम देवपुत्तिह ।
दूरतो पि, भन्ते, देवपुत्ता ग्रागच्छिन्त हत्थकस्स देवपुत्तस्स सन्तिके 'धम्म सोस्सामा' ति । तिण्णाहं, भन्ते, घम्मा ब्रित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो । कम्म किल्ला हुते; सद्धम्मसवनस्साह, भन्ते, दस्सनन्स 'ब्रतित्तो ।

प्रप्रिटवानो कालङ्कृतो; सद्धम्मसवनस्साह, भन्ते, प्रतित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो ; सङ्क्ष्मसाह, भन्ते, उपट्टानस्स ब्रतित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो । इम्स खो ग्रह, भन्ते, उपट्टानस्स ब्रतित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो । इम्स खो ग्रह, भन्ते, तिण्णं धम्मान ब्रतित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो । इम्स खो ग्रह, भन्ते, तिण्णं धम्मान ब्रतित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो । इम्स खो ग्रह, भन्ते, तिण्णं धम्मान ब्रतित्तो ग्रप्पटिवानो कालङ्कृतो ति ।

"नाहं भगवतो दस्सनस्स, तित्तिमःझगा" कुदाचन । सङ्घस्स उपट्टानस्स, सढम्मसवनस्स च ॥ "अधिसीलं" सिक्समानो, सढम्मसवने रतो । तिण्णं धम्मानं ग्रतितो, हत्यको अविह गता" ति ॥

६. कटुबियमुत्तं । एकं समय भगवा बाराणसियं विहरित इसिपतने मिगदाये । श्रय को भगवा पुठ्यण्हसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-१.290 25 मादाय बाराणींस पिण्डाय पाविसि । श्रद्दात को भगवा गोयोग-पिलक्खाँस्म पिण्डाय चरमानो अञ्जातरं भिवर्खु रित्तस्सावं बाहिरस्सावं मुद्रस्तीर्जं असम्पनानं असमाहितं विक्भन्तचित्तं पाकतिन्द्रियं । दिस्वा तं भिवर्स्सु एतदवोच —

१. च - सी॰ । २. राजूहि - सी॰; रञ्जाहि - रो० । ३. कालकतो - रो० । ४. बस्वनाय - रो० । ३. तित्ति क्षद्धा - स्या॰; तित्ति क्रज्य - रो० । ६. क्रियसीले - सी॰, रो० । ७. रितासं -सी॰। य. सम्मुहस्वति - रो० ।

B. 284

20 18.281

"मा खो त्वं, भिक्खु, अत्तानं कटुवियमकासि । तं वत भिक्खु कटुवियकतं अत्तानं आमगन्थेन अवस्मुतं मिक्खका नानुपतिस्सन्ति नान्वास्सिवस्सन्ती ते, नेतं ठानं विज्वती" ति । अय खो सो भिक्खु भगवता इमिना ओवादेन ओविदितो संवेगमापादि । अय खो भगवा बाराणसियं पिण्डाय चरित्वा पच्छाभत्तं पिण्डपातपटिककन्तो भिक्खु ऽ आमन्तेसि — "इधाहं, भिक्खवे, पुत्वणहसमयं निवासेत्वा पत्तचीवर-मादाय बाराणसियं पिण्डाय पाविधि । अदृतं खो आहं, भिक्खवे, गोयोगपितक्खास्म पिण्डाय परमानो अञ्जातरं भिक्खु रित्तस्सादं बाहिरस्सादं मुटुस्सितं असम्पानां अस्वाहितं बिज्यन्तिचतं पाक-दित्तयां । दिस्वा तं भिक्खुं एतदवोचं — 'मा खो त्वं, भिक्खु, अत्तानं 10 कटुवियमकासि । तं वत भिक्खुं एतदवोचं — 'मा खो त्वं, भिक्खु, अत्तानं विज्वती' ति । अय खो, भिक्खुं तो भिक्खुं मया इमिना औवादेन ओविदती सवेगमापादी" ति । एवं बुत्ते अञ्जातरो भिक्खु भगवन्तं एतदवोच — "कि नु खो, भन्ते, कटुवियं ? को आमगन्थो ? का मिक्खुका" ति ? 15

"ग्रभिज्ञा खो, भिक्ख, कटुविय; ब्यापादो ग्रामगन्धो; पापका ग्रकुसला वितक्का मक्खिका। तं वत, भिक्ख, कटुवियकतं ग्रतानं ग्रामगन्थेन अवस्तुतं मक्खिका नानुपतिस्सन्ति नान्वास्सविस्सन्ती ति, नेतं ठानं विज्ञती ति।

> "अगुतं चक्खुसोर्तास्म, इन्द्रियेसु असंबृतं। मक्खिकानुपतिस्सन्ति, सङ्कुप्पा रागनिस्सिता।। "कटुवियकतो भिक्खु, आमगन्धे अवस्सुतो। आरका होति निब्बाना, विघातस्सेव भागवा।। "गामे वा यदि वारञ्जे, अलद्वा समयमत्तनो"। चरेति बालो टुम्मेथो, मक्खिकाहि पुरक्खतो।।

> "ये च सीलन सम्पन्ना, पञ्जायूपसमेरता। उपसन्ता सुखं सेन्ति, नासयित्वान मन्तिका" ति ।।

 पठममनुष्ठसुतं । घ्रय को ग्रायस्मा मनुष्ठहो येन भगवा तनुपसङ्क्रमि; उपसङ्कमित्वा भगेवन्तं मिनवादेत्वा एकमन्तं निसीदि ।

१. नान्वस्स ० - रो० । २.समनतनो - सी०,स्या०; सम्मत्तनो - रो० । ३.परीत -सी०,रो०; वरे - स्था० ।

B. 285

एकमन्तं निसिन्नो को प्रायस्मा धनुरुद्धो भगवन्तं एतदबोच — "इषाहं, भन्ते, दिब्बेन वक्खुना विमुद्धेन प्रतिककन्तमानुसकेन येभुय्येन पस्सामि मातुगामं कायस्स भेदा परं मरणा प्रपायं दुर्गाति विनिपातं निरयं उप-पज्जमानं । कतिहि नु क्षो, भन्ते, धन्मोहि समन्नागतो मातुगामो कायस्स भेदा परं मरणा प्रपायं दुर्गाति विनिपातं निरयं उप-पज्जनी" ति ?

"तीहि सो, अनुरुद्ध, धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जति । कतमेहि तीहि ? इध, अनुरुद्ध, मातुगामो पुब्बण्हसमयं मच्छेरमलपरियुद्वितेन चेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, मज्ज्ञन्हिकसमयं इस्सापरियुद्वितेन चेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, सायन्हसमयं कामरागपरियुद्वितेन चेतसा अगारं अज्ज्ञावसति, सायन्हसमयं कामरागपरियुद्वितेन चेतसा अगारं अज्ज्ञावसति । इमेहि सो, अनुरुद्ध, तीहि धम्मेहि समन्नागतो मातुगामो कायस्स भेदा परं मरणा अपायं दुग्गति विनिपातं निरयं उपपज्जती" ति ।

द. दुतियश्चनुरुद्धसुतं । अथ खो आयस्मा अनुरुद्धो येनायस्मा । सारिपुत्तो तेनुगसङ्क्षमि , उपसङ्क्षमित्वा आयस्मता सारिपुत्तेन सद्धि सम्मोदि । सम्मोदनीयं कयं सारणीयं वीतिसारेत्वा एकमत्तं निसीदि । एकमन्त निसिन्नो खो आयस्मा अनुरुद्धो आयस्मत्तं सारिपुत्तं एतदबोच – "इधाहं, आवुसो सारिपुत्तं, दिव्वेन चक्खुना विसुद्धेन अतिककन्तमानुस-केन सहस्सं लोकं बोलोकेमि । आरद्धं खो पन मे विरियं असल्लीनं, 20 उपद्विता सति असम्मुट्ठा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकमा । अथ च पन मे नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमुच्चती" ति ।

"यं सो ते, आबुत्तो अनुष्द, एवं होति — 'ग्रहं दिब्येन चक्क्षुना विसुद्धेन ग्रतिककत्तमानुसकेन सहस्सं लोकं वोलोकेमी' ति, इदं ते मानिस्म । यं पि ते, आबुत्तो अनुष्द्ध, एवं होति — 'ग्रारद्धं स्रो पन मं 25 विरियं असल्लीनं, उपद्विता सति ग्रसम्मुद्धा, पस्सद्धो कायो असारद्धो, समाहितं चित्तं एकमां' ति, इदं ते उद्धच्चिस्म । यं पि ते, आबुत्तो अनुष्द्ध, एवं होति — 'ग्रथ च पन में नानुपादाय आसवेहि चित्तं विमु-च्चती' ति, इदं ते कुनकुच्चिस्म । साधु बतायस्मा ग्रनुष्द्धो इमे

R. 282

B. 286

१. मज्ज्ञत्तिकं समय – सी॰, रो॰ । २. सायव्हसमयं – सी॰, रो॰ । ३. साराणीयं – सी॰, स्या॰, रो॰ ।

तबो धम्मे पहाय, इमे तबो धम्मे ग्रमनसिकरित्वा ग्रमताय घातुया चित्तं उपसंहरत" ति ।

भ्रथ लो भ्रायस्मा अनुरुद्धो भ्रपरेन समयेन इमे तयो धम्मे पहाय. इमे तयो धम्मे ग्रमनसिकरित्वा ग्रमताय धातुया चित्तं उप-संहरि । अथ स्तो आयस्मा अन्रुद्धो एको वृपकट्टो अप्पमत्तो आतापी 5 पहितत्तो विहरन्तो निचरस्सेव - यस्सत्थाय कलपत्ता सम्मदेव ग्रगारस्मा ग्रनगारियं पब्बजन्ति, तदनत्तरं - ब्रह्मचरियपरियोसानं दिट्टेव धम्मे सयं भ्रभिञ्ञा सन्धिकत्वा उपसम्पन्न विहासि । "खीणा जाति, वसितं ब्रह्मचरियं, कतं करणीयं, नापरं इत्यत्तायां 'ति ग्रब्भञ्जासि । ग्रञ्जतरो च पनायस्मा ग्रनरुद्धो ग्ररहतं ग्रहोसी ति ।

ह. पटिच्छन्नसूत्तं । "नीणिमानि, भिक्खवे, पटिच्छन्नानि ग्राव-हन्ति, नो विवटानि । कतमानि तीणि ? मातुगामो, भिक्खवे, पटि-च्छन्नो ग्रावहति, नो विवटो; ब्राह्मणानं, भिन्खवे, मन्ता पटिच्छन्ना ग्रावहन्ति, नो विवटा: मिच्छादिद्धि, भिक्खवे, पटिच्छन्ना ग्रावहति, नो विवटा । इमानि खो, भिक्खवे, तीणि पटिच्छन्नानि ग्रावहन्ति, नो ।5 विवसाति ।

"तीणिमानि, भिक्खवे, विवटानि विरोचन्ति, नो पटिच्छन्नानि । कतमानि तीणि ? चन्दमण्डलं, भिक्खवे, विवटं विरोचित, नो पटि-च्छन्नं: सरियमण्डलं, भिक्खवे, विवटं विरोचित, नो पटिच्छन्नं: तथा-गतप्पवेदितो धम्मविनयो, भिक्खवे, विवटो विरोचित, नो पटिच्छको । 20 इमानि लो. भिक्लवे. तीणि विवटानि विरोचन्ति, नो पटिच्छन्नानी" ति ।

१०. लेखसत्तं । "तयोमे, भिक्खवे, पुग्गला सन्तो संविज्ज-माना लोकस्मि । कतमे तयो ? पासाणलेखुपमो पूगलो, पथवि-लेखपमो प्रगालो, उदकलेखपमो पुगालो । कतमो च, भिक्खवे, पासाणलेखुपमी पूगाली ? इध, भिनखबे, एकच्ची पूगाली अभिण्हं 25 कज्झति । सो च स्वस्स कोघो दीघरत्तं अनुसेति । सेय्यथापि. भिक्खवे, पासाणे लेखा न खिप्पं लुज्जित वातेन वा उदकेन वा, चिरिट-तिका होति; एवमेव स्रो, भिक्सवे, इधेकच्चो पूगालो अभिण्हं कुज्झति ।

१. उपसंहासि - स्याव, रोव । २. बुपकट्टो - रोव । ३. बहन्ति - सीव, स्थाव. रो०। ४, पठवि ० - सी०, रो०।

R 288

सो च स्वस्स कोघो दीघरतं अनुसेति । ग्रयं बुच्चति, भिक्सवे, पासाण-लेखपमो पुग्गलो ।

"कतमो च, भिक्खवे, पर्यावलेख्पमो पुग्गलो ? इभ, भिक्खवे, एकच्चो पुग्गलो प्रभिष्टं कुण्झति । सो च स्वस्स कोघो न दीघरसं इमनुसेति । सेय्ययापि, भिक्खवे, पर्यावया लेखा खिप्पं लुज्जित वातेन वा उदकेन वा, न चिरिट्टतिका होति; एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्छो पुग्गलो प्रभिष्टं कुण्झति । सो च स्वस्स कोघो न दीघरसं झनुसेति । अयं वच्चति. भिक्खवे, पर्यावलेखपमो पुग्गलो ।

"कतमो च, भिक्खवे, उदकलेलूपमो पुगालो ? इघ, भिक्खवे, R 284 10 एकच्चो पुगालो आगाव्हेन पि वुच्चमानो फरुसेन पि वुच्चमानो अमनापेन पि वुच्चमानो सिन्ध्यतिमेव से संसन्दितिमेव सम्मोदितिमेव । संय्यवापि, भिक्खवे, उदके लेखा खिप्प्येव पिटिवगच्छिति, न चिन्द्वितिका होति; एवमेव खो, भिक्खवे, इधेकच्चो पुगालो आगाव्हेन पि वुच्चमानो फरुसेन पि वुच्चमानो अमनापेन पि वुच्चमानो सम्मोदितमेव । अयं वुच्चति, भिक्खवे, उदकलेखूपमो पुगालो । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुगाला सन्तो संविज्जमाना लोकिस्मा ति ।

तस्सुद्दानं

कुसिनारभण्डना चेव, गोतमभरण्डुहल्थको । कटुवियं द्वे अनुरुद्धा, पटिच्छन्नं लेखेन ते दसाति ।।

१४. याधाजीववग्गो

१. योधाजीवमुतं । "तीहि, भिक्सवे, अङ्गेहि समक्षागती 20 योधाजीवो राजारहो होति राजभोग्गो, रञ्जो अङ्गं तेव सङ्ख्यं गच्छित । कतमेहि तीहि ? इघ, भिक्सवे, योधाजीवो दूरे पाती च होति अक्सणवेधी च महतो च कायस्स पदालेता । इमेहि, स्रो, भिक्सवे, तीहि अङ्गेहि समक्षागतो योधाजीवो राजारहो होति राजभोगो, रञ्जो अङ्गे तेव सङ्ख्यं गच्छित । एवमेव स्रो, भिक्सवे, तीहि अङ्गेहि समक्षा-

१. सन्धीयतिमेव - मी०; सन्धीयति वेव - रो० । २. पटिनव्यति - रो० ।

गतो भिक्कु ब्राहुनेय्यो होति ... पे०... ब्रनुत्तरं पुञ्जक्केतं लोकस्स । कतमेहि तीहि ? इध, भिक्कवे, भिक्कु दूरे पाती च होति अक्क्षणवेधी च महतो च कायस्स पदालेता ।

"कयं च, भिक्खवे, भिक्ख दुरे पाती होति ? इघ, भिक्खवे, भिक्स यं किञ्च रूपं ग्रतीतानागतपच्चप्पन्नं ग्रज्झत्तं वा बहिद्धा वा व क्रोळारिक वा सखमं वा हीनं वा पणीतं वा यं दूरे' सन्तिके वा, सब्बं रूपं - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो ग्रता' ति एवमेतं यथाभतं सम्मप्प-ञ्जाय पस्सति । या काचि वेदना अतीतानागतपच्चप्पन्ना ग्रज्झत्ता वा बहिद्धा वा स्रोळारिका वा मुखमा वा हीना वा पणीता वा या दरे सन्तिके वा. सब्बं वेदनं - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो ग्रत्ता' ति एवमेतं 10 R. 285 यथाभतं सम्मप्पञ्जाय परसति । या काचि सञ्जा ग्रतीतानागतपच्च-प्पन्ना ग्रज्झत्ता वा बहिद्धा वा भ्रोळारिका वा सुखमा वा हीना वा पणीता वा या दरे सन्तिके वा सब्बं सञ्जां - 'नेतं मम. नेसोहमस्मि. न मेसो ग्रता'ति एवमेतं यथाभतं सम्मप्पञ्ञाय पस्सति । ये केचि सङ्खारा ग्रतीतानागतपच्चपन्ना ग्रज्झता वा बहिद्धा वा ग्रोळारिका वा 15 सखमा वा हीना वा पणीता वा ये दरे सन्तिके वा. सब्बे सङ्घारे - 'नेतं मम, नेसोहमस्मि, न मेसो अत्ता ति एवमेतं यथाभतं सम्मप्पञ्जाय पस्सति । यं किञ्चि विञ्ञाणं अतीतानागतपच्चपन्नं ग्रज्जनं वा बहिद्धा वा स्रोळारिकं वा सूख्मं वा हीनं वा पणीतं वा यं दरे सन्तिके वा. सब्बं विञ्ञाणं - 'नेतं मम. नेसोहमस्मि. न मेसो ग्रत्ता' ति एवमेतं 20 यथाभतं सम्मप्पञ्जाय पस्मति । एवं खो, भिक्खवे, भिक्ख दरे पाती होति ।

"कथं न, भिनस्त्वने, भिनस्तु भ्रम्त्वणवेधी होति ? इघ, भिनस्त्वने, भिनस्तु 'इदं दुनस्तं' ति यथाभूतं पजानाति; 'ग्रयं दुनस्त्वसमुद्द्यो' ति यथाभूतं पजानाति; 'ग्रयं दुनस्त्वनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति; 'ग्रयं दुनस्त्वनिरोधो' ति यथाभूतं पजानाति; 'ग्रयं व्वद्यस्तिने। एवं स्तो, भिनस्त्वने, भिनस्तु भ्रम्त्वणवेधी होति।

"कथं च, भिक्खवे, भिक्खु महतो कायस्स पदालेता होति ? इघ, भिक्खवे, भिक्खु महत्तां ग्रविज्ञाक्खन्यं पदालेति । एवं खो.

१ दूरे वा - रो० । २ मज्यतं - सी०, रो० । ३. मोलारिका - सी० । ४. यं -सी० । ४-४. संस्था सञ्ज्ञा - सी०, स्था०, रो० ।

着のも一まえ

भिनल्लने, भिनल्लु महतो कायस्स पदालेता होति । इमेहि लो, भिनल्लने तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिनल् भ्राहुनेय्यो होति ...पे०... भ्रनुत्तरं पुञ्जनस्त्रेतं लोकस्सा" ति ।

२. परिसासुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, परिसा । कतमा 5 तिस्सो ? उक्काचितविनीता परिसा, पटिपुच्छाविनीता परिसा, यावता-विनीता परिसा – इमा सो, भिक्खवे, तिस्सो परिसा" ति ।

R. 286

इ. फिल्तकुतं । "तीहि, भिक्खने, प्रङ्गोहि समप्तागतो मित्तो सेवितब्बो । कतमेहि तीहि ? दुइदं वदाति, दुक्करं करोति, दुक्खमं स्रमति – इमेहि स्रो, भिक्खने, तीहि अङ्गोहि समप्तागतो मित्तो सेवि-10 तब्बो" ति ।

४. उप्पादासुसं । "उप्पादा वा, भिक्खवे, तथागतानं अनुप्यादा वा तथागतानं, ठिता व सा धातु घम्मद्वितता धम्मनियामता ।
सब्बे सङ्क्षारा अनिच्चा । तं तथागतो अभिसम्बुज्झित अभिसमेति ।
प्रभिसम्बुज्झित्वा अभिसमेत्वा आचिक्खित देसेति पञ्जापेति पट्टपेति

विवरित विभावित उत्तानीकरोति — 'सब्बे सङ्क्षारा अनिच्चा' ति ।
उप्पादा वा, भिक्खवे, तथागतानं अनुप्पादा वा तथागतानं ठिता व सा
धातु धम्मद्वित्तता धम्मनियामता । सब्बे सङ्क्षारा दुक्खा । तं तथागतो
अभिसम्बुज्झित अभिसमेति । अभिसम्बुज्झित्वा अभिसमेत्वा आचिक्वित देसेति पञ्जापेति पट्टपेति विवरित विभावित उत्तानीकरोति —

थ 'मब्बे सङ्क्षारा दुक्खा' ति । उप्पादा वा, भिक्खवे, तथागतानं अनुप्पादा
वा तथागतानं ठिता व सा धातु धम्मद्वितत धम्मनियामता । सब्बे
धम्मा अनता । तं तथागतो अभिसम्बुङ्झित अभिसमेति । अभिसम्बु
ज्झत्वा प्रभिसमेत्वा आचिक्खित देसेति पञ्जापेति पट्टपेति विवरित
विभावित उत्तानीकरोति — 'सब्बे धम्मा प्रनता'' ति ।

५. केसकम्बलसुत्तं । "सेय्यथापि, भिक्खवे, यानि कानिचि तन्तावृतानं वत्थानं, केमकम्बलो तेसं पटिकिट्टो अक्खायित । केस-कम्बलो, भिक्खवे, सीते सीतो, उण्हे उण्हो, दुव्बण्णो, दुग्यन्थो, दुक्स-सम्फरसो । एवमेव खो, भिक्खवे, यानि कानिचि पुथुसमणब्राह्मणवादानं"

B 290

परिपुच्छा ० – रो० । २. यावतन्त्राविनीता – सी०, रो० । ३. इथ भिक्तवे
 भिक्त दुइद – रो० । ४. तेसं पावारान – सी० । ४. पुपुसमणप्यवादानं – सी०, स्वा०, रो०

R. 287

R. 291

मक्खलिवादो तेसं पटिकिट्टो प्रक्खायित । मक्खलि, भिक्खले, मोध-पुरिसो एवंवादी एवंविट्टि — 'नित्य कम्मं, नित्य किरियं, नित्य विरियं'' ति । ये पि ते, भिक्खले, प्रहेसुं अतीतमद्धानं धरहन्तो सम्मासम्बुद्धा, ते पि भगवन्तो कम्मवादा चेव प्रहेसुं अतीतमद्धानं धरहन्तो सम्मासम्बुद्धा, ते पि भगवन्तो कम्मवादा चेव प्रहेसुं किरियवादा च विरियवादा च । ते पि, भिक्खले, मक्खलि मोधपुरिसो पटिबाहित — 'नित्य कम्मं, नित्य किरियं, नित्य विरियं' ति । ये पि ते, भिक्खले, प्रविस्तित्त भ्रनागत-मद्धानं भरहन्तो सम्मासम्बुद्धा, ते पि भगवन्तो कम्मवादा चेव भवि-स्सिन्त किरियवादा च विरियवादा च । ते पि, भिक्खले, मक्खलि मोधपुरिसो पटिबाहित — 'नित्य कम्मं, नित्य किरियं, नित्य विरियं' ति । यहं पि, भिक्खले, एतरिह धरहं सम्मासम्बुद्धो कम्मवादो चेव 10 किरियवादो च विरियवादो च । मं पि, भिक्खले, मक्खलि मोधपुरिसो पटिवाहित — 'नित्य कम्मं, नित्य विरियं' ति ।

"संय्यचापि, भिक्सवे, नदीमुखे खिप्पं उड्डेय्य बहूनं मच्छानं ग्रहिताय दुक्साय अनयाय व्यसनाय; एवमेव खो, भिक्सवे, मक्सिल मोघपुरिसो मनुस्सिखप्पं मञ्जे लोके उप्पन्नो बहूनं सत्तानं ग्रहिताय 15 दुक्साय अनयाय व्यसनाया" ति ।

६. सम्पदासुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, सम्पदा । कतमा तिस्सो ? सद्धासम्पदा, सीलसम्पदा, पञ्जासम्पदा – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो सम्पदा" ति ।

७. बुढिसुतं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, वृद्धियो । कतमा २० तिस्सो ? सद्धावृद्धि, सीलवृद्धि, पञ्ञावृद्धि – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो वृद्धियो" ति ।

क. सस्तलळुक्कुमुतं । "तयो च, भिनलवे, सस्तलळुक्के देसे-स्तामि तयो च पुरिसलळुक्कें । तं सुणाय, साधुकं मनिस करोथ; मासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्त्रो ते भिनल्कु भगवतो पच्चरसोसुं । 25 भगवा एतदवोच —

"कतमे च, भिक्सवे, तयो अस्सस्तळुङ्का ? इध, भिक्सवे, एकच्चो अस्सस्तळुङ्को जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न आरोह-परिणाहसम्पन्नो । इथ पन, भिक्सवे, एकच्चो अस्सस्तळुङ्को जवसम्पन्नो

१. वीरियं - मः । २. बोहुम्य - सीः । ३. बहुषं - सीः, स्वाः, रोः । ४. पुरिस्वस्क्रके - सीः; पुरिस्वक्रके वेतेस्सामि - रोः ।

10

ь 232

R 289

च होति वण्णसम्पन्नो च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो । इघ पन भिनस्तवे. एकच्चो अस्सखळड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिन्खवे, तयो अस्सलळ दूरा ।

"कतमे च. भिक्खवे. तयो परिसखळङा ? इध, भिक्खवे. 5 एकच्चो परिसखळड्डो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न मारोह-परिणाहसम्पन्नो । इय पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसखळुड्डो जब-सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिन्खवे, एकच्चो पूरिसखळुड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ।

"कयं च, भिक्खवे, प्रिस्खळ द्भी जवसम्पन्नी होति; न वण्ण-सम्बन्नो न मारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्ख 'इदं दुक्खं' ति ययाभतं पजानाति ... पे०... 'ग्रयं दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभृतं पजानाति । इदमस्स जर्वास्म वदामि । ग्रमिधम्मे खो पन ग्रमिविनये पञ्हं पुट्टो संसादेति, नो विस्सज्जेति । इदमस्स न 15 वर्णासम वदामि । न खो पन लाभी होति चीवरिपण्डपातसेनासन-गिलानप्यच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न श्रारोहपरिणाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखळड्डो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

"कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळाड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्ण-20 सम्पन्नो च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख 'इदं दुक्खं' ति यथाभृतं पजानाति ... पे०... 'ग्रय दुक्खनिरोधगामिनी पटिपदा' ति यथाभतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि बदामि । ग्रिभ-. धम्मे स्रो पन अभिविनये पञ्हं पूट्टो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वर्णास्म वदामि । न पन लाभी होति चीवरपिण्डपातसेना-25 सनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न ब्रारोहपरि-णाहस्मि वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसखळुड्डो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नी च; न ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

"कथं च, भिक्खवे, पुरिसखळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्ण-सम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इघ, भिक्खवे, भिक्ख 'इदं

१. प्रमिविनयो - रो०।

R. 290

दुक्सं ति यथाभूतं पजानाति ... पे० ... 'अयं दुक्सिनरोधगामिनी पटि-पदा' ति यथाभूतं पजानाति । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिधम्मे स्रो पन अभिविनये पञ्हं पुट्टो विस्सज्जेति, नो संसादेति । इदमस्स वण्णास्म वदामि । लाभी स्रो पन होति चीवरपिण्डपातसेनासनगिलान-पण्चयभेसज्जपरिक्सारानं । इदमस्स आरोहपरिणाहस्मि वदामि । अ एवं स्रो, भिक्सवे, पुरिसस्रळुङ्को जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे स्रो, भिक्सवे, तयो पुरिसस्रळुङ्का' ति ।

 श्रस्सपरस्सयुत्तं। "तयो च, भिवलवे, श्रस्सपरस्से देसे-स्सामि तयो च पुरिसपरस्से । तं मुणाथ, साधुकं मनसि करोथ; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्त्रो ते भिवल् भगवतो पञ्च- 10 स्सोसं। भगवा एतदवोच –

"कतमे च, भिक्खवे, तथो अस्सपरस्सा ? इध, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो न आरोह-परिणाहनम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, एकच्चो अस्सपरस्सो जवसम्पन्नो होति वण्णसम्पन्नो च; न आरोहपरिणाहसम्पन्नो । इध पन, भिक्खवे, 15 एकच्चो अस्सपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोह-परिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तथो अस्सपरस्सा ।

"कतमे च, भिक्खवे, तयो पुरिसपरस्सा ? इघ, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो न झारोह-परिणाहसम्पन्नो । इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो थ च होति वण्णसम्पन्नो च; न झारोहपरिणाहसम्पन्नो । इघ पन, भिक्खवे, एकच्चो पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च झारोह-परिणाहसम्पन्नो च ।

"कयं न, भिनस्तने, पुरिसपरस्सो जनसम्पन्नो होति; न वण्ण-सम्पन्नो, न धारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इघ, भिनस्तने, भिनस्तु पञ्चन्नं 25 ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्सया ग्रोपपातिको होति तत्य परि-निन्वायी ग्रनावत्तिथम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि । ग्रभिभम्मे स्नो पन ग्रभिविनिये पञ्हं पृट्ठो संसादेति, नो विस्सज्जेति ।

१. प्रस्तसवस्ते - सी॰, स्या॰, रो॰ । २. देसिस्सामि - सी॰ । ३. पुरिससवस्ते -सी॰, स्या॰, रो॰ ।

इवमस्स न वर्णास्म वदामि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपात-सेनासनिगलानप्पचयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न आरोहपरि-णाहस्मि वदामि । एवं खो भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो होति; न वण्णसम्पन्नो, न आरोहपरिणाहसम्पन्नो ।

"कयं च, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्ण-सम्पन्नो च, न ब्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ? इध, भिक्खवे, भिक्खु पञ्चन्नं ब्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया श्रोपपातिको होति तत्य परि-निक्बायो ग्रनावत्तिग्रम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि । अभिषम्मे खो पन प्रभिविनये पञ्हं पुट्ठो विस्सज्जेति, नो संसादिति । इदमस्स वण्णास्म वदामि । न खो पन लाभी होति चीवरपिण्डपात-सेनासनिगलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स न श्रारोहपरिणा-हिस्स वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च, न ब्रारोहपरिणाहसम्पन्नो ।

B. 294

"कथं च, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जनसम्पन्नो च होति वण्ण
सम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध, भिक्खवे, भिक्ख पञ्चन्न
ग्रोरम्भागियानं संयोजनानं परिक्खया ग्रोपपातिको होति तत्य परिनिज्वायी ग्रनावत्तिचम्मो तस्मा लोका । इदमस्स जवस्मि वदामि ।
ग्रिभयम्मे खो पन ग्रिभिवनये पञ्हे पुट्टो विस्सज्जेति, नो संसादेति ।
इदमस्स वण्णस्मि वदामि । लाभो खो पन होति चीवरिण्ण्डपात
ये सेनासनिगलानप्पञ्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स ग्रारोहपरिणाहस्मि
वदामि । एवं खो, भिक्खवे, पुरिसपरस्सो जनसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो पुरिसपरम्मा" नि ।

१०. ब्रस्साजानीयसुतं । "तयो च, भिन्छवे, भद्रे ब्रस्साजानीये । तं सुणाथ, साधुकं मनिस करोथ; भासिस्सामी" ति । "एवं, भन्ते" ति स्रो ते भिन्छू भगवतो पच्चस्सोस् । भगवा एतदबोच —

R. 291

"कतमे च, भिन्खवे, तयो भद्रा ग्रस्साजानीया ? इध, भिन्खवे, एकच्चो भद्रो ग्रस्साजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो

१. महे - रो॰। २. देखिस्सामि - सी॰।

15

R. 292

व बारोहपरिणाहसम्पन्नी च । इमे खो, मिक्खवे, तथी भद्रा अस्सा-जानीया ।

"कतमे च भिक्खवे. तयो भद्रा पुरिसाजानीया ? इध. भिक्लवे, एकच्चो भद्रो पुरिसाजानीयो ... पे०... जवसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च ब्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च।

"क्यं च, भिक्खवे, भद्रो पूरिसाजानीयो ... पे०... जबसम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च ग्रारोहपरिणाहसम्पन्नो च ? इध. भिक्खवे. भिक्ख ग्रासवानं खया ग्रनासवं चेतोविमत्ति पञ्जाविमत्ति दिट्टेव धम्मे सयं ग्रभिञ्ञा सन्छिकत्वा उपसम्पज्ज विहरति । इदमस्स जवस्मि वदामि । ग्रभिधम्मे खो पन ग्रभिविनये पञ्हं पृद्रो विस्सज्जेति, नो 10 संसादेति । इदमस्स वर्णास्म बदामि । लाभी खो पन होति चीवर-पिण्डपातसेनासनगिलानप्पच्चयभेसज्जपरिक्खारानं । इदमस्स आरोह-परिणाहस्मि वदामि । एवं खो. भिक्खवे, भद्रो परिसाजानीयो जव-सम्पन्नो च होति वण्णसम्पन्नो च आरोहपरिणाहसम्पन्नो च । इमे खो, भिक्खवे, तयो भद्रा पुरिसाजानीया" ति ।

११. पठममोरनिवापसत्तं । एकं समयं भगवा राजगहे विह-रति मोरनिवापे परिब्बाजकारामे । तत्र स्रो भगवा भिक्स ग्रामन्तेसि -"भिक्खवो" ति । "भदन्ते" ति ते भिक्ख भगवतो पच्चरसोसं । भगवा एतदबोच -

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु ग्रच्चन्तनिट्टो 20 होति ग्रच्चन्तयोगक्सेमी ग्रच्चन्तब्रह्मचारी ग्रच्चन्तपरियोसानो सेट्टो देवमनुस्सान । कतमेहि तीहि ? ग्रसेवखेन सीलवखन्धेन, ग्रसेवखेन समाधिक्खन्धेन, ग्रसेक्खेन पञ्जाक्खन्धेन । इमेहि खो , भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो भिक्खु ग्रज्वन्तिनद्वो होति ग्रज्वन्त-योगनसमि प्रच्यन्तब्रह्मचारी ग्रच्यन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं" ति । 25

१२. दुतियमोरिनवापसुसं । "तीहि, भिक्सवे, धम्मेहि समन्ना-गतो भिक्ल प्रच्यन्तनिट्रो होति ग्रच्यन्तयोगक्लेमी ग्रच्यन्तवहाचारी ग्रन्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं । कतमेहि तीहि ? इद्धि-पाटिहारियेन, बादेसनापाटिहारियेन, बनुसासनीपाटिहारियेन - इमेहि

B. 296

10

स्रो, भिक्सवे, तीहि बस्मेहि समक्षागती भिक्सु अञ्चन्तानिट्टी होति अञ्चन्तयोगक्सेमी अञ्चन्तक्रहाचारी अञ्चन्तपरियोसानो सेट्टी देव-मनुस्सानं" ति ।

१३. तित्यमोरिनवापचुत्तं । "तीहि, भिनसबे, धम्मेहि समन्नात्रातो भिनस्तु अञ्चन्तिनृद्वो होति अञ्चन्त्योगनस्त्रेमी अञ्चन्त्रब्रह्मचारी
अञ्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्तानं । कतमेहि तीहि ? सम्मादिट्ठिया, सम्माञाणेन, सम्माविमृत्तिया — इमेहि सो, भिनस्त्रे, तीहि
धम्मेहि समन्नागतो भिनस्तु अञ्चन्तिनृद्वो होति अञ्चन्त्योगनस्त्रेमी
अञ्चन्तब्रह्मचारी अञ्चन्तपरियोसानो सेट्ठो देवमनुस्सानं" ति ।

योधानीवनमो चहसमे ।

तस्मुद्दानं

योघो परिसमित्तं च, उप्पादा केसकस्वलो। सम्पदा बृद्धि तयो, श्रस्सा तयो मोरनिवापिनो ति।।

१५. मङ्गलवग्गो

१. श्रकुसलयुत्तं । "तीहि, भिक्खने, धम्मेहि समन्नागतो यथा-मतं निक्खितो एवं निरये । कतमेहि तीहि ? श्रकुसलेन कायकम्मेन, श्रकुसलेन वचीकम्मेन, श्रकुसलेन मनोकम्मेन — इमेहि खो, भिक्खने, 15 तीहि धम्मेहि समन्नागतो यथामतं निक्खितो एवं निरये ।

"तीहि, भिक्वने, धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्तितो एवं सगो । कतमेहि तीहि ? कुसलेन कायकम्मेन, कुसलेन वचीकम्मेन, कुसलेन मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्त्वने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्तित्तो एवं सगो" ति ।

२. सावज्जमुत्तं । "तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समझागतो यथा-भतं निक्खितो एवं निरये । कतमेहि तीहि ? सावज्जेन कायकम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समझागतो यथाभतं निक्खितो एवं निरये ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समझागतो यथाभतं निक्खित्तो 25 एवं समो । कतमेहि तीहि ? अनवज्जेन कायकम्मेन, अनवज्जेन

20

25

B. 298

वचीकम्मेन, ग्रनवज्जेन मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्खवे ... पे०... एवं सस्ते" ति ।

३. विसमसूतं । "तीहि, भिक्खवे ... पेo... विसमेन कायकम्मेन. विसमेन वचीकम्मेन, विसमेन मनोकम्मेन - इमेहि खो ... पे०... एवं सिरये ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि ... पे०... समेन कायकम्मेन, समेन वचीकम्मेन, समेन मनोकम्मेन - इमेहि खो ... पे०... एवं समो" ति ।

४. ग्रस्चिस्तं । "तीहि, भिनखवे ... पे०... ग्रस्चिना काय-कम्मेन, ग्रसुविना वचीकम्मेन, ग्रसुचिना मनोकम्मेन - इमेहि खो ... पे०... एवं निरये।

"तीहि, भिक्सवे ... पे०... सुचिना कायकम्मेन, सुचिना वची-कम्मेन, मुचिना मनोकम्मेन - इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समजारातो यथाभतं निक्कितो एवं ससो" ति ।

 पठमखतस्तं । "तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समन्नागतो बालो अब्यत्तो ग्रसप्परिसो खतं उपहतं ग्रतानं परिहरित, सावज्जो च होति 15 सानवज्जो च विञ्जनं, बहं च अपुञ्जं पसवति । कतमेहि तीहि ? श्रकुसलेन कायकस्मेन, श्रकुसलेन वचीकस्मेन, श्रकुसलेन मनोकस्मेन -इमेहि खो, भिनखवे, तीहि धम्मेहि समन्नागतो बालो ग्रव्यत्तो ग्रसप्परिस्रो सतं उपहतं ग्रतानं परिहरति, सावज्जो च होति सानुवज्जो च विञ्जूनं, बहं च ग्रपुञ्ञां पसवित ।

"तीहि, भिक्खवे, धम्मेहि समन्नागतो पण्डितो वियत्तो' सप्पु-रिसो ग्रन्खतं ग्रनुपहतं ग्रतानं परिहरित, ग्रनवज्जो च होति ग्रननवज्जो च विञ्जनं, बहुं च पुञ्ञां पसवति । कतमेहि तीहि ? कुसलेन कायकम्मेन, कुसलेन वचीकम्मेन, कुसलेन मनोकम्मेन ... पे०... बहं च पुञ्ज पसवती" ति ।

६. दुतियसतसुत्तं । तीहि, भिक्सवे ... पे०... सावज्जेन काय-कम्मेन, सावज्जेन वचीकम्मेन, सावज्जेन मनोकम्मेन ... पे०... ।

तीहि, भिक्खवे ... पे०... ग्रनवज्जेन कायकम्मेन, ग्रनवज्जेन वचीकरमेन, अनवज्जेन मनोकरमेन ... पे०... 1

१. व्यक्ती - रो० ।

R.294

B. 299 20

25

७. ततियस्ततमुत्तं । तीहि, भिक्सवे ... पे०... विसमेन काय-

कम्मेन, विसमेन वचीकम्मेन, विसमेन मनोकम्मेन ... पे०... । तीट्ट. भिक्खवे ... पे०... समेन कायकम्मेन, समेन वचीकम्मेन,

तीहि, भिक्खवं ... प०... समन कायकम्मन, समन वचाकम्मन समेन मनोकम्मेन ... पे०...।

चतुत्यखतसुतं । "तीहि, भिक्खवे ...पे०... ग्रसुचिना काय कम्मेन, ग्रसुचिना वचीकम्मेन, ग्रसुचिना मनोकम्मेन ...पे०... ।

"तीहि, भिक्खवे ...पे०... मुचिना कायकम्मेन, सुचिना वची-कम्मेन, सुचिना मनोकम्मेन – इमेहि खो, भिक्खवे, तीहि धम्मेहि समझागतो पण्डितो वियत्तो सप्पुरिसो अक्खतं अनुपहतं अत्तानं परिहर्गत, 10 अनवज्जो च होति अननवज्जो च विञ्जनं, वहं च पुञ्जं पसवती" ति ।

६. बन्दनासुत्तं । "तिस्सो इमा, भिक्खवे, वन्दना । कतमा तिस्सो ? कायेन, वाचाय, मनसा – इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो वन्दना" ति ।

१०. पुब्बण्हसुत्तं । "ये, भिक्खवे, सत्ता पुब्बण्हसमयं कायेन 15 सुविरितं चरित्त, वाचाय सुविरितं चरित्त, मनसा मुविरितं चरित्त, सपुब्बण्हो, भिक्खवे, तेसं सत्तानं ।

"ये, भिक्खवे, सत्ता मज्झिन्हिकसमये कायेन सुचरितं चरिन्त, वाचाय सुचरितं चरिन्त, मनसा सुचरित चरिन्त, सुमज्झिन्हिको, भिक्खवे, तेसं सत्तानं।

"ये, भिक्सवे, सत्ता सायन्हसमयं कायेन सुचरितं चरन्ति, वाचाय सुचरितं चरन्ति, मनसा सुचरितं चरन्ति, सुसायन्हो , भिक्सवे, तेसं सत्तानं ति ।

> "मुनक्खतं सुमङ्गलं, मुप्पभातं सुद्वृद्वितं । मुखणो सुमृद्वतो च, मुग्निद्वं ब्रह्मचारिसु ।। "पदिक्खणं कायकम्मं, वाचाकम्मं पदिक्खणं । पदिक्खणं मनोकम्मं, पणीवि ते पदिक्खणं । पदिक्खणानि कत्वान. लभन्तत्वे पदिक्खणे ।।

१ मन्द्रनिक समय - सी०; नग्द्रनिकमयय - रो०। २ मायण्ड्रसमय - सी०, रो०। ३ मुद्रायण्डो - सी०, रो०। ४ मुग्मात - स्या०। ४. मुबद्धित - सी०, रो०। ६-६ गणिशीयो पदनिक्या - सी०; पणिष ते पदन्तिका - स्या०; पनिषःयो पदन्तिका -

R. 295

"ते प्रत्यलद्वा सूखिता, विरूव्हा बद्धसासने। भरोगा संखिता होय. सह सब्बेहि ञातिभी" ति ।। मजनवर्गा पश्चरसमी ।

तस्सहानं

ग्रकसलं च सावज्जं, विसमासूचिना सह। चतरी' खता' वन्दना, पब्बण्हेन' चरते दसा ति ।। ततियो व्यापासको समसो ।

१६. श्रवेलकवग्गो

१-७ "तिस्सो इमा. भिक्खवे, पटिपदा । कतमा तिस्सो ? 5 B. 900, भ्रागान्द्रा पटिपदा. निज्झामा पटिपदा. मज्झिमा पटिपदा । कतमा च. भिक्खवे. ग्रागान्हा पटिपदा ? इघ. भिक्खवे. एकच्चो एवंबादी होति एवंदिट्रि - 'नत्थि कामेसु दोसो' ति । सो कामेसु पातब्यतं ग्रापज्जित । ग्रयं वच्चित, भिक्खवे, ग्रागाव्हा पटिपदा ।

"कतमा च. भिक्खवे, निज्झामा पटिपदा ? इघ. भिक्खवे. 10 एकच्चो ग्रचेलको होति मत्ताचारो, हत्यापलेखनो , न एहिभदन्तिको, न तिदभदन्तिको, नाभिहटं न उहिस्सकतं न निमन्तनं सादियति । सो न कम्भिमखा पटिमाण्हाति, न कळोपिमखा पटिमाण्हाति न एळक-मन्तरं न दण्डमन्तरं न मसलमन्तरं न द्विन्नं भुञ्जमानानं न गब्भिनिया न पायमानाय न पूरिसन्तरगताय न सिक्क्तीसू न यत्य सा उपद्वितो होति 15 न यत्थ मक्लिका सण्डसण्डचारिनी न मच्छं न मंसं न सरं न मेरयं. न थसोदक पिवति । सो एकागारिको वा होति एकालोपिको, द्वागारिको वा होति द्वालोपिको ... सत्तागारिको वा होति सत्तालोपिको : एकिस्सा पि दत्तिया यापेति, द्वीहि पि दत्तीहि यापेति ... सत्तिहि पि दत्तीहि यापेति; एकाहिकं पि म्राहारं भाहारेति, द्वाहिकं पि म्राहारं माहारेति ... सत्ताहिकं 20 पि स्नाहारं स्नाहारेति - इति एवरूपं सद्धमासिकं पि परियायभत्तभोज-नानुयोगमनुयत्तो विहरति । सो साकभक्खो पि होति, सामाकभक्खो

१-१. बतुस्त्रता च - स्था० । २-२. सूप्रव्यक्तेत - स्था० । ३. हत्यावलेखनी -स्याः, रोः । ४. बलोपिमुक्ता – सीः ; खळोपिमुक्ता – स्याः । ५. एलकमन्तरं – सीः । ६. द्रीहिकं - रो०। ७. बहुमासिकं - रो०।

R 296

R 301

15

पि होति. नीवारभक्खो पि होति, दद्दुलभक्खो पि होति, हटभक्खो पि होति. कण्डभक्लो पि होति. ग्राचामभक्लो पि होति, पिञ्ञाकमक्लो पि होति. तिणभक्खो पि होति, गोमयभक्खो पि होति, वनमलफलाहारो यापेति पवत्तफलमोजी । सो साणानि पि घारेति, मसाणानि पि , धारेति. छवदस्सानि पि घारेति, पंसुकुलानि पि घारेति, तिरीटानि पि धारेति, ग्रजिन पि धारेति, ग्रजिनिक्खपं पि धारेति, कुसचीरं पि घारेति. वाकचीरं पि धारेति, फलकचीरं पि धारेति, केसकम्बलं पि धारेति, वालकम्बलं पि धारेति, उलकपक्लिकं पि धारेति, केसमस्सलोचको पि होति केसमस्सलोचनानयोगमनयत्तो. उब्भटको पि होति ग्रासन-10 पटिक्सितो, उक्कटिको पि होति उक्कटिकप्पधानमनयत्तो, कण्टका-वस्सयिको पि होति कण्टकापस्सये सेय्यं कप्पेति. सायतितयकं पि उदकोरोहनानयोगमनयत्तो विहरति – इति एवरूपं अनेकविहितं कायस्स ग्रातापनपरितापनानयोगमनयत्तो विहरति । श्रय वच्चति, भिक्खवे, तिज्यामा परिपटा ।

"कतमा च. भिक्खवे. मज्झिमा पटिपदा ? इघ. भिक्खवे. भिक्ल काये कायानुपस्सी विहरति आतापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके ग्रभिज्झादोमनस्सं: वेदनास ... पे०.. चित्ते ... पे०... धम्मेस धम्मानपस्सी विहरति स्रातापी सम्पजानो सतिमा विनेय्य लोके ग्रभिज्झादोमनस्सं । ग्रयं वृच्चति, भिक्सवे, मज्झिमा पटिपदा । इमा 20 स्त्रो. भिक्सवे. तिस्सो पटिपदा ति ।

"तिस्सो इमा. भिक्खवे, पटिपदा । कतमा तिस्सो ? आगान्हा पटिपदा. निज्झामा पटिपदा, मज्झिमा पटिपदा । कतमा च, भिक्सवे, श्रागाच्हा पटिपदा ... पे०... स्रयं वृच्चति, भिक्खवे, श्रागाव्हा पटिपदा । "कतमा च. भिक्खवे, निज्ञ्चामा पटिपदा ...पे०... ग्रयं बुच्चित,

25 भिक्खवे, निज्झामा पटिपदा ।

"कतमा च, भिक्खवे, मज्ज्ञिमा पटिपदा ? इध, भिक्खवे, भिक्खु अनुप्पन्नानं पापकानं अक्सलानं धम्मानं अनुष्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं भ्रारभति चित्तं पगण्हाति पदहति; उप्पन्नानं पापकानं अकुसलानं धम्मानं पहानाय छन्दं जनेति वायमति विरियं झारभति चित्तं

१. मजिनानि - सी०, रो० । २. वालकम्बलं - सी०, रो० । ३-३. केसनस्मुलोचनी -रो । ४ सायं ततियकं - रो ।

पम्मण्हाति पदहति; अनुप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं उप्पादाय छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभित चित्तं पग्मण्हाति पदहति; उप्पन्नानं कुसलानं धम्मानं ठितिया असम्मोसाय भिय्योभावाय बेपुल्लाय भावनाय पारि-पूरिया छन्दं जनेति वायमति विरियं आरभित चित्तं पग्मण्हाति पदहति ... ।

R. 297

"क्रन्दसमाधिपधानसङ्खारसमन्नागतं इद्विपादं भावेति विरिय- 5 समाधि ... पे०... चित्तसमाधि ... पे०... वीमंसासमाधिपधानसङ्खार-समन्नागतं इद्विपादं भावेति ... पे०... ।

"सद्धिन्द्रयं भावेति ... विरियिन्द्रयं भावेति ... सतिन्द्रियं भावेति ... समाधिन्द्रयं भावेति ... पञ्जिन्द्रयं भावेति ... ।

"सद्धावलं भावेति ... विरियवलं भावेति ... सतिवलं भावेति ... समाधिवलं भावेति ... पञ्जावलं भावेति ... ।

"सितसम्बोज्झङ्कं भावेति ... धम्मविचयसम्बोज्झङ्कं भावेति ... विरियसम्बोज्झङ्कं भावेति ... पीतिसम्बोज्झङ्कं भावेति ... पस्सद्धि-सम्बोज्झङ्कं भावेति ... समाधिसम्बोज्झङ्कं भावेति ... उपेक्खा सम्बोज्झङ्कं भावेति ... ।

20

"सम्मादिष्ट्रि भावेति ... सम्मासङ्कप्पं भावेति ... सम्मावाचं भावेति ... सम्माकम्मन्तं भावेति ... सम्माम्राजीवं भावेति ... सम्मा-वायामं भावेति ... सम्मासितं भावेति ... सम्मासमाघि भावेति ... । म्रयं वृच्चति, भिक्खवे, मिज्यमा पटिपदा । इमा खो, भिक्खवे, तिस्सो पटिपदा" ति ।

अचेलकवमारे सोळसमी ।

तस्मुद्दानं

सितपट्टानं सम्मप्पधानं, इद्धिपादिन्द्रियेन च । बलं बोज्झङ्गो मग्गो च, पटिपदाय योजये ति ।।

१७. कम्मपथपेय्यालं

१-२०. "तीहि, भिक्खवे, घम्मेहि समझागतो यथामतं निक्खतो एवं निरये : कतमेहि तीहि ? अत्तना च पाणातिपाती होति, परं च पाणातिपाते समावपेति, पाणातिपाते च समनञ्जो होति । 20 इमेहि खो, भिक्खने, तीहि धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं निरये।

"तीहि, भिक्कवे, धम्मेहि समक्षागतो यथाभतं निक्कित्तो एवं सम्मे। कतमेहि तीहि ? ब्रत्तना च पाणातिपाता पिटिविरतो होति, परं व पाणातिपाता वेरमणिया समादपेति, पाणातिपाता वेरमणिया च समन्त्र्यो होति ... एवं सम्मे।

"ग्रत्तना च ग्रदिन्नादायी होति, परं च ग्रदिन्नादाने समादपेति, ग्रदिन्नादाने च समनुञ्जो होति ... एवं निरये ।

"अन्तना च अदिम्नादाना पटिविरतो होति, परं च अदिम्नादाना 10 वेरमणिया समादपेति, अदिम्नादाना वेरमणिया च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

B. 303, R. 298 "ग्रत्तना व कामेसुमिच्छाचारी होति, पर च कामेसुमिच्छा-चारे समादपेति, कामेसुमिच्छाचारे च समनुञ्जो होति ... एवं निरये।

"ग्रत्तना च कामेसुभिच्छाचारा पटिविरतो होति, परंच कामेसु
15 मिच्छाचारा वेरमणिया समादपैति, कामेसुभिच्छाचारा वेरमणिया
च समन्ञ्जो होति ... एवं सग्गे ।

"ग्रत्तना च मुसाबादी होति, परं च मुसाबादे समादपेति, मुसाबादे च समनुञ्जो होति ... एवं निरये।

"श्रत्तना च मुसावादा पटिविन्तो होति, परं च मुसावादा 20 वरमणिया समादपेति, मुसावादा वेरमणिया च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

"श्रत्तना च पिसुणवाचो होति, परं च पिसुणाय वाचाय समादपेति, पिसुणाय वाचाय च समनुञ्जो होति ... एवं निरये।

"श्रत्तना च पिसुणाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च पिसु-णाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, पिसुणाय वाचाय वेरमणिया च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

"ग्रत्तना च फरुसवाचो होति, परं च फरुसाय वाचाय समादपेति, फरुसाय वाचाय च समनुञ्जो होति ... एवं निरसे ।

१. पिसुणावाची - सी०, रो० । २. फस्सावाची - सी०, रो० ।

10

"भ्रत्तना च फरुसाय वाचाय पटिविरतो होति, परं च फरुसाय वाचाय वेरमणिया समादपेति, फरुसाय वाचाय वेर-मणिया च समनुञ्जो होति ... एवं सग्गे ।

"ग्रत्तना च सम्फप्पलापी होति, परं च सम्फप्पलापे समाद-पेति, सम्फप्पलापे च समनुञ्जो होति ... एवं निरये ।

"ग्रत्तना व सम्फप्पलापा पटिविरतो होति, परं च सम्फप्पलापा वेरमणिया समादपेति, सम्फप्पलापा वेरमणिया च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

"श्रत्तना च अभिज्झालु होति, परं च श्रभिज्झाय समादपेति, अभिज्झाय च समनुष्ठत्रो होति ... एवं निरये ।

"ग्रत्तना च ग्रनभिज्झालु होति, परं च ग्रनभिज्झाय समाद-पेति, ग्रनभिज्झाय च समनुञ्जो होति ... एवं सग्गे ।

"ग्रत्तना च ब्यापन्नचित्तो" होति, परं च ब्यापादे समादपेति, ब्यापादे च समनुञ्जो होति ... एवं निरये ।

"ग्रत्तना च ग्रव्यापन्नचित्तो होति, परं च ग्रव्यापादे समादपेति, 15 ग्रव्यापादे च समनुञ्जो होति ... एवं सम्मे ।

"ग्रत्तना च मिच्छादिद्विको होति, पर च मिच्छादिद्विया समादपेति, मिच्छादिद्विया च समनुख्यो होति ... एवं निरये ।

"श्रत्तना च सम्मादिट्टिको होति, परं च सम्मादिट्टिया समाद-पेति, सम्मादिट्टिया च समनुञ्जो होति । इमेहि खो, भिवस्त्रवे, तीहि 20 धम्मेहि समन्नागतो यथाभतं निक्खित्तो एवं सम्मे" ति । कम्मपष्पेस्यासं निटितं ।

तस्सृहानं

पाणं म्रदिन्नमिच्छा च, मुसाबादी च पिसुणा । फरुसा सम्फप्पलापो च, म्राभज्झा ब्यापाददिट्टि च । कम्मपथेसु पेय्यालं, तिककेन नियोजये ति ।।

१८. रागपेय्यालं

१-१७. "रागस्स, भिक्खने, ग्रिभिञ्ञाय तथो धम्मा भावेतब्बा । 25 कतमे तथो ? सुञ्जतो समाधि, ग्रिमित्तो समाधि, ग्रप्पणिहितो समाधि – रागस्स, भिक्खने, ग्रिभिञ्जाय इमे तथो धम्मा भावेतब्बा ।

१. व्यापन्नवित्तो – सी०, रो० ।

"रागस्स, भिक्खवे, ग्रभिञ्ञाय तयो धम्मा भावेतव्या। कतमे तयो ? सवितक्कसविचारो समाधि, ग्रवितक्कविचारमत्तो समाधि, ग्रवितक्कप्रविचारो समाधि – रागस्स, भिक्खवे, ग्रभिञ्ञाय इमे तयो धम्मा भावेतव्या।

B. 305 5 "रागस्स, भिक्खवे, परिञ्ञाय ... पे०... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ... वयाय ... विरागाय ... निरोषाय ... वागाय ... गटिनिस्सम्याय इमे तथो धम्मा भावेतव्या ।

"दोसस्स ... मोहस्स ... कोधस्स ... उपनाहस्स ... मक्खस्स ... पलासस्ते ... इस्साय ... मच्छरियस्स ... मायाय ... साठेय्यस्स ...
10 थम्भस्स ... सारम्भस्स ... मानस्स ... ग्रतिमानस्स ... मदस्स ... पमादस्स ग्रभिञ्ञाय ... परिञ्ञाय ... परिक्खयाय ... पहानाय ... खयाय ...
वयाय .. विरागाय ... निरोघाय ... चागाय ... पटिनिस्सगाय इमे तयो
धम्मा भावेतच्या" ति ।

इदमवोच भगवा। अत्तमना ते भिक्खू भगवतो भासितं 15 ग्रभिनन्दुंति।

रागपेय्यालं निद्धितं ।

तस्सुद्दानं

रागं दोसं च मोहं च, कोघूपनाहपञ्चमं ।

मन्त्रपलासइस्सा च, मच्छिरमायासाठेय्या ।।

बम्भसारम्भमानं च, ग्रितमानमदस्स च ।

पमादा सत्तरस बुत्ता, रागपेय्यालिनिस्सता ।।

एते ग्रोपम्मयुत्तेन, श्रापादेन ग्रिमञ्जाय ।

परिञ्जाय परिक्खया, पहानक्खयब्बयेन ।

विरागीनरोधचागं, पटिनिस्समो इमे दस ।

सुञ्जतो ग्रनिमित्तो च,ग्रप्पणिहितो च तयो ।

समाधिमूलका पेय्यालेसु पि ववत्यिता चा ति ।।

तिकनियातो निद्वितो ।

विसेसपदानं

प्रमुक्कमणिका

4		धननुयोगो, कुसलानं धम्मानं	१३, १४, १७
ब कनिट्ठगामी	२१७	भनवकासो, बहानमेतं	२७—३०
मकालवादी, पुरगली	१८७	श्रनावपिण्डिकस्स द्वारामे, खेतवने	३, ६०, ६३, १६६
धकुसलमूलानि, तीणि	१न६	श्चनायपिण्डिको, गहपति २६	, ६०, २४२, २४३
मकुसलमूलं, दोसो	१८६	घनापत्ति घापत्ति	२०
– मोही	१८६	म निच्चसञ्जा	A\$
नोमो	१८६	मनिमित्तो, समाधि	२७६
त्रकुसला घम्मा, सङ्ख्वतारम्मणा	90	मनुकम्पा, द्वे	= 1
– सनिदाना	७६	भनुग्गहा, द्वे	5 ¥
– सनिमित्ता	७६	प्रनु प्पादबम्मो	१७०
– सप्पच्चया	७६	प्रनुयोगो, प्रकुतसानं धम्मानं	80
संस्पा	७६	- कुसलानं धम्मान	₹₹, १ ४
— सविञ्ञाणा	७६	•	२३, २६१, २६३
सवेदना	७६	• `	१४७, १४८, २७१
– ससञ्जा	७६	ध नोत्तव्यं	90
– सहेतुका	७६	मन्तरापरिनि ब्बायी	२१६, २१७
ब ङ्गानं	880	मन्तरायकरो, तिण्णं	१४८
प्र च्चायिकानि करणीयानि, तीणि	२२२	घन्धो, पुग्गलो	११८
प्रज्यत्तसंयोजनो, पुग्गलो	٤ १	प्र परगोयानानं	२१ १
प्र ञ्जासिकोण्डञ्जो	२३	मप्पणिहितो, समाधि	२७६
ब्रहुक्किको मन्गी, ब्ररियो	२०१	म्रप्यमादो	११, १४, १७
ब्रह्मनमेलं, धनवकासो	२७–३०	मप्पमेय्यो, पुनालो	२४७
प्र हिकसञ्जा	8.6	प्रपादावता	₹≒
घतपनीया घम्मा, द्वे	84	प्र प्पि न्छ ता	१२, १६, ३८
प्रताचिपतेय्यं	१३६	म्रव्यापादवित ~~क~~ ो	२४६, २४७
घदोसो, निदानं कम्मानं समुदयाय	२४४	ब्रमयो, लिञ्चवि	२०४
प्रथ म्मदादी, पुग्गलो	. १८७	मभिज्या, कटुवियं	२६१
	२१६-२१६	प्रभिभू, सिसिस्स सावको	२१०
मिषिलसिक्बासमादानं	२१२, २२२	ममूतवादी, पुग्गलो	१५७
	२१६२१६	षमातापुत्तिकानि भयानि, तीणि	१६६
प्रविपञ्जासिक्सासमादानं	२१२, २२२	ममोहो, निदानं कम्मानं समुदयाः	4 588
	२१६-२१६	षयोनिसो मनसिकारो ४, १२, १४,	, १६, ६०, १६४
प्र थिसीलसिक्सासमादानं	२१२, २२२	त्ररित	¥
बनत्तसञ्जा		प्ररियसच्यानि, वसारि	१६२, १६३
स०१–३६			

	L	, ,	
श्वरियसच्चं, दुक्सनिरोधगामिनी पटिए	पदा १६४	माकिञ्चञ्जायत नं	¥ŧ
~~- हुक्ब~~ निरोधं	\$ £ 8	भागाळ्हा, पटिपदा	२७४, २७६
~~– दुक्तस~~ मृदवं	१६४		२४१, २४२
– दुक्तं	\$48	माजीवसम्पदा	२५२
म रियुपोसथो	१६०, १६१	म्रातियेय्यानि, हे	= 4
भरियो, भट्टिङ्गको मन्गो	२०१	ब्रादीनव परियेसनं	२४०
भरकूपमचित्तो, पुमालो	११३, ११४	भादे सनापाटिहारियं	१५७, २७१
भलोभो, निदानं कम्मान समुदयाय	२४४	धार्षिपतेय्यानि, तीणि	१३६
भवकुज्जपञ्जो, पुगाली	११६, १२०	बानन्दो, बायस्मा २४,४४,१३	र २,१५६, १ ६६–२०१
ब वन्तीनं	१६७	जानापानस्सति	¥ŧ
ग्रविक्लेपो	99	मापत्ति, भदुट्ठल्ला	5
मविनयवादी, पुमालो	१८७	– घनवसेसा	۶ء
भविहिसावितक्को	२४६, २४७	– गहका	₹१, =१
भवूपसमो, चेतसो	¥	द्यापत्ति, दुट्ठूल्ला	5.8
प्रसङ्खतस्स ग्रसङ्खतसक्खणानि, तीणि	१४०	– सहका	२१. ८१
धसङ्खा रपरिनिब्बायी	२१६, २१७		
श्रसनिया फलन्तिया न सन्तसन्ति, द्वे	७२	•	৩৩
श्रसन्तुद् ~~दिता~~	१२, १६	ब्रापत्तियो, ह्रे	58
म सप्पुरिसमूमि	4.6	ग्रा पत्तिवुट्टानकुसलता	<i>७७</i>
भसम्पजञ्ज	१३, १६	मार्पोत्त मनापत्ति	२१
ध सुमनिमित्त	٤, १८६	म्रापायिका, तयो	२४७
बसुभसञ्जा	8.5	भाषोकसिणं	RS
बस्सकान	१ ६७	मापोधातु	१६२
म स्सलळु ङ्का	२६७	म्रामगन्धो	२६१
श्रस्सपरस्सा, तयो	२६६	ग्रा मिस चा गो	E.R.
ब स्साजानीयो	७२	ब्रामिसदानं	48
~~बस्सादपरियेसनं~~	२४०	ब्रामिसपटिसन्यारो	αχ
घस्सासो, चतुत्थो	१७=	ग्रामिस परि च्चागो	48
– ततियो	१७५	मामिसपरियेद्वि	5 3
– बुतियो	१७५	म्रामिसपरियेसना	= ¥
– पठमो	१७८	प्रामिसपूजा	= 1
ग्रहिरिकं	99	भागिसमोनो	48
महेत् म प्पञ्चया	160	मा <u>मिसयागो</u>	48
भा	140	भामिसरतनं	46
अ। मारूपसम्पदा		मानिस वृद्धि	= = =
नारान्यसम्बद्धाः प्राकासकसिषं	\$<	बामिस वेपु ल्लं	#Ę
		ग्रामिस सङ्ग हो	π χ
प्राकासचातु सकासानञ्चायतन		मामिससन्यारो	4 ¥
44.41.41.4.444444444444444444444444444	A\$ 1	मामिससिचयो	#1

धामिससम्बोगी	42	इद्विपादं, बुन्दसमाविपथानसङ्खारसम्ब	गवतं ३६,
मामिससंविभाषो	48	Secure distantistica di cane	700 700
भागिसातिचेव्यं	==	- विरियसमाधिपवानसङ्खारस	
षामिसानुकम्पा -		- 141 (464)1414146	7919 4C,
भागिसानुगहो	=1	- बीमंसासमाविपवानसङ्खारस	
वामिसिबि	= = = = = = = = = = = = = = = = = = = =	— बावदावनाविष्याविद्यारित	यमाया २८, २७७
पामिसेसना	~ * = ¥	इदियो, हे	
भायस्मा, श्रनुवद्धो	7 ६१ –२६३	1	
– झानन्दो	२ ५,५५,१२२,१५६,	इन्द्रियेसु गुत्तहारो, भिक्स	₹•¥
411-41	१६६-२०१, २ ० ४	इसिपतने, मिगदाये	१०२, २६०
- उदायी	788	इस्सरनिम्मानहेतु	१६०, १६१
कचको	30\$	- उ	
– बहाकच्चानो	\$ 7, \$ ¥	उक्काचितविनीता, परिसा	२६६
– महाकोट्टिको	१०५-११०	डम्गतो, गहपति	₹€
~ समिद्धो	१०५-११०	बग्गो, गहपति	₹
– सारिपुत्तो	६०-६२, १०५-११०,	उच्चासयनमहासयनं, प्रजिनप्पवेणी	१६८
	१२३, २६२	– घरियं	१६८
बारञ्जिकतं	35	– ग्रस्सत्यरं	१६८
बारम्भ षातु	¥	– घासन्दि	१६=
जा रामदण्डो, ब्राह्मणो	43	- उद्लोमी	१६८
बारोग्यमदो	१ ३४	 उमतोलोहितकूप 	ानं १६८
भासवनिरोधगामिनी, पटिप		एकन्तलोमी	१६८
मासवनिरो षो	१४२	– कट्टिस्स	१६८
धासवस मुदयो	१५२	- कदलिमिगपवरपर	चत्वरणं १६८
मासवा	१४२	– कुट्टकं	१६=
धासवानं खयञाणं	848	– कोसेय्यं	१६=
थासा, हे	50	- गोनको	१६८
बासंसो, पूब्पली	£€, ₹00	~ चित्तको	१६८
ब्राहारे पटिकूलसञ्जा	88	– तूलिका	१६=
	-	– दिव्यं	१ ६=
₹		– पटिनका	१ ६८
इत्यिगन्धी	3	– पटिका	१६ =
इत्यिफोट्टव्यो	3	– पल्ल क ो	१६म
इत्विरसी	₹	– बहां	१६८
इत्यिक्यं	4	– रषत्परं	१६८
इत्पिसहो	9	- विकतिका	१६८
इद्विपाटिहारियं	१४७, २७१	– सउत्तरच्छवं	१६८
इक्षिपारं, वित्तसमाधिपवानस	क्वास्ययभागतं ३६,	– हत्वत्वरं	१६८
	२७७	उच्छक्तपञ्जो, पुमाली	११६, १२०

	•	-	
उत्तरा, नन्दमाता	२७	बोरम्बागिवानि संबोजनानि, पठ	च २१५-२१७
उदकलेखूपमी, पुग्गली	२६३	घो लिगल्ले	\$ ¥¢
खदायी, भायस्मा	788	4	
उद्गातकसञ्जा	*\$		
उदंसीती	२१६, २१७	कक्कारेवतो	२४
उपसमानस्सति	χέ	कण्यानी	ĘX
उप ~~हच्च~~ परिनि ~~व्वा~~ मी	२१६, २१७	कण्हा बम्मा, द्वे	38
उपेक्कानिमित्तं	२३७	कथावत्यूनि, तीणि	१८२
उपेक्सासम्बोज्झ ङ्गं	४०, २७७	कन्दरायनी, ब्राह्मणी	६४, ६४
उपोसबा, तयो	१ ६०	कपिलवत्यु	२५७
उपोसथो	१६६	कम्बोजानं	489
उपस्ववणा	२४, ८१	कम्मन्तविपत्ति	२४१, २४२
उद्देलकस्सपो	२५	कम्मन्तसम्पदा	२४२
		कल्याणमित्तता	१३, १६, ७७
ए		कल्याणमित्तो, पुग्गलो	११७
एकचक्खु, पुग्गलो	१ १=	कल्याणवास्करणता	₹¤
एकथम्मो	३०-३२, ४२-४४	कल्याणसम्पवस्त्रो, पुमासी	११७
– श्रानापानस्सति	38	कत्याणसहायो, पुरमलो	११७
- उपसमानुस्सति	38	कस्सपगोत्तो, नि नस्	२१९
– कायगतासति	₹.	कहापणिक	ΥĘ
- चागानुस्सति	₹₹	कातियानी	२७
– देवतानुस्सति	31	कामभवी	२०७
– धम्मान् <u>स्</u> ति	÷ ?	कामवितक्को	२४६, २४७
- बुद्धानुस्मति	10	कामासवा	१ ५ २
– मरण स्सति	31	कायगतासति	44
– मिच्छादिट्टि	३१, ३ २	कायसक्सि, पुरगसो	१०६
– सङ्घानुस्सति	38	कायसोचेर्य्य	२४२-२४४
– सम्मादिद्रि	₹ १, ३२	कालवादी, पुग्गलो	3=\$
– सीलानुस्सति	38	कासीनं	१६७
एकपुग्गली	३३, ३४	काळुदायी	२४
एकबीजी	२१, २ ० २१६,२१=	क्सागोतमी	२६
एषेय्यकं	7(~~6~~ 7(-	कुक्कु टसम्पातिका	\$x0
एरकवत्तिकं एरकवत्तिकं	*	कुण्डधानी	२४
एसना, हे	5 1	कृ ण्डलकेसा	२६
	-1	कुमारकस्सपो	२४
झो		क्रन	११७
बोत्त प्पं	¥€, 66	कुसलमुसानि, तीनि	१८६
मोदातकसिणं	¥1	बुसिनारायं विहरति, भनवा	211
बोपपातिको		बूटागारसासायं, महावने	9.Y, 988
	1(1	्र चूटामारकावाय, शहायम	4.4 111

•	•	-	
केसमुत्तिया, कालामा	Ye\$	चागा, हे	ε¥
क्रेसमुत्तं, कालामानं निगयो	१७४	<u>चारानुस्सति</u>	Aś
कोसपुत्ति	३८	चातुमहाराणिका, देवा	· { { { { { { { { { { { { { { { { { { {
कोलंकोलो	₹\$=	वित्तविपत्ति	२४९, २५०
कोसज्जं	११, १५, १७	चित्तसम्पदा	२५०, २५१
कोसम्बर्य, बोसितारामो	२०१	चित्तो, वहपति	२६, ८१
कोसलानं	१६७	बित्तं, धगुत्तं	•
- निगमो, स सू वा	२१६, २२०	– भवन्तं	6
कोसलेसु चारिकं चरमानो, भगवा	१६६, १७४, २१६	- भगावितं	4
		– घरन्सितं	•
-		– प्रसंबुतं	5
सारापतच्छिकं	84	– गुत्तं	•
सीणासवो	७२	– पमस्सरं	₹•
सुज्जुत्तरा, उपासिका	२७, ८१	- भावितं	ę
क्षेमा, भिक्खुनी	२४, ⊏१	- रक्षितं	4
π		– सहुपरिक्तं	₹•
		– संबुतं चीवरपविवेकं	پ
गन्धजातानि, तीणि	₹•€		223
बन्धारानं	035	चुतूपपातव्याचं स्टाप्टरको	१४१, १४४ २४
गहपति, झनायपिण्डिको	२४२, २४३	बूळपत्यको चेतसो, प्रवूपसमो	-
गहननिस्सितो, पापभिक्ख	885	चतवा, अवूपसमा चेतिये, गौतमके	¥, ¥
गहननिस्सितो, महाचोरो	6 80, 6 86	चातय, गातमक चे तीनं	२५७
विज्यक्टो, पब्बतो	१७१, २२०	चेतोविम् ति	<i>e</i> 39
गुन्धावने	έλ	चवावनु।च	99
गूबभाणी, पुग्गलो	११७	5	
बौतमके, वेतिये	२४७	छ, घातुयो	१६२
षौतमो गोपानसिव क्	१४६, १७० १२=	ह्मनो, परिव्याजको	१६६, २००
	• •	छ, फस्सायतनानि	143
गोपालकुपोसची गोयोगपिल क्स स्मि	१६ 0	•	
गायागापलक्सास्म	२६०	,	
व		जम्बुदीपानं जराभयं	288
बोसितारामी, कोसम्बयं	२०१	जरामय जावरियं घनुयुत्तो, भिक्खु	244
वातताराना, कातान्वन	101		\$0¥
•		बाजुस्सोणि, बाह्मणी	XX' 5XE' 5X#
चक्कुमा, पापणिको	१०७	जीवको, कोमारमञ्चो जीवतमदो	₹₹
चतुर्त्वं सानं	४२, १४१	जावतमदा जीवतासा	१३४
चतारि, श्ररियसच्यानि	१६२, १६३		Ψ.
– महामुवानि	₹•६	बेतवने, बनायपिष्डिकस्स ग्रारामे	३, ६०, ६४,
यम्यनिकाय		बोतिमासिकं	१०८, १८६ ४ ६
•	•		••

ল		तिवर्ग, सम्मुखीभावा	{ \$<
शानं, चतुत्वं	245	विची	₹8
- ततियं	१४१	वित्यायतनानि, तीणि	14.
– दुतियं	१ ५०	तिस्सो, निज्जरा विसुद्धियो	२०४, २०५
– पठमं	१५०	– पटिपदा	२७४, २७६
		– परिसा	२२४
্ষ		- वन्दना	708
व्यातिपरिहानि ⁻	१४	- विपत्तियो	२४६-२५१
माति बुद्धि	\$8	- बुद्धियो	२६७
-		सम्पदा ३	१४०, २४१, २६७
5		- सिक्खा	२१४–२१=
ठानेहि, तीहि	१३८-१४ 0	तीणि, धकुसलमूलानि	१८६
		~ ग्रच्यायिकानि करणीयानि	२२२
त		- बमातायुत्तिकौनि भयानि	१६६
ततियं, मानं	141	- असङ्खतस्य असङ्खतलस्यण	_
ततुसरि, देवा	१६¥, १६%	- प्रापिपतेय्यानि	१३६
तवागतो च बरहं सम्मासम्बुद्धो, पुर		- कथावत्यूनि	१८२
तयागतं मन्भाचिक्वन्ति, हे	20	- कस्सकस्स पुट्टे करणीयानि	783
तबागतं नाग्माचिक्खन्ति, हे	20	– कुसलमूलानि	१दद
तन्दि	¥	– गन्धजातानि	₹•€
तपनीया धम्मा, हे	85	– तित्यायतनानि	14.
तपुरसमस्लिका, वाणिजा	२६	– निदानानि	**
तपोता	50	– निमित्तानि	230
तयो, मत्यवसे	355	- पटि ~~ण्~~ यसानि	749
– प्रस्तपरस्ता	345	– पण्डितपञ्ज्ञातानि सप्पुरिसप	
भ्रापायिका	280	– पाटिहारियानि	१५७
- उपोसमा	180	- विवटानि	₹₹
	थ, १८४, १८४	- सङ्खतस्य सङ्खतसम्बर्णान	343
- पुग्गना	385 33	– समणकरणीयानि	212
– पुरिसपरस्सा	335	- समातापूत्तिकानि भयानि	१६४, १६ ४
- मद्रा भस्साजानीया	200	– सोचेय्यानि	242-248
- भद्रा पुरिसाजानीया	२७१		१४, २१६, २१=
- मदा	१३ %	न्त्रवाजनाान र	१८४, २१६ १६४, २११
वासावत्युकतो	202	तुग्वता, यया तेचीवरिकत्तं	१६०, ५११ वैद
	¥, 284, 222	तेषोकरिणं तेषोकरिणं	¥5
तिकन्नो, बाह्यमी	₹ % •	तेजीवात	-
विष्णं, भन्तरायकरो	\$X=	तेमण्डी, श्ररियस्य विनये	979
- पातुभावो दुल्तमो लोकस्मि	580	- बाह्यवार्व	१४३, १ <u>६</u> ४ १४३, १६४
- पारिपन्यिको	24g	माह्यणी माह्यणी	
- 111510 771	,1	- #1 % (A1	£ 7.0

		_	
	[	•]	
₹	,	हे, प्रसनिया फलन्तिया न स	न्तसन्ति ७२
वावरेव्यं	ą.	- ग्राविषेय्यानि	. = = 4
बूपारहा, हे	92	- प्रापत्तियो	प १
_		– द्रासा	40
् , र		- इदियो	= 5
बब्बो, बल्लपुत्तो	२४	– एसना	= 1
दानानि, हे	48	– चावा	43
बास्नी रियो	48	- तवागतस्य वस्मदेसना	४२
दिहुषम्मवेद नीयं	२३०	- तयागतं धन्माचिक्खन्ति	X.o
विद्वधिमार्क, वज्यं	86	- नाव्याचिक्सन्ति	χω
विद्विप्यसो, पुग्गलो	309	- बूपारहा	७२
दिद्विविपत्ति	₹ ४६ –₹ १	- वानानि	48
विद्विसम्पदा	२४०, २४१	- बस्मा	४६, ७७, ५३, ६६
दुक्सनिरोधगामिनी, पटिपदा	१४२	– प्रकुसना	52
~~दुक्स~~ निरोघो	१४२	– भनवञ्जा	≈€
दुक्त सञ्जा	8.5	– भ्रन्यावज्ञा	. ۥ
दुक्स समुदयो	१४२	– कण्हा	38
दुस्बं	१५२	– कुसना	58
दु तियञ्ज्ञानसहगतं	४२	– तपनीया	¥ξ
दुतियं, झानं	१५०	दु ~~ब्ख~~ विपाका	ۥ
दुत्तप्पया, पुग्गला	50	– दुक्खुद्रया	£0
दुव्यमेय्यो, पुमाली	२४७	– विज्जामागिया	४८
दुरक्सातत्ता, धन्मस्स	źĄ	- सब्याबज्ञा	وه
देवतानुस्सति	8.6	– साबज्जा	46
देवपुत्तो, हृत्यको	२४६	– सुक्का	ΥĘ
देवा, चातुमहाराजिका	१६४, १६५	सुस्रविपाका	Ęo
– ततुत्तरि	१६४, १६५	सुखुद्रया	. 6.
सार्वेतिसा	१६४, १६४	– एक्स्या	= {
– बुसिता	\$£8	– परिग्गहा	¥ς
- निम्मानरतिनो	\$58	– पटिसन्बारा	5 ¥
- परनिम्मितवस्वत्तिनो	\$68	– पण्डिता	₹७, ७ ८
— बह्म कायिका	\$£8	- पद्मानानि	×9
- वामा	\$5.8	– परिच्यागा	44
दोवयस्ता	99	- परियेष्ट्रियो	写 奖
दोस्रो निदानं, कम्मानं समुदयाय	588	– परियेसना	मध्
द्विचनबु, पुग्वली क्रिलं ज सम्मारिकार्य	११=	– परिसा	\$ 5 , \$6
क्रिजं, न सुप्पविकारं के सम्बद्धाः	3,8	– पुमाना	90
है, बनुकम्पा	5X	- पूजा	4.0
– धनुमहा	=1	बसानि	¥.

हे, बाला	ইড, ডব	थम्मा, शकुससा	दृह, १७४
- बुद्धा	७२	– बतप्पनीया, हे	¥q
- भोगा	E.A.	– धनवज्जा, द्वे	८१, १८ २
– बागा	c.t	– प्रव्याबन्सा, द्वे	€.
🗕 रतनानि	न्द	- कुससा, हे	=६, १=२
- लोके द ~~क्तिल~~ ेय्या	६०	धम्मा, तयो	१०४, १८४, १८४
ৰড্জানি	¥€	धम्मा, दुक्खविपाका, हे	6.6
– वस्सूपनायिका	४०	– दुक्बुद्रया, द्वे	ۥ
– बुद्धियो	= 4	- बे	¥£, ७७, ८३, ८६
— वेपुल्लानि	= 4	- विञ्चुगरहिता	१७४
– सङ्ग्रहा	5 X	– विञ्बुव्यसत्या	१६२
सन्यारा	5 1	– सञ्चाबज्ञा	6.0
– सन्निचया	44	– समस्ता	१७४
सम्भोगा	4.5	– सावज्जा, द्वे	द€, १७४
– सुसानि	४७	– सुखविपाका, द्वे	£°
- संविभागा	e\$	– सुखुद्रया, द्वे	ۥ
	u	बम्मातिबेय्यं	= 4
	•	घम्माधिपते य्यं	१३६, १३७
धम्मकथिकत्त	३ 5	धम्मानुकम्पा	5 X
धम्मचागो	48	चम्मानुग्गहो	~ ¥
धम्मदान	48	धम्मानुस्सति	8.6
बम्मदिश्रा	२६	धम्मिद	4
धम्मपटिसन्यारो	5 X	धम्मेसना	दर्
धम्म परिच्चागो	c)	धम्मी, भक्कोघो	44
धम्मपरियेद्धि	5 1	– धज्जवं	46
ध म्मपरियेसना	51	– घनिस्सा	55
बम्मपूजा	4	– धनुपनाहो	55
वम्मभोगो	4	– भपनासो	55
षम्भयागो	4.5	– म्रप्पटिवानिता	59
षम्मरतनं	= 4	– ग्रमक्खो	55
धम्मवादी, पुग्गलो	3=5	– भम ~~ण्~~ वरियं	44
धम्मविचयसम्बोज्स ङ्ग	२७७	– भगाया	55
धम्मवृद्धि	44	– बसन्तुट्विता	<9
ध म्मवेपुल्सं	44	– प्रसम्पजञ्जा	50
बम्मसङ्ग हो	~ ¥	– ब्रसाठेय्यं	44
षम्मसन्यारो	~ 1	– बहिंसा	59
षम्मसन्निचयो	= = =	- इन्द्रियेसु प्रगुत्तहारता	59
घ म्मसम्भोगो	48	- युत्तद्वारता	50
धम्मसं विभागो	ex	-इस्सा	44

•	_	-	
षम्मी। उपनाहविनयो	51	ं न	
🛈 उपनाही	58, 5 5		२६
– बीत्त्वं	55	नकुलमाता, गहपतानी	74
कोषविनयो	4,5	नन्दको, ग्रायस्मा	२४, १७६
– कोषी	48, 44	नन्दमाता, उपासिका	\\\\\\ ={
– सन्ति	48	नन्दा	75
– विद्विविप ~~त्ति~~	50	नन्दो	71
- विद्वि ~~विद~~ ्विद	50		99
– दिट्ठिसम्पदा	56		¥
– पटिसङ्कानबर्स	= 19		१६०, १६१
– पटिसन्यारो	56		२०४
– पलासी	44	नियोवारामो, कपिलवत्युस्मि	२०३
– भावना ~~बल~~	56		२७४, २७६
– भोजने भमत्तञ्जुता	= 1	निदानानि, तीणि	२४४
— मत्तञ्जुता	50	निब्बान, सन्दिद्विकं	१४६
– मक्स्रो	55	निमित्तानि, तीणि	२३७
– मच्छरियं	55	निम्मानरतिनो, देवा	१६४, २११
– मह्वं	48	निरासो, पुग्गलो	60, 800
माया	44		१०७, ११७
– मुट्ठस्सच्च	50		२४०
 यथादिद्विस्स प्रधानं 	50	नीलकसिण	88
– विपस्सना	59	नेक्खम्मवितक्को	२४६, २४७
– सति	55	नेवसञ्जानासञ्जायतन	*8
– सन्दिट्टिको	१४५, १४६	_	•
- समयो	59	प	
समाधिबलं	59	पस्गहनिमित्तं	२३७
~~– समापत्तिकुसलता~~	5	पमाहो	৩৩
– समापत्तिबुद्धानकुस लता	58	पच्चया, द्वे	50, 58
– सम्पजञ्जां	55		७२
साकल्यं	59		२१५–२१७
– साठेयां	55	पञ्चञ्जविष्यहीनो	8,8,6
– सीलविपत्ति	59	पञ्चङ्गशमन्नागतो	3,8,8
- सीलविसुद्धि	50	पञ्चालानं	१६७
सीससम्पदा	50	पञ्जापरिहा नि	88
- सोक्रेय	59		४०,४२, २७७
- सो र्व ण	= 4		৬৬
− ₹ 6	55	पञ्जाबुद्धि	१४,१४, २६७
बातुकुसलत ्	99	पञ्जासम्पदा	750
बातुयो, ख	१६२	पश्चिमित्रयं	₹€,४२, २७७
स० १-वैत्रः			,

परियासमाहा, हे परिवारसमाहा, हे परिवारसमाहा, हे परिवारितां कर है व्यवितिनित्तं कर है दूर परिवारसमाहा, हो पर है विद्या सामानहा, है पर है विद्या सामानहान, है	बटाचारा	२५ !	परिवेसना, द्वे	<1
परिचार्तामां	पटिस्माहा. हे	४६	परिवारसम्पदा	∌∈
परिष्यं मागळा २०४, २०६ — म्यानमण १०० — तिस्तो २०४, २०६ — मानवाती १००, २११ — मानवाती १००, २०६ — मानवाती १००, २१६ — मानवाती १९६ १९० — मानवाती १९६ १९० — मानवाती १९६ १९६ १०० — मानवाती १९६ १९० — मानवाती १९६ १९६ १०० — मानवाती मानवाती १९६ १९६ १०० — मानवाती १९६ १९६ १९० चर्चाती १९६ १९६ १०० चर्चाती १९६ १९६ १०० चर्चाती १९६ १९६ १०० चर्चाती १९६ १९६ १९० चर्चाती १९६ १९६ १०० चर्चाती १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६ १९६		50, 854.	परिसा, भ्रग्गवती	६७, २२४
पिटचर्चा, स्रागाळ्हा २७४, २७६ — स्रायासकती ६७, २२४ — स्रायासकती ६७, २२४ — स्रायासकती ६७, २२४ — स्रायासकती ६७, २२४ — स्रायासकती १४२ — स्रायासकती १४२ — स्रायासकती १४२ — स्रायासकती १४२ — स्राया १६ — स्रायासकती १६६ १६६ १६७ विस्तात स्रायासकती १६६ १६६ १६७ विस्तात स्रायासकती १६६ — स्रायासकती १६६ ००० १६६ विस्तात स्रायासकती १६६ ००० १६६ विस्तात स्रायासकती १६६ ००० विस्तात स्रायासकती १६६ ००० — स्रायासकती १६६ ००० चर्चातालेक १६६ ००० चर्चात्लेक १६६ ००० चर्चातालेक १६६ ००० चर्चाता	पटिच्छन्नानि, तीणि	२६३	– ग्रथम्भवादिनी	90
- तिस्त्वी १७४, २७६ - मत्रावाती ६७, २१४ - मत्रावाती १४२ - मत्रिया ६७ - मत्रिया ६७ - मत्रिया ६७ - मत्रिया १६४ - मत्रिया १६६ - मत्रिया भागित्राज्ञी १६६ - मत्र्या १६६ - मत्		२७४, २७६	– झर्षाम्मका	-
- श्राववानरारेवशामनी १४२ - इण्डलिरियेशामिनी १४२ - निक्झामा २७४, २७६ - मण्डिमा २७४, २७६ - प्रावचान १५५ - प्रावचान १५५ - प्रावचान १६६ - जक्कारियोवानीता १६६ - जक्कारियोवानीता १६६ - जक्कारियोवानीता १६६ - जक्कारोयो १५० - जामीरा १६६ - जम्मीरा १६६ - जम्मीरा १६६ - जम्मीरा १६६ - विस्ता १६६ - विस्ता १६६ - विस्ता १६६ - विस्ता १६६ - वे ६६, ६७ - वामाविर्ग १६६		२७४, २७६	– ग्रनगवती	
- प्रश्नित (प्रथाना । १ ११ - प्रश्नित (प्रथाना । १ ११ - प्रश्नित । १ १६ - प्रश्नित । १ १६ - प्रश्नित । १ १६ - उक्का (प्रता विकास । १ १६ - उक्का (प्रश्नित । १ १६ - उक्का (प्रश्नित । १ १६ - प्रथम । १ १६ - हे १ १६ १७ १० १० १० १० १० १० १० १० १० १० १० १० १०	- ब्रासवनिरोवगामिनी	१४२	– मनरिया	•
- निर्माशिया १७४, १७६ - जक्काविविविविद्या १६६ पिटसङ्कानवर्स ४० पिटसन्तारा, हे ८४ पठम - जक्काविविविविद्या १६६ पठम पठम - व्याप्तारा १६६ पठम पठम - व्याप्तारा १६६ पठम - व्याप्तारा १६६ पठम - व्याप्तारा, हे १६६ ६७ पिखरा, हे १८० ५० ५० व्याप्तारा, हे १६६ ६७ पटपुच्याविविद्या १८६ १६६ ६७ पटपुच्याविविद्या १८६ १६६ ६७ पटपुच्याविविद्या १८६ १६६ ६७ पटपुच्याविविद्या १६६ १६६ १७ पटचुच्याविविद्या १६६ १६६ १७ पटचुच्याविविद्या १६६ १६६ १७ पटचुच्याविविद्या १६६ १६६ १७ पटचुच्याविविद्या १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६	- दुक्खनिरोधनामिनी	१५२	- घरिया	•
पटिसङ्गावक्तं ५ ५० चानानां ६६ पटस् सार्ग १६० पटिसन्यारा, हे ८४ च्यानां १६० पटस् सार्ग १६० चानेत्रारा ६६ पटस् सार्ग १६० चानेत्रारा ६६ ६६, ६७ पिकालुक्रास्लो, तिण्य १३६ च चानेत्रारा ६६, ६७ पिकालुक्रास्लो, तीणि १३६ च चानेत्रारा १६६, ६७ पिकालुक्रास्लो, तीणि १३६ च चानेत्रारा १६६, ६७ पिकालुक्रास्लोनां १८०, १६ चानेत्रारा प्रतिक्रमञ्जी ७८ चानेत्राचिनीता १६६, २२४ चानेत्राचे स्वापतिस्त्रमञ्जी ७८ चसम्या ६६, २२४ चानेत्राचे सम्यवस्त्रमञ्जी ७८ चसम्या ६७, २२४ चानेत्रिक्तं १८८ चसम्या ६७, २२४ चम्मे सम्यवस्त्रमो ७८ चसम्या ६७, २२४ चम्मे सम्यवस्त्रमे १६२ चम्मे सम्यवस्त्रमे १६०, २२० चम्मे सम्यवस्त्रमे १६०, २२० चम्मे सम्यवस्त्रमे १६२ चम्मे सम्यवस्त्रमे १६६ चम्मे सम्यवस्	– निज्ञामा	२७४, २७६	– म्रामिसगर	
पटिसम्बारा, है	– मज्जिमा	२७४, २७६	– उक्कावितविनीता	
पदमं सार्व रूप विश्व प्रकार स्थाप स्याप स्थाप स्याप स्थाप स्याप स्थाप स्याप स्थाप स	पटिसङ्खानबसं	५०	– उत्ताना	
पिकतपुरुकाति, तीच प्रस्ति १०४, १०४ — तिस्सी १२१ प्रिकतपुरुकाति, तीच १३६ — डे ६६, ६७ प्रिकतपुरुकाति, तीच १३६ — डे ६६, ६७ प्रस्ति १५०, १०५ प्रस्ति १६०, १६० च्यामातिती १६०, १६६ १६६ १६० च्यामातिती १६०, १६६ १६६ च्यामातिता १६६, १६६ च्यामातिता १६६, ११६ च्यामाति, डे १६६, ११७ प्रस्ति भीत्रा १६६, ११६ च्यामाति, डे १६६, ११६ च्यामाति १६६ च्यामाति	पटिसन्यारा, द्वे	51	- ग्रोक्काचितविनीता	६६
पविवतपञ्जातान, तीणि १३६ — इ.स. स्वातान्ता ५६, ६६ ६६ ६६ विकासन्ता, हे ५६, ६७ विकासन्ता, हो ५६, ६० विकासन्ता, हो १६, ६० विकासन्ता, हो १६	पठमं, झानं	१५०	– गम्भीरा	44
पिकता, हे ५७, १८ - वामाविती ७०, ०१ तिकती, सकिपये सकिप्यसम्ब्री ७६ - पिटुच्कावितीता ६६, १६६ - वामाविता १६, १६६ - वामाविता १६, १६६ - वामाविता १६, १६६ - वामाविता १६६, १६६ - वामाविता १६६, १६६ - वामाविता १६६, १६६ - वामाविता १६६, १२४ - वामाविता १६६, १३४ - वामाविता १६६, १६६, १३४ - वामाविता १६६, १३६ - वामाविता १६६, १३६ - वामाविता १६६, १३६ - वामाविता १६६, १३४ - वामाविता १६६, १३६ - वामाविता वामाविता १६६, १३६ - वामाविता वामाविता १६६, १३६ - वामाविता	पण्डितकुमारको, लिच्छवि	२०४, २०५	तिस्सो	२२४
पष्पितो, सक्षिपये सक्ष्मियसञ्जी ७६ - पाटपुण्डाविनीता ६६,२६६ - अधन्ये प्रथमसञ्जी ७६ - न्यानाविनीता २६६ - अपन्ये प्रथमसञ्जी ७६ - न्याम ६६,२२४ - ज्ञाने क्षिप्यसञ्जी ७६ - न्याम १६,२२४ - क्ष्मियं क्षिप्यसञ्जी ७६ - न्याम १५,२२४ - क्षम्यं क्ष्मियसञ्जी ७६ - न्यामा १५,२२४ - व्यामे प्रयम्पञ्जी ७६ - न्यामा ७५ - विनये विनयसञ्जी ७६ - त्यामा ७५ - विनये विनयसञ्जी ७६ - त्यामा ७५ - व्यामे प्रयम्पञ्जी १६२,२६४ पष्पविक्ष्मियो, पुमावो १६३,२६४ पष्पविक्ष्मियो, पुमावो १६२,२४ प्रवादानि, द्वे ४५ प्रवादानि, द्वे ४५ प्रवादानि, द्वे ४५ पर्पतिम्मवद्वस्वतिनो, देवा १६४,२११ परिज्ञावा, द्वे ६४५,२११ परिज्ञावा, देवा १६४,२११ परिज्ञावका, मौरनिवाये २०१ - क्ष्मियनिका तीरे १७१,१७३ परिज्ञावका, क्षो १६६,२०० - क्ष्म्योतो १५६,२०२ पर्पतिक्ष्मा १६६,२०० - व्यामे १६६,२००	पण्डितपञ्ञात्तानि, तीणि	3,58	- दे	६६, ६७
- श्रथम्भे ग्रथम्भवज्ञी ७६ - यावताविनीता २६६ न्या भावताविनाता २६६ न्या ६६, २२४ - व्यावताविनीता १६, २२४ - व्यावताविनीता १५, २२४ - व्यावताविनीता १५, २४ - व्यावताविनीति १५५ - व्यावताविनीति १५५ - व्यावताविनीति १५५ - व्यावताविनीति १५६ - व्यावताविन		২৩, ২৭	- धम्मवादिनी	७०, ७१
- चरानातिवा धनापतिवाज्ञी ७५ - वर्गा ६६, २२४ - धनिवर्ष घनिवरसङ्की ७५ - सदम्मार ६६ - कर्षियं करियसङ्की ७५ - सदम्मार ६०, २२४ - वर्ग वर्गस्वज्ञी ७५ - सम्पा ६०, २२४ - वर्ग वर्गस्वज्ञी ७५ - सम्पा ६०, २२४ - वर्ग वर्गस्वज्ञी ७५ - सम्पा १०, २२४ - वर्षातिवृत्याने, प्रमावी २६३, २६४ प्रवित्तेषुणाने, प्रमावी २६३, २६४ प्रवित्तेषुणाने, प्रमावी १६२, २०० प्रवित्तेषुणाने, प्रमावी १६२, २०० प्रवित्तेषुणाने, प्रमावी १६२, १०० प्रवित्तेष्णाने, वर्षात्रेष्णाने, १६२ प्रवित्तेष्णाने, वर्षात्रेष्णाने, १६२ पर्वित्तेष्णाने, वर्षात्रेष्णाने, १६२, २०० परिमानववस्वतिनो, देवा १६४, २११ परिमानववस्तिनो, देवा १६४, २११ परिमानवस्त्रेष्णाने, १६२, २००	पण्डितो, अकप्पिये अकप्पियसञ्जी	৩=	- पटिपु ~~च~~ ्छाविनीता	६१, २६६
- व्यविनयं प्रविनयसञ्जी ७८ - विसमा ७० - स्वर्मायद्य प्राप्तिसञ्जी ७८ - स्वरमायद्य ६६ - स्वरमाय्य ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५ ६५	– श्रधम्मे श्रधम्मसञ्जी	95	– यावताविनीता	२६६
- ब्राप्तिया ब्रापितास्त्रज्ञी ७८ - सब्बमार्ग्ड ६६ - कृष्यचे कृष्यवस्त्रज्ञी ७८ - सब्बमार्ग्ड ६७,२२४ - बम्मे बम्महरूजी ७८ - सम्मा ६७,२२४ - विनेव विनवसङ्जी ७८ - सम्मा १०,२२४ पविलेबक्पो, पुमाची १६३,२६४ पविलेबक्पो, पुमाची १६३,२६४ पविलेबक्पो, पुमाची १६३,२६४ पविलेबक्टो १७,२२० पमादी १८,१४,१७ पसादी १८,१४,१७ पर्तिमिनवस्ववस्तिनो, देवा १६४,२११ परिक्मान्ता, देवा १६४,२११ परिक्मान्ता, देवा १६४,२११ परिक्मान्ता, देवा १६४,११३ परिक्मान्त्रक्ते १६६,२०० पाटाबने, उदक्षण्डे १२१ - ब्राप्तिका १४५ परिक्मान्त्रक्ते १४५	– ब्रनापत्तिया ब्रनापत्तिसञ्जी	95	वस्मा	६६, २२५
- करिपत करिपतसम्ब्री ७८ - समया ६७,२२४ - समया १७० तम्य प्रमादान्ज्ञी ७८ - समया १०० तम्य प्रमादान्ज्ञी ७८ - समया १०० तम्य प्रमादान्ज्ञी ७८ - समया १०० तम्य प्रमादान्ज्ञी १८० तम्य प्रमादान्ज्ञ १८० तम्य तम्य प्रमादान्ज्ञ १८० तम्य तम्य तम्य तम्य तम्य तम्य तम्य तम्य	- प्रविनये प्रविनयसञ्जी	95	- विसमा	৬০
- बम्मे बम्महञ्जी - बिनर्स विनयसञ्जी - विनर्स विनर्स विनर्स - विनर्स विनर्स विनर्स - विनर्स विनर्स विनर्स विनर्स विवयसञ्जी - विनर्स विनर्स विनर्स विवयसञ्जी - विनर्स विनर्स विवयसञ्जी - विनर्स विनर्स विवयसञ्जी - विनर्स विनर्स विनरस्स विवयसञ्जी - विनर्स विनरस विवयसञ्जी - विनरस विनरस विनरस विनरस विनरस विवयसञ्जी - विनरस विनरस विनरस विनरस विनरस विवयसञ्जी - विनरस विनरस विनरस विनरस विनरस विनरस विवयसञ्जी - विनरस विनरस विनरस विनरस विनरस विनरस विवयस विनरस विवयस विनरस	– ग्रापत्तिया ग्रापत्तिसञ्जी	95	- सद्धम्मगर	६६
- विनयं विनयसञ्जी पविल्लेकुपनी, पुमालो पविल्लेकुपनी, पुमालो पविल्लेकुपनी, पुमालो पविल्लेकुपनी, पुमालो पविल्लेकुपनी, पुमालो पविल्लेकुपनी, पुमालो पविल्लेकिल प्रश् पवालानि, हे प्रश्क प्र	– कप्पिये कप्पियसञ्जी	95	समया	६७, २२४
पषिलेक्ष्यमे, पुगावी २६३, २६४ परिकारणको ४६ पष्णिक्षिण १४१ पावानिक १४६ १६६ १६६ पावानिक १४६ १६६ १६६ १६६ पावानिक १४६ १६६ १६६ पावानिक १४६ १६६ १६६ पावानिक १४६ १६६ १६६ पावानिक १४६ पावानिक १४६ १६६ १६६ १६६ पावानिक १४६ १६६ १६६ १६६ १६६ पावानिक १४६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६ १६६	– धम्मे धम्मसञ्जी	৬=	– समा	90
पथवीकतिया ४१ पतातपीठक ४६ पवातपीठक ४६ पयवीषातु १६२ प्राचीषातु १६२ प्राचीषातु १६२ प्राचीषातु १६२ प्राचीषातु १६२ प्राचीषातु १६१, ११५, ११७ पाचीकाबु, गहृतिनिस्तितो १४२ पर्तिनिमतवस्ववित्तो, देवा १६४, ११७ पर्तिनिमतवस्ववित्तो, देवा १६४, ११५ पर्तिन्मतवस्ववित्तो, देवा १६४, ११५ पर्तिन्मतवस्ववित्तो, देवा १६४, ११५ पर्तिन्मतवा १३, १६, ७७ पर्तिन्मतवा १३, १६, ७७ पर्तिन्मतवा १३, १६, ७७ पर्तिन्मतवा १३, १६, ७७ पर्तिन्मतवा १५६, १०३ पर्तिन्मतवा १५६, १०३ पर्तिन्मतवा १५६, १०३ पर्तिन्मतवा १५६, १०५ पर्तिन्मतवा १५६, १०५ पर्तिन्मतवा १५६, १०५ पर्तिन्मतवा १५६, १६६, १०५ पर्तिन्मतवा १५६, १६६, १६६, १६६, १६६, १६६, १६६, १६६,	- बिनये विनयसञ्जी	95	परिसाकसटो	६८
पवनीषातु १६२ पांतावातिक ४६ पांतावातिक ४६ पांतावाति, द्वे ४७ पांताविक्तिक १६ १८, २२० पांताविक्तिक्तिक्ते १८, २४० पांताविक्तिक्तिक्तिक्ते १८, १८, १८, १८, १८, १८, १८, १८, १८, १८,	पथविलेखूपमो, पुग्गलो	२६३, २६४	परिसामण्डो	४६
पचाराति, द्वे ४०, २५० पचारी, विज्ञाक्ट्रो १७६, २२० पमारी ११, १४, १७ पमारी ११, १४, १७ पमारी ११, १४, १७ पार्या योगी १४, १४, १७ परिव्यागा, द्वे १६, २०१ परिव्यागा, द्वे १६, १०१ परिव्यागा, द्वे १६, १०० परिव्याजकारमे, मोर्टानवारी १७१, १०३ परिव्याजकारमे, व्याप्तिका तीर १७१, १०३ परिव्याजकारमे, व्याप्तिका तीर १७१, १०३ परिव्याजकारमे, व्याप्तिका १४५ परिव्याजकारमे, व्याप्तिका १४५ परिव्याजकारमे, व्याप्तिका १४५ परिव्याजकारमे, व्याप्तिका १४६, १००	पमबीकसिण		141411	•
पब्बती, विश्वक्ट्री १७१,२२० पाटिहारियानि, तीचि १४७ पायो ११,१४,१७ पायो ११,१४,१७ पायो विव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव्यव	पथवीधातु	१६२	पलिचपरिवत्तिक	Αé
पमादो ११, १४, १७ पाप्तिक्ब्यु, ग्रह्तांनिस्सितो १४२ पत्तो पोस्तो ८० – बन्दांनिस्सितो १४२ परिम्नानत्त्वस्वितानो, देवा १६४, २११ परिम्नानक्तरस्त्रेता १६४, १२१ परिम्नानकारमे, मोर्रानवापे २७१ – क्रियमिनका तीरे १७, १७३ परिम्नानको, बक्तो १८६, २०० पाप्तिम्बन्ने १५६, २०० पार्तिम्बन्ने १५६, २५६, २०० पार्तिम्बन्ने १५६, २५६, २५६, २५४ पार्तिम्बन्ने १५६, २५६, २५६, २५४	पषानानि, द्वे	80	पस्सद्धिसम्बोज्ज्ञ क्	४०, २७७
परतो घोडो	पन्यतो, गिज्झकृटो	१७१, २२०	पाटिहारियानि, तीणि	१५७
परित्मानवस्वतितो, देवा १६४, २११ परित्नाना, हे ६४ परित्नाना, हे ६४ परित्नाना, हे ६४ परित्नाना, हो ६४ १६४ हो ६४ १६४ हो ६४ १६४ हो ६४ हो ६४ १६४ हो ६४ ह	पमादो	११, १४, १७	पापभिक्खु, गहननिस्सिती	१४२
परिन्वागा, द्वे	परतो घोसो	50	- बलवनिस्सिती	१४२
परिव्याजकारने, मोर्रानवारे २७१ - व्याज्यने, उदक्षरञ्हे १२४ - व्याज्यने, उदक्षरञ्हे १२१ परिव्याजको, व्यक्षे १२६ २०० परिव्याजको, व्यक्षे १२६ २०० परिव्याजको, व्यक्षे १४८ - व्यव्याजेरी १४६, २०५ परिव्याजकार्यकेष २६३, २६४	परनिम्मितवसवत्तिनी, देवा	१६४, २११	- विसमनिस्सिती	885
- सिप्पिनिका तीरे १७१, १७३ - पुण्यकप्रक्हे १२१ परिव्याजको, स्क्षो १८६, २०० - बच्छनोत्तो १४८ - सरमो १७१, १७२	परिच्वागा, द्वे	58	पापमित्तता	१३, १६, ७७
परिव्याजको, खुको (२६, २०० पारिपनिषको १४८ – बच्छगोदो १४८ पासणलेखुममो २६३, २६४ – सरनो १७१, १७२			पारायने, उदकपञ्हे	१२४
- बण्डागीची १४८ पासाणलेखुमा २६३, २६४ - सरमी १७१, १७२	 सिप्पिनिका तीरे 	१७१, १७३	पुण्णकपञ्हे	199
- सरमो १७१, १७२ विण्डपातपविवेकं २२३	परिब्बाजको, खन्नो	१६६, २००	पारिप न्यिको	१४८
- सरभो १७१, १७२ विण्डपातपविवेकं २२३	- बच्छगोत्तो	१४६	पासाणलेखुपमी	२६३, २६४
परिवेद्वियो, ह्रे ८५ पिण्डपातिकत्तं ३८		१७१, १७२		२२३
	परियेद्वियो, ह्रे	54	पिण्डपातिकत्तं	ţc

		•	
विष्कोलमारकाणी	२३	पन्नो, मन्तानिपुत्तो	98
विसिन्दवञ्छो	२४	पुषुषञ्जो, पुगालो	116-171
पीतकसिणं	8.6	पुष्फभाणी, पुम्मली	8 8 10
पीतिसम्बोज्ज्ञ क्लं	४०, २७७	पुञ्चाराम, मिगारमातुपासादे	६०, ६ २, १७६
पुम्मला, तयो	६६, २४६	पुञ्चेकतहेतु	१६ 0
– दुत्तप्यया	50	पु ब्बे निवासानुस्सतिञ्ञाणं	१५१, १६६
- दे	• ७१	पुरिसलळुकूा	२६८
– सुतप्पया	50	पुरिसगन्बो	¥
पुग्गलो, धकच्छो	१८३	पुरिसपरस्सा, तयो	२६६
– भन्यो	११५	पुरिसफोटुब्बो	¥
– प्रप्पमेय्यो	२४७	पुरिसरसो	¥
ग्रहकूपमचित्तो	११३, ११४	पुरिसरूपं	₹
– ग्रवकुञ्जपञ्जो	११६, १२०	पुरिससहो	¥
– ग्रासंसो	६६, १००	पुळवकसञ्जा	*\$
– उ ~~च्छङ्गपञ~~ ्जो	११६, १२०	पूजा, द्वे	5 ¥
उदकलेखूपमो	२६३	पंसुकूलिकत्तं	३६
– एकचन्खु	११८	₹5	
– कच्छो	१८३	फस्सायतनानि, स	
– कल्याणमित्तो	११७	फल्डायवनाान, ख	१६३
कायस ~~विख~~	१०६	4	
– गूथभाणी	११७	*****	२६
- तथागतो सम्मासम्बुद्धो	७२	बकुला बलवनिस्सितो, पापभिन्त्	685
– दिट्ठिप्पत्ती	30\$	-महाचोरो	6.8.6
- बुप्पमेय्यो	२४७	बलानि, द्वे	χo
– द्विचनस्	११८	बलिहरणे, वनसण्डे	7XX
– निरासो	६६, १००	बहिद्धासंयोजनो, पुम्मलो	``` ` ``
पथविलेखूपमो	२६३, २६४	बाराणसिय विहरति, भगवा	१०२, २६०
– पासाणले स् पमो	२६३, २६४	बाला, द्वे	X9, X5
पुषुपञ्चो	११६, १२१	बालो, भकप्पिये कप्पियसञ्जी	40, 41
पुष्फभाषी	११७	– प्रथमे धम्मसञ्जी	95
– मधुभाणी	११८	– ब्रनापत्तिया ब्रापत्तिसञ्जी	৬=
– राजा चक्कवत्ती	७२	- प्रविनये विनयसञ्जी	95
- वजि ~~रू~~ पमिस्तो	११३, ११४	- भापत्तिया भनापत्तिसञ्जी	95
विगतासी	££, १००	– कप्पिये झकप्पियसञ्जी	95
- विक्जूपमिक्तो	११३, ११४	– धम्मे ग्रधम्मसञ्जी	95
- सदाविमुत्ती	१०६	- विनये घविनयसञ्जी	95
– सुप्पमेम्यो	580	बाहुसच्चं	₹<
पुञ्ञाप्पटिपदा, ग्रनेकसारीरिका	१ १५	बुढा, हे	92
- एकसारीरिका	१ ११	बुद्धानुस्सति	¥ŧ

ब्याधिमयं	१६६	मञ्झानं	180
ब्यापादवितक्को	२४६	मन्त्रिमा, पटिपदा	२७४, २७६
बह्यकायिका, देवा	१२४, १६५	मदा, तथी	१३ ४
ब्रह्मचरियवासी	730	मधुभाणी, पुस्पली	११ =
बाह्यणपरिस्व अको	१४४		बानो ६४
बाह्मणी, झारामदण्डी	ξ 3		90
- इन्दरायनी	६४, ६५		१ ६२
- जाणस्सोणि	प्र४, १४६, १५३	मनोसी चे य्यं	7¥7—7¥¥
– सिकणो	१५०	i .	१ ६६
- हेविज्जो	१४०	मरणसञ्जा	χé
- सङ्गारवो	१ ५५	मरणस्सति	¥έ
	-	महाकच्चानी, ग्रायस्मा	६२, ६४
भ		महाकप्पिनो, भायस्मा	२४
मत्तसम्भदो	¥	महाकस्सपो, भायस्मा	₹₹
भत्तकचाना	२६	महाकोद्वितो, ग्रायस्मा	२५, १०व, ११०
महसारितीरे	६२	महाचोरों, गहननिस्सिती	\$8\$
म हा, कापिलानी	२६	4.741114441	121
महियो, कालिगोषाय पुत्तो	२३	- विसमनिस्सितो	6.8.6
भद्रा भस्साजानीया, तयो	२७०	महानामो, सक्को	२६, २०३, २५७, २५८
भरप्बु, कालामो	२५८, २६६	महापजापती, गोतमी	7%
भक्दिद्वि	99	महापन्यको	2 Y
भवस्वा	१ ४२	महापरिवारता	₹ ⊄
भावनावलं	¥ο	महामोग्गल्लानी, ग्रायस्मा	28
भिक्सु, ग्रक्खणवेची	२६४	महावने, चूटागारसालायं	२०४, २१३
- जवसम्पन्नो	२२६	महिन्द्रता	१२, १४
~ दूवे पाती	२६४	मिगदाये. इसिपतने	१∙२
- महतो कायस्य पदालेता	२६४	विकार मानवासारे	६ ०, ६२, १७ ६
वण्णसम्पन्नी	३२६	मिन्द्रादिटि	44
मृतवादी, पुग्गलो	१८६	मेताचेतोबिमत्ति 	ध, १व६
भोगपरिहानि	<i>ξ</i> χ .	मेबुनसमापतिया, पटिसेवना	य नत्य तिस्ति २४२
मोगबुद्धि	₹ ₹ ′	मोधराजा	71
मोगा, हे	£8.		1 19
मोजने मत्तञ्जू, भिक्खु	808	मोहो, निदानं कम्मानं समुद	
मोजनं, कणाजवां	१३४	•	
- विल ~~ङ्गदु~~ तियं	१३४		Í
- सालिमंसोदनो	१३४	यसोपरिहानि	१ %
_	j	यसोबुद्धि	१ %
#	Į.	यागा, हे	ε¥
नक्सनि, मोधपुरिसो	३४, ३६७	बामा, देवा	१६४, २११
मगवानं	180	यावताविनीता, परिसा	755
			•••

बीनिसी मनसिकारी ६, १३	, १४, १६, १ ८ ६	विगतासी, पुग्गसी	£€, ₹••
योग्यानगरी २, ६१	, (*) (*) (** ! \$\$	विविकिच्छा	25%
या ~~व्य~~ नमदा	***	विश्विद्कसञ्जा विश्विद्कसञ्जा	¥1
₹		विवस्हिता	¥
रट्रपासी	58	विक्वा	1919
रतनानि, हे	==	– वविया	१५३, १५४
	७०, २१६, २७१	– दुतिया	१४२, १४४
राजा, चक्कवत्ती	95, ((2, (97	– पठमा	१ 4 १, १ 4४
- सचेतनो	१ •२	विज्जाभागिया घम्मा, हे	ሂ።
सम्बन्धः स्पमवो	209	विज्ञुपमित्तो, प्रमाली	११३, ११४
रूपं इ.पं	99	विञ्ञाणकसिणं	*\$
रेवतो, खदिरवनियो	58	विङ्गाणञ्चायतमं	88
	•	विञ्ञाणवातु	१६२
स		विश्वरो, पापणिको	१०७
सकुण्डकमहियो	२₹	विनयभरत्तं	३५
लहुका, भापत्ति	२१, =१	विनयवादी, पूमाली	१=१
लामासा	50	विनीसकसञ्जा	¥ŧ
ली नत्तं	¥	विपत्तियो, तिस्सो	२४६-२ ५१
लोकाधिपतेय्यं	१३६	विभवदिद्वि	99
लोके दक्सिणेय्या, हे	€0	विमत्ति	<i>vv</i>
लोभो, निदानं कम्मानं समुदयाय	२४४	विरियबलं	४०, ४२, २७७
लोहितकसिण	Υę	विरियसम्बोज्यकं	Yo, 200
8		विरियारम्भो	१२, १४, १७
ब क्कित	28	विरियिन्द्रिय	३६, ४१, २७७
	4.e	विल जुमालिकं	٧٤
बङ्गन्तपुत्तो बङ्गानं	** \$80	विवटानि, तीणि	753
वञ्चान बज्जीसो	58	विसमनिस्सितो, पापभिक्स	१ ४२
ब ज़ासः वबीसोचेय्यं	२४२–२४४	- महाचोरों	4.84
वचासाच्य्य बच्छ गोस्रो, परिस्वाजको	रदर-१द० १४८	विसाला, मिगारमाता	२७
बज्ज्याता, पारच्याजका बजिरूपमित्रती, पूरगली	११३, ११४	विहिंसावितक्को	२४६, २४७
विजयपत्तको, भिक्स	२१३ २१३	बुद्धियो, तिस्सो	२६७
वारणपुराचा, ।वस्सु क्राजीनं	929	बुद्धियो, द्वे	5
वणपोक्सरता	• • •	बेनागपुरं, कोसलानं ब्राह्मणगामी	१६७
वनसण्डे, बसिहरणे	३ ५	बेपुल्लानि	4
बन्दना, तिस्सो	२४४ २७४	बेसालियं विहरति, श्रानन्दो	२०४, २१३
वरणायं विहरति, महसारितीरे		- भगवा	२५७
वस्सुपनायिका, हे	६ २	बैळुकच्डकिया, उपासिका	द१
वायोकसिणं	₹ 0	_	
वायोवात	Υţ	~~स~~	
Training.	\$65	सक्दागामी	२१६, २१८

सन्कायदिद्वि	२२४ :	सम्मादिद्वि	¥0, १६४, २७७
सनकेसु विहरति, भगवा	₹•₹	सम्मावाचा	४०, १६४, २७७
सक्को, महानामो	२४७, २४८	सम्माबायामी	४०, १६४, २७७
सङ्कदा, कौसलानं निगमो	₹₹€	सम्मास कुप्पी	80, 8EX, 700
सञ्ज्ञतलक्खणानि, तीणि	353	सम्मासित	80, 858, 200
सङ्ख्रमुण्डकं	86	सम्मासमाधि	80, 188, 200
सङ्ग्रहा है	54	सम्मुखीभावा, तिष्णं	१३ =
त्रज्ञारवो, ब्राह्मणो	215	सरमो, परिव्याजको	१७१, १७२
सङ्घानुस्सति	8.8	ससङ्खारपरिनिब्बायी	२१६, २१७
सचित्तवोदान	53	सहधम्मिको, ततियो	१६२
सचेतनो, राजा	१०२	- दुतियो	१६१
सतिन्द्रियं	२७७	- पठमो	१६१
सतिबलं	४०, ४२, २७७	सागतो	? X
सतिसम्बोज्सञ्जं	४०, २७७	सामावती	२७
सत्तवसत्तुपरमो	२१८	सारिपुत्तमोगाल्लाना	58
सदाबलं	४०, ४२, २७७	सारिपुत्तो, भ्रायस्मा	६०-६२, १०८, ११०,
सद्वाविमुत्तो, पुरगलो	१०१	•	१२३, २६२
सद्धावृद्धि	२६७	सावको स्निम्, सिखिस्स	२१०
सदासम्पदा	२६७	सावत्यि, नगर	ĘĘ
सुद्धिन्द्रिय	३६, ४१, २७७	सावत्यिय विहरति, मन्दर	ते १७६
सन्तुद्रितं	१२, १६	– भगव	
सन्यारा, हे	5 ¥	€₹,	१०५, १६०, १६६, २४६
सन्निचया, द्वे	= =	साळ्हो, मिगारनत्ता	१७६-१८१
सप्पुरिसभूमि	3.8	सिक्खा, तिस्सी	२१४, २१=
सब्बलोके, मनभिरतिसञ्जा	8.6	सिप्पिनिकातीरे, परिस्थार	कारामो १७१, १७३
समणकरणीयानि, वीणि	२१२	सीलब्बतपरामासो	२२६
समाधि, ग्रवितक्कग्रविचारो	२८०	सीनविपत्ति	२४९, २५०
– सवितक्कसविचारो	२८०	सीलवृद्धि	२६७
समाधिन्द्रियं	३६, ४१, २७७	सीलानुस्सति	*\$
समाधिवलं	४०, ४२, २७७	सीलसम्पदा	२४०, २४१, २६७
समाधिसम्बोज्सङ्गं	४०, २७७	सीहो, मिगराजा	७२
समातापुत्तिकानि भयानि, तीणि	१६४, १६४	सुक्का धम्मा, द्वे	ΥĘ
समिद्धी, भायस्मा	१०८, ११०	सुस्रानि, द्वे	४७
सम्पजञ्ञ	१३, १६	सुसं, भनरियं	y.
सम्पदा, तिस्सो	२४०, २४१, २६७	- प्ररियं	Уe
सम्परायिकं, वज्जं	8£, x0	- शरूपारमणं	ઝ્ય
सम्भोगा, हे	2,8	– बसमाधि	øሂ
सम्माधाजीवो	४०, १६४, २७७	सुसं, उपधि	9X
सम्माकम्मन्तो	४०, १६४, २७७	- छपेक्सा	y.e

सुस्तं, उपेक्सारम्भवं	9X	सुरामेरयपानस्स पटिसेवनाय नित्य तिसि	२४२
− कामं	98	सूरसेनानं	986
— कायिकं >—€—ं	ভ	सेखा, पञ्जा	508
- चेतसिकं	ভয়	सेखो, समाधि	२०४
निप्पीतिकारम्मणं	હય	सेखं, सीलं	२०३
निरामिसं	৬২	सेतुषातो, गीते	588
– निरासवं	98	- तच्चे	488
निरुपधि	४७	सेनासनपविवेकं	773
ने ~~रस~~ म्मं	98	,	१ – २४४
– समाचि	৬ৼ	सीवा	₹€
सामिसं	৬ৼ	सोणो, कुटिक्ल्यो	28
- स्पारम्मण	৬	- कोळिविसो	48
– सप्पीतिकारम्मणं	હય	– सेबुनियनत्ता	३७१
– सातारम्मणं	७४	सोप्पस्स पटिसेवनाय नत्थि तित्ति	588
– सातं	৬ৼ	सोवचस्सता	90
– सासवं	Ye.		१६, २१८
सुजाता, सेनियबीना	२६	सविभागा, हे	28
सुञ्ञातो, समाधि	२७६	स्वाक्खातत्ता, धम्मस्स	źR
सुतप्पयो, पुग्गलो	50	_	
सुष्पमेय्यो, पुग्गलो	२४७	₹	
सु प्पवासा, कोळियघीता	२७	हत्यको, देवपुत्तो	२५६
सुष्पिया, उपासिका	२७	– भाळवको	२६, =१
सुमनिमित्तं	४, ५०, १६१	हत्यपञ्जोतिकं	¥£
सु भूति	२४	हत्याजानीयो	७२
सुरबन्धो	२६	हिरी	¥€, ७७
<u>-</u>		·	-,
	गाः	वायो	
प्रगुत्तं चक्खुसोतस्मि	252	भादित्तरिंग भगार्रास्म	888
घञ्जातत्वं पसादत्वं	१८४	धार्दिकयाय मज्झांच	१२१
बहुक्रगुपेतस्य उपोसयस्य	335	इति कण्हासु सेतासु	388
भवापराय भक्तातो	388	इव धम्म चरित्वान	880
भविसीलं भविनित्तं	385	उच्छङ्गपञ्जो पुरिसो	१२१
व्यविसीलं सिक्समानी	२६०	उपनीयति जीवितमप्पमायु	ξ Α\$
मनुज्यावचसीलस्स	१ १ १	उपादाने भय दिस्वा	131
बनुसूयायमानो सो	१८४	उपारम्भं न सिक्बेय्य	१८४
धन्यं च एकचक्तुं च	112	उपेक्सासतिसंसुद्धं	848
प्रवकुरुअपञ्चो पुरिसो	171	एतस्मि यं विज्वति झन्तरे धनं	331
महं चेतं जिनुच्छेयां	१३ %		14, 848
• •	• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •	266 (4	~ (4.

एवमेव मनुस्सेसु	388	नाहं भव्यो एतरहि	१३४(
एवं भादिसो सो लोको	688	निहीयति पुरिसो निहीनसेबी	११४, ११७
कटुवियकतो भिक्खु	२६१	पदक्खिणं कायकम्मं	२७४
कल्याणं वत भो सक्खि	१३७	पस्सन्ति देवा च तथागता च	१३७
कायमुर्जि वचीमुर्जि	244	पहानं कामसञ्ज्ञानं	844,
कायसुचि वचीसुचि	२५४	पहीनजातिमरणी	έλε
गामे वा यदि बारञ्जे	२६१	पाणं न हञ्जे न चदिलमादिये	११८
चतुकण्णो चतुद्वारो	१३१	पारगू सब्बधम्मानं	8xE
बन्दो च सुरियो च उमो सुदस्सना	338	पुष्पञ्चो चपु रिसो	१२१ ,
चातुर्हीस पञ्चदिस	१३३	पुब्बेनिवास यो वेदी	የ ሄሂ, የሂሄ ^ነ
चोदिता देवदूतेहि	१३१	बाला च प्रविजानन्ता	388
ततो मञ्जाविमुत्तस्स	२१४	व्याधिधम्मा जराधम्मा	१३५
तथेव सीलसम्पन्न	१४०	, ब्रह्मा ति मातापितरो	१ २२
तमाहु सेखं पटिपद	२१€	मालं न धारे न च गन्धमाचरे	338
तस्मा लोमं च दोसं च	१२६	, यथा दिवा तथा रति	385
तस्मा हि नारी च नरो च सीलवा	33\$	यथा पि पब्बतो सेलो	१४०
तस्मा हि ने नमस्सेय्य	१२२	यथा पुरे तथा पच्छा	398
तस्त भयोमया भूमि	१३१	यासु कामूचि एतासु	388
ताय नं पारिचरियाय	१२२	़ ये च सो देवदूतेहि	151
तीहि विज्जाहि सम्पन्न	१४२	ये च सन्ते उपासन्ति	१५०
ते प्रत्यलद्वा मुखिता	२७४	वे च सीलेन सम्पन्ना	२ ६ १
ते ग्रप्पमत्ता सुखिनो	१३१	ये विरुद्धा सल्लपन्ति	१८४ १८४
ते उज्जुभूता कायेन	६०	योध कार्यन सयमो	-
तं कथ कथये घीरो	१८४	यो सीलब्बतसम्पन्नो	685' 688
त वे तमोनुदं धीर	१५२	नोभजं दोसज देव	१५४
त्यास्स सीलवतो सीलं वेय्येन कूटकम्मेन	१४०	विञ्जाणस्स निरोधेन	१२६
ददाति सेट्रसङ्कप्पो	388		२१६
दसात सहस क्रुमा दस्सनकामो सीलवत	388	सङ्ख्याय लोकस्मि परोपरानि	१२३
दस्तनकामा सालवत दृश्मासित विक्खलित	१३८		\$4.8
दुव्भासित विक्लालत देवलोक च ते यन्ति	१८४	सत एतानि ठानानि	3 6 9
	१४०	•	१२८
द्विचक्खु पन भक्खातो	११६	सब्बा मासत्तियो छेत्वा	१२८
वस्मावियो च प्रनुवस्मचारी	१३८	सब्बे मदे ग्रभिमोस्मि	१३४
वारेति सेट्टसङ्कप्पो न चेव भोगा तथारूपा	१२१	सब्भि दानं उपञ्जत्तं	3 # \$
नित्य लोकं रही नाम	388	मुनक्सत्तं सुमङ्गलं	२७४
न पुष्फगन्बो पटिवातमेति	१३७	सेखत्स सिक्समानस्स	588
ना हं भगवतो दस्तनस्त	337	and a delical distance	Ęo
नाष्ट्र चनवता दरसनस्त	२६० :	सोह एवं विहरेयां	१ ३४
•		•	

[09]

उपमायो

तेम्पवापि सञ्जेसं विक्सूर्ग	२१२
वेम्पवापि प्राकारे	११७, २३६
सैब्यवापि, बावुसी सरम, ब्रम्बुकसञ्चरी 'पुरिसकरवितं रविस्सामी' ति	१७३
तैम्पबापि, चाबुतो सरम, उसमी सुञ्जाव गीसालाय गम्मीरं नदितम्बं मञ्जति	\$0\$
सेम्यवापि, धावुसी सरम, बोहारञ्जे जरसिङ्गालो 'सीहनादं नदिस्सामी' ति	१७३
सैम्बबापि उदके	१५७, २३५
सेय्यवापि, नहपति, क्टागारे दुण्डले कूटं पि झरक्जितं होति	२४२
सेव्यवापि, गहपति, कूटागारे दुव्यक्ते कूटं पि व्यापमं होति	28.≸
सेय्यवापि, वहपति, कृटावारे सुच्छन्ने कृटं पि ग्रन्थापन्नं होति	२४४
सेम्ययापि, गहपति, कूटागारे सुच्छन्ने कुटं पि रनिसतं होति	२४३
सेम्ययापि गुन्नं	२१२
सेय्यवापि तं वक्कं खहि दिवसेहि निट्टितं	₹0₹, ₹0¥
सेय्यवापि तं, भिक्खवे, कासिकं बत्वं महत्वं तबूपमाहं, भिक्खवे, इमं पुग्गलं बदामि	२३०
सेय्यवापि तं, भिक्सवे, कासिकं बत्यं वण्णवन्तं तयूपमाह, भिक्सवे, इमं पुग्गलं वदामि	२२६
सेम्यपापि तं, मिक्सने, कासिकं वर्त्यं सुलनुम्हस्तं तथुपमाहं, भिक्सने, इमं पूमालं नदामि	२२६
सेय्यवापि देवा सुमिकन्हा	११२
सेय्यशापि नाम बलवा पुरिसो सम्मिञ्जित वा बाहं पसारेय्य	<del></del> \$2
सेय्यवापि नाम सप्पि वा तेलं वा वालुकावं ब्रासित्त ब्रोसीदतिमेव संसीदतिमेव	२५६
ं सेव्यमापि पन्सी सकुणो	१५७, २३६
सेम्ययापि प्रवियं	१५७, २३६
सेय्यवापि, भन्ते, निक्कुज्जितं वा उक्कुज्जेय्य	२०३
सेय्यवापि, अन्ते, अनवा एतरहि बाकिज्यो विहरति भिक्खूहि भिक्खुनीहि	२६०
सिय्यवापि अवं गीतमो अवं वानन्दो	१ ५
सेम्बबापि, निक्तवे, प्रप्यमत्तको पि खेळो दुग्गन्थो होति	34
सेव्यवापि, जिन्सवे, प्रप्यमत्तको पि कृषो दुगान्त्रो होति	34
सेव्यवापि, विश्तवे, प्रप्यमत्तको पि पुत्रवो दुनान्त्री होति	34
सेय्यवापि, जिन्हार्वे, प्रप्यमत्तकं इमेर्सि जम्बुदीपे प्रारामरामणेय्यकं	३४, ३७
सेव्यवापि, जिस्सवे, अप्यमतकं पि मृतं दुमानवं होति	34
सेम्यवापि, जिस्सवे, बप्पमत्तकं पि लोहितं दुमान्त्रं होति	31
सैम्बर्गाम, जिस्सवे, ब्राहि मुख्यतो किञ्चापि न दंसति	225
सेव्यवापि, जिन्छदे, उच्छुबीचं वा सालिबीचं वा मुह्किबीचं वा झल्लाय पवविया निक्छितं	99
सेन्यवापि, निक्सवे, उदकरहवी अच्छी विप्यसन्ती अनाविली	
, सैन्यवापि, जिस्साने, उदकरहादी मानिलो सुक्रियो कललीनूतो	į
कियाबापि, जिनकाने, उदके लेखा कियांगेन, पटिनिगण्यति	268
वैय्यवापि, त्रिश्यावे, उपरिपम्बते बृत्सकुसितके देवे बस्सन्ते तं उदकं यवानित्रं	२२४
वेय्यविष, विश्ववे, कुम्बो उनकुम्बो तत्र उदर्श प्रास्तितं सच्छाति	१२१
may be	***

सेब्ययापि, भिक्कवे, कस्सकस्स गहपतिस्स सम्पन्न सालिक्खेतं	24
सेय्यवापि, भिक्सवे, गद्रभो गोगणं पिट्टितो पिट्टितो धनुबन्धो होति	38
सैय्ययापि, भिक्खवे, गूबकूपो कट्टेन वा कठलाय वा घट्टितो भिय्योसोमत्ताय दुमान्धो होति	. ११
सेव्ययापि, भिक्सवे, चक्सुमा पुरिसो रत्तन्थकारतिमिसायं	237
सेय्यवापि, भिन्सवे, दुद्वारको कट्ठेन वा कठलाय वा षट्टितो भिन्योसोमत्ताय शासवं देति	158 556
सेय्यमापि, भिन्सवे, नदीमुखे सिंा उड्डेम्य बहूनं मच्छानं ब्रहिताय	38, 350
सेय्यवापि, भिन्नवने, नळागारा दा तिजागारा वा ग्रीगिमृतो कूटागारानि पि बहुति	£3
सेय्ययापि, भिक्सवे, निम्बवीस वा कोसातिकवीजं वा तित्तकलाबुवीजं वा झल्लाय प्यविया निर्	क्सारां ३२
सेव्ययापि, भिक्सवे, पर्यावया लेखा खिप्पं लुज्जिति वातेन वा उदकेन वा	२६४
सेय्यथापि, भिक्खवे, पासाणे लेखा न खिव्यं लुज्जति बातेन वा उदकेन वा	₹६३
सेय्ययापि, भिक्खवे, पुरिसस्स उच्छङ्को नानासञ्ज्ञकानि म्नाकिण्यानि	१२०
सेव्यवापि, भिन्छने, पुरिसी लोगकपत्नकं गङ्गाय नदिया पन्छिपेय्य	238
सैय्ययापि, भिक्तवे, पुरिसो लोणकपल्लं परित्ते उदकपल्लके पिक्तपेय्य	238
सेय्ययापि, भिक्खवे, बीजानि ग्रखण्डानि ग्रपुतीनि ग्रवातातपहतानि सारादानि	१२४. १२६
सम्ययापि, भिक्सवे, यानि कानिचि तन्तावतानं वत्यान, वसकम्बलो तेस पटिकिटो प्रक्यार्या	तं २६६
भरवयापि, भिक्खवे, यानि कानिचि स्वखजातानं फत्दनो तेस ग्रग्गमक्खायति	20
संख्यापि, मिन्सवे, बिंबरस्स नित्य किञ्चि भ्रमेण्डं मणि वा	558
संब्यवापि, भिक्सवे, सरदसमये विद्धे विगतवलाहके देवे ब्रादिच्चो नमं ब्रब्भस्सक्कमानो	228
संस्थियापि, भिक्ताने, सालिसुक वा यवसकं वा मिच्छापणिहित हत्येन वा पादेन वा प्रकारन	٠.
चन्ययाप, भिक्स ने, सालिसूके वा यवसके वा सम्मापणिहित हत्येन वा पादेन वा धक्करने	5
संव्ययाप, भिन्द्वन, साली वा घवी वा फन्दनी वा तीहि मालवालताहि उद्घस्ती	१६६, १६६
संस्थियाप, मिनेखने, स्वण्णकारो वा सवण्णकारन्तेवासी वा उनके बन्धस्य	22-
संभ्ययाप, भी गीतम, निर्कृतिजत वा उरक्रज्जेय्य पटिस्छन वा विवरेस्य ४४ ६४ १४०	8 ¥ 8 . \$ tea
वर्षायाप्त, भा गातम, नक्स जम्बीनवं दक्सकम्मारपत्तमप्रक्रियम्बनं जन्मपूर्व	१६८
संस्थियाप, भा गातम, सारद बदरपण्ड परिसद्धं होति परियोदातं	१६७
सम्यवापि मनुस्सा, एकच्चे च देवा एकच्चे च विनिपातिका	883
सैन्यवापि, विसासे, उपक्किसिट्रस्स भादासस्य उपक्कमेन परियोदयमा होति	167
सम्पर्भाप, विसासं, उपक्किलिट्रस्स कायस्स उपक्कमेन परियोदपना होति	18x
संस्थापि विसासे, उपनिकलिटस्स आतरूपस्स उपनकमेन परियोज्यान लोनि	१९४
सन्यवाप, विसास, उपक्रिकलिट्टस वरयस्स उपक्रमेन प्रियोज्यमा केन्नि	163
नम्बनाप, विसास, उपनिकतिदृस्स सीसस्स उपनकारेत परियोद्याता केवि	161
संबंधित । विसास, गोपीसको सायस्हसमय माधिकात गानी जिल्लाकेन	
मध्ययाप, विसास, यो इमेसं सोळसस्र महाजनपदानं पहतरस्वरतनानं स्टब्स्टिक्सिका	ξęυ Γ \$2ι≏
artini da filipi	**************************************
सैन्ययापि सरमो परिव्वाजको	१८५ १७३
सैम्यपापि सो, भिक्खने, पोत्यको झप्पाची तबूपमाई, भिक्खने, इमं पुमानं नदानि	रकर २२ १
वन्यवाप सा, मक्सव, पार्थको दक्षको नगणगण विकास कर्	377 455 mG

सुद्धिपण्णं

वि	हे पन्तिय	मसुद्धपाठी	सुद्धपाठी	पिहे	पन्तियं	बसुद्धपाठी	सुद्धपाठी
12	Ę	पतिकिलिट्ट	पतिकिट्टं	१४४		इंक्साय	इच्चायं
78	₹•	त	ते ँ	१६३	ŧ٧	विस्व	दिस्वा
48	(बबी)	०कुसलान	० कुसलानं	१७२	१ २	पथ	द्मव
3.5	े प्र	चेती	चेती	१=१	₹≒	सा हा	साळहा
ΥŞ	१०	तजो॰ ं	तेजो ०	१८८	१६	त्रलोभ ०	बलोभ ०
83	3	भावित	भाविते	133	२२	₹	ते
8	₹	जतवने	जेत वने	२६०	२२	गवा	गवी
38	१६	प्र नोतप्पं	धनो ~~सप~~ ां	२६१	२५	सीलन	सीलेन
७२	88	द	हे	२६१	२४	पञ्जायूपसमेरता	०समे रता
= \{	(सिरो)	समापात्तमो	समाप त्तिवग्गो	२६१	₹€	तनुष•	तेनुप•
£χ	. ૧૨	वदितब्बो	वेदितस्त्री	२६२	¥	कतिहि	कतीहि
१०५	२२	क्तम	कतमे	२६४	₹\$	राजमोगो	राजभोग्गो
१ २२	११	दस्सतारो	दसंतारो	200	१४	उपेक्सा सम्बोज्झ जुं	उपेक्सासम्बोज्हा कुं
388	१७	गरव्हो	धोरव्हो	२७६		वरमणिया	वेरमणिया

प्रकाशक—निवन्न कवरील कावय, मन्त्री, पालि प्रकाशन मण्डल, विद्वार, मातन्त्रा (स्वता) नुप्रक—भीकृत्रकाल वेरी, विद्वासनियर प्रेस (प्राइवेट) तिनियंड , डी० १४१२४, सानसन्तिर, वारामती—१